

secolul 20

REVISTĂ DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Secolul 20

R E V I S T Ă
D E
L I T E R A T U R Ă
U N I V E R S A L Ă

Editată de
UNIUNEA SCRITORILOR DIN RPR
București, Redacția: Casa Scriitorilor,
Calea Victoriei, 115, tel. 16.79.22
Ad-ția: Șos. Kiseleff, 10, tel. 18.63.99
Apare lunar

Coperta: Coloana infinită;
de Constantin Brâncuși
Foto: S. HUZUM

SUMAR

Nr. 12 (anul II) — Decembrie 1962

	<u>Pag.</u>
NICOLĂS GUILLÉN:	
<i>Strămoșul</i> , versuri,
în românește de Eugen Jebeleanu	5
VASIL AXIONOV:	
<i>Colegii</i> , roman (partea I),
în românește de Constantin Țoiu
și A. Ivanovski	14
ITALO CALVINO:	
<i>Aventură conjugală</i> , schiță,
în românește de E. Boeriu	86

	<u>Pag.</u>
S. SAJJAD ZAHEER: <i>Potopul</i> , versuri, în românește de <i>Petre Solomon</i>	90

Sinteze și profiluri

ZOE DUMITRESCU BUȘULENGA: <i>Conceptul de literatură universală</i>	93
T. MOTÎLIOVA: <i>Literatura și lumea contemporană</i>	98

De vorbă cu:

ARVO TURTIAINEN — <i>la Helsinki</i>	
FRANK HARDY — <i>la Melbourne</i>	
ERNESTO SABATO și A. P. STEIN — <i>la București</i>	105

Literatura universală în România

P. MARCEA: <i>Ce vom citi în anul 1963; Cărți noi din litera- turile Asiei; Traduceri românești din literatura latino-ame- ricană.</i>	129
--	-----

Ecouri românești peste hotare	146
-------------------------------	-----

RUDOLF ALTRICHER (R.D.G.) -- Ritm

Macheta artistică: EUGEN MIHĂESCU

IAROSLAV LAKAVSKEHO (R. S. CEBOSLOVACĂ)

Șantier

NICOLÁS GUILLÉN

Strămoșul

*Angelica femeie, ochi septentrionali,
care-și ascultă atentă europeanul sînge,
nu știe că-n adîncul acestui sînge plînge
un negru care-n tobe lovește-n ritmic val.*

*Sub nasul drept, ce pare că tras e de o rază,
o linie subțire schițată e de gură
și nu-i corb să păteze geografia pură
a trupului ei palid și gol ce scînteiază.*

*Ah, doamna mea! Aceste misterioase vine
privește-le, și-n rîul ce-n tine-l porți, vîslește
privind cum crini și lotuși plutesc pe ape line;*

*căci o să vezi pe țărmul umbros cum, pururi vie,
suava umbră neagră-a strămoșului gonește:
cel ce-a-ncreștit bălaiul tău păr pentru vecie.*

GUILLÉN — Desen de A. HOFFMEISTER (R. S. CEEHOSLOVACĂ)

Yankeu cu soldat

*Păzind pe diplomatul yankeu, grav, un soldat
veghează somnul celui ce somnul îmi răpește;
pe-acest rac fiert, gândire hepatică, bogat
stăpîn peste nădejdea-mi, și bățul ce lovește.*

*De piatră e. Dar arma cu vârful nemișcat,
cînd mă apropii, iată că somnu-și părăsește;
și ochiu-i mă fîntește, ciclop automat;
mă pipăie, mă-ntreabă, mă ia, mă scormonește.*

*Tu cine ești? Ce cauți? Spun: Sînt acel pe care
cel străjuît de tine sub pumnii-i crunt îl strînge.
Vreau să găsesc soldatul prieten bun și mare.*

*Căci o să vină ziua să afli de ce plînge
biet tatăl tău, milogul, strivit fără-ndurare
de-acelaș braț ce stoarce și tînărul tău sînge.*

Marea cea neagră

*Oacheșă, noaptea visează
despre mare;
vocile pescarilor
muiate în mare;
șiroind se ridică luna
din mare.*

Oacheșă mare.

*În mijlocul nopții un cînt
în golfului se rostogolește;
în mijlocul nopții un cînt.*

Și bărcile-l văd cum se duce,
în mijlocul nopții un cînt,
incendiind apa rece.
În mijlocul nopții un cînt,
în mijlocul nopții un cînt,
în mijlocul nopții un cînt.

Oacheșă mare.

— Ay, mulatra mea de aurării fine,
ay, mulatra mea,
de aur și argint,
cu macul ei roșu și floarea-i de portocal sclipitoare,
la marginea mării flămînde și masculine,
la margini de mare.

Apa amintirii

Cînd oare, a fost ?
Nu știu.
Pe apa amintirii
vreau să plutesc.

Trecuse-o mulatră de aur,
și eu o priveam cum trecea :
coc de mătase pe ceafă,
fustă de cristal,

fată cu umerii proaspeți,
mers ce de-abia începea.

Trestie

(febril, în mine mi-am zis)

trestie

ce tremură peste-un abis,
cine-n abis te va arunca?

Ce tăietor, cu securea
te va spinteca?

Și care fabrică-n moara-i
te va sfărâma?

De-atunci, timp a trecut, de-atunci
timp a trecut fără oprire,

și eu am fost pe-acolo, pe-aici,

și eu pe-aici am fost, am fost pe-acolo?

pe-acolo, pe-aici,

pe-aici, pe-acolo . . .

Nimic nu știu, nimic n-o să se știe,

nimic n-o să se știe niciodată,

nimic n-a scris niciunul din ziare,

nimic nu am putut afla

despre mulatra de aur,

pe care o zăririi cîndva:

coc de mătase pe ceașă,

fustă de cristal,

fată cu umerii proaspeți

mers ce de-abia începea.

Numele

Elegie familială

Din vremea școlii
și-ncă aînainte. . . Din zori, de cînd
eram doar o fărîmă de vis și lacrimi,
încă de-atunci,
mi-au dat un nume. Un sfînt și un semn
pentru-a putea vorbi cu stelele.
Te numești, te vei numi. . .
Și-apoi mi-au dăruit
ceea ce-i scris pe cartea mea de vizită
ceea ce pun la temelie poemelor mele:
patrusprezece litere pe care,
umblînd, le duc în cîrcă
și care mă-nsoțesc în orice loc.
E numele meu chiar, sînteți voi siguri?
Oare-mi cunoașteți toate semnele?
Îmi știți voi sîngele meu navigabil,
geografia mea de munți obscuri,
de văi adînci și-amare
ce nu-s înscrise-n nici o hartă?
Ați străbătut abisurile mele,
subpămîntenele-mi lungi galerii,
cu mari pietre umede,
insule răsărind din negre valuri
și unde simt cum cade
din inima-mi înaltă
un snop curat de ape de demult
c-un şuierat adînc și proaspăt,
într-un tărîm plin de arbori arzători,

și de maimuțe echilibriste,
de papagali legislatori și șerpi ?
Intreaga-mi piele (voiam să spun)
întreaga-mi piele se datorește acelei statui
de marmoră spaniolă ? Și vocea mea de groază,
aspru țipăt al gîtlejului meu ? De-acolo se trag
toate oasele mele : rădăcinile mele și rădăcinile
rădăcinilor mele, și-apoi
aceste crengi obscure mișcate de vise
și aceste flori deschise pe fruntea mea
și-această sevă ce-mi face scoarța-amară ?
Sînteți voi siguri ?
Nu e nimic altceva decît ceea ce ați scris,
decît ceea ce-ați sigilat c-un
sigiliu de minie ?
(Oh, se cuvenea să vă întreb !)

Ei bine : acum vă întreb :
nu vedeți tobele acestea în ochii mei ?
Nu vedeți tobele acestea întinse, lovite
de două lacrimi seci ?
N-am, oare,
un străbun nocturn
c-un mare semn negru
(mai negru decît pielea însăși) :
semnul cel mare
făcut de-un gîrbaci ?
N-oi fi avînd un străbun manding, dahomeyan sau congolez ?
Care-i e numele ? Oh, da, răspundeți-mi !
Andrés ? Francisco ? Amable ?
Cum se spune Andrés în Congo ?
Cum s-a spus de la-nceputuri
Francisco-n dahomeyană ?
Amable, cum se spune în mandingo ?
Nu-i chip ? Se poate să fi fost alte prenume ?
Atunci, ei bine, numele !
Imi știți voi cellalt nume, cel ce-mi vine de la

acel pământ fără de margini, numele
însîngerat și prizonier, ce-a străbătut o mare
încătușat, ce-a străbătut încătușat o mare ?

Ah, nu puteți să vă reamintiți ?

L-ați dizolvat într-o cerneală imemorială.

L-ați furat unui biet negru fără apărare.

L-ați ascuns, crezînd
că-mi voi pleca privirea de rușine.

Iertare ! Vă mulțumesc !

Făpturi gentile, thank you !

Merçi.

Merçi bien.

Merçi beaucoup . . .

Dar nu. Puteți s-o credeți. Nu !

Sînt ne-ntinat.

Imi strălucește vocea ca un metal virgin.

Priviți-mi scutul: pe el e un baobab,
un rinocer și-o lanceie.

Eu sînt, să știți, nepotul,
strănepotul,

răsstrănepotul unui sclav.

Stăpînul rușineze-se.

Să fiu eu Yelofe ?

Nicolás Yelofe, poate ?

Sau Nicolás Bakongo ?
Poate Guillén Banguila ?
Sau Koumba ?
Poate că Guillén Koumba ?
Sau Kongué ?
Aș putea fi Guillén Kongué ?
Oh, cine știe !
Ce taină între ape !

Simt cum noaptea imensă apasă
pe bestii profunde,
pe inocente suflete obidite ;
Însă, -n același timp, pe voci îndrjite

care smulg cerului sorii
cei mai cumpliți,
pentru a-mpodobi sfințele luptător.
Dintr-o țară arzătoare, străbătută
de marea săgeată ecuatorială,
știu că vor veni rude îndepărtate,
îngrijorarea mea de departe spulberată-n vînt ;
știu că vor veni fișii din vinele mele,
sfințele meu de departe,
strivind c-un picior puternic iarba doborîită ;
știu că vor veni oameni cu viața verde,
codrul meu de departe
cu durerea lui deschisă-n cruce
și pieptul roșu în flăcări.
Fără să ne cunoaștem,

ne vom recunoaște în foame,
în tuberculoză și-n si filis,
în sudoarea cumpărată la bursa neagră,
în frinturile de cătușe
îngropate încă în piele;
fără să ne cunoaștem,
ne vom recunoaște în ochii grei de visuri
și pînă și-n insultele, ca niște pietre,
pe care ni le scui pă în fiecare și
cuadrumanii cernelii și-ai hîrtiei.

Și-atunci ce importanță are
(ce importanță are acum!)
ay! micul meu nume
cu cele patrusprezece litere albe?
Sau numele manding, bantú,
yoruba, dabomeyan
al tristului străbun,
înecat în cerneala notarului?
Ce importanță are, curații mei amici?
Oh, da, curați amici,
veniți să-mi vedeți numele!
Numele meu interminabil
făcut din interminabile nume;
numele meu, al altora
numele meu liber, al altora și al vostru,
al altora și liber la fel văzduhului.

În românește de EUGEN JEBELIANU

Ilustrații de JEAN LURÇAT (FRANȚA)

Cînd Vasili Axionov publicase în 1960 primul său roman *Colegii*, el împlinea vîrsta de douăzeci și șapte de ani. Tînărul scriitor care se afirma cu atîta originalitate în proza sovietică nu mai era la acea dată un debutant. Cu cîțiva ani înainte, el tipărise în aceeași revistă, *Lunosti*, cîteva schițe. Dar de fapt romanul *Colegii* a marcat intrarea sa în literatură. Totodată, tînărul autor nu era un profesionist sau cel puțin aspirant la a deveni scriitor-profesionist. Spre deosebire de alți colegi întru meseria scriului, el nu putea prezenta diploma de absolvent al Institutului de Literatură. El deținea o altă diplomă: cea de medic. După absolvirea Facultății de medicină din Leningrad, Vasili Axionov lucrase ca doctor într-o comună din regiunea lacului Onega. Experiența sa proprie de viață; experiența colegilor săi de generație, el a înfățișat-o în romanul care l-a făcut cunoscut și apreciat de publicul larg de cititori, de critica literară și a îmbogățit literatura sovietică actuală cu o operă originală.

Romanul lui Axionov este consacrat contemporanilor săi, tînerei generații de oameni sovietici, colegilor săi de vîrstă, de muncă, de aspirații. Autorul își propune să ne înfățișeze portretul moral și intelectual al acestei generații, pe care unul din eroii romanului său o definește în următoarele cuvinte: « Noi sîntem o generație de oameni care merge cu ochii deschiși. Privim și înainte și în urmă și ne uităm și pe unde călcăm. »

Astfel prin tema sa, romanul lui Axionov se încadrează în literatura « căutării drumului în viață », situîndu-se — ca probleme dezbătute — alături de *Continuarea legendei de A. Kuznețov*, sau *Praf în ochi de A. Gladilin*.

Vasili Axionov se întîlnește cu « colegii » săi de vîrstă literară, A. Kuznețov și A. Gladilin, în reliefaarea adîncimii și bogăției spirituale a eroilor, oamenilor tineri sovietici din zilele noastre; el știe să scoată în evidență cu pregnanță idealul moral al acestui tineret care se simte „răspunzător nu numai în fața conștiinței sale proprii, dar și în fața tuturor oamenilor”. Dar el dezbate toate aceste probleme într-o manieră proprie, care dă romanului său o amprentă de individualitate evidentă. Romanul are o structură originală, îmbinînd elemente din cele mai diverse: scrisori, jurnale intime, monologuri interioare, digresii lirice, autocaracterizări ale eroilor. El îmbină tonalitatea emoțională, lirică, cu nota ironică, cu replica alertă, plină de umor. Autorul a redat în această varietate de intonații spiritul specific tînereții: predilecția pentru glumă, pentru ironie, dar și o capacitate de participare emoțională, de înregistrare lirică a vieții.

Romanul *Colegii* s-a bucurat de o caldă primire din partea cititorilor și a criticii. Diferitele prețurii exprimate au consacrat dintr-odată numele lui Vasili Axionov printre reprezentanții cei mai de seamă ai « generației a patra ».

Capitolul I

Cine sînt ei?

Iată cum își completau ei chestionarele — : anul nașterii: 1932; origina: fiu de funcționar (Karpov: fiu de muncitor); apartenența de partid: membru în U.T.C.L. al URSS din 1947; dacă a luat parte la război: nu; judecat: nu; dacă are rude în străinătate: nu; în continuare, de mai multe ori, tot « nu », pînă la rubrica « situația familială », în care scriau toți: « celibatar ». Autobiografiile lor încăpeau într-o jumătate de pagină; iată ce mai adăugau, verbal, la ele:

Alexei Maximov. Se zice că, odată și odată, toți am fost copii. Mama mea e învățătoare. Tatăl: decedat. Unde am locuit? Păi, noi tot ne mutam din loc în loc. De născut, m-am născut la Novgorod. La școală, am învățat

bine. Ce mi-a plăcut mai mult? Caligrafia. La școală, am jucat fotbal, iar la institut, voleibol. Joc și acum voley, și am să joc totdeauna. De ce am intrat la medicină? Te interesează? A, te interesează! Ei, printr-o neînțelegere. Medicina? Nu, nu pot să mă lipsesc de ea. Dar, ce naiba mă tot descoși, de parcă ai fi șef de cadre? Vorbesc urît? Știi ce, ia cară-te! . . .

Vladislav Karpov. Băieți, dacă n-ați văzut Marea Neagră, atunci n-ați văzut nimic. Taică-meu e pescar. Vă place scrumbia de mare? Dar cîntecul ăla îl știți?

Sărută-mă, Perepetuio,
Te iubesc cu foc!
Scrumbia afumată de-ți place,
Un vagon ți-aduc pe loc. . .

Da, sigur, îmi plac sporturile. Ce, nu se vede? Toate sporturile. Ce prefer? Biliardul. Dar dumneata? Facem o partidă? Și de unde ești de fel? Dar să dansezi îți place? Îți place. Bun, bravo, ești un băiat de viață. Vino pe la noi, n-o să-ți pară rău. Și Marea asta Neagră, cum e, ia spune! Un poem. Deci, pe curînd.

Alexandr Zelenin. Da, sînt leningrădean get beget. Ia hai cu mine în sufragerie. Vezi pe perete dagerotipiile alea vechi? Sînt strămoșii mei. Uite, ăsta era magistrul de filozofie la Universitatea din Petersburg; ăsta, un călător cu renume; iar ălalalt de colo a fost închis la Slisselburg — ceva cu un atentat. Nu-i urît din partea mea dacă îți declar că sînt oarecum mîndru de ei? Urmașii lor s-au făcut cam toți medici. Și taică-meu, și maică-mea; și eu, precum se știe, sînt la un pas de acest nobil titlu. Da; nu numai că iubesc medicina, dar consider profesia de medic drept cea mai utilă din lume. Și cite orizonturi largi îți oferă! Știi, eu simt că, an de an, încep să înțeleg mai bine oamenii, și din punct de vedere fiziologic, și din punct de vedere psihologic. Sînt foarte mulțumit de meseria mea. Numai că, iată, curînd, va trebui să părăsesc Leningradul. Nici nu-mi pot închipui că n-am să mai hoinăresc pe Bolșoi Prospect și pe chei, că n-am să mai admir apusul soarelui, cînd, știi, toate ferestrele Ermitajului se aprind și ard purpurii. Dar, ce să-i faci? Asta-i, cum se zice, datoria noastră. Ei, Alexei, ce te umflă risul? Ah, Alexei ăsta, așa-i el mereu. . .

Din partea autorului. Alexei Maximov este ursuz și răstit. Mereu face pe grozavul. Vladislav Karpov e din categoria de oameni pe care poți să-i caracterizezi în cîteva cuvinte: «E de-al nostru», uneori adăugîndu-se: «al nostru sută-n sută». Este ghtarist; mor fetele după el. Alexandr Zelenin e puțin cam caraghios, o fire năvalnică; altfel, un băiat foarte politic, foarte sincer, foarte plăcut.

Prietenia lor a început în anul I de studii. Uneori, lumea se miră de prietenia înfiripată între oameni cu totul deosebiți ca fire; de fapt, însă, numai firile deosebite sînt capabile de o prietenie adevărată. În cazul oamenilor cu caractere și temperamente asemănătoare, ciocnirile violente sînt de neînălțurat și ruptura este inevitabilă. În această treime, mintea profundă a lui Zelenin și sinceritatea sa, plină de înflăcărare, echilibrau parcă cinismul destul de prefăcut al lui Maximov și firea cam ușuratică a lui Vladka Karpov.

Așadar, iată cum sînt ei. Și acum în primăvara anului 1956, o iau tustrei împotriva vîntului și se gîndesc la unul și același lucru: la repartizare.

Reflecțiile lor în legătură cu repartizarea

— De unde, Sașka, la tine idei atât de elevate? întrebă minios Alexei Maximov. Auzi, tu?! Examenul sufletelor noastre!!

— Păi chiar așa e! exclamă Zelenin.

— Aiurea, pe dracu! Repartizarea e un act de constrângere. Și, în mod firesc, fiecare om cult își face socoteli. Cum să scape de traiul în străfund de țară și să nu ajungă o brută, un animal.

— Mofturi! Geologii petrec ani de zile, hoinărind prin taiga, și nu se transformă în animale.

— Geologii! Geologii o duc strașnic. Ei pleacă în echipe întregi, numai tineret și veselie. Pe cînd noi, ce ne așteaptă? Crezi tu, că mi-e frică de lipsa de lumină electrică și de W. C-uri fără apă curentă? Toate astea-s fleacuri! Sint gata să mă împac. . . Dar uite, închipuie-ți un spital de circumscripție. Sătucul, stepa, ori pădurea, și vîntul suieră, și stai singur, singur cuc. Ai făcut ce-ai avut de făcut, ai mîncat, ai mai umblat de colo-colo prin odaie, și — la culcare. Trec anii, și te îngrași, te prostești, începi să primești plocoane de la pacienții recunoscători; gîndul ți-e mereu la găinuțe, scrofițe, și nu-ți mai trebuie nimic altceva, și iată că-ți aduci aminte de convorbirea asta de acum și un zîmbet îngăduitor ți se întipărește pe față.

— Br-r! — Vladka Karpov se scutură cu o strîmbătură violentă. — Du-te dracului, Max! E oribil!

— Și ție, fecior de pescar, ți-e frică de sat? întrebă Zelenin.

— Mai tare decît de război. — Karpov rise. — Dar ce să-i faci? Așa ne-a fost soarta. Funestă. Vrei, nu vrei — vorba cîntecului, pune-ți, băiete, la punct geamantanul, care nu-i tocmai prea încărcat.

— Dar, la urma urmelor, tu ce vrei? se răsti Maximov.

— Eu? Eu, băieți, vreau să văd mereu fetele noastre, și fizionomiile voastre, de care m-am și scîrbit; să bat și mai departe pietrele acestui oraș istoric, să mă duc la concertele de estradă și la circ, ba vreau să mă produc chiar eu la circ. « Solo-clown și muzicant excentric Vladislav Karpov ». . . Da; printre altele, n-aș refuza postul intern la clinica lui Kruglov.

— Dar tu, Alexei, ce vrei? se interesă Zelenin.

— Eu vreau să trăiesc o viață agitată! răspunse Maximov, cu un aer sfidător. Nu importă, în ce loc, dar în așa fel, ca să-mi storc din tinerețe tot ce poate să-mi dea. Iar viitorul îmi promise numai niște perspective cenușii. O soartă de doftor de țară. Să fim cinstiți. Noi, acum, am fost învățați să privim adevărul în ochi. Lasă-l pe Tarhanov și pe cei din tagma lui să ne cînte despre o înaltă vocație, despre datoria patriotică; să țiepe Civilihin, că greutățile pe noi, tinerii romantici, nu ne sperie. Toată lumea știe că tocmai el și-a asigurat un locșor de intern la clinică. Ei, ce fel de romantism ne așteaptă? Uite, dacă mi s-ar spune: ia bagă-te-n racheta asta, să tragem cu tine în cosmos; și ai să te faci pulbere, în mod sigur, în numele științei — atunci, n-aș răspunde decît printr-un « ura! » Iar dacă mi se tot sugerează, că vocația și datoria mea este să mă transform într-un Ionici¹, atunci, nu, vă rog! Fără vorbe frumoase! O accept, însă, ca pe ceva inevitabil.

— Dar la bolnavii care te așteaptă nu te gîndești? întrebă Zelenin.

— La bolnavi?

Maximov arăta cam încurcat.

Vladka întregi:

¹ Tip negativ de medic într-o năvălă de A. Cehov. (n. r.)

— Mai Țineți minte cum spunea Gușcin, cînd făceam la spital vizitele? —
«M-da, dragii mei, în ciuda tuturor eforturilor noastre, bolnavii, uite, că se îndreaptă»...

— Alexei, și să nu te mai gîndești la nimeni altul? întrebă Zelenin.

— Și tu, te gîndești numai la alții?! strigă Maximov.

— O, of, Alioșka, Alioșka, greu o să-ți fie!

— Nu te frămînta pentru mine, suflet caritabil; nu te frămînta, te implor!

— Haidem la cinema, băieți — propuse Karpov.

Repartizarea

Această zi rămîne vie în memorie, toată viața. E ziua lipsurilor nemotivate, practicate în masă, a picăturilor de valeriană, a risetelor și a lacrimilor... În prima zi, sînt repartizați zeci de inși, de față cu sute de suporteri. Părinți, soții, logodnice, cunoștințe și simpli curioși din anii inferiori de studii.

Maximov, Karpov și Zelenin șed pe divan, pe coridorul de la etaj. Maximov și Karpov își așteaptă rîndul, iar Zelenin stă în așteptarea lor. El va fi repartizat mîine. În dosul ușii de sticlă a laboratorului de fiziologie patologică se văd figuri calme de oameni cu tichii și cu halate albe. În ochii celor de după ușă, ziua nu pare neobișnuită. Pentru ei, este doar Joi, 29 martie. Ba nu, nu chiar pentru toți.

— Să vorbim serios, Vladka: ce-i de făcut? întrebă Maximov, cu o surdă îngrijorare în glas.

Azi, Karpov e posomorît.

— Nu voi semna! trîntește el.

— Dar ce ai? Nu cumva?... Maximov își rotește degetul lingă tîmplă. N-au să-ți elibereze diploma.

— Înțelege-mă, Max: cum pot să plec undeva, la mama dracului, odată ce ea va rămîne aici?

— Ea? Maximov îl privi, mirat. Cum, chiar și acum... Își întoarce obrazul, tresare, adaugă în șoaptă: Ia uite, e deajuns să pome-
nești de ea...

O fată înaltă trece pe coridor. Toculețele de la pantofi îi tăcănesc zgomotos. Zîmbește, e radioasă. Merge cu un aer cam sfidător — privită de zeci de ochi, poate că se silește să pară calmă. Deschide ușa laboratorului; dar, deodată, zărind prietenii, se oprește.

— N-o lua în seamă, spune Maximov repede, în șoaptă.

Scoate un ziar, se adîncește în lectură.

Fata se apropie de divan încet, ca trasă de o frînghie.

— Noroc, băieți, rostește ea, cu o expresie de cordialitate.

Un necunosător n-ar fi simțit în vocea ei nici o nuanță de falsitate.

— Respectele noastre, răspunde Karpov.

— Hello! mormăie Maximov.

— Bună ziua, Verocika, o salută Zelenin.

Vera îl privește pe semeșul de Vladka, pe independentul de Zelenin (pe Alexei, aproape că nu-l bagă în seamă) cu un aer de neglijență prietenoasă. Dar, totuși, ce o atrage spre ei? Prietenia de pe vremuri, ori ceva vechi, tainic și care, după cît se vede, n-are nici un fel de leac? Ah, toate acestea nu sînt altceva decît niște reminiscențe ale copilăriei! Ea se uită în jur; studenții care umblă pe coridor îi aruncă priviri fugare, curioase.

Cei din același an de studii cu ea țin minte, cum nu se poate mai bine, cum ea, pe neașteptate, l-a concediat pe Vladka Karpov și s-a măritat cu docentul Veselin, de la catedra de fiziologie patologică. A fost o bombă. Vera zîmbește:

— Cum, nu vă interesează cum a fost cu repartizarea mea?

Maximov își subțiază ochii, ironic:

— Ba știm. . . Acțiunea s-a desfășurat cam în felul următor: ea a intrat, gingașă și suavă, ca o floare . . . m-m-m . . . scurt, ca o floare oarecare. «Este cea mai bună studentă a noastră: Vera Veselina», a zis decanul. «Veselina?» a întrebat Tarhanov cu mirare. Nu cumva e soția stimatului nostru? . . . «A, chiar așa e? Perfect! Cred că, în cazul Veselinei, totul e limpede. Drum bun pe calea științei; fă-i vînt, te rog, împreună cu stimatul . . .

Vorbele lui, Vera le simte ca niște palme. Într-adevăr, toate s-au petrecut cam așa. Ea nu știe, ce-i rămîne de făcut: să se aprindă de minie, să ia totul în glumă, ori să izbucnească în plîns. Situația e salvată de cel care o scapă întotdeauna din situații dificile: soțul. El iese din laborator și o conduce pe Vera.

Piotr Stolbov, un băiat zdravăn, chicoti ștremgărește.

— Via-adka! Ce face mă, Veselina noaptea cu bărbatu-său?

Sosesc Edik Ambarțumian și poetul Igor Pirogovski, cel simpatizat de toți colegii de curs.

— Ascultați, băieți, rostește Pirogovski. — Eu și cu Edka ne hotărîsem să fim vecini. Eu, la Oimeakon, iar el, la Orotukan. A promis să mă trateze cu niște frigărui de urs. Credeam, că am să mă întorc de acolo cu un geaman-tan de versuri. Și, cînd colo, pofțim: sint repartizat în aspirantură, la tera-peutică. Acum, adio versuri, adio carne de urs! Omul propune, iar comisia de repartizare dispune.

— Mi se pare că o să mă cer și eu în Iakuția, spune Maximov, acolo măcar ai unele avantaje: ciumuri¹, aerosănii. . .

— Aerosănii, spiritus vini², îl susține Karpov — . Just Max, hai să ne cărăm de-aici, la toți dracii.

Un om în vîrstă, cu palton de postav catifelat, cam ros, se apropie de divan.

— Ei, vulturilor, încotro vă zboară gîndul?

— Spre Rio de Janeiro! glumește Karpov.

Necunoscutul îi răspunde calm:

— Nu-i nimic comic. Se poate și la Rio de Janeiro. Am nevoie de medici naviganți. Sint doritori? Explicații? Sint șeful Direcției medicale a Servi-ciului baltic de navigație maritimă. Angajăm medici pe vase. Condiții exce-lente. În cursă, retribuție dublă, plus valută. Masa gratuită. Ca să vă fami-liarizați, veți lucra cîteva luni în port, apoi plecați în cursă.

— Încotro? exclamă Maximov.

— La alegere: India, Argentina; avem rute mai puțin îndepărtate: Londra, Anvers, Hăvre. Ei?

— S-a făcut! exclamă într-un glas Maximov și Karpov. Ceilalți rămîn îngîndurați.

— Băieți, e o descalificare totală, se pronunță Zelenin. Vă spun: este o descalificare totală!

¹ Corturi din piei de animale — (n.e.)

² Alcool — (n.e.)

— Greșești, obiectează omul, cu un aer supărat. Pe vas trebuie să fi un medic priceput și cu prezență de spirit. Ai fel de fel de cazuri. Iată, nu de mult, un medic de al nostru a operat un pacient de hernie strangulată, pe timp de furtună, pe Atlantic. Vă dați seama? Vă mai rămâne timp și pentru activitatea științifică. Să nu vă mirați. Iată de pildă: aspecte fiziologice ale muncii marinărești, în condițiile schimburilor spontane ale zonelor climatice. Nu-i ăsta un subiect de teză? Un domeniu neexplorat. Dacă-l abordați cu puțină flacăra în inimă, vă promit ajutorul meu, pe toată linia.

— Locuințe dați? întrebă Petr Stolbov.

— Pentru început, la cămin. Viza permanentă de Leningrad. Dar, în perspectivă, și o locuință...

— E clar. Sint de acord.

Necunoscutul își deschide carnetul.

— Ei, vulturilor, numele dumneavoastră?

Așadar: Maximov, Karpov, Stolbov și... Mai trebuie unul.

— Înscrieți-l pe Zelenin! strigă Maximov, amenințându-l cu pumnul pe tăcutul Sașka.

Omul pleacă. Studenții tac. Zelenin tace și fumează de zor. Stolbov tace, face socoteli. Maximov și Karpov tac, privind absenți înaintea lor. S-a decis! Și cu soarta aia de Ionici cum rămâne? Cu traiul îndestulat, vegetativ, într-un străfund de țară? Asemeni unui vrăjitor dintr-un spectacol pentru copii, omul cu palton de postav catifelat trăsese la o parte storul, lăsând să se întrezărească priveliștea unei ape netede, sclipitoare. O viziune de miraj: palmieri, zgîrîie nori, cupole, piramide. Ați visat ia o viață neobișnuită, plină de miez și de interes? Credeați că visurile nu se împlinesc? Vă înșelați. Luați-vă biletele de intrare și avîntați-vă în goană către un viitor atrăgător și ușor ca un film de cinema. India! Argentina! Salarii duble! Disertați! Furtună!

Sioma Fischer, un tip meditativ, clatină din cap, sceptic. El nu-și închipuie viața de medic fără pereți de spital, fără vizite de dimineață și gărzi de noapte, fără meditații chinuitoare asupra evoluției bolii. Igor Pirogovski se gîndește cu invidie la situația de medic pe vas. Ambarțumian nu știe dacă e cazul să fie invidios, ori ba. «Om de lume», Ghenka Bondar zîmbește superior. Kostia Gorkușin își exprimă indignarea. Ce nerozi! De exotism le arde lor acum! Niște neserioși. Vladka Karpov și cu Lioha Maximov sînt niște snobi, niște caraghioși. Stolbov nu se gîndește decît la «business». Dar Sașka Zelenin, uite, stă și tace!

În cele din urmă, Karpov e acela care lansează cuvîntul de ordine:

— Ei, băieți, cineva tot trebuie să brăzdeze oceanul universal...

O seară de nebunii

În acest an, primăvara a sosit vertiginos. Pe la mijlocul lui martie, străzile se transformaseră în pîrae. A sunat ceasul trustului responsabil de curățenia orașului. Din zori și pînă seara tîrziu, tot felul de mecanisme răzuiau și măturau străzile. Iar portarii făcînd uz de procedee din moși-strămoși, doborau de zor zăpada de pe acoperișuri, bombardau trotuarele. Ce bombardament vesel prin Leningrad! Spre seară, soarele, coborînd spre zidul clădirilor de pe ostrovul Vasilievski, împroșca cu razele lui șirul de troleibuze și de automobile de pe Bolșoi Prospect din raionul Petrogradski. Apoi, cerul la asfințit începea să înverzească, trezindu-ți în minte primăvara, tabăra

de pionieri, vise și doruri de ducă spre țări depărtate. Prin scuaruri umede se iveau perechi și grupuri zgomotoase, cu ghitare. Începea noaptea de primăvară, cu zdrăngănit de strune, cu țipete înăbușite, cu foșnete, rîsete, sărutări.

Seara, după repartizare, Maximov și cu Zelenin au pornit pe Kirovski Prospect, spre Neva. Karpov dispăruse: dăduse pe semne fuga să le anunțe fetelor fericitul eveniment.

Uite Neva! Pulberea de aur a amurgului învăluia Coloanele rostrale, Muzeul Marinei de război. Automobilele se scurgeau pe Splaiul Palatului ca printr-o rigolă, asemeni unor bile sclipitoare. Venea o stare sufletească obișnuită. Le plăcea să colinde tăcuți Leningradul. Cineva a spus că prietenia este știința de a tăcea în doi. Cînd orașul se descoperea înaintea lor și venea clipa aceea abia perceptibilă, ce-i apropia de constructorii și vizitorii de mult plecați dintre cei vii — cuvintele n-aveau nici un rost. Trecură Neva și o luară înainte pe chei. Zelenin, îngîndurat, fredona ceva, Alexei îi privi obrazul slab de sub pălăria cu borurile largi. Tace Sașka, fredonează. Acest obicei al lui Zelenin îl irita întotdeauna pe Alexei. Deodată, Zelenin zîmbește, cu un aer de înstrăinare, și începe să fredoneze ceva, cine știe ce fel de cîntecel idiot. În astfel de clipe, gîndurile lui rătăceau pe niște căi necunoscute lui Maximov.

— Totuși, asta-i cea mai bună variantă, zise Maximov cu glas tare.

— Ce zici? tresări Zelenin.

— Ziceam că e cea mai bună variantă de repartizare. Și pentru tine, la fel. Dar vād că nu-ți vine să pleci nici mort din Piter. Îi vei regăsi între două curse. Să nu uiți să-i aduci mîine aminte șefului de existența ta.

— Da, da, replică Zelenin, fără doar și poate, neapărat, în mod i-re-vocabil.

«Cred că ți-a ajuns examenul sufletelor noastre», se gîndi Maximov mulțumit.

— Stăm nițel?...

— Să stăm.

Se opriă. Rezemați de parapet, începură să privească fluviul. Acum în numeroase locuri, răsăreau niște lumini purpurii. Vîntul ce bătea dinspre Baltica încrețea apa. Peste puțin timp, Maximov începu să se întoarcă după fetele care treceau.

— Măăă, ce fete drăguțe!

— Da! exclamă Zelenin, vesel; eu aș dansa cu toate, una după alta!

— Și ce crezi, că nu se poate? Îi tragem cite o sticlură de «777», și o să-ți pară că dansezi cu toate femeile din lume. Un festival întreg, garantat! Așadar, mergem să bem?

— Pentru ocean, pentru pinzele umflate în vînt? întrebă Zelenin.

— Pentru cazane și turbine, zîmbi Maximov.

— Nu, eu zic că pentru pinze. Mi-e gîndul numai la mare. Parcă aud uvertura la «Copiii căpitanului Grant». Ce tinerețe genială, plină de efer-vescență!

— Hai! Gata! i-o reteză Maximov. — S-o luăm din loc.

Întorcîndu-se, văzură că erau priviți de doi inși; de un invalid grăsuț, rotofei, cu cîrja în mîna dreaptă, și de un alt bărbat, înalt, îmbrăcat în haine ponosite. Amîndoi erau afumați bine.

— Ia stai nițel, Mișa, spuse invalidul și li se adresa celor doi prieteni: — Băieți, îmi permiteți să vă deranjez puțin?

— Vă rog. Ce doriți? îl înfruntă Zelenin.

Invalidul își plimbă privirea nesigură peste ei; un zîmbet blajin, de om beat, îi apărură pe față:

— Doresc a vă pune o serie de întrebări. Arătați ca doi tineri culti, după haine, și așa, în general. Studenți? Și eu am făcut ceva studii, dar nu le-am terminat. Războiul; — asta-i. Egorov mă chiamă, Serghei Egorov. Își strînse cirja la subsuoasă, îi întinse lui Maximov mîna și exclamă: — Din ce trăiți voi? Da, voi, tineretul! Încotro vi se înclină indicele, mai exact, lipsa de interes a năzuințelor voastre? Noi, la vîrsta voastră, știam ce aveam de făcut și ne țineam, nu ne dam bătăuți. . .

— Dar acum, după cum văd vă țineți mai mult de asta — și Alexei se pocni ușor, expresiv, cu degetul peste gît.

Invalidul își săltă capul și îi înfipse în ochi privirea lui devenită brusc limpede.

— Noi, combatanții, știm și acum ce avem de făcut; pe cînd voi, mi se pare că nu simțiți buni decît să bateți bulevardele, atît și nimic mai mult.

— Care, noi?

— Păi, voi, tipii ca alde voi!

— Ia vezi-ți de drum, Egorov! Habar n-avem cine ești.

Pe Maximov îl cuprinsese furia. Apucîndu-l pe invalid de umeri, începu să-l întoarcă cu grijă pe loc.

— Jos labele! tipă amenințător cel înalt. Obrazul lui osos era schimonosit de parcă ar fi ținut în gură o felioară de lămîie. Îmbrășiindu-l pe Egorov, îi spuse în șoaptă: Seriojka, nu-ți pierde vremea cu ei. Sînt niște filfizoni, niște haimanale. Și mai îndrăznesc să jignească un invalid, un erou! Tovarăși, prieteni, continuă el, adresîndu-se unor trecători care se opriseră lîngă el — ia uități-vă, filfizonii ăștia insultă un invalid de război. . .

— Noi nu sîntem filfizoni! exclamă Zelenin. Și nici nu l-am insultat.

— . . . un invalid de război care și-a vărsat sîngele pentru ei, și care și-a jertfit piciorul drept. Chiar în fața mea i-a sfărîmat un obuz piciorul, în 1941, lîngă Rostov. Ții tu minte, Serioja, prietenul meu fără-de noroc, mai ții tu minte tranșea aia de acolo? Tu stăteai culcat cu AAT-ul¹, în mîină iar eu, cu pistolul automat la vreo zece pași de tine. Și atunci, te-a trăznit. După aia, au pornit tancurile.

— De tancuri nu-mi mai aduc aminte, spuse Egorov.

Trecătorii adunați stăteau tăcuți în jurul lor. Maximov îi făcu lui Zelenin cu ochiul și rîse sarcastic:

— Bătrîni! ostași! își amintesc de zilele lor din trecut. Piciorul, pe semn că i l-a tăiat tramvaiul. O fi adormit pe șine, beat crișă. . .

Își curmă vorba. Lunganul îl privea tăcut. Parcă înghițise, în fine, felioara de lămîie; sbîrcituri mari, calme, îi brăzdară fața; doar în ochii săi, Alexei citi o expresie de dispreț. Alexei împinse puțin umărul înainte. Pe neașteptate, cineva din spate îl apucă de cot: era un colonel de aviație.

— Băieți, să nu vă bateți joc de asta. Ce, dacă își amintesc de zilele din trecut? Dar și tu, amice, ce te legi de oameni? Nu-i cunoști, și-i faci filfizoni.

— Nu sîntem filfizoni, sîntem medici, spuse Zelenin, silindu-se să rostească aceste cuvinte cu un aer demn; dar glasul său avu o tresărire.

— Ce te mai desvinovățești? se răsti la el Maximov. Hai să mergem.

¹ Armă antitanc — (n. t.)

Se plimbară pe chei pînă la căderea nopții. Ajungînd la podul Locotenentul Schmidt, făcură cale întoarsă. Vîntul năvalnic făcea ca petele de lumină să joace pe apă. Petele dănuiau, fiecare în felul ei săltînd de-a lungul malului, ca și cum le-ar fi fost frică să se avînte în întunericul de nepătruns, spre masivul negru al fortăreței Sf. Petru și Pavel. Maximov și Zelenin își ridicară gulerile.

— Sigur, eu sînt de vină, zise Maximov. — Nu se făcea să-l întărit pe invalidul acela. Alcoolicii reacționează violent în asemenea împrejurări.

— Dar ce te face să crezi că erau alcoolici? Or fi sărbătorit și ei vreun eveniment. . .

— Oamenii normali nu se viră așa în sufletul tău, fără să te cunoască.

— Cum spune Walt Whitman? « De vezi un om în mulțime și simți dorința să te oprești și să intri în vorbă cu el, de ce să nu te oprești și să intri în vorbă cu el? » Cine știe? Poate că asta îl frămînta și pe Egorov? Știi, o clipă am văzut foarte viu cum ședea ei atunci, acolo, culcați în mica lor tranșee de la Rostov. Erau de vîrsta noastră, aveau chef de viață, nu vroiau să moară, să fie schilodiți; și totuși stăteau și trăgeau, nici prin gînd nu le trecea să fugă. Și dirzenia asta nu cred că le venea numai din curaj, ori din respect pentru disciplină. Probabil se simțeau datori față de toate generațiile de ruși și erau conștienți de răspunderea pentru generațiile viitoare. Și acum, oamenii, natural, sînt curioși să afle dacă tinerii ăștia « care bat bulevardele » sînt capabili și ei de fapte de vitejie și de jertfe.

— De jertfe? Aiurea! Asta e ceva barbar! Ce, sîntem păgîni?

— Ei, dacă nu jertfă, măcar datorie. . . E clar?

— Care datorie?

— Păi datoria, frăcioare, datoria noastră cetățenească. Sentimentul micii noastre tranșee.

Lui Maximov i se stinsese țigara. Cu toate străduințele nu izbutea s-o aprindă din pricina vîntului. Scăpăra chibrit după chibrit, vorbind printre dinți.

— Eu m-am săturat pînă în gît de toate astea! De moftologia, de toate dictoanele astea sublime. Le debitează o foarte mare mulțime de idealști cu suflete frumoase, în felul tău; dar și mii de ticăloși. Probabil, și Beria făcea uz de ele, atunci cînd înșela partidul. Acum, cînd s-au dat la iveală atîtea, chestiile astea nu mai tîn. Hai să lăsăm pălăvrăgeala. Îmi iubesc țara, regimul și, fără să stau pe gînduri, sînt gata să-mi dau brațul, piciorul pentru ele, dar nu sînt răspunzător decît în fața conștiinței mele, nu în fața unor fetițe. Ele ne împiedică să vedem viața reală. E clar?

Zelenin izbi cu putere cu pumnul în granit, dar parcă nu simți durerea:

— N-ai dreptate, Alioșka! Noi sîntem răspunzători nu numai față de conștiința noastră, ci și față de toți oamenii, de cei din Piața Senatului¹, de pe Cîmpul lui Marte², și de contemporani, și mai cu seamă răspundem în fața posterității. Cît privește vorbele mari. . . Ni s-au deschis ochii asupra celor ce ne împiedicau să mergem înainte, deci, trebuie să fim bucuroși de asta, nu să debităm baliverne cum faci tu. Acum, privim cu ochii limpezi toate acestea și nu vom îngădui nimănui să speculeze lucrurile care pentru noi sînt sfinte.

¹ Erolii evenimentelor revoluționare din 1825 — (n. t.)

² Cei cîmpați în luptele revoluționare din 1917 — (n. t.)

Maximov trase, în sfârșit, un fum adânc în piept și spuse cam enigmatic:
— Da, fire de cavalier, ești înțelept!

...Doi inși stau în bătaia vântului cu gurile ridicate. Deocamdată, nu sînt bogați în ani; din cînd în cînd, se simt încă băieți în toată puterea cuvîntului; dar, tot din cînd în cînd, în frenezia revărsării de primăvară, ei se uită îndărăt, privesc în lături și înainte, privesc înainte, căutîndu-și cărarea.

Capitolul II

Cea din urmă vacanță

- Hai, sălbaticii!
- Arde-i, nu-i lăsa!
- La circ cu ei! La circ! Băă, mototolule!

Degeaba urlau supporterii. Echipa «sălbaticilor» — Lioșka Maximov, Sașa Zelenin și alții, îi băteau la un scor rușinos pe voleibaliștii casei de odihnă «Pantofarul». Maximov îi dădu o pasă lui Zelenin, mingea se înălță în aer și căzu ca o bombă în linia întii. Cu lovitura aceasta, jocul se încheie. Bineînțeles, lui Sașa îi picaseră de pe nas ochelarii. Îi cădeau oridecîteori sărea la minge dar acum, după o «razantă» atît de strălucită i se părea cel mai firesc lucru din lume. Fețele, cam nelămurite, iar coroanele teilor puțin aplecate.

Maximov îl bătu zdravăn pe spate:

- Bravo, Sașka!
- Unde, unde-i? bolborosi Zelenin.
- Care? Blonda aia mititică?
- Da. Unde-i?
- Culege-ți de pe jos dioptriile și-ai s-o reperezi.

O față zveltă, cu pantalonii cenușii, strîmți, stătea sub un brad. Văzînd expresia zăpăcită a lui Sașka, izbucni în ris și o luă din loc, ducînd de ghidon o bicicletă de bărbat. Maximov cîntă cu un aer trist:

- Odată, în vîltoarea unui meci zgomotos...
- Just! exclamă Sașa. Mi-ai ghicit dispoziția. Pe cîntea mea dacă nu e Kern¹.

— Dar Pușkin purta atunci frac, mormăi Maximov. Hai să facem baie.

Plaja era pustie. Pînă și cei mai încăpățînați înotători se înapoiaseră la vilele lor. Cei doi prieteni se duseră pînă la capătul digului și stătură cîțva timp acolo, cu ochii la asfințit. Soarele, asemeni unei cupole de palat din basme, se ridica deasupra orizontului sclipitor. O dungă roșie, tremurătoare, se întindea peste toată marea, ca urma unei plesnituri de bici.

- Asfințitul e o priveliște malefică, spuse Maximov.
- Eu dimpotrivă o găsesc plină de frumusețe.
- Iar eu îți zic că e malefică. Te face să-ți pierzi siguranța — asta-i. Ți se pare, că dincolo de zare, s-a întins o țară necunoscută, minunată, unde toată lumea vorbește pe un ton ridicat, toți sînt emoționați și foarte fericiți. Or, în realitate, ea nu există.

¹ Anna Kern, căreia Pușkin i-a dedicat una din cele mai frumoase poezii de dragoste „În minte clipa minunată...”.

— Hai s-o luăm înot, să vedem...

Săriră amândoi în apă. Înotau craul prin fișia de soare. Stropii ce le zburau de pe brațe erau ca niște picături de sirop de vișine. Maximov își roti privirea asupra arcului de coniferi de pe Istmul Careliciei, tivit la poale de fișia galbenă a plajei. Pe malul acela bătut de soare, la ora asta, mii de oameni își pregăteau cina.

— Oho-ho! Ce bine e să trăiești! zbiră Alexei.

Sașka reapăru din apă lângă el cu ochii holbați și cu gura căscată.

— Rubine din țara basmelor! strigă el, izbind cu palma în apă. Se întoarseră la dig și se așezară pe scara de fier.

— Peste două zile mergem la lucru, iar Vladka tot nu s-a întors, spuse Alexei.

Sașka scoase un suspin.

— Iar eu, poimîine, trebuie să plec la Tmutarakanul meu. Adio, cca din urmă vacanță! E trist.

— Păi, de ce să te duci acolo? Nu te du.

— Cum se poate?

— Uite cum: Zelenin tatăl își pune haina lui neagră, dă fuga la Secția medicală orașenească, se duce la cutare, telefonează lui cutare, și gata, s-a făcut. O săptămînă de mustrări de conștiință într-o familie eminamente principală, apoi, viața își urmează cursul. Și cu asta, basta.

— Alioșka, lasă prostiile!

— Da' ce, ție îți arde de plecare?

— Nu! i-o reteză inciudat Zelenin.

— Te cred! Doar ești orașean pînă în măduva oaselor, un mic intelectual ereditar. Uite, Kostia Gorkușin se va simți bine în orice loc.

— Kostia se visa pe Volga și a plecat în Iakuția.

— Fiindcă în Iakuția salariile sînt duble, plus prima.

— Ba nu, nu de asta, răspunse Zelenin cu hotărîre.

Maximov se întoarse spre prietenul său. Acesta ședea pe o treaptă de fier în apă pînă la mijloc — albicios, osos și foarte agitat.

— Ia mai coboară puțin pe pămînt, puiule. Da, da, pe pămînt există salarii, ordinare și duble și, pe deasupra, viza permanentă a miliției. Cei ce pleacă în Iakuția își păstrează măcar viza. Tu spui că postul de medic de bord ți l-a suflat altcineva; dar mai rămîne Iakuția.

— Puțin îmi pasă de viză! De ce să tremur la gîndul c-o pot pierde? Asta e înjositor.

— Bine, fie. Doar știi că nu m-am gîndit numai la asta. Tu vei sta în mijlocul unei sălbăticii absolute, deși nu prea departe de Leningrad. Orice ai zice, Iakuția tot îți oferă ceva elemente exotice, spații vaste...

— Să-ți spun drept. Nu mi-a suflat nimeni postul. Pur și simplu, la repar-tizare, am auzit că în cătunul acela, de doi ani nu există nici un medic, și am cerut să fiu numit acolo.

— Bravo! exclamă Maximov. Numele tău va fi înscris cu litere de aur în filele glorioase ale istoriei...

— Cătunul se află la douăzeci și patru de ore de mers cu trenul de la Leningrad, și n-are medic — mai mare rușinea! Să plec acolo, este datoriu mea cetățenească.

Maximov nu-și dădea seama de ce provocase o astfel de discuție, tocmai acum în preajma despărțirii, dar parcă ceva îi dădea ghies să-l contrazică pe Sașka.

— Naiba să te ia! replică el.
— Mi-e greață să te ascult!
— Lasă ironiile, Alioșka. Ții minte ce discutam noi despre valoarea vorbelor mari? M-am gândit mult la asta și...

— Și eu m-am gândit, și am înțeles că toate sînt un bluff. Există o viață clădită din vorbe ca niște bolovani de piatră slefuiți, și mai există încă una, cea adevărată, în care croii fac scandaluri pe străzi, iar fetele romanțioase se culcă cu niște gentlemeni foarte prosperi. Ce de coțcari și de ariviști mai mișună în jurul nostru! Tipii ăștia vor pufni de ris în spatele tău și-și vor aranja afacerile. Crezul meu e să fiu cinstit, dar nici să nu mă las tras pe sfoară, prins în mrejele idealismului.

— Dar, Alioșka, odinioară visai și tu la o altă viață, să lupți...

— Păi lupta asta e: să lupți pentru locul tău sub soare.

— Și la alții nu te gîndești?

— Iar începi? La ce? La strămoși? La urmași?

— Da, la ei.

— Și ce pot face eu, Alexei Maximov, pentru ei?

— Să continui opera strămoșilor, în numele urmașilor. Noi sîntem cu toții niște verigi ale unui și aceluiași lanț.

— Vreau să-mi iau partea mea din viață. De fapt, nici nu știu, ce va fi după moartea mea. Poate că, nimic, dracu știe! Poate că lumea e doar un vis al meu?

— Tîmpitul! Faci pe grozavul! țipă Zelenin cu o voce isterică. Solipsismul tău nu face cit o ceapă degerată!

În clipa aceea avură impresia că un bolid se înfipsea în mare, la un metru depărtare. O trombă de apă se năruie peste ei. Cînd cercurile se împrăștiară, zăriră la fund un trup zvîrcolindu-se.

— Pe ăsta zău că l-aș coronogi, zise Maximov. Ce glumă idioată!

O cască roșie, un cap ars de soare pe o pereche de umeri bronzăți se iviră la suprafață.

— Vladka! țipară într-un glas.

Vladka se apropie înot și se cățăra pe dig. Era frumos, meridionalul ăsta de Karpov, cu înfățișarea lui de mulatru. Mușchii îi jucau ca niște pești sub pielea lucioasă. Iar zîmbetul său orbitor avea ceva proaspăt, lucios ca o imagine de afiș.

— Trăiască sportul și gemul care ne fac mari și voinici! strigă Maximov.

— Uf-uf, măi băieți, nu v-ați schimbat de loc, spuse Vladka, suflînd ca un taur.

— Ei, cum te-ai distrat?

— Grozav. Și voi?

— Așa și-așa.

— Sașka e cam gălbior la față, mititelul...

— Păi ce, ai uitat? E Sașka al nostru, tînrul veșnic palid și distins. Un suflet zbuciumat, plin de nobile năzuinți. Și, pe deasupra, l-a mai răpus și amorul, tocmai acum cînd trebuie să plece să-și îndeplinească datoria civică.

— Amorul? exclamă Karpov. Fraților, am avut la Odesa o întîlnire cu o actriță...

Maximov scoase un oftat și-și înălță brațele într-un gest de implorare. Doar n-avea să le împruiie iar capul cu «întîlnirile» lui. Karpov spuse: «domol, domol!» și-l rugă pe Zelenin să-i povestească el despre «întîlnirea» lui.

Dar Sașa, murmurînd ceva, își căuta cu mîna ochelarii prin grămada de boarfe. Maximov schiță un gest măreț, plin de reverie:

— Întîlnirea a fost fugitivă, efemeră... ca o adiere de... m-m-m... mereu dau chix cu adierile astea...

— Ca o adiere de primăvară, mormăi Zelenin.

— Exact! Comparația e inedită. Ea a sosit cu o bicicletă de bărbat să ne vadă cum ne băteam vitejește cu « pantofarii » și pe urmă a dispărut. Nu te necăji, băiete: o să apară diseară la dans.

— Ea? La dans? Aiurea!

— Facem pariu?

— Tai eu, tai eu! se repezi Vladka.

Soarele scapătă și băieții merg pe șosea. Ca-ntotdeauna, în pas cadențat. Difuzoarele împrăstie peste acel loc vilegiaturistic o voce tunătoare și murmurul grăbit al ghitarei. În vara aceea, asemenea unei epidemii, melodia « Mișka, unde ți-e surisul? » străbătuse victorioasă tot litoralul. Maximov zbieră:

— Măi, îmi vine să înnebunesc! Dacă aș pune mîna pe autor, l-aș strînge de git.

— Întinde pasul, întinde pasul! comandă Karpov. Cine face gălăgie în front?

« Totu-i în regulă, se gîndește Maximov. Ne ținem de glume. Mergem împreună la dans. Avem nouăsprezece ani. Ehei, ce nouăsprezece? Avem bătuți pe multe cite douăzeci și patru. Și sîntem pentru ultima oară strînși laolaltă. »

În stînga și-n dreapta, pe unde pădurea-i mai rară, sclipesc luminile unei vile. Cei trei merg, ca-ntotdeauna, lăsînd în urma lor scene de viață tihnită, îndepărtate. Un elan plin de hotărîri le însușește mișcările. De unde le vine? Dar nu: pur și simplu băieții se duc la o serată dansantă; pur și simplu, n-au decît douăzeci și patru de ani și sînt veseli.

Patru becuri luminau platoul de dans, făcîndu-l să semene cu un ring de box. Cei trei tineri se opriră într-un colț, la intrare. Deodată, un duduie de motor se auzi în spate, prin apropiere. O « Pobeda » trase drept la marginea platoului. Din ea se dădură jos Ghenka Bondar cu o blondă: era chiar ea. Se urcară pe ring.

— Fraților! se trezi tipînd Maximov: uite-o pe Kern!

« Omul de lume » rîse și dădu din mînă.

— Salut, mușchetari! Salut, Zelenin!

— Praful s-a ales de iluziile tale, mîrîi Maximov la urechea lui Zelenin.

— Da, da, șopti Zelenin. Ei și?

— La primul vals, s-o inviți rapid. Ghenka, din principiu, nu dansează valsuri, îi sugeră Karpov în șoaptă.

— Nu, n-o invit, mormăi Sașa, și coborînd de pe ring, se așeză alături în umbră.

Privind stelele, își aprinse o țigară. « Kern — se gîndi el. A venit cu Ghenka. Sigur, dacă are băiatul mașină. Asta contează. Vladka e un băiat chipeș, și nici Alioșka nu-i urît. Dar eu? Cavalerul tristei figuri! Și totuși, acolo, la meci, parcă se uita la mine într-un fel oarecum deosebit. Să nu-ți faci iluzii. Zău, prea ești absurd. Cu bicicletele astea pe nas — ochelariștule! »

Cînd se întoarce, toate erau chiar așa, cum bănuise el. Karpov și cu fata se roteau în vals, iar Maximov stătea lîngă balustradă și-și bătea joc de Bondar care se făcuse negru la față.

— Nu te da bătut, copile. Capul sus! « Mercedes »-ul duduie la scară. Muzica tăcu. Fata zîmbitoare și Karpov se strecurau prin mulțime spre ei. Fata purta o rochie de culoare deschisă, strînsă pe talie și largă jos, ca un clopot. Zelenin vedea pentru înția oară o astfel de rochie.

— Inna, îți prezint pe prietenii mei.

Ce individ! Abea s-au cunoscut și o și tutuiește. E chiar penibil. Dar de iubit, el n-o iubește decît pe Vera Veselina.

— Alexei Maximov.

— Alexandr Zelenin.

— Evghenii, aruncă Bondar.

— Asta ce mai e? Am crezut că vă știți de cînd aveți trei ani și vă jucați împreună în nisip pe plajă?

— Nu, răspunse Inna. Evgheni s-a oferit să mă aducă pînă aici, atîta tot.

— Splendid! — Maximov izbucni într-un rîs zgomotos. — Bondar e pe calea cea bună. Încrederea este totul.

— Dar cum, riscam ceva?

Inna zîmbi.

Ceva din difuzor prinse a vui, ceva plesni, lăsînd să curgă melodia tangoului *Comparacita*.

— Să mergem, nu? întrebă Bondar, cu o dezinvoltură jalnică.

Vladka zîmbi cu mult înțeles. Maximov își lipi tocurile cu un tăcînit.

— Ba nu, scuzați! spuse Zelenin și, cu un aer decis, o luă pe fată de cot.

Ea își înălță spre el ochii mirați și porni înainte spre ring. « Ce am? se gîndi Zelenin. Ce se petrece cu mine? » Ochii ei albaștri, întunecoși ca amurgul primăverii îl priveau întrebători și încurajatori în același timp. El începu să vorbească repede și turuia așa într-una, de parcă i-ar fi fost teamă că ea va fugi de lîngă el, dacă va tăcea. Se învîrteau, se strecurau prin mulțime, uitîndu-se unul la altul, și din cînd în cînd vedeau brazii uriași pierînd în cerul înstelat; iar vîntul, arar, răzbătea dinspre golf, pînă la ei, tainic, aducînd cu el efluviile de parfumuri ale mulțimii; și numai din cînd în cînd își dădeau seama de importanța deosebită a acestor minute. Dansară așa de mai multe ori în șir, dans după dans; apoi se dădură jos de pe ring și se făcură nevăzuți.

— Cu Șașka m-am lămurit. Ei, ați văzut, ce cavalier e? constată Alexei cu satisfacție.

El și cu Vladka ședeau pe balustrada platoului de dans. Maximov se distra, imaginîndu-și-l pe Zelenin în aceste clipe.

— Pirogovski mai stă la Komarova? întrebă Vladka.

— Da, mai e acolo. Noi am fost la el de multe ori.

— Ei, și? se tulbură Karpov.

— Ce să fie? Jucam ping-pong.

Păcat de Vladka. Nici Sudul, nici « Întîlnirea » cu actrița nu i-au ajutat s-o uite pe Vera. Și iată, acum, aceste manevre penibile. Vrea să întrebe și n-are curaj.

— Da, Vera era acolo. Cu soful, bineînțeles. Nu, nu mi-am dat drumul la gură. Dă-o naibii!

— Și ție ce-ți pasă? întrebă Vladka cu răceală.

Adevărat, lui ce-i pasă? Ce-l privește pe Maximov că Vera a plecat din viața lui Vladka? El, personal, este indiferent față de ea. Mai există fetișcane, mai frumoase și mai sincere. Ce-l privesc toate astea?

— Ce părere ai tu, întrebă Vladka, cu durere în glas. Crezi tu, că ea-s-a măritat numai pentru o repartizare bună?

— Nu cred asta.

— Nu cumva crezi, că îl iubește?

— Tot ce se poate. Ori a fost pasionată de ideea conviețuirii a doi oameni de știință. Maria Sklodowska și Pierre Curie... Verocika este capabilă de un asemenea paralelism. Pe cînd tu, din acest punct de vedere, ești un tînăr lipsit de perspective.

— Așa crezi tu? se rățoi Karpov.

— Păi, așa crede ea. Mai exact, cred eu, că așa crede ea.

— Ei, altă treabă n-ai tu, decît...

Noaptea, în jurul orei unu, ei stăteau culcați în vilă, în întuneric și fumau, cînd scara de la fereastră scîrțîia ca sub pașii unui hoț și conturul lui Zelenin se ivi pe fondul cerului profund, transparent. Lumina stelelor se răsfrîngea în ochelarii săi.

— Același, plus Don-Juan! mormăi Maximov.

— Ce fată! Ah, ce fată! rosti Zelenin, cocoșat pe fereastră.

— Ia, treci la culcare, Panikovski¹!

— V-ați pupat? întrebă Vladka, încercînd să-și ascundă invidia.

— Ce, ai căpiat? În ziua celei dintîi întîlniri? Am stat de vorbă. Despre multe, despre toate. Dar vai! Ea este moscovită și învață la MGU², iar eu plec la Kruglogorie. Ce păcat!

Ei își iau rămas bun

Sotii Zelenin, tatăl și mama, stăteau lîngă fiul lor. Cu aspectul lor de savanți, puțin cam ceremonioși, se învîrteau stingheri în mijlocul mulțimii agitate de pe chei.

— Ține minte, fiule, rosti papa.

— Da, da...

— Sașenka, să ne anunți numaidecît, cum te-ai aranjat. Modul de viață, oricum ar fi, este ceva foarte important, spuse mama, cu aer de prefăcută siguranță care îi masca tulburarea.

Ceva mai la o parte, stăteau prietenii. Tăceau, triști. Nimeni nu bănuia că, peste cîteva minute, o nouă notă va surveni în această atmosferă de despărțire.

Inna se și ivise pe puntea motonavei. Cu un interes subconștient, Zelenin privea cum fata sveltă cu sweaterul albastru se strecura prin mulțime. Deodată, ochii îi scînteiară de bucurie; ea se repezi la Sașa, dar se opri, încurcată, zărindu-i părinții. Vladka și Alexei se grăbiră să-i vină în ajutor.

— Sașa vine numaidecît, spuse Vladka, acum ascultă ultimele povețe.

— Și va obține și o sticlută cu balsam, adăugă Maximov.

— Și o sumă de x galbeni, întregi Inna.

Tinerii riseră fără chef. Inna se simți admisă în societatea lor. Tinerii aceștia îi plăceau și ea le înțelegea cum nu se poate mai bine umorul și tristețea. Dar, uite că ei sînt acum triști, pe cînd ea se bucură. Pentru ea, despărțirea asta, de pe chei, este doar începutul poveștii cu acest Sașa comic.

¹ Aluzie la un personaj comic negativ din *Vișetul de aur*, de Ilf și Petrov — (n.t.)

² Universitatea de stat „M. Lomonosov” din Moscova — (n.t.)

— Precum vedeți, băieți, rosti Zelenin apropiindu-se de ei, cu plec în cursă înaintea tuturor.

— O să venim la tine, să schiem, zise Karpov. Am auzit că sînt acolo niște pante de schi grozave.

— Vai, așa e! se bucură Inna. Să mergem acolo în vacanță!

— N-o să mai avem vacanță, obiectă Maximov. O să ne scriem dizertațiile, pe vijelii și furtuni...

— Inna, îți telefonez la Moscova, făgădui Zelenin.

În burta motonavei se auzi primul duduie. Debarcaderul se legăna ușor și cei care rămîneau aveau impresia că, în clipa următoare, vor porni și ei la drum pe dîra vasului.

— Sașenka, să te alimentezi în mod rațional! șipă mama. Te implor, alimentează-te în mod rațional!

Și izbucni în hohote de plîns. Papa, tulburat, îi atinse umărul:

— Îți aduci aminte de vorba aceea: băiatul e făcut a naviga, iar mama, acasă, a-l aștepta...

Inna era numai ochi. Băieții începuseră să cînte imnul institutului. Erau convinși că Zelenin, la pupa navei, intona și el imnul lor.

Iar Zelenin, cîntînd la pupa navei, își spunea în gînd: «Totuși a venit la chei, deși mi-a promis doar așa, în trecut. Adio, băieți, adio! Ce buni sînteți voi, dragii mei! Da, mămico, mă voi alimenta în mod rațional. Da, papa... sigur!»

Motonava, cioplită ca dintr-un bloc alb de marmoră zăbovi puțin în mijlocul fluviului, apoi lunecă repede spre răsărit prin lumina amurgului.

Cineva tuși timid în spatele Innei.

— Iertați, spuse Zelenin tatăl, aș vrea să ne cunoaștem.

În aceeași scară, urma să mai aibă loc încă o despărțire. Un grup de «iakucieni» plecau din gara Moscova. Toți stăteau lingă vagon: Klara, Kostia Gorkușin, Ambarțumian, Sioma Fischer și alții; în impermeabile scurte și cu bocanci gri în picioare, aveau mai curînd aerul unor turiști decît al unor medici. Și ei cîntau imnul institutului. Se gîndeau la drum și la cele ce-i așteptau la capătul drumului. Le strigau celor veniți să-i petreacă:

— Hei, sîntem cu toții încadrați în obiectiv? Eu n-am rămas pe dinafară?

— E caraghios, rosti Maximov, tocmai noi, care plecăm cel mai departe îi conducem pe toți și pe noi n-o să ne petreacă nimeni.

Pete de lumină uleioase se întindeau pe Fontanka. Vuietul de pe Nevski ajungea pînă la ei, ba ca un tunet continuu în creștere, ba răbufnind în sincope dese, absurde. Karpov scuipă în Fontanka.

— Îmi pare rău de Sașka! oftă el.

— Babalicule! îl apostrofă Maximov. Ce te vîicărești? Mare lucru: a plecat omul, că așa a fost repartizat și are să se întoarcă în curînd. O să-și bage mințile-n cap, vlăjganul naibii. Să vezi...

— Dar noi?

— Cum noi? Păi noi, tot după repartiție. Numai că noi am avut noroc — atîta tot.

— Ești sigur că n-am făcut-o din lașitate?

— Știi ceva, Vladka? Ia mai lasă-te de chestiile astea...

— Mă-nșelegi... Karpov arăta grav. În aparență, totul e-n ordine — și conștiința, și logica, și totuși uneori mi se pare că m-am strecurat într-o sală de cinema cu un bilet cu cotorul lipsă. Zău, prea ne merg toate pe roate.

— Ia uite ce fete! exclamă Maximov.
— Unde? se invioră pe loc Vladka. Oho! Așa, da! Formidabil! Salutare, puiculițelor! Încotro? Da? Și noi, tot acolo. Max, ușcheală!

Fanfarele tăceau

Prima zi de lucru. Prima zi de activitate. Prima zi de viață independentă. O zi de august obișnuită, caldă. Nu tunau fanfarele din ceruri, și nici copacii obezi, obosiți, nu schițau nici o mișcare. Ziua începu prin audiența la șef.

Maximov, Karpov și Petia Stolbov șed pe divan. Splendoarea de mușama neagră a cabinetului îi deprimă oarecum. Șeful de la masă arată altfel decât atunci, la repartizare. E aspru și puțin cam rece.

— Dificultățile sînt inevitabile, rosti el. V-o spun, ca să nu vă faceți iluzii în sensul unei vieți ușoare, iar apoi să nu scînciți și să nu vă gîndiți la plecare. Avem nevoie de osatură solidă, permanentă, și nu de artiști în turneu.

Șeful rupe o filă din carnet, scrie ceva pe ea.

— Deocamdată, vă trec la dispoziția secției sanitare de carantină. Am acolo specialiști cu experiență. Ei o să vă inițieze în tehnica sanitară a vaselor și a instalațiilor igienice de la noi. Cum? Doriți să vă ocupați cu chirurgia? Nici un fel de cumul de funcțiuni! Asta nu-mi place, tovarășe Karpov. Ca medici curanți, nu vă pierdeți calificarea. Puteți să v-o ridicați în mod periodic la spitalul nostru clinic. Dar, în materie de medicină navală, profi-lac-ti-ca e lucrul principal. E clar? Ei, asta este. Acum, duceți-vă la secția de cadre, să vă completați dosarele de naviganți. Chestionarele, vă rog, să le completați citeți: tata, mama, etc. În prezent, nu mai trebuie să faceți și mențiuni despre bunicușe. Veți locui în port, la Stația de carantină. Și acum, prieteni, la treabă.

Chestionar, autobiografia, referințe și caracteristici, discuții la contabilitate, convorbiri telefonice, cunoștințe noi, stringeri de mină — și iată că ziua de muncă ia sfîrșit. Maximov, Karpov și Petia Stolbov se îndreptară spre port. E cald. Ca întotdeauna pe la mijlocul lunii august.

Portul

La poarta principală, un ostaș care ședea de pază le explică:

— Luați-o de-a dreptul pînă la frigorifere. Faceți la stînga, spre bazinul de chereștea. După ce ajungeți la Ceastaia Pila, mergeți mereu înainte, pînă la casa galbenă. Acolo-i «Carantinca». Dacă-i departe? Păi, vreo cinci kilometri și mai bine.

— O distracție! bombăni Petia Stolbov îmbufnat. Dar ce să-i faci? Hai, să pornim.

— Duceți-vă, băiețași, duceți-vă! — Soldatul bătrîn riscă. — Aveți o bucată bună de drum pînă acolo, o să vă faceți ceva poftă de mîncare, și ca să vă spun drept, cînd o să ajungeți la fața locului, n-o să prea găsiți de-ale gurii.

— Lasă malițiile, taică Cerber! Maximov îl pocni peste umăr — *Au revoir!*

— Good bye, răspunse bătrînul pe neașteptate.

Maximov și Karpov schimbă între ei o privire. O vorbă adusă de peste mări, trecută prin gura paznicului mustăcios, le dădea parcă a înțelege

că, în clipa aceea, ei pătrundeau într-un colțișor aparte al pământului, accesibil vocilor țărilor din depărtări fantastice, că în secunda următoare, parcurgind ultimele capete betonate de uscat, vor păși pe teritoriul portului, unde steagurile diferitelor națiuni filfilie pocnind tare în vînt și unde se rostesc de-adevăratele expresii din cărțile pentru copii: «Dă drumul la otgon! Cea mai redusă! Vira! Maina! Carramba! Donnervetter!»

Din partea opusă vin oameni îmbrăcați în vestoane, salopete, sacouri. Nu cumva există printre ei vreunul cu botfori, cu pumnal și cu pistoale la briu? Nu: e o lume muncitoare, obișnuită, care trece de-a lungul antrepozitelor cenușii. Dar iată că, deodată, catargele unui vas cu pinze răsar deasupra unui acoperiș. A, în dosul antrepozitelor se ascund danele. Iar mai încolo — cerul suspendat deasupra brațelor înalte ale macaralelor și catargelor. Tot mai intens se simte în jur viața clocotitoare a portului. Semnalizatoare luminoase nu există, așa că fii cu ochii în patru! O garnitură de tren trece cu un huruit violent, tunător, doar la un pas de băieți. «Hei, la o parte, mama... mama voastră!» Autoîncărcătoare boante se rotesc încoace și-ncolo, bărbați în vestoane aleargă agitați, hamalii pășesc fără grabă, însă cu forța impunătoare a unor locomobile. Maximov, Karpov și Stolbov s-au pomenit chiar în mijlocul operațiilor de descărcare. Ceva colosal, alb ca zăpada, se ivește înaintînd de după colțul depozitelor frigorifere și crește, crește...

— Ce vapor e? îl întreabă Maximov pe un hamal care tocmai trece pe lângă ei.

— Vapor! rinjește omul. Păi, tinere, asta-i motonava electrică «Baltica» cu diesel. Cursa regulată: Leningrad — Londra.

«Baltica» lunecă prin fața lor, sclipind slab de tot din geamurile ei de cristal, scoțînd fuioare ușoare de fum prin coșul conic, în vuietul glasurilor amplificate de difuzoare, cu neputință de priceput din pricina distanței. Pe punte stau niște străini, cu ochelari fumurii și dau din mîini. Vin direct din Londra, din Londra cețoasă!

Capul Ceastaia Pila¹ este poreclit astfel pentru că este tăiat zimțat în ambele coaste de bazine de pompieri, așezate geometric. Aici e mult spațiu, aerul e proaspăt, cu adieri de miresme plăcute. Miroase ba a scinduri, ba a alge putrede. În jur, se întinde teritoriul Micului bazin de șlepurii, de un albastru închis. Pescărușii scot țipete stridente, rotindu-se deasupra plutelor.

La extremitatea promontoriului se află o casă galbenă cu trei etaje și cu foșor. Este «Carantinca». Clădirea e folosită periodic ca hotel pentru repatriați și pentru echipajele navelor trecute la dezinfectare; dar, în cea mai mare parte a anului, locatarii permanenți sînt porumbeli, curenții de aer și șuierul vîntului ce bate prin toate etajele. În cele patru odăi ale foșorului se află serviciul de gardă al carantinei. Noaptea, casa se înalță părăsită, solitară. Luminile portului trec plutind peste ferestrele ei întunecate, iar rafalele vîntului zgîlție acoperișul șubrezit de ani cu un zăngănit aproape sinistru.

Maximov și Karpov se instalează într-o cameră din colț. O fereastră enormă dădea spre vest, alte două spre sud. Șirul compact de geamuri era întrerupt de pereți despărțitori înguști. Fără să te scoli din pat, puteai observa activitatea macaralelor de pe barajul din vest, de pe digul de cărămizi

¹ „Pila” — fereastră în limba rusă — (n.t.)

și circulația vaselor din radă. Stolbov declară cu dispreț că asta nu era o cameră, ci o butelie. Și pe deasupra, fără dop.

— Aici vîntul zburdă ca la el acasă. Nu m-aș mira dacă într-o zi o să ne auzim și oasele zdrăngănind!

— În numele atracției firești spre spații acvatice, Petecika, trebuie să acceptăm orice sacrificii, răspunse Karpov.

— Ascultă, Stolb, dacă tu ești pentru hidrogen sulfurat, apoi să știi că noi apreciem ozonul, adăugă Maximov.

Stolbov pomeni de dracu și se duse în căutarea unei camere încălzite. Puțini băieți de la institut îl înțelegeau pe Stolbov. Petia era chibzuit, dădea bani cu împrumut și-și executa datornicii cu strășnicie la expirarea termenului; nota cu punctualitate toate prelegerile, își trecea binișor examenele, rîgia cu semeție după ce isprăvea de mincat și sforăia de te asurzea; din cînd în cînd, se îmbăta și agăța cu grosolănie fete.

— Stolb, la ce-ți mai trebuie cel de al doilea sistem de semnalizare? îl descosea Maximov în asemenea cazuri. Cum ai tu labelle lungi și ești păros, ai putea să te legeni în copaci, în junglă, fără nici o aspirație la studii superioare.

Stolbov riposta flegmatic, prin înjurături.

Maximov se duse la magazie să ia un ceainic. Magazionera ședea la masă. Karpov, într-o poză de june prim de operetă, stătea aplecat, cu gura la urechea ei. Cu un aer neglijent, dădu din cap spre Maximov:

— Ridică mobilierul, Max.

« Butelia » căpătă un aspect de cameră locuită. Două mese de scris captușite cu placaj lustruit și aparatul de radio « Neva » îi dădeau o înfățișare confortabilă. Pătura luxoasă a lui Vladka și o lampă de masă o făceau să pară și mai atrăgătoare. Tabloul « Urșii în pădure » dădeau ambianței o notă liniștitoare, prevestitoare de schimbări apropiate. Pe pereți fură atîrnate lozinci de actualitate: « Mai mult Bach, mai puțin jazz » și « Lucrează la metabolismul tău ».

Noaptea, pete de lumină străbăteau odaia. Luna, reflectoarele, luminile de bord ale vaselor, fulgerele de la electrosudură, creasta purpurie a uzinei, își împreunau razele, creînd acea efervescență tainică a nopții portuare. Aerul marin pătrundea prin fereastră, dens, plin de mirosuri. Vuietul îndepărtat, ritmic, tipetele scurte ale sirenelor, plescăitul undelor, formau fondul sonor al nopții. Lui Alexei, de cînd se știa, îi plăcea să stea culcat pe spate, privind lung stelele. Acum, încerca un sentiment aproape ironic față de tulburarea și sfiala inspirate de această priveliște, care uneori îl amețea în așa măsură încît ajungea să-și piardă simțul « eului ». Începuse mai de mult, din copilărie. Cînd stai culcat, pe acoperiș ori pe iarbă, cu fața la stele, te cutremuri subit, simțind că, uite, încă o clipă și te prefaci într-un firisor de pulbere, te dizolvi în lumea amețitoare a stelelor, încetezi să mai ești. Găsise chiar de se atunci un remediu: trebuia să-și scuture capul și să-și aducă aminte ceva banal (niște probleme de aritmetică, ori pe « Roșcatul » l din « curtea aia ») și, în mod vag, și-a dat seama, că tocmai în asta consta adevărata bărbăție. Pe cînd acum? Acum, sentimentul de frică îi dispăruse. El împede: nu toate vor merge, ca pe roate, totuși noaptea, privind stelele, el zîmbea și i se părea că patul, legănîndu-se ușurel, zbura aterizînd în niște abisuri calde, dătătoare de viață.

Dimineăta. Zbierete de măgar scoase de șalande cu aburi murdari, cărînd mîlul de pe fund ridicat de dragă. Huruit și scrișnet de hidromonitor. Ce melodie de marș! Maximov și Karpov sar în picioare. Începe activizarea

metabolismului. Podeaua se cutremură de sărituri. Greutățile și fiarele de călcat se avintă în aer. Proaspeți bărbieriți, cei doi prieteni se urcă în încăperile funcționarilor. Karpov, cu binoclul în mână, se repede numaidecât la balcon.

— Cine trebuie să sosească azi în port, Tamarocika? îi strigă el telefonistei.

— Vin: vasul german «Haparanda», polonezul «Gliwicie», un vas englez cu un nume foarte dificil și două de-ale noastre: «Belostok» și remorcherul «Kotelșcik», cu șlepul «Dvina», enumără Tamara la iuteală, cu vocea de toate zilele, fără să bănuiască ce răsunet au aceste cuvinte în urechile tinerilor.

Toate cele de pe aci îi plac lui Karpov: și panorama, și pescărușii care spintecă aerul, și chiar aerul, îmbibat cu miros de alge, de cărbuni, de pin și de fier. Vladka a crescut într-o așezare de pescari de pe malul mării. Acum, a regăsit simțul uitat al fericirii, fără motiv. Și lui Maximov îi place mediul. Barca cu motor se avintă în goană, drept în strălucirea orbitoare a soarelui, de parcă ar vrea să se topească în ea, manevrează în preajma giganților sosiți de pe mările îndepărtate. Vom naviga și noi pe bordul lor!

Munca. Inspectarea navelor, controlul cambuzei, verificarea condicilor sanitare, dresarea de procese-verbale cu foi de indigou — proceduri plictisitoare. În schimb după aceea, înapoi, la barca cu motor.

Niște femei vin în fugă la debarcader. Ele alcargă tăcute, în același ritm, ca un pluton de soldați la instrucție. Vin să întâmpine o motonavă care, timp de șase luni, n-a văzut țărmurile Patriei. Se apropie bordul motonavei și femeile așteaptă pe chei, muieri grase și doamne elegante, tot felul de femei, legate prin aceeași soartă: neveste de marinari. Iar pe bordul motonavei, bărbații, tăcuți, zîmbesc cam bizar. Parcă n-ar crede în realitatea celor ce văd: că acolo, la douăzeci de metri depărtare, stau femeile care le-au născut copii, le-au dăruit iubirea. Sint minute inevitabile de vagă analiză a sentimentelor; doar după aceea, încep țipete, risete, forfota pe pascrelă, sărutări.

În cinci zile, motonava își debarcă încărcătura, primi alta și într-o seară pleacă spre India. Privindu-i masa sumbră, topindu-se în amurg, Maximov avu viziunea femeilor de pe debarcader, cu batista la ochi, îndurerate, mahmure ca după beție.

— Iată un leac sigur contra saturației — îi spuse el lui Vladka. — Așa ar trebui să te-nșori, ca să ai sentimentele încordate ca niște strune; să visezi timp de o jumătate de an revederea, să te gîndești la nevastă, ca la o amantă fermecătoare...

— Iar după mine, replică Karpov cu voce scăzută, e singurul lucru în stare să te facă să te sperii de mare. Dacă eu... Dacă eu și cu ea... Crezi oare că m-aș mai afla aici?

Maximov îl privi țintă în ochi și preferă să tacă. Era a nu știu cîta oară cînd își dădea seama că, pentru Vladka, chipul Verei era legat de idealul «iubirii adevărate». Iată ceva uimitor! Vladka, fire ușuratică, băiat vesel, de toată frumusețea, atlet. Ai impresia, că trece în goană prin viață, hohotind de plăcere. De fapt, chiar așa e. Poate că, pe vremuri, oamenii se ofileau din cauza iubirii dezamăgite, pe cînd Vladka, la fel ca în trecut, își cultivă mușchii, poartă cravate de culori vii, sărută fete. Doar pușini îl iau în serios, și tot pușini cunosc cele două pasiuni ale sale: Vera și chirurgia. Vladka

visează de mult la Marea Chirurgie, să lucreze într-o clinică cu faimă mondială. Toate acestea s-au soldat printr-un eșec stupid. Dintr-odată a pierdut totul.

Maximov scutură din cap. Îi era penibil să-și amintească amănuntele, deoarece ținea mult la Vladka. Asta e: ce-a fost, s-a dus. Acum, chirurgia cedează locul călătoriilor pe mare, iar Vera... ce să-i faci, timpul vindecă și asta. Timpul vindecă totul. Ai înțeles, Maximov?

Stăteau la fereastră, pe coridorul «Carantinei». Era oarecum neplăcut să simtă vidul scîrțîitor al casei mari din spate. Deodată, tropotul unor pași pe scară, și un om nu prea înalt, cu impermeabil albastru, cu șapcă de marinar și cu geamantan își făcu apariția pe coridor.

— Hello! rosti el. Băieți, unde există aci o cabină liberă?

— Toată nava vă stă la dispoziție, răspunse Karpov politicos.

Omul se apropie.

— Să facem cunoștință: Kapelkin Veniamin. «Olandezul zburător».

Izul de vodculiță era neîndoielnic. Noul venit era îndesat la trup, cu obrazul rotund. Avea un zîmbet ușuratic și te atrăgea în totul. Se duse cu cei doi tineri în «butelie», scoase din geamantan o sticlă de coniac francez «Martel» și turnă din ea în cele două pahare existente și în ceșcuța pentru ras.

— Să fim sănătoși, așa cum ne-o doresc mamele noastre, spuse el.

Dădu peste gît pe nerăsuflăte, rusește, băutura elegantă, cu menirea de a fi savurată, plescîind din limbă; apoi, se mulțumi cu «manufactură», în loc de mîncare — adică, își adulmecă mîneca pardesiului. Pe urmă, dădu drumul la vorbă. Maximov și Karpov îi prindeau din zbor fiecare cuvînt. Kapelkin le dădea povețe, le împărtășea cîte ceva din înțelepciunea sa de viață, le povestea despre femei, vapoare, băuturi spirtoase, covoare, stofe; despre Hamburg, Londra, Bombay, și debita vorbe urîte pe seama ofițerului secund de pe vasul pe care navigase în ultimul timp.

— E un om cenușiu, băieți, e cenușiu, ca niște pantaloni de pompier. El n-a fost în stare să înțeleagă înălțarea sublimă a sufletului meu.

Kapelkin le plăcu lui Alexei și lui Vladka. Le părea bine, că-l aveau de vecin pe tînărul acesta «de viață», medic devenit marinar, destituit de pe navă, pentru că, cu prilejul «înălțărilor» din ce în ce mai frecvente, începuse să ajungă la înălțimi nepermise.

Luna august era pe sfîrșite, dar soarele continua să domine cu o putere nelimitată Golful Finic al Mării Baltice. Doar noaptea, vîntulețul răutăcios făcea aluzii la niște detașamente înaintate ale toamnei ce mergeau pe urmele lui. Maximov compunea o scrisoare adresată lui Zelenin:

«...Uneori, mă trezesc din somn cu sentimentul că un oarecare ghem masiv de energie trece pe lingă mine. Mă ridic într-un cot și văd: chiar prin fața ferestrelor noastre, un vas greu încărcat trece lunecînd în întuneric. Două-trei luminițe licăresc pe el; o siluetă trece agale pe punte. Vasul se întoarce cu pupa, cineva scapără un chibrit, cineva aruncă un muc de țigară în apă. Adio pămînt, pînă la reîntîlnire! Sașka dragă, nu voi înceta niciodată să te consider brusture. De ce nu ne anunți faptele tale de pe ogorul rural? Semeni tu, oare, acele lucruri raționale, bune, eterne? Seamănă-le, dragă, fă semănături după metoda cuiburilor în pătrat. Nu, serios, scrie, firai-al dracului! Noi îți ducem dorul».

Capitolul III

Între patru ochi cu Henric al IV-lea

• Moskvisci •-ul secției medicale raionale ajunsese pe șosea, clipi de câteva ori din luminițele lui roșii, luându-și parcă rămas bun, apoi se avintă în goană și pieri după o cotitură. În pădure, probabil, se întunecase de-a binelea: șoferul aprinsese farurile. Un nor aburos de lumină plutea peste brazi. Peste puțin, dispăru și el. Zelenin mai privi ceva timp drumul. Arăta albicios prin amurgul dens și părea să fie neted și ușor. Dar Zelenin mai avusese prilejul să-i simtă personal calitățile și, acum, se gândi cu tristețe că iarna, această cale monstruos desfigurată avea să devină micul fir de legătură unind Kruglogorie de lumea din afară, de gară, de centrul raional, de Leningrad. O șosea ca lumea, iarna, e înzăpezită, primăvara, inundată, așa că doar vara poți să-ți nenorociți în voie ficatul.

Pe lac, parcă niște vietăți electrice rătăceau prin întuneric: licuricii palizi ai șlepurilor, reflectoarele de pe remorchere, luminile dragoarelor. Vasele se grăbeau să plece în nord, spre canal. Căsuțele sumbre din Kruglogorie erau pentru ele doar un tablou de scurtă durată care a trecut la iușeală, asemenea unui cadru de film, în drumul de la Leningrad spre Marea Albă. Zelenin coborî scara și o luă agale prin curtea spitalului, spre casa izolată în care se afla locuința lui de medic. Această locuință era nemăsurat de vastă și pustie. Ani în șir, înainte de revoluție, a fost ocupată de un medic de zemstvă, cu cățel și cu purcel. După cum aflase Zelenin, acest medic întreținea legături cu organizațiile revoluționare din Petersburg, iar în timpul războiului civil, împreună cu alți membri ai Sovietului sătesc, fusese împușcat de albi. În ultimii doi ani, camerele fuseseră pustii. În ajunul sosirii lui Zelenin, cineva încercase să le dea un aspect de apartament locuit: la fereștrele sufrageriei se vedeau niște perdeluțe de pinză, de un alb înduioșător.

Zelenin privi pereții sufrageriei, căptușiți cu scinduri de stejar și încercă să-și imagineze pe foștii stăpîni ai locuinței. La această masă monumentală, probabil, lumea se așeza la ceai, citea cu glas tare din Korolenko, discuta cu aprindere destinele Rusiei. Soseau din Petersburg niște conspiratori bărboși, însuflețiți, și foi de manifeste treceau dintr-o cizmă într-alta. Apoi, oftă, își deschise geamantanul și, simțind că comite un sacrilegiu, trînti pe masă un salam afumat, tare, cu aspect de ghioagă, o pîine lunguiată și cuțitul. Mîncă privind drept înaintea lui, în perete, știind însă, că are în spatele lui o ușă care dă într-o cameră la fel de spațioasă, iar acolo, încă o ușă, încă o cameră, la fel de goală, ca primele două. N-ar fi crezut niciodată că va avea un sentiment neplăcut, din cauza spațiului locativ excesiv. Ce va face aici, de unul singur? Nici o nădejde în înjghebarea unei familii: Inna e la Moscova. O să vină ea aici mai mult de-o grămadă! De la Moscova, aici? De la Moscova, unde sînt atîția băieți interesanți, artiști, pictori, poeți; unde, la anul, se va desfășura Festivalul mondial? Nu, Zelenin, frate, ia caută-ți o frumusețe nordică, ceva în felul Dașei...

Azi, cînd a coborît din mașina secției medicale raionale, o fată tinerică de tot, cu părul uimitor, ca inul, sora medicală Dașa Gurianova, a ieșit pe scara spitalului.

•Dar este Liubava!•¹ se gândi Zelenin, predispus să facă asemenea

¹ Personaj poetic din folclorul rusesc — (n. r.)

paralele. — Astfel de femei echipau luntrile novgordienilor, torceau în, înglănu în gura mare cîntece de jale, iar pe vremuri de restriște și de urgie, cărau sus în turnuri, pietre și smoală clocotitoare ».

Seara, cînd Dașa ieși din serviciu și își scoase halatul, el observă pe pieptul ei o floare de mușama neagră, din cele care, cu cîțiva ani în urmă, erau la modă la Leningrad.

« Civilizația, ia uneori, niște forme de coșmar », se gîndi el acum; cu toate acestea, zîmbi, mătură firimiturile de pe masă, se ridică, păși pe podeaua scîrțitoare și privi pe geam. Era la fel ca și cînd ar fi stat cu ochii închiși: o beznă absolută, adîncă, îi izbi vederea. Totuși, așa ceva nu și-a imaginat niciodată, cînd se gîndea la viața de la țară. Drace! dar tot trebuie să se vadă măcar ceva! Sări la întrerupător și-l întoarse. Acum, fereastra răsări din întuneric, ca un patruleter cenușiu. În schimb, un foșnet slab se auzi din spate. Sașa tresări și începu să răcnească:

Pe vremea lui Henric al patrulea...

Noaptea, în locuința lor din Leningrad, domnește întotdeauna o atmosferă plăcută: dincolo de perete, tata face să scîrție condeiul, iar jos, pe podea, tremură luminile de pe stradă. Pe cînd aici... De ce întunericul se îngroașă într-un chip așa de suspect acolo, în colț? A ieșit cineva din camera aia? Cineva care nu este de loc la fel cu toți... Haha, cavalerule, se pare că ați început să aveți frică de întuneric!

Zelenin strînse din pumni și răcni și mai tare:

Și mai iubea femei,
Avea succes la ele,
De izbînzii încoronat,
Era mai fericit ca toți.

Trala-la-la, bum-bum, trala-la-la, bum-bum...

— Bum! Bum! se rostogolea ecoul sub tavan. Cînd îți aduci aminte de femei, parcă îți mai trece frica.

Nu aprinse lumina, pînă nu termină tot cîntecul despre veselul rege francez. Apoi, călcînd zgomotos, izbind de podea tocurile, trecu în dormitor.

Sașa stătu culcat mult timp în întuneric, cu ochii deschiși, și i se părea că se gîndește cu încordare la ceva. La ce anume? De fapt, însă, i se perindau într-una prin minte imagini din ultimele două zile. Debarcaderul fluvial și « Moskviciul » secției raionale cu sașiul ridicat, luminile de pe mal și pe el însuși, Zelenin, stînd singur pe puntea lungă a motonavei, ca într-un cadru din film, tata și mama, cu atîta « stăpînire de sine », de țî se rupea inima; și prietenii, care cîntă, ai dracului! — și Dașa. Inna zîmbește și-și îndreaptă părul. Dașa zîmbește și-și îndreaptă floarea neagră de pe piept. Lioșka Maximov stă pe dig, roșu, ca un indian, perorează despre o țară necunoscută, și nu vede această țară în jurul lui. Iar el, Zelenin? Iată-l, sosit aici, cu toate că putea să... Ba nu! n-are să ajungă niciodată un Ionici. Datoria civică... E caraghios? Inna, vei ride, oare, și tu? Uite ce fete mai sînt pe pămînt! Dar Dașa? Nici asta nu-i rea. Liubava. Inul. Luntrile. Florile. Jos cu florile negre! Ferestrele sînt negre. Jos! « Mîine încep istoricul bolilor » — se gîndi el, limpede, și adormi.

Prima încercare

Zelenin n-avea de gând să se abată de la deprinderile lui de orășean. Dimineața, deschise toate ferestrele și se apucă să facă gimnastică. În momentul « săriturilor pe loc », niște pași ușori se apropiară fulgerător, ușa se deschise și Dașa apără în prag.

— Vai! țipă ea, zărindu-l pe doctor înțepenit într-o atitudine caraghioasă.

Se priviră timp de o secundă cu ochii holbați. Pe urmă, Zelenin începu să facă niște mișcări iuți, prostești, iar Dașa o sbughi pe ușă afară. Sașa se simți dureros de rușinat, văzându-se prin ochii Dașei. Un lungan cu ochelari, osos, cu chiloți lungi, nesportivi, înlemnit într-o poză de cocor. Culmea ghinionului: azi nu-și pusese chiloții albăstriei de volei — se răzgîndise. Silindu-se să-și stăpînească tremurul din genunchi, strigă:

— Ce este?

— Au adus un bolnav, doctore, i se răspunse cu voce slabă de după ușă.

— Vin îndată.

Trăgîndu-și grăbit pantalonii, privea prin fereastră. Dașa, parcurgînd în fugă curtea, tot pufnea de rîs în palmă.

Bolnavul, mai exact, rănitul, zăcea pe sofa în camera de lingă sala de operații. Obrazul lui alb ca o foaie de hîrtie, era acoperit de broboane de sudoare. O palmă grea, noduroasă, îi atîrna în jos, pînă la dușumea. Zelenin îi apucă pulsul: filiform! Îi ridică pleoapa: pupilele reacționează slab la lumină; se îndreptă și, abia atunci, zări un pansament enorm, complet ud de sînge pe șoldul drept. Șocul!

— Ce a pățit?

— A fost atins de fereastră electric. Este Petia Ișanin de la fabrica de cherestea.

— Camfor, cofeină! Și pregățiți aparatul de transfuzie. Începem îndată să-i tratăm rana.

Cînd Zelenin se spală pe mîini și intră în sala de operații, văzu că pansamentul fusese scos de pe piciorul accidentatului. O rană enormă, din care sîngele curgea într-una, se căska în șold. Dintr-un loc atîrnau fișii de piele tăiate cu regularitate de fereastră. Dașa, cu aer concentrat, cu buzele strînse, îi întinse seringă.

— Poți verifica grupul de sînge? o întrebă Zelenin în șoaptă.

— Da, ne-au învățat asta, răspunse ea, tot în șoaptă.

— Fă-o, și arată-mi; iar eu, deocamdată, voi încerca să opresc hemoragia.

Făcu grăbit injecții de novocaină în jurul rănii, începu să pună clipse. Urmărea cu coada ochiului mișcările precise ale surorii. Sîngele era din grupa treia. Dașa împinse spre masă aparatul de transfuzie și-i întinse lui Zelenin acul. El îl introduse în venă și-l privi pe pacient în obraz. Acesta era cu ochii deschiși, ațîntiți asupra tavanului.

— Ei, frate, ce mai zici? întrebă Zelenin, pe un ton de îmbărbătare doctoricească.

— În regulă, răspunse flăcăul cu voce domoală.

Zelenin începu să netezească cu bisturiul marginile rănii și se liniști cu desăvîrșire. La drept vorbind, nici nu se tulbura: n-a avut nici o secundă liberă pentru a se putea tulbura. Dar acum, cînd rînitul începea să iasă din starea de șoc, iar tratarea rănii decurgea cu succes, se simți asemenea unei mașini-unelte, trecută la un regim de turaj redusă. Ba chiar începu să

fredoneze ceva încetișor. Pozînd ușor înaintea Dașei, făcu cu aer grav ultimile cusături, se îndreptă și oftă adînc. Abia acum își dădu seama, că procedase cu o punctualitate aproape automată, fără să se îndoiască măcar o clipă de priceperea sa. Totuși, institutul le băgase temeinic în cap experiența și priceperea medicilor cu practică lungă.

— Mă-ntorc peste douăzeci de minute — îi spuse surorii.

Îsei pe scară, cu un sentiment de bucurie, dar tresări ca lovit de trăznet. Serul antitetanic! Doar el trebuie administrat în primul rînd! De cite ori nu li s-a repetat aceasta, la ciclul de traumatologie! Se repezi înapoi, deschise larg ușa camerei de gardă și-și înfipse privirea în ochii liniștiți ai Dașei.

— Eu... ți-am spus eu să administrezi serul antitetanic? — Prima parte din această frază răsună jalnic, iar sfîrșitul, cu severitate. Totodată, avu un sentiment de dezgust față de el însuși: a, ticălosule, vrei să dai vina pe această fată? Deschisese gura...

— Da, Alexandr Dmitrievici, mi-ai spus, răspunse Dașa. — L-am administrat. Iară și seria, am notat-o.

Zelenin se rezemă de pervazul ușii. Ei își zîmbiră cu un aer înțelegător, iar el pricepu, că ea nu va spune nimănui în ce situație caraghioasă l-a văzut dimineața. Și, că în general, se poate bizui pe ea.

Zelenin începu să se tulbure doar cînd începu vizita bolnavilor. Erau cîteva cazuri extrem de complicate. E cu neputință să te descurci, fără analize de laborator, iar laboratorul nu funcționa, din lipsă de laborant. Deci, va trebui să-și însușească tot el tehnica de laborator; or, el a uitat chiar și cum se calculează formula leucocitară. Ce de materiale de studiat, neapărat! Și n-ai cu cine să te consuli: doar n-ai să faci apel la erudiția felcerului!

Pe Zelenin îl apucă frica. Cum o să-i trateze el pe oamenii aceștia? Vrînd să-și alunge tulburarea, începu să practice din plin blocade novocainice. Cînd lucra cu seringă sau cu bisturiul în mîină, se liniștea întordeauna. Ai sub mîină ceva palpabil și poți să vezi pe loc rezultatul. Dar terapia, fără analize... În anul trei, profesorul Gușcin le spusese odată studenților: *chirurgia este obscură, terapia — obscurissima.*

Atunci, vorbele aceluia medic bătrîn, nițel cam cinic, îi uimiseră. Tomografele, electrocardiografele, aparatele pentru cercetarea metabolismului bazal — utilajul cel mai complicat și cel mai modern făcea parte din dotația lor. Li se părea că e de ajuns să stăpînești această tehnică splendidă și toate tainele vor fi desvăluite. Treptat, an după an, se convingeau însă că exploratorii acestei lumi teribile de complicate, denumită organismul omului, abea dacă trecuseră de stîlpul lui Hercule; și că, dacă contururile « Americilor » erau mai mult sau mai puțin clare, expediția care să se fi aventurat în adîncul continentelor se afla abia la primii ei pași. În uriașele clinici ale institutului, asta îl umplea pe Zelenin de bucuria nerăbdării; dar aci, în Krugloric, își pierduse curajul. Aici, parcă s-ar fi mutat în trecut, parcă ar fi dat înapoi cu cîteva decenii.

De trei ani și mai bine, felcerul Makar Ivanovici se lipsea cu succes de roentgen și de laborator. Spre el se îndreptau bolnavii din îndepărtatele delegații prin păduri, de la fabrica de cherestea, din sate, veneau matrozi de pe vasele în trecere. Makar Ivanovici administra tratamente fără teamă și fără nici un dubiu. La secția medicală raională era vestit prin siguranța diagnosticurilor sale. Răsfoind vechile fișe ale diverselor cazuri, Zelenin dădea la tot pasul de perle ca de pildă: « comoție generală a organismului în urma căderii din căruță ».

...La sfârșitul săptămânii, Zelenin convocă o consfătuire de producție. Veniră cu toții: cinci asistente medicale, felcerul, infirmierele, contabilul, intendentul și vizitiul Filimon. Toți acești oameni, legați în mod trainic între ei prin rubedenii și cumetrii, se uitau cu ironie ascunsă, cu curiozitate și cu neîncredere la acest străin, la tânărul neliniștit și osos care le devenise șef. În cei doi ani de după moartea Klavdiei Nikiticina, ultima doctoriță care funcționase la Kruglogorie timp de mai mulți ani, personalul se obișnuise cu tihna și cu liniștea. Bolnavii erau puțini la număr, fiindcă cei mai mulți erau trimiși la raion, la patruzeci de kilometri depărtare. Pentru a-și îndeplini planul de pat-zile, Makar Ivanovici internase la spital niște bătrânele, cunoștințe de-ale sale, și se exersa asupra lor în materie de diagnostic. Dașa Gurianova și Zina Petuhova, întoarse primăvara de la cursurile de surori, au trimis o scrisoare la secția raională: « Ori ne dați un medic, ori închideți spitalul, — dar să muncești astfel nu e demn de oameni sovietici ». Zelenin știa cum merg treburile la spital, încă din cele auzite la secție; știa, că nu putea să se bazeze decât pe surorile comsomoliste și că restul colectivului era un « birou de sinecuriști ». Cu toate acestea, acum, după o săptămână, așezat la masa lui, privea atent oamenii înghesuiți în odaia strîmtă și se gîndea, că toate acestea s-ar putea schimba. Se gîndea, că ursul acesta bătrîn de Makar Ivanovici n-ar avea nevoie decât să fie puținel pus în mișcare, prin atingerea unei coarde vii din firea lui; că fizionomia vizitiului Filimon, stacojiu-albăstrie, cojită de beție, devine duioasă, cu o expresie adîncă, în clipele cînd acesta freacă cu țeșala crupa tînarului armăsar al spitalului; că măreția semeață și bănuitoare a contabilului este provocată de sentimentul lui de teamă, că nu i se va recunoaște că e și el un intelectual; că fetele au obrazuri deschise, plăcute, luminoase, iar al Dașei este pur și simplu frumos... Ei, nu face să se gîndească la aceasta, la o consfătuire de producție. El bătu cu stiloul în masă și vorbea cu o voce care, pe neașteptate, deveni groasă:

— Liniște, tovarăși! « Con-du-că-tor », se gîndi el și-și imagină chipul în care această scenă ar fi comentată de amicii săi. Se simți vesel de tot. — Tovarăși! Spitalul nostru este cea mai mare instituție de medicină de pe tot cuprinsul rețelei Kruglogorie. Așezarea Kruglogorie, cheiul, fabrica de cherestea, cinci colhozuri, cei ce vin în delegație în pădure, toți acești oameni se află în sfera noastră de activitate. Pe lîngă acestea, după cum mi s-a spus, la șase kilometri de noi, lîngă capul Stekliannîi, încep lucrări hidrotehnice mari. Pînă cînd se va construi acolo un spital, pînă cînd vor sosi medicii, noi trebuie să organizăm deservirea acestui șantier de importanță unională. Precum vedeți, problemele care stau în fața noastră, sînt mari, și noi, fiind unica instituție de medicină, cu un staționar de douăzeci și cinci de paturi, trebuie să fim la înălțime. Dar, în momentul de față, tovarăși, noi nu sîntem la înălțime! (« Ah, ce repede se însușesc aceste cuvinte! ») Mai mult decât atîta: să nu vă fie cu supărare, dar noi sîntem un exponat cu totul de necrezut din secolul trecut. (« Mai simplu, sir, mai simplu ») În secolul nostru al televiziunii și al electronicii, noi lucrăm orbește, fără laborator, fără roentgen. Or, există la noi și un aparat roentgen, și utilaj de laborator. Le-am văzut: totul e stricat, murdar. Care este explicația? N-avea cine să se ocupe de aceasta? Nu, tovarăși; explicația stă în indiferență și în pasivitate. De pildă dumneata, Makar Ivanovici...

Makar Ivanovici tresări ușor, mișcă din degetele împreunate pe burtă. Cu o jumătate de ceas în urmă, a luat masa, iar acum, prin capul său, sub

boneta albă, alergau niște omuleți mititei cu piciorușe iuți, prevestitori ai dulcei piroteli. Exclamațiile pline de emoție ale tânărului medic zburau slăbind, asemenea unor rachete de artificii, de la o mare depărtare într-una și mai mare. Toate își pierdeau contururile înaintea vederii lui care devenea sticloasă. Și doar numele său, rostit de Zelenin, plesni ca o pocnitoare, tocmai la urechea lui Makar Ivanovici.

« Ah, n-a ieșit bine, se gândi Zelenin. — Te pomenești, că se și supără bătrînul ». Era însă prea tîrziu ca să bată în retragere.

— De pildă, dumneata, Makar Ivanovici, să ne povestești, cum aplici tratamentele, ce anume prescrii bolnavilor la consultații.

— Adică, cum?

— Vreau să spun cum procedezi...

— În funcție de reacțiile individuale ale organismului, răspunse Makar Ivanovici și, din obișnuință, se îmbășoșă. — Dacă-i doare capul le dau piramidon; dacă-i doare burta, besalol...

— Dar Makar Ivanovici mai are și pasiunea clistirelor, adăugă Dașa cu un zîmbet cam răutăcios.

— Makar Ivanovici! exclamă Zelenin. E ceva inadmisibil. Păi, așa, probabil, nici pe timpurile lui Cehov nu se mai trata lumea! Pentru cap, pentru burtă... Ia spune: de mult n-ai mai recitat această carte?

Îi întinse un volum gros: *Manual pentru uzul felcerilor rurali*.

Era o carte minunată a unui profesor bătrîn, celebru umanist. La Lenin-grad, Zelenin era sfătuit cu insistență s-o aibă întotdeauna la îndemînă, ca un îndreptar practic de neîncercat și, totodată, ca remediu împotriva faimosului « felcerism ». Makar Ivanovici își șterse ochelarii și citi titlul cărții, ținînd-o în mîna întinsă pînă la refuz.

— Ti-ne-re, rosti el pe urmă, cu glas tremurător, eu practic de treizeci de ani aici, eu... eu... — se ridică și, cu mișcări stingace, începu să-și dea jos halatul de pe umeri. Eu pe front... știu... E-eh, de ai avea dumneata un pic de rușine...

Pleoștit și neîndemînat, ieși din camera de gardă, strecurîndu-se cu un umăr înainte. Un minut mai tîrziu, Zelenin, stăpînit de un sentiment dureros de milă, văzu de la fereastră și petrecu cu privirea silueta caraghioasă, asemănătoare unui boloboc, a felcerului, îmbrăcat jumătate civil, jumătate militar și cu cizme de box în picioarele-i subțiri.

Alexandr se uită fără curaj la cei rămași și nu-și putu da seama ce părere aveau despre cele întimplate. Numai Dașa îl privea cu un aer vesel încurajator. El se aștepta de la ea la o asemenea reacție și totuși se gândi că fata asta era o ființă destul de insensibilă. Totodată, pricepu că această idee îi venise dintr-un instinct de autoapărare — că prea tare îi era simpatică fețișoara ei, prea vioi îi erau ochii și prea corectă linia gîtului. Își întoarse obrazul, și chipul minunat de frumos al Innei, dar schițat parcă în grabă cu creionul, răsări, plutind prin fața sa. Ei, și ce să mai spună acum? Îl compătimea pe Makar Ivanovici; ar fi vrut să se justifice înaintea oamenilor; dar, de frică să nu-și compromită autoritatea, își prelungi cuvîntarea, ca și cum nu s-ar fi petrecut nimic:

— Așadar, tovarăși, trebuie să ne punem serios pe treabă, să organizăm munca și va trebui să începem mai întîi cu cabinetul de roentgen și cu laboratorul. E drept, pentru repararea aparatului va trebui să aducem un tehnician de la raion. Grigori Savelievici, cum plătim lucrul?

Contabilul tuși sever:

— Găsim noi mijloacele...

— Apoi, vom delega pe cineva dintre surori să plece la cursurile de laboranți de roentgen (« Numai pe Dașa nu! »). Vom face radiografii, tovarăși! În laborator voi lucra chiar eu, împreună cu Daria Ivanovna. De acord, Daria Ivanovna?

« Doctorul Zelenin! »

A doua zi, la ora prânzului, Zelenin ședea în ceainărie și privea pe geam nesfârșita întindere a ținutului. Era o vreme posomorită cu vînt; orizontul plumburiu, zbirlit, se legăna în sus și în jos, fără încetare. Pe țarm, sumedenie de pescăruși ciufuliți se adăposteau pe după bărcile răsturnate.

« Asta zic și eu furtună » — se gîndi Sașa; și, în clipa aceea, priveliștea începu să se destrame repede, fără zgomot, sub bicele oblice, subțiri ale ploii.

— Alexandr Dmitrievici, a început să plouă! strigă bufetiera. — Mai stați vreo jumătate de ceas, poate că încetează!

Îi aduse pe măsua o cană de bere garnisită cu o spumă bogată atîrnînd în jos ca o perucă.

— Vă plictisiți la noi, Alexandr Dmitrievici? Vă înțeleg, după Lenin-grad... Eu, în locul dumneavoastră, cred că m-aș îmbolnăvi.

— N-am timp să mă plictisesc, tușă Liuba; am o groază de lucru.

— Dar atunci, de ce sînteți așa de trist și de tras la față?

El își ridică ochii din cană, își lăsă privirea să alunece în sus, spre ochii trupeșei bufetiere, care se uita la el cu o expresie de simpatie sinceră.

— N-am pace în suflet, tușă Liuba.

— N-aveți pace? A, tinerețe, tinerețe, sînge fierbinte! Mai bine așa decît să mori de urît.

Zelenin nu numai că prînzea la ceainărie, dar mai trecea pe-acolo și seara, aproape seară de seară. Obiceiul acesta și-l explica prin « nevoia de-a cunoaște », dar își dădea seama că, de fapt, altceva îl atrăgea spre ceainărie. Această casă, care nu se deosebea aproape prin nimic de celelalte căscioare din Kruglogorie, era luminată pînă la miezul nopții. Fumul de mahorcă se legăna în spirale groase, albastrii. Ușile pocneau neconștient, armonica țipa bezmetică prin larma vocilor și a hohotelor de ris. Acolo puteai să auzi și discuții domoale, și vorbe de șagă, și se mai iscau și certuri. Dar, ceea ce era principal, în acest loc se adunau șoferii, oamenii cei mai veseli. Ieri au fost la Petrozavodsk, mîine vor pleca în goană la Vologda, Arhanghelsk, Belomorsk, Leningrad. Alexandr zăbovea mult în preajma acelor mașini, mînjite de noroi, apoi intra în ceainărie, se dădea mai aproape de șoferi și, lacom, trăgea cu urechea la convorbirile lor, de parcă ar fi vrut să se încredințeze că, în afară de Kruglogorie, mai sînt pe lume și alte sălășuri omenești. Nu-și putea, însă, mărturisii pe față că acest mic local gălăgios ajunsese pentru el un fel de fereastră care dădea spre lume.

« Șiroaie sure de ploaie se preling pe geamuri, alcătuiind desene ciudate... » Berea n-are gust, e apoasă. Nu cumva tușă Liuba o botează? Nu prea îmi vine să cred; o botează probabil cei de la aprovizionare. Azi, Makar Ivanovici n-a venit la lucru. Filimon zicea că bătrînul stă culcat pe un sipet, cu un prosop ud pus pe frunte, și tace. A naibii fire mai am și eu! Sînt un egoist. Trebuie să mă duc la el, să încerc să-i vorbesc de la om la om. Ba nu; trebuie să fiu ferm. E bătrîn; ei și? Odată ce muncești, atunci fă bine și muncește conștiincios. O, dar ce intransigent mai sînteți, fire de cavalier! Cereți de la alții o puritate de cristal și noaptea vă văicăriți

ca un netot. Sau iată, cazul Innei! De ce nu i-am telefonat până acum? Din timiditate, ori e altceva la mijloc? Dar dacă spune: «Saşa? Scuzaţi, care Saşa? Ah, Sa-aşa!...» Moscova, Moscova! Kruglogorie la aparat. Caraghios. Sint curios să ştiu dacă voi rezista mult timp aici. Constat că e ceva mai groaznic decît mi-aş fi închipuit. Poţi să-ţi umpli ziua cu tot ce vrei, să te zbuciumi, şi totuşi vine, în mod inevitabil, momentul în care rămîi singur-singurel, numai cu ochii negri, sinistri, ai ferestrelor. Şi mîine, şi poimîine, şi răspoimîine... E drept, de n-ar fi fost meciul acela cu «pan-tofarii», serata, dansul acela, nu m-aş simţi acum atît de trist, iar serile mi-ar fi pline de Daşa, chiar de ea, ori m-aş gîndi tot timpul la ea, fără să vreau. Să fie cu putinţă să-mi pară rău că am întîlnit-o pe Inna? E pur şi simplu ceva abject.»

Simţi cu groază că nu mai era în stare să-şi reproducă în memorie trăsăturile Innei. Chipul fetei ivit fugar la hotarul vieţii lui din trecut, asemeni unei păsări călătoare, devenise acum vag şi îndepărtat ca personajul unei cărţi dragi, citită foarte de mult. Nu mai poate să-şi reînvie în minte obrazul celei de care este îndrăgostit! Îi ţine minte îmbrăcămintea, în toate amănuntele, cum nu se poate mai clar, dar faţa ei parcă n-ar fi fost prinsă în obiectiv. Seara, brazii care creşteau atît de sus, expresiile ironice ale prietenilor, apoi «Camparacita»... Tram-pa-pa... Da! e de ajuns să-ţi aminteşti cîteva acorduri din acest tangou bizar, ca să-ţi revină limpede în amintire amurgul albastru ca de primăvară, ochii, buzele întredeschise, gata parcă de sărut, părul luminos şi niţel cam zbîrlit. Dar cum să opreşti această nălucă? Şi uite că nu are nici măcar o fotografie. Pe cînd Daşa e aici, în fiecare zi, alături, şi se simte atras spre ea şi simte, că şi ea e dispusă să se apropie de el. Să se consoleze cu imaginea fetei care, cu siguranţă, l-a şi uitat? Ce-l împiedică să se cufunde de tot în acest val al compătimirii? Doar e atît de greu să priveşti, de unul singur, în ochii orbi ai nopţii!...

Zelenin oftă, se uită la ceas. Mai avea patruzeci de minute pînă la începerea programului de spital. N-avea chef să iasă în ploaie. Se gîndi să-i scrie lui Maximov.

Pe lac, furtuna bîntuia fără astîmpăr, dar numai răbufnirile de vînt cele mai aprige şi mai năvalnice ajungeau pînă în cătun. La răstimpuri egale, o foaie de tablă desprinsă de pe acoperişul ceainăriei începea să necheze sălbatic. La fereastră, nu se mai vedea aproape nimic.

«...în prima zi, mi s-a oferit un „gulaş cu drob“, fala bucătăriei locale. Deşi mă ştii amator de elemente exotice, m-am eschivat cu prudenţă şi am rugat să fiu servit cu o pirjoală cîstită. Într-adevăr, pirjoala s-a dovedit a fi cîstită: conţinea în ea mai multă carne decît piine. Ce ar fi să fie trimişii aci bucătarii de la noi, de la institut, pentru schimb de experienţă? Sint îndrăgostit de localnici. Bărbaţii sint cu toţii pescari şi vînători, oameni severi, zdraveni. Femeile... ei, sint ca toate femeile, dar există şi unele de-a dreptul uimitoare. Dar copiii, Max! Treceam odată pe lîngă o grădiniţă de copii, m-am uitat peste gard şi am rămas uluit: numai seacă coaptă, cu albăstrele prin ea. Pe cît mi se pare, lumea de aici este uimitor de cîstită. Se spune, e drept, că, de sărbători, se trag nişte beţii monstruoase; deocamdată n-am văzut, însă, nimic extraordinar. Un fenomen curios. Stau singur cuc, într-o locuinţă enormă, cu trei camere. Am propus să mă restrîng să cedez cuiva două odăi — ce naiba, doar n-o să cresc şoareci în ele? — dar toată lumea a sărit ca arsă: este locuinţa rezervată doctorului şi rămîne neatinsă. Ca un fel de Casă Albă: preşedinţii se schimbă, dar casa rămîne.

Alexei, pînă acum, nici tu și nici Vladka nu v-ați îndurat să-mi scrieți. Or, tocmai acum am mare nevoie de scrisorile voastre — doar știi și tu, de ce. Scrie-mi despre toate: despre lucru, despre sport; ce citești, la ce cugeti, cui îi faci curte (Vika?). Ai trecut pe la bătrîni mei?

În prezent, nu am altceva nimic de făcut, în afară de munca mea. Zilnic îmi vin la consultații pînă la patruzeci de oameni. Împrejurimile vuiesc de fama „doctorului din Leningrad“. Vin buluc și ai bolnavi și ai care n-au nimic — aceștia ca să-și facă controlul. Restaurez laboratorul și roentgenul. Toate astea zăceau abandonate, într-o neglijență scîrboasă. Scurt, am atît de lucru, că nu-mi rămîne timp pentru îndoieli studențești și pentru melancolie....

Cineva din afară izbi odată cu vîrfurile ciubotei în ușă și Filimon, vizitiul spitalului, își făcu apariția. Își dădu gluga pe spate, își șterse fața udă, cojită, îi făcu vesel cu ochiul bufetierii și tropăind zgomotos, se îndreptă spre măsuta lui Zelenin.

Cu o săptămînă în urmă, Alexandr stabilise niște relații simple, prietenești cu Filimon. Acesta nu era o fire dificilă. Fiind cam adeseori cu chef, socotea că lumea e populată de niște inși ca el, la fel de înțelegători și nu prea ageamii în materie de băuturică și de gustări. În cei patruzeci de ani de viață, cît împlinise, nu-și pierduse această convingere.

— Auzi, Mitrici, îi spuse el lui Zelenin, te cheamă președintele nostru.

— Care președinte? se minună Zelenin.

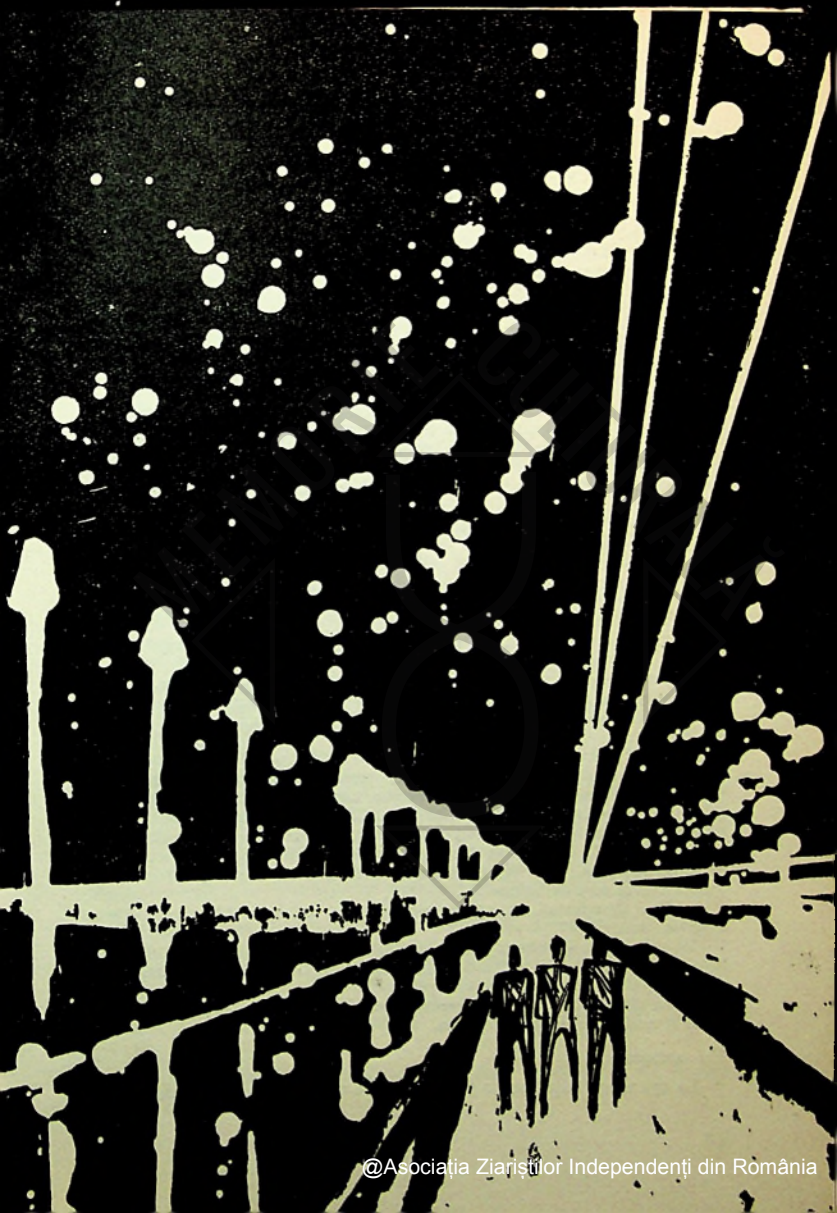
— Ei, Samsonici, președintele Sovietului. Acuși, a telefonat la spital. Rog pe doctor, zice, să se prezinte la mine la ora cincisprezece fix-punct. Mergem?

Cinci minute mai tîrziu, se opri ră în fața unei case de birne, cu două etaje; steagul decolorat al Federației Ruse fluturî pînă la jumătate de acoperiș. Primul etaj era ocupat de judecătoria populară, iar la etajul doi funcționau biblioteca, sala de lectură și Sovietul cîtunului. Zelenin nu dăduse niciodată pe-acolo. Drept vorbind, el, în general nu văzuse cîtunul: dimineața, vizita, lucrul la staționar, ziua, primirea bolnavilor la dispensar; iar după lucru, tot felul de treburi la cabinetul roentgen și în laborator. Uneori, i se părea că, asumîndu-și atîtea sarcini, se lasă biruit de panică, silindu-se să nu se gîndească la nimic « străin » de aceste preocupări, să amîne pe cît se poate de tîrziu cunoștința cu acest mic cîtun cenușiu, devenit acum lumea lui.

În dosul ușii cu inscripția « Președintele Sovietului » stăruia o larmă de voci. Zelenin bătu de două ori și fără să mai aștepte să fie poftit înăuntru, intră. Într-o cameră mare, joasă, stăteau mai mulți bărbați, îmbrăcați în mantale de pînă cauciucată, la fel cu a lui Filimon. Ei vorbeau tare și își agitau șepcile spre omul care ședea la masa de scris. Omul acesta, cu veston verde-închis, cu părul negru și cu obrazul lat, bătea cu degetele toba pe masă și se uita chiorș la toată lumea, cu un aer ironic. Observîndu-l pe Zelenin, izbi cu palma în masă:

— Liniște, tovarăși! — apoi, zîmbind: doctorul Zelenin? și îi întinse mîna.

Zelenin îi strînse mîna lată — lui nu-i plăcea să strîngă mîini late — și lăsîndu-se să cadă în fotoliul de mușama, fără a mai aștepta să fie poftit, se gîndi apatic: « Un obișnuit gigant de proporții raionale. Nu s-a îndurat nici măcar să-și ridice puțin șezutul lui plin de răspundere ». Se mai uită odată, pieziș, în ochii președintelui, înguști, oarecum batjocoritori, și-și dădu perfect de limpede seama că-l mai întîlnise undeva pe acest om.

Oamenii zdraveni cu mantale de pînă, părăseau unul după altul încăperea. Cel din urmă se opri în uşă şi mormăi pe un ton aproape agresiv:

— Ei, Samsonici, acum cunoşti poziţia noastră?

— O cunosc, o cunosc, Ivane, cum să n-o cunosc? răspunse preşedintele vesel. Lasă că mai discutăm noi la raion.

Îşi roti capul, rostind cu părere de rău:

— Ce oameni, ca să vezi... Plutaşii. O să mai ai de a face cu ei — şi îi întinse lui Zelenin o cutie de «Kazbek».

— Mulţumesc, fumez fără carton, răspunse Alexandr, rezervat, şi-şi viri mîna în buzunar după pachetul de «Aurora».

— Iar eu, uite, nu pot fuma ţigări fără carton: îţi intră tutunul în gură. Astea-s ţigările mele preferate — arată un pachet de «Priboi» — «Kazbekul» îl ţin aşa, pentru vizitatori.

Preşedintele izbucni într-un ris zgomotos de parcă ar fi spus ceva foarte spiritual. Zelenin se simţi brusc atras spre el.

— Drept să-ţi spun, doctore, n-am vrut altceva decît să te cunosc. Eşti la noi de o săptămînă şi mai bine şi n-ai trecut pe aici.

— Am foarte mult de lucru, spuse Zelenin.

— Da, da, ai mult de lucru, ştiu. Şi iată, chiar am ceva de vorbit cu dumneata, în legătură cu lucrul acesta. Mi s-a semnalat ceva, ca să zic aşa. Deveni grav, începu să bată cu degetele în masă. — Te rog, să mă înţelegi just. E vorba de felcerul Zavidonov,

Zelenin tresări.

— Da, şi?...

— Îţi vorbesc într-un mod cu totul neoficial, te rog să mă înţelegi. Sub formă de sfat amical. N-ai făcut bine că l-ai jignit pe bătrîn. Faţă de toată lumea. N-a fost o faptă umană.

Alexandr şedea cu bărbia ridicată, strîngînd cu mîinile braţele fotoliului şi, treptat, roşea.

— Dumneata ne cunoşti încă puţin viaţa, urmă preşedintele. — Aici, cel puţin un copil din trei îi zice lui Makar Ivanovici, naş. Dar la cîţi inşi n-a legat el buricul! Dumneata nu ştii asta? Iar aici, toată lumea ştie asta şi-l iubeşte.

Zelenin se întoarse brusc în fotoliu.

— Dar ştii dumneata în ce chip îşi trata el consătenii recunoscători? exclamă el. Greşit, stupid, ca pe vremea cînd era bunica fată. Doar vîd şi eu, că Makar Ivanovici este un om bun. Crede-mă, un om bun se cunoaşte numaidecît. Dar s-a anchilozat, a întepenit, lucrează la nimereală. Iar eu nu pot să admit. Dumneata vorbeşti despre umanism, dar eu pricep altfel acest cuvînt. Da, l-am jignit pe acest bătrîn, l-am insultat, mă gîndeam însă la zeci şi sute de bolnavi...

— Da, umanismul... spuse preşedintele, cu voce tărăgănată — e o noţiune complicată.

Îşi privea interlocutorul, atent şi vesel. Zelenin îşi stinse ţigara.

— Da, sigur, rosti el, redevenind calm, într-o privinţă, dumneata ai dreptate.

Şi pe cînd cobora scara, încerca, în mod chinuit, să-şi aducă aminte, unde îl mai întîlnise pe acest om.

Tot universul

La opt seara, Sasa veni la poştă şi ceru o convorbire cu Moscova.

- Spuneți-mi, e voie să fumez aci? o întreabă el pe telefonistă.
- Poftim, fumați.

Se așează pe masă, într-o cameră goală, fără lumină, privind-o pe telefonistă cum înfigea și scotea furculițele ei din comutator. « Probabil că e o mașină de tip vechi », se gîndi el.

Ca să obțină convorbirea cu Moscova, era nevoie, întâi și întâi să cheme raionul, raionul să cheme Leningradul și prin el Moscova. Și culmea decepției, o să vină la telefon mama Innei, care va spune: « Ah, ce rău îmi pare! Innocika este plecată la teatru ». Și nu se știe cu cine a plecat.

Afară, vîntul gonia pe cer crîmpele mișoase de nori destrămați. Un șir de brazi svelți, cu virfuri îndoite se prelungea spre lac, pînă departe. Cel mai apropiat brad foșnea ușor frecînd cu creanga lui cetinoasă geamul de la fereastră. Amurgul creștea repede, tăciunii rari ai asfințitului păleau. Sașa fuma cea de a șaptea țigară. Treptat, emoția îl cuprîndea, punînd stăpînire pe toată ființa lui. În dosul peretelui de placaj, telefonista mormăia înjurături debitate fără pricepere. Deodată, ea bătu în perete:

- Ridicați receptorul!

Receptorul hîrîia, șuiera, cînta, tușea. Din depărtare, ca prin vîietul unei mări, veneau acorduri puternice de pian, un crainic dicta, silabă cu silabă, un articol pentru presa raională; vorbind repezit niște glasuri nedesluite bombăneau ceva, ca și cum s-ar fi zădărit unul pe altul, apoi se auziră niște zgomote, amintind de bătaia metronomului și un fel de urlet cosmic, crescînd în intensitate și care te asurzca. Și, deodată în mijlocul acestui haos, se făcu auzită o voce stinsă, venind parcă de pe o altă planetă:

- Allo, allo, Sașa, Sașa!

Timp de un minut, sau așa ceva, Alexandr, aproape înecîndu-se, zbierea în receptor. Pe urmă tăcu. O voce de fată, de necrezut de îndepărtată se strecura din ce în ce mai fermă prin păienjenishul de fire: « Sașa, allo, Sașa. . . » Și atunci, cînd el pricepu, că poate să nu mai zbiere, rosti cu jumătate de glas:

- Elio utara, Aelita.¹

— Sașa? — Vocea dragă scoase un oftat de uimire, chiar la urechea lui. — Da, sigur — Inna rîse, ușor răgușit. Nu știu cum, ciudat, și mie mi se părea că zburam de pe Marte. — De ce nu mi-ai telefonat? Stau tot timpul și aștept.

Zelenin plăti treizeci și cinci de ruble, coborî scara în goană, tropotînd zgomotos și dădu buzna în mijlocul uliței. Înălță capul și-și desfîcu larg brațele, ca și cum ar fi vrut să cuprîndă în strînsoarea lor tot cerul nopții. Se clătina, ca beat, și privea constelațiile care străluceau vesele prin spărturile norilor. Firele de telegraf vibrau ritmic în bătaia vîntului, deasupra capului său. Mărețele fire de metal care leagă între ei toți oamenii de pe pămînt! Firele, semnalele electromagnetice brăzdînd eterul, acorduri de pian tunătoare, vocea crainicului, vocea Innei. . .

Un șirag de lumini ținea malul lacului. Deodată, o rază albăstriu-fumurie țîșni lunecînd de pe un remorcher, smulgînd din bezna turnul de semnalizare de pe debarcader. Zelenin respiră viguros, din tot pieptul. În clipa aceea, simți că lumea lui nu era mărginită de căsuțele de birne din Kruglogorie; că el își trăia viața în a doua jumătate a secolului XX, în întreaga lume uriașă, modernă. Oamenii au împînzit lumea de rețele ca să aibă legătură unii

¹ „Eu sînt, Amintirea Stelei sclpitoare” (pe limba marțienilor — din romanul *Aelita* de Alexei N. Tolstoi) — (n. r.)

cu alții și să se întreajute. Rețeaua de transport de telegraf, de învățămînt, de deservire medicală, din care și el era o parte componentă. Dacă s-ar prăbuși, aici, întimplător, un avion din Moscova, din Igarka, ori din Guadelupa, cazul va fi semnalat imediat la locul convenit, iar el, Alexandr Zelenin, va da ajutoare aviatorilor și pasagerilor.

Porni călcînd larg pe pavajul de scinduri, fredonînd una din « melodiile lui ». Trecea vijelios pe lîngă garduri, grădinițe, prin al căror frunziș răzbeau lumini slabe; deodată, o figură neagră, nemișcată, răsări în fața lui. Zelenin făcu să bîzîie lanterna de buzunar și la lumina ei zări un cap cărunț, tuns drept, și o pereche de sprincene stufoase. Era Makar Ivanovici.

— Alexandr Dmitrievici, bolborosi bătrînul, ce-ar fi, frate, să... să-mi dai și mie cărțulia aia... îndrumătorul... s-o citesc?...

Capitolul IV

Toate pavilioanele, în vizită la noi.

Maximov stătea pe chei lîngă rezervoarele de țiței. Alături de el umbla topînd șoferul Petrov, cu zîmbetul lui ciudat care îi dezvelea gingiile. Acest zîmbet îi dădea ceva sinistru, deși Petrov era un om de treabă, foarte activ și agitat, cel mai vioi șofer al serviciului sanitar.

— Se pare, Lioșa, că va trebui să te sui pe scara de piscică, spuse el.

Priveau bordul negru, coșcovit, apropiindu-se din ce în ce mai mult, al motonavei « Novator », întoarsă din Cuba cu o încărcătură de zahăr. Parîmele zburară de pe el pe chei și o voce tună la megafon:

— Doctore, poți să te cațeri pe scara de piscică?

Maximov dădu din mînă: da, da! Veni pînă la marginea debarcaderului și se uită jos. Între bordul vasului și piloni, apa uleioasă se zbătea greoaie. Iar sus, matrozii cu mutrele lor pîrlite de soare, rînjeau.

« Aștia sînt siguri că n-am să mă urc pînă ce motonava nu se va opri, strîns lipită de dană. Și-or fi zicînd: e un papă-lapte, un bleg de pe uscat. Ei, fie ce-o fi »

Bătînd cu putere din picioare, se desprinsese de chei, zbură vreo trei metri prin aer și-și înfipse mîinile în scara de frînghie. Petrov, în spatele lui, scoase un țipăt înăbușit. Maximov lăsă o clipă ochii în jos, zări sub el un interval negru, îngust și se cutrenură la gîndul că ar fi putut să se bălăcească acolo, în apa rece, murdară, ca apoi să fie strivit, făcut plat, asemenea unei foi de tablă.

« Sînt un idiot, cel mai mare idiot din lume. La ce bun? »

Sărit pe bord, citi pe fețele marinarilor o expresie batjocoritoare.

— Unde-i ofițerul secund? întrebă el sever.

— Aici, doctore.

Un tînar înalt, îmbrăcat într-un veston albastru, tocmai cobora de pe puntea din față. Zîmbi prietenos și îi întinse mîna.

— Petrov.

— Bine ați sosit! Aveți bolnavi pe navă? rosti Maximov primele două fraze-standard, și răspunsul îl miră.

— Da, avem doi bolnavi.

— Ce vorbești! Și ce au?

— Ca să vezi, doctore: a sărit brațul macaralei și l-a izbit pe unul peste picior. Cred că are o fractură. Dar cu ălălalt nu știu ce-i — are temperatură ridicată. Vrei să mergem la infirmerie?

Începură să urce sus. Cineva din spate spuse încet:

— Tarzan.

Maximov se întoarse brusc. Marinarii zîmbeau în tăcere. Ofițerul secund îl luă pe Alexei de braț și-l conduse peste punți, pasarele și coridorașc, vorbind mereu cu însuflețire. Se vedea că era bucuros că avea în sfîrșit de a face cu un om nou.

— Cursa n-a fost prea plăcută. Pe ocean ne-a prins o furtună teribilă: cu toate că și la noi, pe Baltica, toamna, doar știi bine și dumneata. Mi se pare că ai navigat pe «Polzunov»?

— Nu, abia acum mă îmbarc. . .

— Așa? Atunci vino la noi. Bătrînul nostru iese curînd la pensie. Vorbesc serios, doctore: cere să fii numit pe corăbioara noastră. Avem niște oameni, unul și unul. Stejari.

— Stejari pe carapacea asta de fier? glumi Maximov, și numaidecît se temu să nu-i fi supărat pe secund.

Dar acesta ripostă:

— A fost un spectacol rar: un medic atît de ager. . .

Deschise o ușă, îl lăasă pe Maximov să treacă înainte. Era infirmeria. De-a lungul peretelui se aflau patru paturi suprapuse, două cite două. În dreptul lor, lîngă un perete înclinat, era încă unul pe care zăcea un bolnav cu piciorul suspendat pentru destindere. Un om în halat alb care stătea cu spatele la ușă se întoarse. Ținea în mînă o seringă. «Probabil că-i face o injecție cu penicilină» — se gîndi Maximov. Mirat, înregistră în sinea lui că aspiră cu plăcere mirosul familiar de spital și că-i plăcea să vadă dulă-piorul cu geam, cu medicamente, bisturiuri, sterilizatorul în clocot. Medicul de bord, un bătrîn vînjos, bronzat de soare, îl privea timid, stingherit.

— Iată, am făcut destinderea, spuse el cu o expresie de vinovăție pe față, arătînd bolnavul cu piciorul suspendat. Nu știu dacă e bine, ori nu. N-am mai fost la cursuri de mult; știi, toate se uită. Și dumneata, colega, mi se pare că ai lucrat la clinica de la Basin?

«Unul mă ia drept marinar, altul mă crede clinicist, iar eu nu sînt decît un ins oarecare. Ori poate că-și bat joc de mine?»

Alexei se apropie de pat, pipăi de formă piciorul, și spuse cu o voce groasă:

— Dispozitivul de destindere e corect.

Bătrînul se arătă mai vesel.

— N-ai vrea să examinezi și celălalt pacient? I-am pus diagnosticul: pneumonie în partea dreaptă; dar, știți, în condițiile noastre, fără roentgen. . .

«E uimitor cît de nesigur de sine poate să fie un medic bătrîn, cu un stagiul probabil de vreo patruzeci de ani — și cum mă lingusește pe mine, un tînc. Despre clinică pe semne că a pomenit doar așa, ca să mă măgulească.»

Cu celălalt bolnav, era mai simplu: prin stetoscop i se auzea clar hîrîitul.

— Amîndoi trebuie să fie duși la spital, se pronunță Maximov.

După infirmerie, tînarul medic însoțit de ofițerul secund și de medicul de bord, vizită tot vasul, inspectă cabinele, sala mașinilor, magaziele, cambuza. Acolo, cercetă îndelung și pretentios bușteanul pe care se tăia carnea. Fiecare medic de carantină își avea calul lui de bătaie. Bătrînul Dampfer, profesorul lui Maximov și Karpov erau deosebit de exigenți față de buștenii pentru tăiat carnea. Îi căuta cu cea mai mare migală pe la crăpături, zbiera la bucătar

dacă găsea bușteanul fără un strat de sare pe el; iar navele care nu-și făcuseră rost de acest articol de inventar util, nu erau, pur și simplu, autorizate să plece în cursă. Considerându-se reprezentant al școlii Dampfer, Maximov răcni și el la bucatar și ordonă schimbarea bușteanului. Apoi, trecu în cabina secundului, pentru dresarea și completarea a fel de fel de acte. Secundul se arătă plictisit. Îscălea hîrțiile pe care i le întindea Maximov și ofta:

— Cînd vii în port, zău, dacă-ți mai simți mîna.

— Sper că v-ați clorizat ultima oară cisternele de apă potabilă? bombăni Alexei, pisălog. De unde v-ați aprovizionat ultima oară cu apă? Și cîți pasageri aveți pe bord?

— Cum? făcu secundul căscînd ochii mari. — Ei, doctore, dar ai un haz. . . Ha-ha-ha! Păi n-avem decît un singur pasager: pe cățelul Billy. S-a pripășit la noi, s-a cățărat pe punte, la Hull. Poate că o fi el vreun voiajor, și o fi vrînd să ajungă la Moscova, la piața Canină, mai știi? Să ți-l arăt?

— Mai încolo. Nu cumva ai observat, în timpul parcurșului, așa... niscaiva șobolani dansînd.

Secundul îi aruncă medicului de bord o privire năucă, apoi uitîndu-se pîntă în ochii lui Maximov, murmură amenințător printre dinți:

— Ascultă, te rog, pe mine să nu mă iei peste picior. . .

— Cum? se miră Maximov. Dar e o întrebare regulamentară, prevăzută în chestionar. Ce, nu știi? Șobolanii ciumați joacă, topăie, parcă ar dansa.

Secundul izbucni într-un ris zgomotos. Rîdea ușor, oricînd i se ivea prilejul.

— Scuză-mă, doctore, dar asta e prima mea cursă ca ofițer secund, așa că nu eram la curent... Și zici, așa, dansează? Ce caraghios! Ei, și ce dansează? Rock-n-roll?

— Cum rock-n-roll?

— Nu știi? E un dans nou. În Anglia toată lumea a înnebunit după el.

— Așa... un fel de boogie-woogie?

— Ce boogie-woogie — s-a dus! Face să vezi un rock-n-roll, pe cîntea mea — curat balamuc. Te strici de rîs.

Secundul trase sertarul mesei, scoase din el o sticlă pîntecoasă cu eticheta viu colorată.

— Scotch-wisky! declară el, solemn.

— A, nu; nu beau.

— Nu călca tradiția, doctore. Doar un păhăruț, să fim în regulă.

.....
— Ei, deocamdată, cu bine, Serghei. Mi-a părut foarte bine de cunoștință.

— Cu bine, Lioșa. Va să zică așa să spui la cadre: îmbarcați-mă pe « Novator », și gata.

— Fii pe pace.

Lui Maximov îi cam vijîia capul. Străbătu cu pași largi puntea, dădu din mînă, salutînd matrozii cu mutrele lor roșii, pîrlite de soare și se făcu nevăzut după bord.

Apoi, plecă cu o mașină spre stația Carantinei, sperînd să bea acolo un ceai și să se odihnească, pînă seara, cînd urma să sosească o caravană mare de vase. Dar cînd deschise ușa, telefonista îi înmîină pe loc o notă telefonică: vaporul englez « Duke of Normandie » a intrat în Canalul Maritim. Trebuia să plece cu o barcă cu motor, în întîmpinarea lui. Și iarăși un bord de navă răsarî înaintea lui — de astă dată, vopsit cenușiu și în mișcare, așa că trebuia să urce din mers scara de piscină. I se răsuci trupul în săritură, apoi senzația

aceea de vid și de mediu străin sub picioare reapăru. Și, Maximov își spuse în gând: « Oamenii cumsecade stau prin dispensare curate, bine încălzite, ciocănesc spatele bolnavilor și-și încrețesc frunțile, în semn de profundă concentrare. Pe cînd tu te bălăcești aci, ca un cîrnău între cer și apă ». Erau niște idei scoase din scrisorile « bieteii mame împovărate de ani », de care se cam rîdea, dar care, totuși, se depuneau în suflet ca o greutate apreciabilă.

Pe puntea « Ducei de Normandia », la fel ca și pe « Novator », matrozii, ieșiți din cart umblau brambura. Un negru svelt, numai fermoare de la gleznă pînă la gît, își arată dinții albi ca zăpada într-un zîmbet larg și salutînducînd două degete la frunte. Maximov îi dădu a înțelege că dorea să-l vadă pe căpitan. Negrul pocni din degete și-l pofți să-l urmeze. Încă doi vîlăgani se luară după negru. Și-l arătau pe Maximov, îl băteau ușurel pe umăr, zicînd:

— O, student, student, harașo!

Maximov le obiecta cu asprime că nu era student, ci medic; că absolvise de mult institutul de medicină. Se părea că marinarii nu pricepeau o boabă din ce spunea el, că rîdeau cu gura pînă la urechi, și-l pocneau și mai tare pe umăr: « O, student! Very well »¹. Căpitanul uscățiv ieși în întîmpinarea lui, îi întinse mîna, îi vorbi îndelung ceva, din care Maximov nu desprinsese decît « ia loc, te rog » și cuvîntul « sir », repetat de mai multe ori. Adică, el Lioha Maximov, e « sir »? Făcîndu-și curaj, își clăti gura cu vreo două duzini de cuvinte englezești. Căpitanul îl asculta cu fața strîmbată; apoi întrebă:

— Do you speak english? French? German? »

Iar lui Alexei începea să-i pară rău de timpurile cînd trăgea chiuul la cursurile de limbi străine și copia cu nerușinare de la fete vocabularele de uz practic.

Veni scara. Barca cu motor dănuia prin bazin, în lumina reflectoarelor. Maximov se căpăra pe scări de frînghii, trăgea în piept aerul îmbîcsit al cambuzelor, dresa acte, onora tradițiile marine. Ici, colo, siluete imense de vase apăreau tot mai aproape prin negura cu sclipiri pestrițe. Clipele rare, în care în ochii lui Alexei apăreau stelele nemișcate și liniile clădirilor portuare, țîșneau ca fulgere îndepărtate, reamintindu-i, că el nu trăise niciodată o astfel de viață, sugerîndu-i ideea bizară că toate acestea puteau să fie orice, numai realitatea, nu.

A doua zi dimineața, Maximov îi predă medicului Kozlov serviciul, coborî jos și adormi buștean. După serviciul de douăzeci și patru de ore, medicii de carantină dispuneau de șaptezeci și două de ore repaos. Primele douăzeci și patru de ore — se și resemnase cu asta — și le petrecea aproape numai în somn. De astă dată, dormise vreo zece ceasuri. Deschise ochii, în amurgul moale, brumăriu; medită o clipă: « Unde sînt? » — apoi, cu un gest mașinal, luă o țigară de pe prichiciul ferestrei. Patul fixat în peretele opus era gol. De mai multe zile, el și cu Karpov nu se mai întîlniseră. Vladka fusese definitiv răpus de civilizație. Se încurcase în carnețelul său cu numere de telefon, în niște inițiale misterioase, scrise cu o mînă nesigură la lumina cîte unui felinar. Astfel încît Maximov era nevoit să-și omoare de unul singur timpul liber. În primele seri, cînd se întorcea de la serviciu, frecventase

¹ Foarte bine! (în englezește) — (n. t.)

² Vorbiți englezește? Franțuzește? Nemțește? — (n. t.)

cu pasiune Biblioteca publică, unde răsfoia reviste ceasuri întregi pînă îi apucau ametelele.

Din nou, toamnă

Pe coridor se plimbau niște tineri prezentabili cu ochelari și cîteva fete slăbuțe. Ca întotdeauna, la ferestre ședeau mai multe perechi, uitîndu-se atent, pasămite, la lămpișoarele de lumini ce licăreau prin întunericul nopții de toamnă. Nu puține idile studențești s-au înfiripat aici, în clădirea Bibliotecii publice.

Maximov ieși pe coridor, la subsuoară cu un teanc de reviste cu coperti colorate. Se uită ironic la perechile de la ferestre, își aduse aminte, cum, în urmă cu cîțiva ani, visa băiețește să întâlnească acolo o fetiță subțirică, cu ochii mari și cu un volumaș de poczii de Block în mînă. Mai tîrziu, ajunsese la concluzia că mult mai ușor și mai plăcut e să cunoască fete la serate dansante, unde nu-i nevoie să născocеști pretexte și fraze istețe.

« Îmi închipui cam ce-i îndrugă acum blondei lui acest tip cu coamă. Probabil ceva despre Picasso, dar în gînd se întreabă cum să facă să aibă cu ea o întîlnire într-un cadru cît mai intim. » Blonda se întoarce și Maximov o recunoscă pe Vera. Era prea tîrziu ca să mai bată în retragere, așa că porni înainte, cu picioarele muiate, ca de vară.

— Salutare ! aruncă el, cu un aer degajat, dar Vera îi zîmbi și-i întinse mîna.

Fu nevoit să se apropie de ea, să-i privească ochii, gura care rîdea, spunînd ceva repede.

— ... Credeam că navighezi undeva pe Oceanul Atlantic. Ți-l prezint pe Foma Bah.

— Îmi pare bine, mormăi individul pletos, arătînd prin toată înfățișarea sa că nu-i păsa de nici un drac din lume.

— Ce-i cu tipul ăsta ? întrebă Maximov, rămînînd între patru ochi cu ea. — Pare un individ interesant.

— Foarte interesant. E student la Școala de artă industrială. Discutam cu el despre postimpresioniști.

Maximov pufni în rîs. Vera ridică sprîncenele, mirată.

— Ce ai ?

— Nimic. Nu mă așteptam să te întîlnesc aci.

— De ce ?

— Aici, e dificil să te ocupi cu știința.

— Dar nu mă ocup cu știința, vin aci ca să...

— A, da, știu, ca să-ți ridici nivelul cultural. Ca la Filarmonică, la concertele cu abonament, așa-i ? Și nu-i e frică docentului, cînd ești singură, fără el ? Doar pe aici umblă fel de fel de postimpresioniști.

Vera îl privi chiorîș și-l întrebă încet, cu o nuanță de mîhnire abia stăpînită.

— Lioșka, de ce faci întotdeauna pe răutăciosul ? De ce îți bați joc de mine ?

« Dar tu de ce nu mă dai dracului ? De ce nu-mi cîrpești una peste mutră ? De ce ai devenit atît de dezgustător de neputincioasă să te aperi, ca o păcătoasă poclîtă ? » se gîndea Alexei. Deodată văzîndu-i ochii îndurerați, simți, în sfîrșit, că Vera nu mai era aceeași fetișcană, alături de care ședea odinioară pe un car de fin, cînd munciseră la colhozul luat în grije de studenți ; în tovărășia căreia, în anul întîi, se ducea la patinoar sau dansa la șezători

improvizate. Pricepu că Vera de atunci își încheiase un mod de existență; iar acum o femeie necunoscută se uita la el, plină de năzuinți necunoscute.

Vera înălță capul, își potrivea părul și zîmbi, ca și cum s-ar fi scuturat de gândurile pe care le avusese înainte, scutindu-l și pe el de ele.

— Cît e ceasul?

— Opt.

— Plec. Nu vrei... să mă conduci?

— Un moment! răspunse Maximov, grăbit, spre propria lui surprindere. — Numai să predau revistele.

...Asfaltul ud era presărat de frunze late de arțar. În lumina tremurătoare a felinarelor se părea că, nu de mult, un cîrd de gîște neghioabe trecuse pe trotuar. Maximov și Vera călcau agale pe urmele labelor de gîscă ale toamnei. Alexei, cu capul plecat, își privea parcă picioarele, în mers, încălțate în ghetе grele și mișcările iuți ale pantofiorilor de antilopă ai Verei. Vera purta un palton nou: un sac, strîmt în partea de jos. Vîntul umed făcea să-i fluture părul. Nu ploua, dar aerul era îmbibat de o umezeală densă. Ai fi putut să-l sorbi printre dinți.

În pofida rațiunii sănătoase, vremea aceasta îi plăcea lui Alexei; și el știa că și Verei îi place.

— ...probabil, nu înainte de primăvară. E plictisitor? Ți se pare numai. Da, numai muncă sanitară și igienă, în schimb, însă, tradiții de marină. Ce sînt alea? E un lucru ce nu se poate explica prin cuvinte. Da, toți ai noștri sînt acolo. Șmecherul de Stolbov s-a aciuiat la sectorul de alimentație, și-a asigurat bucătica de piine albă cu unt; Vladka, la fel ca mine, e mereu de serviciu. Se simte excelent, se distrează. Dracu să-l ia, pe unde o fi acum. Da, sîntem prietenii; ei și? Zici că Sașka e sociabil? Just, cu el am fost ca niște frați siamezi. Acum e la Kruglogorie. Undeva, pe lângă lacul Onega. Am primit de la el o scrisoare lungă. Muncește de se rupe, n-are timp să se plictisească. Da, e ușor să stai aici și să discuți — și el are o fată la Moscova. Da, da, Zelenin. Ce ți se pare caraghios? O fată ca toate fetele, seamănă puțin cu tine; numai că...

— Ce, numai că...? exclamă Vera privindu-l drept în ochi.

— Ei... e cu vreo trei ani mai mică decît tine.

— Nu, nu asta vrei să spui.

— Just.

Consimțiră în mod tacit să nu mai dezvolte tema aceasta.

Pînă la Sadovaia, unde urmau să se despartă, nu mai era mult. Se opriră, privind piramida de conserve din vitrina magazinului « Eliseev ». Vera scoase un suspin.

— Ce ai? întrebă Maximov.

În clipa aceea, fără să-și dea seama de ce, o simți uimitor de apropiată. Ar fi vrut să-i pună mîna pe umăr, să intre împreună cu ea în magazin și să cumpere ceva pentru cină.

— Nimic, mi-a venit așa... răspunse Vera; tăcînd o clipă, adăugă pe un ton aproape afirmativ: — În general, tu ești mulțumit de viața pe care o duci acum...

— Dacă sînt mulțumit? Nu știu, nu mi-am dat seama. Ieri, mi se părea că mi-e dor de activitatea de terapeut. În schimb, am altceva în perspectivă: marea!

— După cît pricep, nici în curse n-o să ai parte de cine știe ce activitate de terapeut.

— Da, dar e altceva. Îți inchipui ce înseamnă să vezi toată lumea? Eu, în copilărie, colecționam timbre, visam țări îndepărtate. Insula Tasmania! Timbre, petice colorate de hartă, cifre, cuvinte... Uneori, îmi venea așa, căte un gând năstrușnic: dar dacă toate astea au fost născocite anume de cineva, numai cu titlu de curiozitate? Ei, și acum, mi se oferă posibilitatea să văd, să adulesc, să gust totul.

— Și pe urmă? Doar n-ai să călătorești toată viața?

— Nu știu. Și de ce nu?

— Ai să te sature, are să ți se facă dor de o muncă adevărată.

— Păi, asta nu-i muncă?

— Ce fel de muncă? ripostă ea cu tărie.

El dădu din mână.

— Tot aia-i. Bu n-am planuri cincinale. Sint om, nu stat; iar omul, în timpurile noastre, trebuie să se bucure de ziua de azi.

— Prostii! spuse Vera răstit.

Maximov zîmbi.

— Tu, la fel cu mulți alții, te autoînșeli, cu asta te mîngii. Oooo... planuri de viitor, muncă de creație... Rostești cuvîntul « muncă » cu un fel de tremur sacru. Dar pentru ce muncesc oamenii? Așa, de dragul muncii? Mofturi! Unii, ca să mănince, să bea, să-și apere trupul de frig, să se distreze, alții din considerente mai înalte: titluri academice, renume, glorie. N-ai să descoperi decît vreo sută-două de oameni, niște poeți dezinteresați, care muncesc de dragul unor tainice minute de creație. Da, sigur, e bine cînd munca e captivantă; dar nu ea e lucrul principal în viața omului.

— Lioșka, n-ai dreptate, îl interrupse Vera cu vehemență. Și atunci, care-i lucrul principal: mîncarea?

— Din păcate, da, pentru mulți inși.

— Dar pentru tine?

— Pentru mine? Al — și dădu din mână. — Nu vreau să crezi că în fața ta fac pe grozavul.

— Tu ții, cît de cît, la părerea mea? întrebă ea numaidecît.

El o privi cu mirare. Poftim, întoarcere de front! Observînd în ochii Verei niște licăriri ciudate, sclipitoare, uită de toate reflecțiile acestea.

« Nu, nu se poate. Dar de ce nu se poate? Ce, sint un monstru, un cretin? Ba nu, doar am fost prieteni, timp de șase ani; și ea nu știe că o iubesc. Dar de ce se uită la mine așa de ciudat? »

— Hai să mergem, spuse el, și scoțînd o țigară, o aprinse. Abia în clera în care ajunseră la stația de autobuze, avu curajul s-o privească pe Vipa drept în față. Avea o expresie tristă și iscoditoare. Alexei nu prea se simțea în apele lui. Deodată, ea scutură din cap, ca și cum s-ar fi lepădat iarăși de ceva apăsător și-și redobîndi zîmbetul calm, prietenos.

— Ascultă, Lioșka, de ce nu mai treci pe la noi? Tata tot întreabă de tine. Ce-are a face că m-am măritat? Știu: Vladka îmi poartă pică, doar îmi făcea curte. Dar noi, eu și cu tine, sintem prieteni, aîut și nimic mai mult. Nu-i așa?

— Perfect adevărat, aprobă Maximov cu răceală. Uite că-ți vine autobuzul. Voi veni ca un amic de-al casei. Salutări lui papa, și... N-o să se supere docentul?

Șiretenia calmă a Verei îl scoase din sărite pe Alexei. Pricepu că în ziua aceea se petrecuse între ei ceva, care pe ea o ajutase să precia categoric iniția-

tiva. Și, într-adevăr: Vera izbucni în râs, îl atinse ușor cu palma pe obraz la despărțire și sări pe scara autobuzului.

Maximov rămase locului, petrecînd cu privirea cocoșa informă a mașinii care o ducea în raionul Petrogradski pe fata lui iubită. Apoi, ochind o urmă, zvîrlî precis în ea mucul țigării și se duse să ia cina la un bufet automat.

Aceasta este casa lor

Acum portul nu le mai părea o lume haotică, bizară; dimpotrivă, intrînd pe Poarta Principală, ei se înstrăinau de viața agitată a orașului, unde te pîndesc la tot pasul fel de fel de semne de întrebare mari și mici, și pătrundeau într-o altă lume, bărbătească sută-n-sută, unde domnesc noțiunile exacte: combustibil, încărcătură, spirt. Din cînd în cînd, în tăcerea nopții, locomotivele de manevră scoteau șuierături sacadate, ca-n vis, vîntul aducea de departe frînturi de melodii de la difuzoare, pașii răsuna zgomotos pe asfalt. Maximov și Karpov mergeau prin noapte cu un pas energic. Tăceau și se gîndeau. Fiecare la ale lui.

Alexei Maximov. « Oi fi eu o hahaleră? În fața Verei fac pe nihilistul și totuși o iubesc. Unde-i logica? Chiar mîine am să mă duc la Vera să-i spun totul, să știe și ea. Dar, dacă o apucă risul? Ei, atunci se va isprăvi cu toate. Să-i povestesc lui Vladka? Nu, nu se poate să-mi pierd prietenul. În doi, e mai ușor să mergi pe un astfel de întineric. Ca soldații — ca-n cîntecul acela al lui Yves Montand... Sașka cum ar proceda? Da, Sașka! Ce-o mai fi făcînd el acolo, la Kruglogorie? Al dracului idealist! Poftim, ce a mai născocit... simțul micii tale tranșee... răspunderea în fața generațiilor... Ce vorbe alese! Să-l văd eu ce-o să zică peste un an. Numai de n-ar cădea în darul beției. Ei bine, fie: mica tranșee. Dar de ce mica mea tranșee trebuie să se afle tocmai într-un mediu plictisitor, apăsător, scîrbos? Așa și pe front: unii scormoneau pămîntul, iar alții se aveau în zbor, spre cer. Și eu vreau să mă aflu în înălțimi, încotro aș dori. La urma urmei, nu sîntem decît niște biete ființe efemere. Cum spune nu știu care poet: „Oaspeți pe pămînt noi sîntem, oaspeți numai de o seară!...” « Și atunci, în general vorbind, face oare să te bați? Da, face. Pentru dragoste, de pildă, pentru onoarea patriei tale; și pentru socialism. Sînt cetățean? Prin urmare, trebuie să am simțul datoriei mele... De-aș putea pleca mai repede în larg! Acolo, are să fie mai simplu: marea, doar, și cerul. Atunci voi înțelege multe. Trebuie neapărat să cer să fiu numit pe „Novator”. Pînă una alta, însă, mai lasă vîlcărelele, băiete, și folosește-ți timpul în mod rațional: citește cărți interesante, inteligente, du-te la concerte, expoziții... »

Vladislav Karpov. « Pereții de sticlă ai sălii de operații, pîrlitul aparatelor de electrocoagulare, vorbe scurte, cînd și cînd aruncate... Cei cu tichiute albe își văd de treabă, mișcîndu-și rejeor degetele îndeminatice. Toate acestea, aproape de tot de casa ei, la vreo trei sute de metri, pe chei. Apa oglindește malurile cu o precizie excepțională, dublînd etajele; arborii cresc în jos, oamenii stau cu capul în sus și în jos, ca niște cărți de joc. Eu sînt riga de tobă; ea, dama de tobă. Așa a fost. Acum, ea a devenit dama de cupă. Eu am rămas același, numai că trăiesc pe alte meleaguri. În același oraș cu ea și, totuși, parcă ne-ar despărți mări și țări. Tot ce a fost, a trecut, a făcut deodată un salt uriaș în cel mai îndepărtat trecut. Ea nu m-a iubit niciodată, n-a crezut în mine. Poate că ne vom mai întîlni întîmplător, peste cinci-zece ani. O doamnă savantă, corpolentă, și un lup de mare.

De-aș putea pleca mai repede în larg! Și ce larmă o să fie printre cunoștințe când o să mă întorc din prima mea cursă! Precis că zvonul o să ajungă și pînă la Vera. Voi aduce o crenguță de mărgean și... o voi dărui unei dulci și micuțe Margaret. Ce caraghios! Dar iată că mă-nsoar cu prima fată întîlnită în cale! Face oare să mă sfătuiască cu Lioșka, în privința asta? Salutare, Max, prietene drag! Azi, Max e cam ciudat: ba-i vesel, ba posomorit — și are draci. Ia uite-l ce milităros mai calcă! « Un-doi, un-doi! toba bate, frumoasele îi privesc, în suflute e primăvară și ostașii n-au decît douăzeci de ani... »

Începu să cînte cu glas tare. Maximov tresări și se uită la el mirat. Vladka se apucase să cînte tocmai ceea ce fredona și el în gînd. I se mai întîmplase astfel de coincidențe cu Sașka Zelenin, cînd unul începea să cînte exact melodia care i se învîrtea în cap celuiilalt.

— Creierile noastre se pare că lucrează pe aceeași lungime de undă.

— Ești un mistic, Lioha.

— Dar cum îți explici tu asta?

— Lumea e plină de fenomene enigmatice, observă Karpov și dădu drumul unui suspin.

Luminile rătăcitoare din sectorul trei al portului au rămas în urmă. În față — beznă, nu vezi nimic. Și e liniște, ca acasă. Iată, au început să răsară din întineric contururile clădirii unde locuiesc. O singură fereastră luminată atîrnă în noapte, ca un batiscaf de mari adîncimi. E casa lor. Enormă, pustie, scrîșuitoare, puțin cam sinistă, neîncălzită, dar casa lor. « Casa mea e cetatea mea » — zic englezii. Maximov se gîndi la toate locuințele provizorii în care stătuse. Pe fiecare o iubea și din fiecare ar fi vrut să se care cît mai iute. Încotro?

Raza unui reflector brăzdă cerul ca brațul unui compas gigantic. Prăbușindu-se-n jos, zmulse din beznă contururile portului. Depart de tot, orizontul sclipi. Ce frumos e să trăiești pe pămînt, veșnic în față cu linia orizontului! Ce bine că pămîntul e rotund!

CAPITOLUL V

DAȘA

— Ei, mamă, ce tot vorbești fără rost!

— Dacă îți spun, Dario, că l-am văzut cu ochii mei: doctorașul tău aleargă pe malul lacului numai în izmene și bate mingea cu școlarii.

— În chilofi, mamă, în costum de antrenament. Da știu, Alexandr Dmitrievici a hotărît să înființeze o echipă de volei. Foarte bine: la noi activitatea sportivă nu prea este la înălțime.

Mama îi trînti în ciudată Dașei, pe masă, tigaia cu ochiuri.

— Nu e la f-năl-ți-me! Deșteaptă-te-ai mai făcut și tu, Dașko. Bagă de seamă să nu te ridice el pe tine la înălțime.

— Ce vrei să spui?

— Ce-ai auzit.

Se întoarse și plecă în tindă. După un minut se înapoie cu o strachină de castraveci murați și așezîndu-se lângă Dașa, începu să o mîngie pe cap:

— Zău, fetiço, mi-e frică. Muierile birfesc — cică ăla vrea să-ți sucească capul. Dar să știi că are la Moscova un fel de logodnică. Aproape în fiecare

MEMORIE CULTURALĂ

zi stă la taifas cu ea la telefon. Zoika de la poştă zice că deunăzi a dat vreo cincizeci de ruble pentru un fleac de convorbire.

Daşa se făcu rumenă la obraz.

— Isprăveşte mamă! E din cale afară! Cu Alexandr Dmitrievici n-am decît relaţii de serviciu.

Şi ridicindu-se numaidecît, îşi luă paltonul, geanta şi o zbughi afară, pe scară.

«A, va să zică, aşa stau lucrurile — se gîdea Daşa, trăgînd adînc în piept aerul rece — aşa stau lucrurile: am ajuns să fiu rivala unei moscovite!»

Îi veni s-o ia la goană, dar, amintindu-şi de titlul ei medical, o porni, dreaptă şi cu un aer grav peste podeţ, legănîndu-şi geanta, repede, în contra-timp cu paşii.

«Sînt frumoasă. Da, da; nu numai simpatică, ci chiar frumoasă. Tare aş vrea să ştiu — cum o fi arătînd ea? Trebuie să fie o scoabă: moscovitele astea toate sînt nişte pisici jigărite. Au atîta de alergat pe escalatoare.»

Fără să-şi dea seama, maică-sa îi deschisese ochii. Nemulţumirea ei, cu privire la discuţia cu maică-sa, nu era decît o prefăcătorie. Dimpotrivă, în adîncul sufletului, simţea o bucurie nespusă şi o curiozitate fără margini, ca la cinema, înainte de a începe un film nou. Maică-sa pusese deci punctul pe i. Doctorul vrea să-i succescă capul, şi uite că la Moscova, el mai are una... Vai, prin urmare ea, Daşa, e mare, e domnişoară!

Ce m-o fi apucat? se întrebă ea deodată, ruşinată — doar nu m-o fi îndrăgostit de el? Alexandr Dmitrievici munceşte cu tragere de inimă şi, pe cit se pare, e bun activist pe tărîm social, atîta tot. Tocmai d-aia-mi place. Altfel, nu dai doi bani pe el. Pe cînd Feodor... Da, Feodor e frumos, dar e antipatic. Asta înseamnă că nu iubesc pe nici unul. Dacă voi iubi vreodată pe cineva, apoi îl voi iubi cu pasiune, ca Vanina Vanini. Dar cine va fi oare? În nici un caz, Alexandr Dmitrievici. El îmi place numai aşa, pe linie de serviciu.»

Gîndindu-se la toate acestea, Daşa ajunsese la spital şi, intrînd pe poartă, îl văzu pe Zelenin, care, numai în cămaşă, străbătea în fugă curtea, mestecînd în gură ceva.

«Nebunule! exclamă ea în gînd. — Ai să răceşti! Vai, ce caraghios e! Cum să te îndrăgosteşti de unul ca ăsta?»

Capul Steklianni

Zelenin o zbughise afară, fără să-şi arunce măcar haina pe umeri. Fusese chemat la telefon. «Să fie oare Inna — aşa devreme?» se întrebă el. Îşi telefonau cu rîndul, ca să se împartă cheltuiala pe din două.

În camera de gardă, lîngă telefon, şedea contabilul. În fiecare dimineaţă îi aducea lui Zelenin un teanc de hîrtii «sosite de la centru», sau opera lui personală. Zelenin deschidea plicurile pînteoase, citea fel de fel de directive, instrucţiuni, cereri şi, cu un aer trist, resemnat, le vîra în sertarul mesei. Cu o tristeţe şi mai adîncă examina calculele ameţitoare ale contabilului.

— Semnează, Alexandr Dmitrievici, deconturile astea — spunea contabilul.

— Grigori Saveliievici, ai să mă bagi la puşcărie!

Contabilul rîdea domol, mulţumit de puterea lui misterioasă. Acum, cînd pe masă stătea receptorul în care, poate, se afla ascuns glasul Innei, Zelenin avu un sentiment neplăcut în prezenţa acestui tip sec, pretenţios, cu hîrjoagele lui sîcîitoare ca o durere de cap.

— Cine telefonează? întrebă el, așteptându-se, în loc de răspuns, la un zîmbet plin de înțeles.

— Președintele Sovietului Sătesc.

Zelenin ridică receptorul.

— La aparat.

— Salutare, tovarășe Zelenin. Vești proaste. Pe Steklianni, gripa seceră oamenii. Din cauza ei, cincizeci la sută din efectivul parcului de buldozere este imobilizat.

— Da, da, știu. Chiar astăzi aveam de gând să mă duc acolo.

— Azi mă duc și eu acolo, într-o problemă cu privire la niște construcții de locuințe. Pot să te iau cu mine.

— Perfect.

— Vino chiar acum la ceainărie.

Plimbându-se pe mal, lângă ceainărie, Zelenin își ridică gulerul paltonului, înfășurându-și și mai strîns fularul în jurul gîtului. Umbla tot fără căciulă, spre marea mirare a localnicilor. Aici, pe mal, se vedea cît de aproape era iarna. Întîntarea greoaie a norilor de zăpadă, din spre nord, din Karelia, zbuciumul apei întunecate, tufșurile goale ca niște rețele de sîrmă ghimpată —, chiar numai tabloul acesta, și era de ajuns să te cuprindă o senzație neplăcută de frig. Zelenin o luă pe uliță. Ulița era pustie. Doar în depărtare se zărea silueta unui invalid mergînd în cîrjă. Pale brumării de fum, împinse în jos de vînt, tot filfăiau peste coșurile căsuțelor. Invalidul, cu o manta de ploaie albastră, se apropia din ce în ce mai mult, călcînd energic. Văzîndu-i obrazul roșu, lat, Aleaxndr tresări. Brusc, două imagini ale acestui om se contopiră în memoria lui. Splaiul Palatului. Obrazul rotund al invalidului, ochii încețoșați. . . « Încotro se înclină indicele, mai exact, lipsa de interes a năzuințelor voastre? »

— « Astea-s țigările mele preferate », — rîde prietenos omul cu vestonul verde, așezat la masa de scris.

« D-aia nu s-a ridicat de pe scaun, ca să-mi strîngă mîna! Cum de nu mi-am dat numaidect seama? Interesant. Totuși, poate că nu este acela? Cum ni s-a recomandat atunci? Serghei Egorov. Da. Ia, să încerc. »

— Salutare, tovarășe Egorov!

— Salutare, doctore, încă o dată. Mașina se alimentează, vine îndată. Pînă atunci, hai să tragem o gură de aer proaspăt. — Răsufliă adînc, de mai multe ori, ca la un exercițiu de gimnastică, se uită înspre lac, apoi spuse:

— Ținutul acesta mi-e drag, de parcă m-aș fi născut aici.

— Credeam că ești de prin partea locului, observă Zelenin.

— Nu, sînt din Voronej. După război, m-am întors cu nevasta prin locurile acelea, dar în loc de casă am găsit pămînt pîrjolit, n-am găsit nici măcar mormintele părinților. Ei, și m-a înduplecat nevasta să venim aici, la locul ei de baștină. Am venit, dar și aici totul era ras — rămăseseră numai niște coșuri de cuptoare. Prin locurile acestea s-au dat lupte aprige. Finlandezii tocau pămîntul cu aruncătoarele de mine. În apropiere aveau un fort subteran.

Sosi mașina, un « GAZ-69 » nou-nouț, cu capota de pînză cauciucată. Se așezară amîndoi pe scaunele dinapoi. Egorov lămurii că, deocamdată, un drum direct spre capul Steklianni nu există, așa că trebuie să o ia pe ocolite, cale de vreo douăzeci de kilometri.

Mașina străbătea cu ușurință drumul nepietruit, spălat de ape. Pădurea străvezie, întomnată, gonia repede îndărăt. Lăsaseră în urmă trei cătune, unul după altul. Izbe subrede se înșirau, povîrnite, de-a lungul șanțurilor.

Petece de placaj acopereau cite un geam ca albeaşa un ochi. La alte ferestre erau scinduri bătute cruciş. De vreo două ori, o puzderie de purcei ţişniră de sub roţi, jigăriţi ca nişte căţei. Lui Zelenin nu-i venea să-şi creadă ochilor.

— Vai ce mizerie! murmură el în şoaptă. — Cum se explică asta?

Egorov sufla greoi pe nas, bătrâneşte.

— Colhozurile de pe la noi au sărăcit. Cum, nu ştii?

De unde să fi ştiut el? În naivitatea lui, socotea colonia de vile Komarovo, drept o localitate rurală. Cele două-trei «campanii» de recoltare a cartofilor nu avuseseră darul să-i descopere adevărata faţă a satului. Acolo, «la cartofi», era prea multă voie bună şi prea multă lume; ca la studioul «Len-film», în mijlocul decorurilor de placaj. Parcurgea cu indiferenţă articolele despre situaţia alarmantă din agricultură care, apăreau din cînd în cînd, în ziare. Doar în magazinele Leningradului era atîta belşug de alimente în ultimii ani. Acum, Alexandr se simţea stingherit, de parcă ar fi comis ceva lipsit de tact. I se părea că-l atinsese pe vecinul său din maşină într-un loc, care îi provoca mare durere. Dar Egorov privea din nou vesel şi puţin ironic.

— Ai auzit anecdota asta? Nişte colhoznici au făcut o consfătuire ca să rezolve problema, în ce chip să le ajute mai bine studenţilor la stringerea recoltei? Ha-ha-ha! Şi, doar, lucrurile s-au petrecut aproape chiar așa: nu şefii ne ajutau, ci noi pe ei, cu toată neputinţa noastră. Toată lumea se împrăştia pe la oraşe. Acum însă, ei încep să se întoarcă, ba unii fac şi construcţii.

Într-adevăr, în dosul izbelor şubrede, ici-colo, se zăreau birnele unor clădiri noi.

— Ia te uită, fraţii Ferapontov îşi durează o casă în stilul vilelor — rosti Egorov, cu voce întinerită. — Mai aşteaptă un an-doi, ai să vezi ce trai va fi la noi!

Micul «GAZ» urca cu îndîrjire dealul. Brusc, în faţa lor se desfăşură panorama unui şantier. Capul Stekliannîi se înfîgea în lac, ca un triunghi de cetină verde. Chiar pe malul apei, la adăpostul unui colnic păduros stau pitite cîteva barăci şi vreo duzină de căsuţe de tip finlandez. Din partea cealaltă veneau şiruri de autobasculante. În groapa fundaţiei două escavatoare, rotindu-se-n loc, se salutau parcă, plecîndu-se.

La coborîre, şoferul începu să meargă cu o viteză nebună. Cît p-aci să se răstoarne în şanţ, maşina se dădu la o parte din faţa unui «MAS» o adevărată dihanie, care ataca urcuşul, patinînd.

— Petka, ai înnebunit? zbiră Egorov la şofer.

— Nu te speria, Serghei Samsonici! răcni acesta voios. — Am ajuns la finiş, ce vrei!

Maşina se opri lîngă o baracă. Egorov şi Zelenin intrară în biroul inginerului şef. De-a lungul pereţilor sedeau înşiraţi oameni în pufoaice şi cu mantale de pînză cauciucată. Instalat la o masă, un om cu o frunte enormă, galbenă, îşi ridică ochii spre noii veniţi. Un smoc subţire de păr rar îl scutea de a trece definitiv în categoria cheilor.

— Salut Puterea Sovietică! rosti el. — Noroc, Egorov!

— Să trăieşti, tovarăşi! răcni Egorov ca un mareşal la paradă, şi îndreptîndu-se şontic-şontic spre masă, îi strînse inginerului şef mîna. Bi, slavă domnului: v-am adus pe medic.

Oamenii rezemaţi de pereţi răspunseră cu un mormăit nedesluşit. Zelenin se strîmbă. Ia te uită, binefăcătorul! Cică «le-a adus pe medic». Ca şi cum medicul n-ar fi venit şi singur. Demonstrativ, ca şi cum ar fi vrut

să-i facă în ciudă se apucă să le strângă mâinile tuturor celor de față. Se pare că aceasta le fuse pe plac.

— E un băiat cu carte, da, da, se vede, auzi el în spatele său.

Inginerul șef își trecu peste gât muchia palmei:

— Uite-așa ne-am împotmolit, doctore. Patruzeci la sută din oamenii noștri au fost doborâți de cucoana asta nepoftită — de cucoana Gripă. Dar, între noi fie vorba, bănuiesc că o parte dintre ei, pur și simplu, se prefac că sînt bolnavi. Crede-mă! Felcerul nostru e prea sfios.

— Ce sfios, Juri Petrovici! ... răsună un glas ofensat din colț.

— Spun drept: ești sfios, te pierzi. ... La noi aici, doctore, avem niște Flăcăi tare arpăgoși; mai ales că s-au strecurat printre ei și niște foști deșinuți. E o situație complicată, ce să mai zic.

Inginerul șef îi plăcu lui Zelenin. Era tipul conducătorului de șantier cunoscut din cărți și din filme, un om foarte obosit, hotărît și ironic, care vede ca-n palmă toate slăbiciunile omenești! Alexandr se desbracă de palton, apoi scoase din geamantănaș — halatul.

— Dacă n-aveți nimic împotriva voi vizita barăcile cu bolnavii chiar acum.

— Te rog, doctore, dar atenție mare la baraca numărul trei. Sînt acolo niște băieți de viață. ... Kuzmici, ești bun să-l conduci pe tovarășul doctor?

— Auzi întrebare! exclamă vocea aceea ofensată și un cetățean cu o mustră acră și cu nasul coroiat, cu o șapcă pufoasă de Leningrad și cu un palton negru, ieși din ungherul în care stătuse.

— Timoșa! strigă inginerul șef. — O namilă de flăcău răsări lângă masă. — Du-te și tu cu dumnealor.

Zelenin înțelese că la baraca numărul trei avea să aibă de furcă, nu glumă. Ieșind din birou, se îndreptară spre barăci. Timoșa călca în fruntea grupului, legănîndu-și brațele îndepărtate de trup și curbîndu-și grumazul de taur. Se vedea limpede că băiatul abia fusese demobilizat din marină.

— Scuză-mă, nu cumva ai făcut serviciul la Kronstad? întrebă Zelenin.

— Întocmai! răcni Timoșa, uluit. — Ați fost p-acolo?

— Da, am avut ocazie. Am făcut practica acolo. Mi se pare că te-am mai văzut.

Timoșa zîmbi.

— Păi și eu stăteam și mă uitam. ... Măi, de unde-l cunosc?

Se priviră amîndoi și hotărîră: bine, așa să fie; să zicem că ne-am întîlnit într-adevăr la Kronstad.

În baraca trei erau cel puțin patruzeci de paturi. O parte din ele erau făcute îngrijit, cu cearșafuri albe ca zăpada, îndoite peste pături, iar restul erau acoperite cu plăpumi mototolite. Fumul de tutun plutea încet, în spirale albastre, sub tavanul jos. După aerul curat de afară, era o atmosferă de nerespirat. Miroscă a sudoare, a basamac, a cîrpe arse. Auzind pocnetul ușii, o ceată de flăcăi care ședeau pe podea, lângă sobă, se împrăstie, repcizindu-se la paturi. Se lăsă o tăcere generală. Zelenin, Timoșa și felcerul porniră prin intervalul dintre paturi.

— Bună ziua, tovarăși! spuse Zelenin.

— Unde-o fi șters-o porcul ăla? se auzi o voce răsunătoare, trăgănată.

— O fi dat fuga după țigări.

— Poftim, să-i mai pui să țină șestu!

Cineva dintr-un colț îndepărtat, zbieră:

— Hei, Timofei, ne-ai adus un profesor? Băieți, acuși să vedeți buclucu dracului!

În baracă izbucni gălăgia. Flăcăii flecăreau între ei, fără să se sinchi-sească de cei veniți, răcneau, aruncau cu țigări dintr-un pat într-altul. Unul scoase un șuielat.

— Liniște-e-e-e! tună Timoșa, și toată lumea tăcu milc. — Ei, vulturași, cum o mai duceți cu boala? Tu, Feodor, ai ciupit ceva gologani? Dar tu Ibrahim?

— Nu știu nimic, nu pricep, răspunse grăbit Ibrahim. — Mă doare tare dovreacul.

Și închise ochii.

— Ei, acum o să vedem care dintre voi e om de omenie Și care-i o vită. La ordinele dumneavoastră, tovarășe doctor.

— Tovarăși, dar de ce v-ați ferecat așa? întrebă Zelenin. — Åsta nu-i aer, e otravă curată. (Cineva din colț necheză scurt). Eduard Kuzmici, distribuie-le te rog termometrele.

— Degeaba, șopti felcerul, le urcă, diavolii.

— Fii cu ochii pe ei. Tovarăși, vă rog, nu mai fumați și deschideți imediat ferestrele. Virusului gripal nu-i place aerul curat.

— Care virus, bodogăni Timoșa, ăștia sînt chiulangii.

— Om vedea, om vedea. . .

Se duse la patul cel mai apropiat, îi adresă bolnavului întrebările cuvenite, îi puse să-și scoată cămașa, îl ascultă, îi examinează gîtul. Sub privirea vigilentă a lui Timoșa, flăcăii păreau nu tocmai în apele lor; își băgară ascultători termometrele la subsuori. Ibrahim, slab și oacheș, ședea pe pat, cu pătura trasă pînă la bărbie, se legăna și cînta ceva trist, o improvizație vădită. O clipă, Zelenin îl ascultă cu atenție:

— M-m-m-m. . . îngîna Ibrahim, —

Udarnic mă poftesc să fiu

Și în brigada lor să viu. . .

Dar pentru asta — mulțumim!!

Căci liber este Ibrahim.

Omul acesta cu ochi triști, Ibrahim Enaleev, și-a petrecut anii din urmă ca într-un fel de vis. În 1953, cînd deținuții de drept comun amnistiați, s-au revărsat prin țară, el, împreună cu alții, au încercat doar un sentiment de bucurie sălbatică. Rătăceau prin mulțimea de oameni liberi, se uitau iscoditor la viața normală a oamenilor și nu știau ce să facă cu sine. Mulți dintre ei și-au găsit locul, au început o viață nouă, mulți dintre ei au nimerit tot acolo, de unde au plecat, fără să fi ajuns măcar în pînături mai calde, iar unii, ca Ibrahim, umblau din șantier în șantier, din uzină în uzină, din oraș în oraș, fără să calce iar pe drumuri greșite, dar și fără să se decidă să se lase de năravurile și vederile lor din lagăr. Se înscriau pentru plecare, apoi, dispăreau, după primirea ajutoarelor de strămutare, se îmbătau prin cîmine cu spirt și cu eter, jucau cărți pe sume mari, iar la muncă « făceau pe proștii ».

Felcerul îi spuse lui Zelenin la ureche:

— Åsta e mahărul lor. El și cu alți trei prieteni de-ai lui dintre cei amnistiați. Numai el este de fel din spatele lui Kruglogorie. Un tip sălbatic, îți spun eu. Uită-te numai la el.

Zelenin își îndreptă privirea spre cel indicat de felcer, și tresări. Avea de mult impresia că cineva stătea parcă în spatele lui, gata să-l strîngă cu atîta putere, încît o să-i trosnească oasele. Acum, își dădu seama de unde

venea: niște ochi cenușii, cumpliți, îl priveau fix, fără să clipească. Ei aparțineau unui vlăjgan de o constituție athletică, culcat peste pătură, cu brațele goale încrucișate pe piept. Brațe viguroase, cu tatuaj, cu globurile bicepsurilor rostogolindu-se alene sub piele, aminteau de un piton îndopat. În general, își făcea impresia că, dacă vlăjganul nu se apuca să distrugă totul în jurul său, n-o făcea numai fiindcă, în clipa aceea era sătul, pînă în gît. Un zîmbet ciudat, foarte ciudat îi stăruia în ochi, îi flutura pe buze. «Un asasin!» își zise deodată Alexandr și picioarele i se muieră. O senzație dezgustătoare, de slăbiciune și de neputință de a se apăra, îl cuprinse. Ca hipnotizat, se duse la flăcău și-i spuse:

— Dă-mi termometrul.

— Poftim, doctore, răspunse acesta cu o voce surprinzător de plăcută și de politicoasă, și atunci Zelenin observă că era foarte frumos; cu trăsăturile feței regulate, cu părul bălai, lung și ondulat.

Temperatura — normală. Zelenin îi ascultă inima. Inima îi bătea ca un motor nou, puternic. Plămînii — ca foalele.

— Ce te doare?

— Nimic, și flăcăul zîmbi larg.

— Capul, gîtul, burta?

— E-n regulă. Sufletu' mă doare puțin.

— Dar de ce?

— Păi iubesc și eu...

Zelenin citi cuvintele scrise pe picioarele flăcăului: «Ele au obosit». Îi veni să ridă. Răsuci fonendoscopul și-l vîrî în buzunar. Sentimentul acela ciudat, rușinos, trecu — de unde îi venise, oare? — își recăpătă siguranța de sine.

— Trebuie să-mi prelungești adevărîta de boală, rosti deodată flăcăul, încet și răspicat.

— Pe ce motiv?

— Ca între noi. Sintem doar un fel de rubedenii.

— Adică, cum? întrebă Zelenin, uluit.

— Păi amîndoi avem unul și același obiect: pe Dașutka Gurianova. Și subit, răcni:

— Ai priceput, capsomanule?

— La lasă-te de astea! se răsti la el Zelenin și plecă cu bărbia ridicată.

«A, va să zică așa stăm! Dașa și banditul ăsta! E ceva monstruos, de neconceput. O fată drăguță, pură și... Va să zică, se birfește și pe scama mea. Dar de ce? Le-am dat, oare, vreun prilej?»

— Ei, ați făcut cunoștință? întrebă felcerul.

— Cine-i ăla?

— Feodor Bugrov.

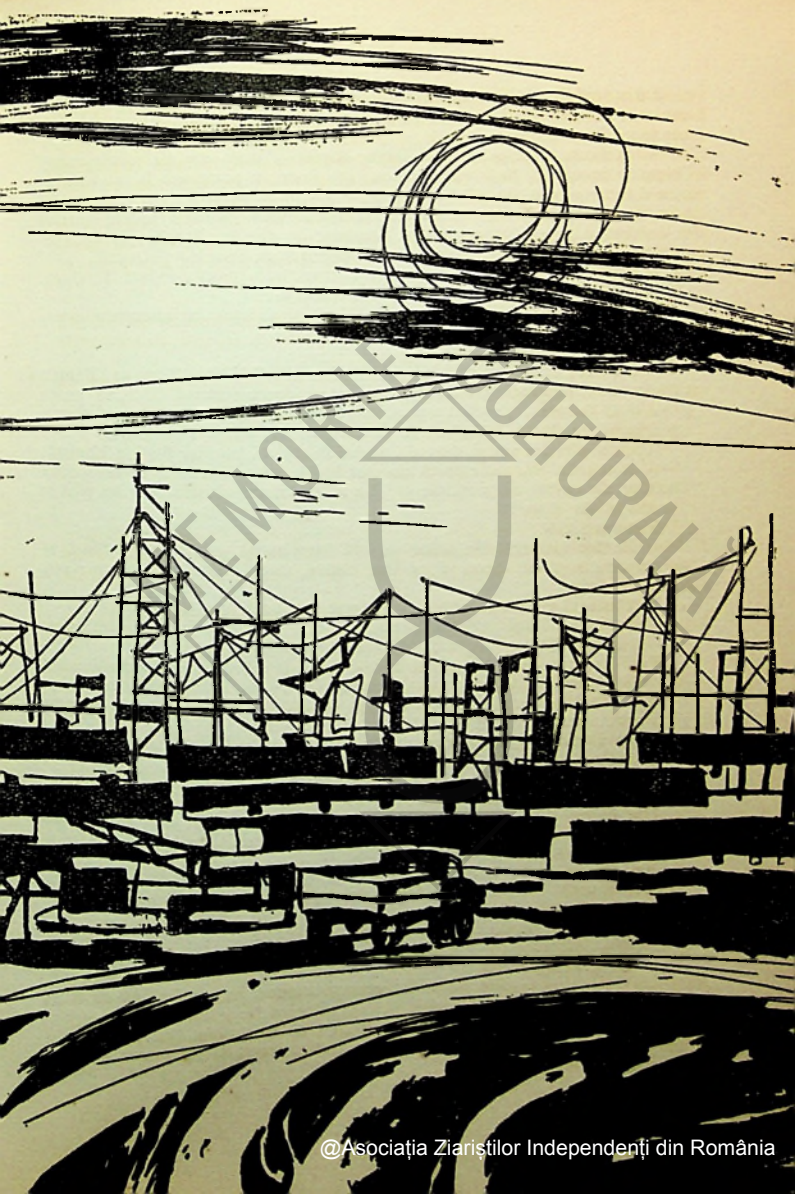
Vizita își urma cursul. Deodată, ușa scîrîi, și un om cu salopeta mînjită de lut intră în baracă clătîindu-se. Străbătu intervalul, ca un orb, se prăbuși pe pat. Timoșa se repezi la el, îl scutură de umăr:

— Vitka, prietene, ce-i cu tine?

— I-am spus chiar ieri să respecte regimul de spital, să stea în pat, interveni felcerul, și el, uite, iar mi-a ȧters-o pe șantier. Eri, a avut 39 cu 3.

Timoșa îl dezbrăcă pe Vitka, grăbit și cu grijă în același timp, îi vîrî un termometru la subsuoară și-l înveli cu plapuma. Apoi, se îndreptă, îi aruncă o privire lui Ibrahim, lui Feodor, și rosti încet, dar limpede:

— Ticăloșilor!

Patru inși din doisprezece aveau temperatura ridicată; ceilalți, normală, dar toți, în afară de Bugrov, se plîngeau că au dureri de cap, junghiiuri și amețeli. Zelenin spuse:

— În prezent, gripa ia niște forme atipice, dintre cele mai neobișnuite. Ea poate decurge și fără temperatură. Iată de ce nu pot spune în mod precis care dintre voi este cu adevărat bolnav și cine se prefacă. Unul, e drept, și se uită înspre Feodor — acesta, zîmbind îi arată pumnul enorm — unul ce-i drept, e un chiulangiu sadea. Vorbesc de Feodor Bugrov. A încercat să mă șantajeze. Pe cînd îl alți... Asta depinde de conștiința voastră.

— Dar de ce nu ni se dau cisme de cauciuc? strigă deodată Ibrahim.

Un flăcău ridică ghetete deasupra capului:

— Ia încearcă și tu, doctore, să muncești în apă, cu ghetuțele astea. Te îmbolnăvești de te ia dracu!

Timoșa ridică brațul.

— Tăcere! Haimanalelor, ia priviți cum arată Vitka! Și de ce? Pentru că este un comsomolist adevărat, pe care-l doare sufletul cînd nu poate să se ducă la lucru. Pe cînd voi, și dădu disprețuitor din mîină, voi sînteți niște habalere, lua-v-ar naiba! O să aveți cisme, mîine vine șlepul.

Ibrahim sări din pat și, desculț, numai în chiloși, veni în fugă la Timoșa:

— Sînt habaleră, zici? Dacă am stat închis, asta înseamnă că nu-s om? Doctore, de ce mă disprețuiesc ei? La adunare, mă chiamă, dar își păzesc buzunarul de mine!

Timoșa zîmbi:

— Ce tot îndrugi! Pe mine nu mă interesează trecutul tău. Dacă ai munci cîstit, te-ar socoti și pe tine lumea, om. Ia spune, Ibrahim: ești bolnav?

— Sănătos! zbiră Ibrahim. Am plecat la muncă, dracu să vă ia!

Trecu într-o fugă turbată înapoi, la pat, și începu să se îmbrace.

— Ei, hai să mergem, rosti Alexandr și deschise ușa.

Fără să vrea, se uită pentru ultima oară la Feodor, iar acesta îi arată din nou pumnul. Și, din nou, pentru o clipă pe Zelenin îl cuprinse o panică inexplicabilă. Pe scară, Timoșa își vîrî în gură o țigaretă subțire și strecură printre dinți:

— Pe Fedka Bugrov o să-l scuturăm la adunare. O să pun problema, chiar mîine.

— Asta-i tineretul de azi! oftă felcerul.

— De a-azi... i-o întoarse Timoșa, batjocoritor.

Era foarte iritat. Spuse că lumea din celelalte barăci este conștientă, își luă rămas bun de la Zelenin și sări pe scara unei autobasculante care trecea pe drum.

Zelenin mai lucră cîteva ore, împreună cu felcerul. Prescrise tratamente la toți bolnavii, dispuse trimiterea celor mai gravi la spital. După ce terminară vizita, se duseră la birou.

— Ei, cum stăm cu cei de acolo, de la numărul trei? întrebă inginerul șef. Există simulanți?

— Sînt, desigur dar...

— Nu știu unde le-au fost ochii celor de la cadre. Au angajat foști deținuți de drept comun, ca Enaleev ăla.

— Mi se pare, rosti încet Alexandr, că, de fapt, acest Enaleev nu este un om rău. Poate că dacă va fi privit fără rezervă, în privința trecutului său...

— S-au făcut încercări. Pe ăștia nu-i mai speli nici cu aghiazmă.

— Nu-i just, se amestecă Egorov, doar știi și tu, Iuri Petrovici, că nu-i just. E adevărat că nu prea avem nici timp, dar nici nu ne dăm peste cap ca să le cunoaștem mai bine sufletele. Uităm, prieteni, că fiecare om își are lumea lui lăuntrică.

Zelenin se uită la Egorov, mirat și prietenos. Inginerul șef îl privi și el, zîmbi și-l întrebă pe Zelenin dacă spitalul n-are nevoie de vreun ajutor — reparații, ori transportul cembustibilului.

— Ține minte, doctore: aveți acum un unchi bogat.

Deodată, o voce puternică, supărată, răsună după ușă, și un tânăr cu scurtă de piele năvăli în cameră.

— Iuri Petrovici, ce-i cu cimentul? zbieră el.

Inginerul șef sări în picioare și timp de câteva minute, țipară unul la altul în gura mare, dar fără dușmănie. Fața făcăului cu haină de piele, gesturile lui, i se părură lui Zelenin foarte bine cunoscute. Șeful semnă o hîrtiuță, tânărul o apucă și-o viri în buzunar, se întoarse, scoase un fluierat de uimire și îi întinse lui Zelenin mîna:

— Salut!

— Salut, răspunse Alexandr nedumerit, strîngîndu-i mîna.

— Ce, nu mă cunoști? A, nu e de mirare: nu m-ai văzut decît prin plasă. Dar ții tu minte, cum ți-am băgat un bloc? Ți-ai pierdut și ochelarii...

— Lisii! exclamă Alexandr bucuros, sărind în picioare.

Acum, îl recunoscuse pe voleibalistul din echipa Institutului de construcții. Se îmbrățișară. În săli uriașe, inundate de lumină, își trăgeau «șuturi» irezistibile, iar după joc, se despărțeau, fără să se cunoască. Dar aici, pe malul lacului, în această cameră murdară, cu dușumeaua plină de noroi, se recunoscură ca doi membri ai frăției studenților leningrădeni, ba mai mult, ca studenți sportivi. Sasa jubila. Gîndiți-vă numai: venise aici, ca într-un deșert și, cînd colo, se întîlnește cu niște voleibaliști cunoscuți! Chiar dacă l-ar fi întîlnit aci pe Lioșka Maximov, bucuria lui n-ar fi fost mai mare.

— Ați avut o echipă destul de bunicică. Mai ales, unu de la apărare, știi, unu cam arțăgos.

— Maximov?

— Așa mi se pare. Pe unde-o fi acum?

— Ei, frate, ăsta pleacă în curînd într-o cursă lungă: a fost repartizat în flota comercială. Ascultă: ce-ar fi să facem aci un pic de antrenament?

— Ia valeriană, doctore. Pe fundul lacului vrei să-l faci?

— Stai, că născocim noi ceva.

Pe tânăr îl chema Boris. Îl conduse pe Zelenin pe scară și se înțeleseră, ca, într-una din zilele următoare, «să-i calce pragul». Zelenin și Egorov se duseră la mașina lor.

— Ei, Serghei Samsonovici, dar cu construcțiile de locuințe, cum rămîne?

Egorov își propti cîrja în argilă, făcu un gest cu mîna stîngă și răspunse vesel:

— Aici se va întemeia un oraș, în ciuda vecinului fudul.

— Care vecin?

— Avem aci, prin apropiere, un orașel, nițeluș mai mare decît Kruglogorie. Un orașel plin de ambiții.

Amurgul timpuriu se așternu peste șantier, peste lac, șterse linia orizontului. Din adâncurile cerului de un cenușiu închis, coborau, în zbor planat, fulgi rari de zăpadă. Nimerind în lumina farurilor, scînteiau ca stelele, atingeau pămîntul, și pieureau sub roți. Mașina urca încet, la deal: acum, în întuneric, Petka devenise ceva mai prudent. Mașina mergea ca un orb, întinzîndu-și brațele lungi, galbene, cercetînd parcă cu ele trunchiurile subțiri ale plopilor.

— Fumăm, doctore?

— Mulțumesc, am țigările mele.

— Ei, cum ți-a plăcut capul Stekliannii?

— M-a entuziasmat, pur și simplu. Văd că viața clocotește numai la un pas de noi, de Kruglogorie.

— Da, da! îl susțin Egorov cu însoflete: în curînd, și la Kruglogorie vor avea loc niște schimbări! Vom construi o șosea pe malul lacului, cu case de-a lungul ei, vom pune în circulație autobuze. Cătunul și șantierul se vor contopi, și va fi orașul Kruglogorsk.

— Dar, poate că ar suna mai bine: «New-Moskva»? nu se stăpîni Zelenin, dar imediat se gîndi: «Pentru ce spun asta? Omul visează».

După ce rîse și rămase tăcut, Egorov spuse deodată, fără nici o legătură cu cele vorbite:

— Sînt buni oamenii de pe aici.

Fraza ar fi vrut s-o rostească sub formă de întrebare, dar, după ce chibzui puțin, o exprimă ca un adevăr indiscutabil.

— Sînt buni, cu toții? întrebă Alexandr.

— Pe ai răi, nu-i cunosc.

— Dar pe Feodor Bugrov, îl cunoști? Ce fel de om e?

— Și dumneata de unde-l cunoști? întrebă brusc Egorov.

— E un chiulangiu de la baraca a treia.

— A, așa! Va să zică, e aici. Îl credeam plecat din nou în călătorie.

Scăpără un chibrit, tăcu iar o clipă.

— Fedka e un fel de degenerat. Aici, la noi, apare o dată pe an, plin de bani. Spune că muncește pe șantier: eu îl simt însă că minte. E un destrăbălat, un scandalagiu, un bețiv. Geme lumea cînd stă el aici.

— Are familie aici?

— Nu. I-a murit mama, acum doi ani. Dar, de fapt, nici nu locuise cu ea. De la vîrsta de zece ani a fost crescut la Gacina, de-o bunică. Iar bunica, știi, e o faimoasă negustoreasă de buruiene, putred de bogată, sgrîturoaică bătrînă. Mi s-a spus la miliție că pe lângă negustoria cu buruieni și șarlataniile ei, se mai pun și altfel de isprăvi pe seama ei, — dar ea face ce face și iese mereu basma curată. Așa că, și pînă în ziua de azi huzurește la Gacina.

— Dar el pentru ce a venit acum aici?

Egorov îi aruncă lui Zelenin o privire piezișă.

— Ei, înfii că omul își are aici casa, și mai are și-o draguță.

— Dașă Gurianova? întrebă Zelenin cu îndrăzneală.

— A-ă-a... făcu Egorov și privi expresiv apatele șoferului. — Da, este sora medicală de la voi, chiar blonda aia.

— Dar ea îl iubește?

De enervare, Egorov icni. Neghiob mai e doctorul: se poartă ca în taxi și, pe deasupra, se mai și tulbură!

— Petia, cum crezi tu, strigă el, — îl iubește Dașa pe Fedka Bugrov? Șoferul tresări. Tot drumul fusese numai urechi.

— Dașka? rise el răgușit. — Dașka e mică, ce știe ea...

Zelenin își dădu seama că Egorov îl zmuci cu prietenie de la marginea unei prăpăstii. Era de ajuns că niște zvonuri surde circulă prin cătun. Dar, ce naiba? În ultimele săptămâni, i se păruse că între el și Inna se stabiliseră legături strînse. Convorbiri telefonice, cel puțin o dată la două zile, scrisori lungi, schimb de fotografii. Acum, Inna, ea singură îi domina măsura. Chipul surizător, gîtul lung, cu claviculele abia vizibile. Încă una, mai mică, format șase pe nouă, se uita drept în inima lui, cu ochi larg deschiși, iscoditori. Zelenin reuși să se convingă că este îndrăgostit; că vocea care-i parvenea prin receptorul răgușit al telefonului, colile de hîrtie azurie cu scris mărunt, fotografiile executate cu măiestrie, toate acestea, la un loc, sînt chiar fata care, o dată, în mijlocul mulțimii, și-a pus mîna pe umărul său și l-a privit de jos în sus, dar așa cum privești un copil care s-a suit pe masă. Totuși, în realitate, scrisorile și convorbirile lor telefonice erau doar niște încercări spasmodice de a salva seara aceea unică, de a reține de o aripă Pasărea albastră care li s-a arătat, ca în basm, pe un platou de dans. Înainte de a adormi, repeta ca un « Tatăl nostru », cîteva cuvinte tainice, privea fotografia și adormea liniștit. Față de Dașa Gurianova, căuta să se poarte cît mai rece, mai oficial. Uneori, reușea să nu vadă în ea decît « un tovarăș de lucru ». Dar cele petrecute în cursul zilei, fără să știe de ce, i-au distrus liniștea. Se cutremura închipuindu-și-o pe Dașa, în brațele frumosului rigînd cu voluptate.

— Feodor e un nemernic, auzi el vocea șoferului.

— Atunci, de ce bei vodcă cu el? întrebă Egorov.

— Și de ce n-aș bea, dacă-mi face cinste? De altfel, e un băiat vesel, cu lipici.

— Auzi, doctore, ce om! Dă-i un pahar de băutură și-ți vine în fugă, chiar dacă te consideră o pușlama. Păi, tu ai fi în stare să bei pentru frăție și cu dușmanii...

— N-aveți dreptate! spuse șoferul cu răceală.

Umerii săi, strînși în pufoaică, și capul cu șepcuța dată pe ceafă, se conturau în fața lor pe fondul valurilor de lumină, ca o siluetă voinicească.

— La Soviet, ori acasă? întrebă el.

— Acasă, Petia. Egorov îi șopti lui Alexandr: — Uite cum s-a bosumflat. S-a supărat ca văcarul pe sat B un băiat de treabă. Dar, printre altele, e și asta o problemă importantă. Că tare mult mai beau oamenii de pe la noi. Înțelege, Alexandr Dmitrievici, toate acestea își au rădăcini adînci, din vechime, din moși strămoși. Iar oamenii cred că nu există medicament mai bun ca vodca pe lume. Uneori, mă gîndesc și eu: nu cumva are într-adevăr vodca, vreun fel de vitamină în ea? Niște moși pletosi, de o sută de ani, sorb la vodcă, și nu le pasă de nimic, merg la vînătoare.

— Dar dacă n-ar bea, ar trăi și cîte o sută cincizeci, obiectă Zelenin.

— Uite, și eu mă gîndesc la fel. Deunăzi, au venit comsomoliștii la mine, vor să înceapă o luptă hotărîtă contra beției. Nu ar strica să iei și dumneata parte, să lămurești problema, că să zic așa, sub raportul ei științific.

— Să țin o conferință?

— Asta rămîne la aprecierea dumitale, poți să născociți ce vrei.

Pe ulița principală din Kruglogorie, mașina se opri lângă o căsuță mică. Lumina farurilor îi cuprinse ferestrele cu chenare tăiate în chip meșteșugit în contradicție bizară cu lampa de birou de după geam, cu abajur verde. În dosul perdelelor de tul se ghicea curățenie, și o atmosferă caldă și primitoare. Zelenin n-avea de loc chef să străbată curtea spitalului ca să intre în locuința lui pustie.

— Doctore, n-ai vrea să vii puțin pe la noi, să faci cunoștință cu nevastă-mea? întrebă Egorov cu o voce oarecum nefirească, ironică.

— Cu plăcere, Serghei Samsonovici.

Deodată, Egorov îl pocni pe Sașa cu putere peste umăr:

— Ei, bravo, așa te vreau! Măcar o dată, să ai parte de o cină ca lumea. Ți s-a făcut lehamite, cred, să tot măninci brânză topită.

— De unde știi? se minună Alexandr.

— Păi, frate, aici, la noi, lumea știe și ce ai în oală.

Ekaterina Ilinicina, soția președintelui, purta o basma legată țărănește și o bluză elegantă de lină importată din Cehoslovacia.

— O vișinată de Kruglogorie, Alexandr Dmitrievici? Gariuz afumat, vi-l recomand călduros.

— Harius¹, Katiușa, o corectă Egorov.

— Ei, fie și așa. Serviți, vă rog. Băgați zahăr în ceni, de ce nu băgați?

— Puneți, Katiușa! Nu «băgați», ci «puneți»! Iată, Alexandr Dmitrievici, cit mă chinuiesc și nu se prinde educația de ea. Vai de tine, Kruglogorie!

O atrase spre el, mîndru și dragostos. Ekaterina Ilinicina îl mîngîie pe cap.

— Știi, el e cam la fel cu dumneavoastră, om cu carte. În fiecare noapte, citește, stă și citește pînă la ceasurile trei. Eu n-am învățatură. — Zimbi, dar lui Sașa i se păru că în ochi îi apăruse o expresie de amărăciune. — Serioza îmi spunea că Nemții au pentru femei patru «K»-uri². O fi adevărat?

— Ei, Katia, ce vorbești! Doar ești activistă pe tărîm obștesc.

— Vai, exclamă ea deodată, organizația mea obștească face gălăgie, și zimbi de astă dată, vesel, arătînd ușa, în dosul căreia se auzea larma stîrnită de copii — mă duc la ei, scuzați.

Egorov o petrecu cu privirea, oftă și zise:

— Uneori stau acasă, citesc, nevasta croșetează, copiii se joacă liniștiți, fac din cuburi case, castele și, deodată mă cutremur, și mă apucă groaza: dar dacă toate astea vor pieri chiar acum, numaidecît? Cred, că și altora care sînt fericiți în căsnicie li se întîmplă astfel de lucruri. Pe semne că prea e mare durerea din trecut, ca s-o putem da uitării. Pricepi?

— Pricep, desigur. Dar poate că, totuși, odată cu celelalte însușiri biologice, ni se transmite, din timpurile cele mai îndepărtate și această neîncredere în trăinicia fericirii noastre. Așteptăm parcă năvala unor forțe obscure, distrugătoare... Urmașii noștri vor fi scutiți de spaimile astea.

Cufundat în gînduri, Egorov, învîrti pămîntul între degete, zimbi de mai multe ori, tăcut, și pe neașteptate izbucni în rîs.

— Doctore, uite chiar acum îmi ziceam că de-aș avea ambele picioare întregi, poate n-aș duce viața asta tîhnită de familie. Înainte de război, îmi plăcea mult să dansz — eram o pramatie... Iar la dans, știi...

¹ Lipan (n. t.)

² Küche (bucătărie); Kirche (biserică); Kinder (copii); Krieg (război) (n. t.)

— Da, uneori și la dans... murmură Alexandr, și nu-și isprăvi fraza. Egorov umplu iar păhăruțele.

— Hai să bem, doctore, pentru lichidarea sută-n sută a alcoolismului, de pe tot cuprinsul așezării Kruglogorie!

Zelenin dădu pe gît un păhăruț de vișinată, foarte tare; dibui cu furculița, cu ochii închiși, o ciupercă marinată, tare și lunecoasă și își viri mîna în buzunar, după țigară. O larmă îndepărtată ca de sărbătoare, îi umplu capul; sîngele îi năvăli spre ochi și o lună purpurie răsări plutind printr-un nor de fum, un chip rotund, cu ochii înguști, binevoitori.

— Dar să știi că eu te cunosc, spuse din senin Alexandr, cu o viclenie prefăcută care nu-l prindea.

Luna purpurie făcu un salt, ochii nîci, scinteietori, se lărgiră.

— Ce, ți s-a urcat la cap?

— Nu, totu-i în ordine. Ia încearcă să-ți amintești. Splaiul Palatului; doi filifizoni antipatici insultă un veteran...

— Aoleu! făcu Egorov și-și acoperi fața cu palma. — Va să zică, dumneata erai? urmă el cu voce surdă. — D-aia, la început, îmi umbla prin cap: măi, unde l-oi mai fi văzut? Dracu să mă ia! Mor de rușine!

— Și eu, spuse Zelenin.

— Dar de ce? Eu m-am agățat de voi. Mă crezi? Niciodată nu mi s-a întîmplat să-mi pierd în halul ăsta controlul. Și toate, din cauza lui Mișca Sazonov, boșorogul ăla bătrîn. Nu ne mai văzuserăm de paisprezece ani cînd, hop, mă pomenesc nas în nas cu el. Ce ghinion și pe omul ăsta! Are o pată, și e greu s-o steargă.

— Ce pată? întrebă Alexandr, deși nu asta îl interesa.

— Ca să vezi: în luptă, Mihail s-a purtat cum nu se putea mai frumos; dar uite, s-a speriat de execuție. Fiind luat prizonier, i-au mînat într-un crînguleț de mesteceni și s-au apucat să-i trieze. Evreii și comuniștii — se știe — la groapă cu ei! Și atunci, Mișka și-a îngropat sub un mesteacăn carnetul de membru de partid. Moartea băgase groaza în el. Ei, acum, judecă și dumneata: e un ticălos, or ba?

— Nu știu, răspunse Zelenin, încet. — Era o dilemă într-adevăr îngrozitoare... Poate că nu e un nemernic, dar nici comunist nu este. Un ins oarecare, atîta tot.

— Da-a-a. Ei, și după război s-a dus Mihail în crîngulețul cu pricina. Timp de o săptămîină, în fiecare noapte, a săpat, a săpat...

Pe Zelenin îl trecu un fior.

— Ei și?...

— A scos o mulțime de oase și fel de fel de lucruri: nasturi, catarămi, baionete. De atunci, s-a cam scrîntit la minte. Iar în anii aceia, oamenii se purtau cu el, ca față de cel mai josnic ticălos și trădător.

Egorov își turnă un păhăruț și îl goli încet. Privirea îi alunecă pe lîngă Alexandr, undeva într-un colț.

— De, uite ce întîmplări mi-a mai povestit prietenul ăsta al meu. Am de gînd să-l aduc încoa. I-am și găsit un post: căpitan de radă, să se ocupe mai mult cu plutăritul. Doar amîndoi am plecat pe front de la Institutul de economie navală.

Cît de mărunte i se părură lui Zelenin îndoielile și problemele lui și ale prietenilor săi, în comparație cu cele pe care le purtau în spate acești bărbați de patruzeci de ani! Aceștia fuseseră parcă supuși la o probă maximă de rezistență, trași cu cleștele prin foc, bătuți cu barosul, încinși și iar băgați în

apă rece. Dar generația noastră? Se pune întrebarea: vom lua, oare, acest examen de credință și de bărbăție? Ia-n stai, ce vorbești! Generația noastră... Timoșa, Viktor, iată-i. Ce, parcă nu li se cunoaște forța, de la prima vedere? Iar noi, niște tineri de la oraș, dispuși să privim ironic totul; noi, amatori de jazz, de sport, de toale la modă; noi, care uneori facem pe grozavii, dar nu umblăm cu intrigi, nu ne vîrîm în suflitul altora, nu facem ticăloșii, nu trăim ca paraziții, și, speriați de cuvinte mari, căutăm să ne păstrăm puritatea sufletească; noi sîntem oare capabili de așa ceva? Da, sîntem capabili! Las-să facă Lioșka pe cinicul obosit; sînt sigur că și el e capabil. Și Vladka, la fel.

— Serghei Samsonovici, îți mai aduci aminte, cît de cît, de convorbirea noastră de atunci?

Egorov se strîmbă și dădu din mină, înciudat:

— Aș, de unde! A fost o ciorovăială stîrnită de niște bețivani — asta-i.

Ciudad lucru, Egorov nu mai ține minte nimic. Pentru el, e un episod absurd, supărător; or, tocmai ciocnirea aceasta îl adusese pe Zelenin la Kruglogorie.

— Ba nu; mi se pare, că tot îmi aduc aminte ceva. Am văzut doi tineri... Da, mi-am adus aminte! Mi s-a părut că voi erați niște filfizoni, și atunci, nu știu cum mi-a venit să vă iau la întrebări. Precis, însă, nu mai țin minte ce-am pălăvrăgit.

— Dumneata doreai să afli «încotro ni se înclină indicele», mai exact, «lipsa de interes a năzuințelor noastre».

Egorov, uimit, căscă ochii mari și se porni pe ris.

— Ce vorbești? Serios? Păi, asta era o glumă de-a noastră, de la Institut. Probabil că am folosit-o așa, ca să intru în vorbă.

— Iar eu eram convins că făceai paradă de cultură...

— Ei vezi, ce greu e uneori să se înțeleagă oamenii între ei?

— Dar, totuși, cam ce te frămînta atunci? Iartă-mi insistența: pentru mine este important să știu.

— Ce mă frămînta pe mine? — Egorov își plimbă privirea peste pereții, ferestrele și tavanul casei lui. — Fusesse o seară ciudată, chiar de la început, și mă simțeam apăsător, năpădit de fel de fel de gînduri. Dă-ți seama: nu mai fusesem de mult într-un oraș mare. După război, de cînd m-am statornicit aici, n-am mai ieșit nicăieri. Și iată că odată, pe-nserate, ajung pe Nevski, stau lingă zid și mă simt un om de nimic, înțelegi? Un schilod, un provincial, cu un singur picior. Iar prin fața mea, trece un puhoi de oameni: sănătoși, veseli, tineret, fete și băieți svelți, îndrăzneți; bineînțeles sînt printre ei și tipi vulgari — niște amărîți, care trec cu cîrdul. La un restaurant cîntă muzica, și eu stau și mă gîndesc, sau, mai precis, nu mă gîndesc: simțeam, naiba știe de ce — cam asta: Egorov, tu ești un prost și un idealist. Care dintre oamenii aceștia va afla despre «mărețele fapte» săvîrșite de tine pe ogorul țării? Care dintre fete îți va dărui un zîmbet? Tu n-ai văzut viața, n-ai cunoscut tinerețea. Ei, acum, privește și mușcă-ți degetele. Și atunci, inima mea buimăcită și speriată, a țipat: «Nu-i adevărat! Pușlamalelor! Voi nu veți cunoaște niciodată farmecul sărutărilor, cînd fiecare dintre ele ți se pare ultima; niciodată, în viață, nu veți simți cît de țepene sînt degetele morții; și niciodată furtuna aceea juvenilă, lăuntrică, n-o să vă încețoșeze capul, n-o să vă strîngă pieptul! Îți aduci aminte?», „Ne ducea tinerețea-n vîltoarea de săbii, ne arunca tinerețea pe gheața de la Kronstadt?“ Dar pe voi, unde v-a aruncat, neam de șlefui-

tori de trotuare! Însă creierul intervenea și-mi ordona: stop, Egorov! Ce, tu n-ai văzut tineretul de azi? Nu știi cit este el în stare să muncească? Sint ei veseli, hoinăresc pe Nevski și se pupă, dar tot ei pleacă cu vagoanele în răsărit, așa cum ai plecat tu cindva în apus; și tot ei cutreieră taigaua, se cațără pe furnale. Iar amărății ăștia de filfizoni... În primul rînd, nu sint chiar așa de mulți; iar în al doilea, poți să știi, ce o fi și în sufletul lor.» Ei, așa se zbăteau în mine creierul, inima... Iartă-mi, doctore, vorbele astea care sint un sacrilegiu adus anatomiei și fiziologiei normale. Pe urmă, m-am întîlnit cu Mihail.

Zelenin îl asculta pe Egorov și fuma, trăgînd des, nervos, fumul în piept. Așadar, avusese dreptate, sesizase exact și anume că flecăreala omului cu chef ascundea de fapt un înțeles mult mai adînc. Dar Lioșka n-a priceput nimic.

— Și acum, Serghei Samsonovici, ai găsit răspunsul?

— Nu tocmai, răspunse Egorov.

Se întoarse pe scaun, dădu drumul aparatului de radio, așezat în spatele lui pe un pedestal. Alexandr îi privi ceafa puternică, tunsă pînă sus și se gîndi că astfel de seri îi ajută pe oameni să se împrietenească. Huruitul uniform al aparatului umplu încăperca. Egorov minui butoanele care se răsuceau făcînd și început să parcurgă posturile. Se auzeau pocnetele ușoare ale descărcărilor atmosferice, o vioară scoase un țipăt, o voce grăbită bolborosi ceva cu ciudă într-o limbă necunoscută, o orchestră simfonică izbucni în acorduri puternice, alarmate. Deodată, cotcodăcitul vulgar al jazzului se strecură în simfonie: «Ce ne pasă, la naiba cu toate, ce ne pa-a...» Apoi, în tăcerea ce urmă, răsunară limpede notele calme, sigure de sine, cunoscute din copilărie: «Și-ro-ka stra-na-mo-ia rod-na-ia... Și-ro-ka stra-na mo-ia rod-na-ia...»¹

— Serghei Samsonovici, dumneata crezi în comunism? întrebă Zelenin.

Egorov se întorse spre el, îl privi atent, apoi spuse:

— Doar sint membru de partid.

Zelenin se fistici.

— Iartă-mă, altfel voiam să pun întrebarea. Sint sigur că ești de acord cu ideologia marxistă. Voiam să te întreb dacă îți imaginezi comunismul în mod real? Știi, la noi, mulți inși țipau: înainte, spre culmile strălucitoare ale comunismului! Sint însă conștienți că foarte mulți dintre oamenii aceștia erau departe de a fi pe deplin conștienți că muncesc pentru comunism. Ce sint culmile strălucitoare? Asta e o abstracție! Am impresia că, în prezent, în privința aceasta, multă lume a început să cadă pe gînduri.

— Te-am înțeles, răspunse Egorov. — Just, unii își închipuiau comunismul idilic, ca un fel de Arcadia, iar unii se mulțumeau doar să trîncănească, fără să se gîndească la miezul cuvîntului. Acum, masele de oameni devin mai exigente, mai atente la vorbe, la fapte; ele caută trăsături ale comunismului în mediul înconjurător și în ele însele. Și doar el se află alături, simplu, cald. Poate că eu mi-l închipui într-un fel prea prozaic, că-mi confund visul cu realitățile locale. Spune-mi, înainte ce era aici? Un sătuc. Oamenii mergeau la vînătoare, la pescuit, pe urmă au făcut revoluția, i-au izgonit pe albi, au construit debarcaderul, uzina, case noi, au instalat lumina electrică, radio și a apărut colonia asta Kluglogorie. Oamenii munceau, mureau,

¹ «E vastă țara mea iubită, primele măsuri dintr-un cunoscut cîntec de Dunalevski semnalul postului de radio Moscova — (N.T.)

se nașteau alții, dar se nașteau la lumina becului electric. Acum, muncim și aici, și pe Stekliannii. Se va naște un oraș mare, copiii noștri vor valorifica energia atomică, și lanțul acesta neîntrerupt se întinde înainte, în anii ce vor urma și parcă văd case luminoase oglindindu-și ferestrele în apa caldă, palmieri legănându-se, automobile de sticlă trecind în goană pe șosele beto-nate. Kruglogorie! Ce, nu crezi? Chiar așa va fi!

— Da, mi se pare, că am înțeles. Principalul stă în lanțul acesta neîntrerupt. Străbunul meu a stat închis la Schlüsselburg. Oare, putea el să spere în răsturnarea țarismului, în timpul vieții lui? Și baza lumii noastre constă în faptul că majoritatea oamenilor au posibilitatea de a munci și de a trăi nu numai de dragul burții...

Stătură împreună pînă tîrziu. Capetele le erau limpezi, cugetele curate și fiecare se bucura că-și găsisse un prieten.

Cînd Zelenin ieși afară, fu surprins de luminiscenta ciudată a nopții. Abia după cîteva clipe se dumiri: era zăpada. Norii care acoperiseră satul cu un vâl alb, împărțind căciuli și pături pufoase uliței, acoperişurilor și coșurilor, punînd un guler de hermină pe șuba boierească a bisericii vechi, lunecaseră departe spre sud. Luna plină strălucea pe bolta de un albastru închis. Venise iarna.

CAPITOLUL VI

Portul e un liman liniștit

Spre sfîrșitul lui noiembrie, într-o singură noapte, ghețurile ferecaseră baia portului. Straturi groase de ceață liliachie se întindeau dinspre mare spre oraș. Din adîncul lor răsunau fluierături scurte, urlete de sirenă, trozne-tele gheței sfărîmate. Caravanele vaselor așteptau să fie îndreptate spre port pe canalul aburind, spart de remorchere. Șalupa solidă a carantinei stătea de o săptămînă pe țărm, pe cala de suspensie, arătîndu-și, rușinată, fundul roșu, jupuit. Acum, medicii ieșeau în întîmpinarea vapoarelor, stăteau în calele remorcherelelor cu cei de la vamă, de la grăniceri, cu dispecerii de la «Inflot» și cu inspectorii pentru produsele agricole. Viața parcă răgușise și era plină de fum, de tropote, strînsă între cețuri și ghiață, în cadrele înguste ale necesității imediate. Dar, pe lîngă factorii meteorologiei, mai era ceva: care nu îngăduia nici o abatere.

Într-una din serile amărîte de ajun de plata salariilor, Karpov dădu necăjit din mîină și prinse cu o pioneză de perete în semn de capitulare totală ultima rublă «ce nu poate fi schimbată». După aceea, se vîrî sub pat și-și scoase vestitul său ceaunaș.

Dacă cei de la conducerea Institutului ar fi hotărît să înființeze un muzeu, această ustensilă a tovarășului Karpov ar fi fost pusă, fără îndoială, la locul de cinste ce i se cuvenea. Cînd, cu șase ani și mai bine în urmă, băiatul ăsta ciufulit, mereu speriat, pășea greoi pragul căminului de pe Dragunskaja, în mîini ținea o coșcogea lădiță, cu un lacăt mic atîrnat

de ea (mai târziu, lădița aceasta fusese poreclită «șalanda doldora de che-fali»), o chitară și un ceaunaș într-o plasă din material plastic. Timpul își urmasc cursul, Vladka își însușise știința medicală, și dansurile de salon, învățase cum să se poarte civilizat și, totuși, la sfârșitul fiecărei luni, în bucătăria enormă a căminului, scotea la iveală ceaunul lui faimos. Oricine putea să vină și să arunce în apa care clocotea tot ce avea: un pumn de mazăre conservată, un cartof, o bucată de salam, o bucățiță de zahăr, un castravete, sau o frunză de ficus. Oricine putea să vină și să-și toarne în strachină ceva «bulionaș» (așa îi zicea Karpov fierturii lui). Ceaunașul stătea suspendat pe un foc mocnit, de dis de dimineață pînă noaptea târziu. Unora le convenea acest mijloc de alimentare; alții îl socoteau extravagant, iar pentru unii, monstrul negru, veșnic învăluit în aburi, ce trona pe plită, era un simbol al frăției studentești.

În timp ce Vladka se exersa în arta culinară, Maximov, retras la spălător, își spăla sub robinet «favorita» — cămașa lui sinilie, chinezească. Turna apă clocotită din ceainic peste ea, o freca duios, cu sirg, o storcea, o clătea, mormăind nu știu ce. Pe neașteptate, se îndreaptă și, privindu-se în oglindă, se apucă să recite, improvizînd:

*Chinezi prieteni mi-au trimis
Cămașa asta ca un vis.
O am de la «Universal»
Și zău, îmi place colosal!*

Ușa era întredeschisă, așa că vorbele se rostogoliră răsunătoare prin coridorul lung, la capătul căruia domnea întotdeauna un întuneric absolut. O ușă scîrțîi undeva, se auzi un zgomot de placheuri călcînd pe parchet. Maximov se uită afară și-l zări pe Stolbov pășind grav, îmbrăcat într-un costum albastru nou și cu ghețe de un roșu aprins.

— Stolb, ai chibrituri? îl întrebă Maximov, pașnic.

Stolbov îi vîrî lui Alexei, drept sub nas, bricheta lui în chip de pistol.

— Ei, cum o ducеți cu viața? întrebă el de sus.

Maximov își aprinse țigara, se întoarse la chiuveță și mormăi:

— Clocotește, și tot pe noi ne-mproașcă.

Numai cu Petia, armăsarul ăsta obez, merită să discuți despre viață!

Stolbov era puțin cam descurajat că bricheta lui nu produsese cine știe ce impresie asupra lui Maximov. Se duse la Vladka. Karpov ședea pe jumătate întors spre reșoul electric și amesteca ceva în ceaunaș, iar în mîna dreaptă ținea revista *Polşa*¹. Cu un gest ministerial, îi făcu semn lui Stolbov să se așeze. Stolbov se așeză pe masa de scris a lui Maximov și-și înfipse privirea în Vladka. Vladka o dădea înainte cu cititul, fără să-i acorde nici o atenție. Stolbov nu-i înțelegea pe băieții ăștia doi — pe Lioșka și pe Vladka, cum, de altfel, nu înțelegea nici pe prietenii lor și, totuși, din cînd în cînd, ceva îl atrăgea spre ei. ăștia sînt în stare să-și piardă o seară întreagă în odaia lor fredonînd ceva, acompaniați de chitară, ori recitînd într-una la versuri; după fete aleargă de se rup — dar, parcă pe degeaba. Iar lui, lui Stolbov îi place ordinea, el vrea să fie toate la locul lor. Îi plac lucrurile pozitive. Rentabilitatea. E și el în stare să pălăvrăgească un ceas-două cu

¹ Polonia — (n.t.).

o fetișcană, ba chiar să-i trîntească la nevoie și un vers (« Să știți să prețuiți iubirea, cu cît trec anii mai virtos... »); asta însă, așa numai dacă era convins că face. Dar știa?... Nu pot nici să-și chibzuiască cheltuielile. Iar sînt lefteri. Nu, Stolbov detestă stilul asta de viață. Lui îi place traiul chibzuit, confortul, căldurica, hrana bună.

— Ei, cum merge cu tinerețile? îl întreabă el pe Vladka.

— O, viața mea, ești oare tu un vis? oftă Karpov, se uită la ceas și începu să arunce cartofi în ceaun.

Maximov se ivi în ușă. Strigă voios:

— Ei, Mașa, gata bulionașul?

Porecla de « Mașa » era întodeauna atribuită la cămin celor ce erau de serviciu pe cameră. Karpov trebăluia grăbit, punînd farfurii pe masă.

— Servesc pentru două persoane, declară el lui Stolbov. Cred, *sir*, că în urma inspectării domeniilor dumneavoastră, nu prea veți fi dispus să ne onorați modesta noastră cină.

— Dar ce crezi? rosti Stolbov, mîndru, cu o voce groasă. Azi, la a patra, m-au cinstit cu o tocăniță, o splendoare! Numai șuncă. Și, pe deasupra, am mai atacat și cu administratorul o semiduzină de sticle de bere.

— Și totul, așa, gratis? se interesă Maximov.

— Ei, dragul meu, dar ești revoltător de naiv! Dar cine-și tratează șefii pe cheltuiala lor? Or eu, orice s-ar zice, sînt șef!

Rise zgometos, grozav de mulțumit. El, Petia Stolbov, nu crezuse niciodată că, după absolvirea institutului, va nimeri într-un locșor atît de plin de foloase.

— Văd și eu că te-ai umplut de oșinză, remarcă Maximov; dar tocmai de asta ai nevoie. Cu statura ta, și cu un burdihan frumușel, ai să începi imediat să urci scara ierarhică.

— Ascultă, lasă chestiile astea! mormăi Stolbov.

Lui Alexei îi era foame și n-avea chef să se ia la harță cu Petia. Se apucă să soarbă din « bulionas ».

— Ei, cum e? întreabă Karpov, nu fără emoție.

— Parcă-ar fi *harcio*¹, răspunse Lioșka serios.

Vladka se luminează.

— Păi chiar așa a și fost concepută. Dragă Max, sînt fericit că ești un mîncău cu gusturi alese.

Pe cînd cei doi tineri mîncau, Stolbov ședea țeapăn pe masă. Spre sfîrșitul cînei, Venia Kapelkin, ras cu îngrijire și dichisit, apărură în cameră.

— Hello, comrades! E voie să intru?

Kapelkin venea în « butelie » aproape în fiecare seară. Îi zicea în felul său: cabina SPU, cu înțelesul de: « stăm, pălăvrăgim, ne ușchim ». Povestea anecdote vechi și cele mai noi birfeli din port. În prezent, lucra în sectorul de educație și îndrumare sanitară a serviciului sanitar de carantină și se făcea luntre și punte ca să-și recîștige încrederea pierdută. În vîltoarea activității obștești, se foia dintr-o odaie într-alta, se producea la fiecare adunare cu discursuri înfocate, compunea articole pentru fiecare număr al gazetei de perete, în cea mai mare parte, consacrate luptei pentru disciplina în muncă. Devenise cuminte, aproape că nu mai pomenea despre « înălțarea sublimă a sufletului său ».

— Ei, băieți, ce se aude despre vize pe la voi? întreabă Kapelkin.

¹ Mîncare gruzină (un fel de tocăni cu sos picant — *n.r.*).

Maximov ridică din umeri.

— Absolut nimic. Tăcere și iar tăcere. Probabil că pînă la primăvară nu mișcă nimic.

— Și de atunci, a primăverii adiere... intonă Karpov, asurzitor. Ei, sună?

— Vladia, tu nu ești tu, ci Leonid Kostrița. Da, ca să spun cîstit, m-am săturat de chestiile astea sanitare. De-aș pleca mai repede în larg.

Karpov luă chitara agățată pe perete și se apucă s-o acordeze; apoi atinse coardele:

*Din vinul tău, Odessă, n-am să beau
Și n-am să-mi rup pingelile prin piețe...*

— Dar mie mi-e tot una, spuse Stolbov, n-o duc prost nici aici. Nici nu mă sînchiesc de mare! Ia judecă și tu, i se adresă el lui Kapelkin: — Am viză permanentă, hrana gratuită, și-mi rămîne salariul întreg. La ce dracu să mă mai rup de civilizație?

— Într-adevăr, Petecika, la ce-ți trebuie marea? Întrebă Maximov, malițios. Acum, ai răzbit pînă la plăcintă, și înfuleci, după cît se vede, cu toată pofta. Vezi numai să nu-ți rămînă în gît.

— Știi ceva? Stolbov se îndreptă amenințător: știi, Lioșka, într-o zi ai să te rogi de mine mult și bine! Dar tu, ce, tu nu te-ai repezit la plăcintă? La o viață ușoară? Și mai faci pe sfîntul, demagogule!

— Ba n-am nevoie de o viață ușoară! exclamă Maximov: eu vreau una interesantă, plină de primejdii!

— Primejdii! făcu Stolbov și izbucni în rîs. Păi atunci trebuie să te angajezi pe vreo caravelă. Ia, mai bine, întreabă-l pe Venka, de ce fel de viață de primejdii o să avem noi parte. Te legeni ca în hamac, sforăi și halești. Asta-i tot. E altceva, decît să robotești undeva, la țară, ca amicul tău, Sașka Zelenin. — Se dădu jos de pe masă, se apropie de Maximov și-l bătu pe umăr — Așadar, frate, închide-ți pliscul. Sîntem de o seamă. Amîndoi murim după ciulamaua de vînat rar.

Maximov îl îmbrînci îndărăt cu putere.

— Stolb, nu te pot suferi! Știi asta? Atunci, ia cară-te, pînă nu te-ai înecat cu o tocană gătită chiar din limba pe care o ții în gură.

— Ești dispus să facem o partidă de box? întrebă Stolbov, sinistru.

— Sînt! declară Maximov și se-aplecă să-și suflece mîncile.

— Iar tinărul conducător e dus, cu capul spart... cîntă Karpov, cu aer melancolic.

— Halal public! Intelectuali! Naiba să vă ia! zbiară Stolbov și o luă spre ieșire. În urma lui, coardele izbucniră în ropot:

*O, nu pleca, sînt cîntece altele,
Iar strunile vibrează-ncetîșor...*

Kapelkin urmărea această scenă, ca pe o încăierare între niște băiețandri. După plecarea lui Stolbov, spuse:

— Da, băieți, Petia Stolbov e un om cenușiu, ca pantalonii de pompier. Se spune, printre altele, că s-a apucat să facă dragoste cu o responsabilă de cantină. Ba îi furnizează și ceva bănuți, și tot restul. Într-un cuvînt, ca la Maiakovski: Vede prostul în vis: stă parcă-n paradis, și halește la găluște cu miile.

— E un urangutan, replică Maximov, liniștindu-se. Ce vrei de la el? Pe mine mă revoltă numai că îi crede pe toți făcuți după chipul și asemănarea lui. Dar, printre altele, Venia, mi-a spus cineva, recent de tot, că medicul e privit pe vas ca un pasager fără plată. O fi adevărat?

— Mofturi. N-ai cine știe ce de făcut, dar nu văd în asta nici o nenorocire. Viață ușoară! Ce, ți-e frică de aceste cuvinte? Păcat. Doar ai numai o viață, una singură, și asta atât de scurtă. Pricepi? Las-o să fie ușoară. Atita numai că oamenii concep asta în diferite chipuri. Pentru Petecika, e una, iar pentru mine și cu tine, o viață ușoară, frumoasă, atrăgătoare înseamnă altceva. Navigația, băieți, știți voi ce înseamnă asta? E-eh, copii! — Sări în picioare, făcu ochii mici, pocni din degete și se întinse cu poftă. — Pentru mine, asta e viața ideală. Ia închipuiți-vă: două săptămâni de ruliu istovitor, de nostalgie, dar iată că, într-o noapte, cerul începe să se lumineze la orizont și portul strălucitor răsare treptat din apă. Dar întoarcearea în patrie, la Piter? Ai hoinărit pe unde ai hoinărit, un an de zile, dracu să te ia! Și iată-te întors... Bine-a zis cine-a zis: «Și fumul patriei ni-i dulce și plăcut...» Iar aici, pe debarcader, flori, zîmbete, amici, femei... Și tu, în centrul atenției, trăind într-un ritm de-o sută de ori mai accelerat, arzînd, ca un șomoioag de cîlți. Iar pe urmă, din nou, ruliul adormitor, valuri, pescăruși, și tot restul de lucruri sarbede. Dar, la început și astea au un farmec.

— Bine, dar ceva aventuri ai avut? întrebă Karpov.

Kapelkin hohoti scurt:

— Ehei, și încă cum! Într-o zi, la Riga, ieșim noi de la restaurantul «Luna», adică, eu și cu secundul...

— Dă-te dracului! rise Karpov. — Eu mă gîndeam la aventuri de ordin medical.

— A, da! Sigur că au fost. Dar am avut noroc: am reușit să mă descotorosesc prin porturi de toți cei ce prezentau cazuri grave. Bine înțeles, e ceva riscant, în schimb... E-eh! — și izbi cu pumnul în palmă — tot scap eu din nou pe mare! Nu pot, băieți, să merg la serviciu și să-mi fac orele de program, dacă nu pot, nu pot.

— Ți-am citit deunăzi articolul despre disciplina muncii, spuse Maximov — Sau, nu l-ai scris tu?

— Tactică, băiețaș. Pînă la urmă trebuie și eu să-mi fac o platformă.

Maximov simți cum îl apucă greața. Să scrii una și să gîndești alta? Oricum ar fi, el nu era în stare să accepte una ca asta. Dar cu restul raționalmentelor lui Venka, cum rămîne? Ce, parcă se îndepărtează mult de vederile lui Stolbov? Maximov investea altceva în concepția sa de viață «încordată, fericită, agitată». Da, munca, desigur. O componentă indispensabilă. Dar o muncă plăcută, care este numai interesantă și nimic altceva. Ehei, băiete! Vrei să te pomenesci dintr-o dată ajuns în comunism? Vremea noastră nu e destul de curată pentru tine? De-ar fi Sașka de față, și-ar dezvolta pe loc filozofia despre răspunderea mutuală a generațiilor. O fi avînd dreptate? Să admitem: dacă decembriștii n-ar fi fost dispuși să piară în Piața Senatului, atunci ideile celor iubitori de libertate s-ar fi propagat mai încet în Rusia. Și poate Revoluția ar fi fost întîrziată cu cîțiva zeci de ani. După Sașka, noi sîntem și răspunzători față de decembriști, și obligați să ducem înaintea cauza. Dracu știe ce înseamnă să trăiești pentru generațiile viitoare, în numele strămoșilor? Dar noi, cu ce ne alegem? «Doar o viață ai, una singură, și aceasta atât de scurtă...» Pe ce ton straniu a rostit Venka aceste cuvinte! De parcă lui i s-ar fi dezlăuit, pentru o clipă, ceea ce nimeni nu vrea să vadă.

Deci, nu trebuie să-ți complici acest scurt răgaz de concediu din neant... Să-ți trăiești viața spre plăcerea ta, să te consumi, s-o savurezi din plin... Să ocolești toate pietricelele...

Astfel de ginduri tulburi rătăceau prin capul lui Alexei, în timp ce, tolănit pe pat, bătea pe prichiciul ferestrei ritmul cîntecelului lui Vladka. Kapelkin se cufundă în lectura revistei *Polşa*. Karpov ciupea încetîșor coardele. Deodată, chitara izbucni într-un vuiet de indignare și prinse să sune, ca trezită din așteptare de-o izbitoră brutală.

*Chitara mea cu șapte strune
Mai ține-mi de urît puțin, —*

zbieră Vladka cu dispreț în glas, —

*Afară noaptea e cu lună
Iar sufletu-i de tine plin!...*

Telefonul sună pe coridor. Împins ca de un arc, Maximov sări de pe pat și în două salturi fu afară.

— Ciudat murmură, Karpov — cu Max se întîmplă ceva. A început să dispară des, sare la telefon, ca un purice. Să fie amoretzat?

— Și ție să nu-ți fi spus nimic? se miră Kapelkin.

— E o fire închisă, al naibii.

Între timp, Alexei ferind receptorul cu mîna, stătea lîngă telefon.

— Sînteți bun să-l chemați pe medicul Maximov?

« În zadar încearcă ea să-și schimbe vocea. Ar recunoaște-o și Vladka, la fel de ușor ca mine. »

— Madame? rosti el.

— Lioșka, tu ești! rise Vera. — Vorbesc de la bibliotecă.

— De la biblioteca publică? Bine, peste un ceas, te aștept la poartă. Se întoarse în goană în cameră, puse grăbit mîna pe cămașă. Nu se uscaser, iar celelalte erau murdare.

— Vladka, dă-mi cămașa ta.

Karpov tresări și se uită implorator la el.

— Max, timp de două săptămîni am păstrat-o sub pernă. Cum ești în stare?... Îți dau puloverul, vrei?

« Parcă nu-ți cunoaște Vera puloverele... »

— Eu am o cămașă curată, dar trebuie călcată, propuse Kapelkin. — Vrei s-o aduc?

— Nu, nu-mi trebuie, merg cu puloverul meu. Ascultă, Veniamin, odată ce ești atît de bun astăzi, poate că-mi împrumuți, pentru o scară, fularul tău exotic și cincizeci de ruble?

Alexei se agita de zor, scoțînd din geamantan ciorapi curați, eliberînd din învelitoare de hîrtie de ziar costumul atîrnat pe perete și, în același timp, săpunindu-se cu pămîntul.

— Aș fi curios să știu, rosti Karpov, cam ce găsesc fetele la asemenea băieți agitați și speriați?

Maximov înghiți în sec. Se uită la Karpov. Acesta, numai în chiloți, stătea lîngă masă și-și călca pantalonii. Mușchii i se arcuiau pe gamba svelte.

— Doar n-or fi toate numai pentru voi, husarii, mormăi Alexei încurcat.

« Vladka parcă ar vrea să-mi dau cărțile pe față. Dar nu, e cu neputință ».

După douăzeci de minute, cei doi prieteni ieșiră afară, pe șosea. Maximov avea gîtul înfășurat într-un fular norvegian șic. Kapelkin, la despărțire, îl uimise, spunînd:

— Ți-l fac cadou. Fără mofturi, te rog. Mai am unul.

— Cum arăt? îl întrebă Maximov pe Karpov.

— Ce să spun! Ești al mai tare de pe Ciastaia Pila.

Porniră în goană. Acum cunoșteau toate intrările și ieșirile din port, se deprinseseră cu scurtăturile, strecurîndu-se prin rețeaua încurcată a liniilor de tren. În ziua aceea, avuseseră un noroc chior. Tocmai trecea încet o garnitură. Se urcară în ea și în zece minute ajunseră la poarta principală. Aici, Karpov se urcă în tramvai, iar Maximov luă autobuzul.

E toamnă? Primăvară?

Zgribulit de frig, Maximov se plimba prin fața bibliotecii publice. Ceața se subțiasse mult iar sus pe cer apăruseră stele reci, ca niște fulgi de zăpadă. Totuși, felinarele pompoase mai purtau nimbi portocalii, înălțîndu-se în jur, asemeni căpeteniilor unor oști din vechime, uluiți de mediul în care picaseră. Ușile masive ale bibliotecii n-aveau pace o clipă. Aici, publicul arăta altfel decît la filiala studentască de pe Fontanka: vedeai fel de fel de oameni impunători, cu serviete grele, femei cu mișcări iuți, preocupate, aspiranți obosiți cu căciuli de miel pe cap. « Toți din tagma profesorilor », zîmbi Maximov, infrîngîndu-și pornirea rămasă din școală de a-și ascunde sub mîneacă mukul țigării.

În cele din urmă, ușa de deschise pentru a treizeci și noua oară și Vera apără. Se apropie de el în fugă și-i vîri în mîini mapa.

— Ține-o. Nici n-am avut cînd să-mi pun baticul.

— Pînă la ce oră ești liberă azi?

— Să zicem pînă la douăsprezece, răspunse ea sfidătoare.

— Oho! E un mare progres! zîmbi Maximov.

O luară prin scuar înspre Fontanka. Vera tăcea. Vocea ei la telefon, îndrăzneacă și veselă, îl surprinsese pe Maximov în mod neplăcut. Tăcerea ar fi fost mult mai firească.

Întîlnirea lor de azi era a patra la număr, după ce Maximov luase hotărîrea de « a-i spune totul ». Întîia oară, Alexei venise direct la ea acasă, constatase lipsa soțului, se bucurase, se speriasse, se încludase și, într-un chip cum nu se poate mai stupid, o invitase la cinema. O seară întreagă, Vera fusese nevoită să-i asculte spiritele impertinente, calambururile timpite și reflecțiile sinistre: nu era în stare să se producă cu nimic mai acătării. A doua oară, îi telefonase într-o duminică și petrecuseră împreună o zi ciudată ce părea fără sfîrșit. Hoinăreau pe străzi umede și, la un moment dat, se pomeniră tocmai pe insula Krestovski. În parcul Victoriei, copacii se băteau falnici cu vîntul ce sufla dinspre mare. Se îndoiu ca niște catarge, dar își păstrau în crengi pavilionul semeț alcătuit din frunzele încă nescuturate. « Pier, dar nu mă predau! ». « Pier, mă predau » — își zicea Alexei privind ochii Verei care prinseseră a luci ștregărește. Era iarăși o fetișcană, Vera-studentă în anul-I, basketbalistă, fire zvăpăiată. E drept că în clipa în care ajunseseră pe culmea dealului de beton al stadionului, în epicentrul orgiei coliene, ea devenise mai serioasă, îl luase pe Maximov de mîină și începuse nu știu ce să-i spună, bizuindu-se, vădit, pe dificultatea de a fi auzită. În ziua aceea, fiecare cuvînt era ca titlul unei cărți interesante, care te intrigă, fără să-ți

dezvăluie conținutul. Maximov n-avea cum să spere. Doar ultima frază rostită de Vera îl pusese pe gânduri. Când se aflau în apropierea casei ei, fata se opri și-i spusese:

— Să nu mergi mai departe!

Așadar, el nu mai era un simplu prieten! Așadar, ea pricepuse totul. A treia oară, se opriseră în același loc și atunci Alexei, luînd-o de mână, o trăsese sub poarta unei clădiri, și, tăcut, începuse s-o sărute. Cineva trecu pe lângă ei, ușa ascensorului pocni cu un zăngănit asurzitor. Vera se aplecase, făcîndu-se mică și temătoare, și ieșise în stradă. El o privea din urmă cu un sentiment de triumf, amestecat cu puțină milă și cu un pic de bucurie răutăcioasă. Era limpede: Vera se afla acum în mîinile lui. După aceea, trecuseră vreo două săptămîni și mai bine. Ea răspundea cu răceală la telefon, refuza orice întîlnire și nu-i mai telefonase decît în acea zi.

— Azi, arăți destul de fercheș. Ai un fular impozant.

— Mi l-a făcut cadou chief¹-ul de pe vasul «Novator». Un bătrîn lup de mare, plin de tatuaje.

— Cu cercei?

— Cum?

— Are cercei în ureche?

— A, da, sigur. Și stilet la șold. Și un picior de lemn. Un John Silver sută la sută.

Ceața se spulberase definitiv. Deasupra turlei ascuțite a Palatului Inginerilor atîrna o lună nou-nouă, frecată parcă bine cu nisip. În grădina de vară, statuile poleite de lună se întrezăreau prin țesătura de trunchiuri și crengi. Ai fi zis că fantome de primăvară rătăceau prin parc. O răbufnire de vînt, neașteptat de cald, venind de peste Neva spori această senzație de înfrimăverire. Cerul, ca cerneala, plin de o lumină tainică era atît de adînc, încît vedea limpede că stelele sînt corpuri cerești, nu simple paiete zvîrlite pe un fond de catifea.

— Ei... cum stai cu lucrarea?

— Mulțumesc. Merge, merge.

— Și care-i tema?

— Să ți-o expun?

— Lasă, nu-i nevoie.

Maximov se rezemă de parapet, și își aprinse o țigară. Nu mai putea ieși din starea aceea de spirit confuză. Ce bizar, așa ceva nu mai simțise. Vera de acum nu mai era Vera de altădată. Rușinat de gîndurile ce-i trecuseră prin minte, se silea să-și închipuie scene romantice, în care ei doi ar fi fost împreună. Acum, însă, acestor viziuni li se adăuga altceva. Clipă de clipă simțea alături de el femeia și încă o femeie iubită, pe care o strînsese în brațe și o sărutase.

— Lioșenka... suspină Vera și se ghemui la pieptul lui.

Țigara zbură jos, aruncată în Fontanka. El văzu niște ochi mari, tremurători la zece centimetri de fața lui. Începu să-i sărute. Axa pămîntului sclîrți, toată planeta porni în derivă. Lumea își schimbă înfățișarea, căpătînd ceva halucinant. Umbra uriașă a unei perechi de îndrăgostiți răsări în centrul Universului, străbătînd Calea Laptelui, crescînd și clătînîndu-se. Încercați să condamnați! Să ponegriți! Să ziceți ceva de rău!

¹ Chief (engl.), comandant secund de navă — (n. s.)

... Trecură podul de peste Fontanka și se afundară în cartiere cu populația deasă. Mohovaia, Gagarinskaia... După sute de ferestre, sub abajururi portocalii, azurii, verzi, se mișcau oameni potoliți, cărora le mergeau toate strună, care nu se încurcau, nu se arătau timizi, ci se găsiseră unii pe alții la țanc, și veniseră pașnici să populeze casele acestea.

— Vrei să intrăm într-un restaurant?

— Nu.

— Ți-e frică să nu ne vadă cineva împreună?

— Nu mi-e frică de nimic. Vreau să fiu numai cu tine.

— Ei, să intrăm măcar aici. Aici nu-i nimeni.

Se opriră lângă o prăvălie micuță pe ușa cărcia se vedea scris cu roșu: «Sucuri, înghețată». Într-adevăr, înăuntru nu se afla nimeni, în afară de vânzătoare. Prin geamul bufetului se vedea un morman de obiecte de lux fără întrebuințare: sticle de lichior, în formă de pinguini, cutii de bomboane uriașe, ca foliantele din vechime, cu chipuri de viteji, statuete de porțelan. În stînga acestei expoziții se înșirau recipiente conice de sticlă, cu sucuri multicolore. Într-un colț — o singură măsuță de marmură, cu picioare de fier grosolane. Dedesubt, o sticlă de o jumătate de litru, goală, răsturnată ostentativ cu eticheta în sus.

Vera se așeză pe scaun, își scoase baticul de pe cap și își potrivea părul cu o mișcare leneșă. Avea o privire absentă, parcă ar fi fost amețită de băutură.

— Ce aveți de băut? se adresează Alexei vânzătoarei.

— Numai șampanie, răspuse vânzătoarea, clipind din ochi cu mult înțeles. Maximov ridică din sprîncene: nu pricepea. Atunci, ea îi zîmbi șăgalnic și, lăsînd la o parte conspirația, îi arătă o sticlă de «Specială de Moscova». — Pentru un om zdravăn se poate găsi și ceva mai tare...

Maximov clătină din cap. Luă o sticlă de șampanie, două porții de înghețată, două pahare pînteoase, depuse toate acestea pe masă, se uită la Vera și își simți inima năpădită de un val de duioșie impetuoasă în fața acestei fete de profesor, inteligentă și atât de îngrijită, și care, acum, uite, ședea în fața lui, atingînd cu pantofiorul sticla goală de pe jos, fără să ia în seamă noroiul cărat de afară și zbicit pe podeaua de teracotă a micului local de consumații întimplătoare.

— Șampanie, spuse el. — E absurd?

— Dar de ce? Dimpotrivă, zîmbi ea.

Ochi în ochi, sorbiră prima înghițitură. În clipa aceea, vânzătoarea dădu drumul la radio. O făcu poate, din delicatețe, pentru ca îndrăgostiții să poată vorbi, fără să le fie teamă că vor fi auziți. Ori, poate că răsucise într-o doară butonul, numai așa, de plictiseală. Oricum ar fi, acordurile patetice ale Studiului 12 de Scriabin năvăliră în local. Alexei tresări. Își aduse aminte, cum, cu mulți ani în urmă, în sala mare a Filamornice, auzise bucata aceasta pentru întâia oară și cum își înfipsea în coloană degetele lui de student lăsînd pete de cernelă pe marmora ei neprihănită. De ce pot oare sunetele care nu sînt decît niște vibrații de aer, să pătrundă atât de adînc în om, să-l domine, să-i deschidă orizonturi, să-i trezească amintiri, să-l cheme? Cum a putut să creeze asemenea sunete un om obișnuit, o ființă fiziologică identică sutelor de milioane de semeni ai săi? Și, în general, de ce unii compun muzică, deschid inimile fraților lor pentru iubire, pentru eroism, pentru fidelitate, pe cînd alții, cu o nepăsare stupidă, ridică mitralierele și, întrecîndu-se în precizie, își nimicesc frații neînarmați?

— Aș fi curioasă să știu, cine-i: Richter ori Ghilels? spuse Vera. Alexei își ridică puțin paharul și își puse palma peste mina ei.

— Hai să bem pentru ceva, să rostim un toast!

— Pentru ce?

— Ei... pentru viitorul nostru. Și pe urmă... Nu ți-am spus încă: te iubesc.

— Vai, Lioșka! — Vera izbucni în râs — și eu, toată seara asta, te-am bănuț!

— Ia spune-mi: știai de mai înainte?

— Spre regretul meu, nu, răspunse ea cu mîhnire. — Dar de ce tu?...

— Fiindcă... erau alții și, pe urmă, ... și Vladka.

— Asta, fiindcă ție îți plăcea de Vika și de altele.

— E adevărat?

— Da.

Se uitau unul la altul și-și aduceau aminte de anii trecuți în care se întâlneau aproape zilnic, dar altfel decît așa, cum ar fi vrut. Vera se mira cum ea, de obicei sensibilă față de asemenea lucruri, nu pricepuse că purtarea lui Maximov, prietenească dar cinică, era doar un mijloc de a-și masca sentimentele adevărate, iar Alexei se blestema în gînd că nu fusese în stare să ghicească înțelesul privirilor ei iuți și ciudate. Iar acum, cînd, după ce rătăciseră atîta pe căi ocolite, se treziseră deodată atît de aproape, fără piedici, și se repeziseră unul la altul, înăbușindu-se, răsturnînd totul din calea lor, li se părea, uneori, că distanța nu se scurtează, că toate acestea seamănă cu o fugă pe un cilindru de lemn¹.

— Ascultă, Vefa, am ceva pentru tine care o să te uluiască.

Maximov, emoționat, scăpără un chibrit, își aprinse o altă țigară și începu să recite cu o voce nefirească, ironică:

*Era hărmălaie-n cantină,
A borș mirosea și corlete.
Aici te-am văzut eu pe tine
În rama bogatelor plete.
Țin minte — la supa fierbinte
Priveam neclintit, căci în ea
Profilu-ți juca dinainte-mi
Și n-am mai putut-o mînca!
Tot astfel, pe semne, odată,
În vechiul Paris sau Bordeaux,
Priveau în bistro la salată
Turgheniev și Viardaux.
« Chiftele ! » comanzi tu grăbită.
Dar eu, de colo, — un zevzec:
Din inima mea perpelită
N-ai vrea să-ți ofer un biftec?*

Vera rîdea, dar în ochi i se aprinsese un licăr.

— Asta era în anul întâi, mi-aduc aminte, preciză ea, tu, pe atunci, erai grosolan, iar eu mă întrebam, de ce-o fi băiatul ăsta atît de caraghios? Va să

¹ Există un asemenea număr de atracție rudimentar în parcurile unde se joacă copiii — (n.a.).

zică scrii? Și firește, nimeni din lume nu știe. E ceva în maniera ta. Mai citește-mi ceva.

Maximov murea de ciudă. La ce bun, această copilărie, aceste versuri? Te pomenești, că n-o să-l înțeleagă, c-o să-și închipuie că el a iubit-o ca un Pierrot, ca un adorator în taină. Totuși se apucă să recite mai departe.

Patru tineri năvăliră rîzînd înăuntru. Unul ținea de șiret o minge de volei, ceilalți purtau geamantănașe de sport. Deodată, micul local se făcu strîmt, gălăgios, neprimitor. Mantalele albastre foșneau, iar cele patru gîtleje de tineri zdraveni, sănătoși își dovedeau toată vigoarea; nivelul sucului de caise scădea vertiginos.

Vera zîmbi cu un aer întrebător. Alexei strînse din umeri.

— Măi, plebeule, cînd îți ziceam eu că Monia are nevoie de un șut de garanție! zbiră deodată unul dintre noii veniți.

Maximov și Vera se sculară. În urma lor auziră strigăte.

— Băieți, speriarăm porumbeii!

— Mai încet, tovarăși, mai încet!

— Dar să știți că e o bombonică de fată! N-aș avea nimic contra, pe cîntea mea.

Vera ajunsese în stradă. Maximov, însă, se întoarse spre ei:

— Care a vorbit? Tu? Îl întrebă pe unul blond, deșirat.

Acesta chicoti și se uită la ai săi:

— Păi, da, eu. Și?

— Ei, să știți, că pentru obrăznicia asta, am să te cotonogesc!

— Cum, tu?

— În persoană.

— Auleo că și tremur de frică...

— Cere scuze imediat! Se aude?

Doi băieți se dădură mai aproape, amenințători; al patrulea, însă, îl împinse pe cel blond la o parte și zise:

— Liniște, băieți; ăsta a jucat la « Medicul ». Iar tu să nu te superi pe el. Keșka face parte din rezervă. Keșka, cere scuze. N-ai ajuns încă atît de mare ca să te agîți de jucători din echipa întîia.

— Ei bine, fie, mormăi Keșka.

Maximov, satisfăcut, ieși afară. Vera îl privi în față, izbucni în ris și-l mîngie pe obraz:

— Ariciule! Ce-ți veni? Ar fi putut să te bată măr.

— A, nu se știe! zîmbi Maximov. Cum, zău, te-ai speriat?

— Sigur că m-am speriat. Doar erai singur...

Îl luă de braț, se uită la obrazul său care nu deveni mai blînd, nici cu acest zîmbet blajin. Ea observase de mult, că acest obraz căpăta adeseori o expresie de boxer, pornit la atac din colțul său de pe ring. Știa că în situații, ca cea de acum, Alexei nu cedează niciodată. Mai știa însă și altceva. Cît de încrezător era Alexei, cît de devotat față de prietenii săi, cu cîtă generozitate, aproape copilărească, răspundea la manifestări de prietenie și sinceritate. În ultimul timp, arată trist și vorbește cu mlînire. Poate că îi revine și ei o parte de vină? Sau pozează numai? Ah, parcă nu-i tot una? Ea îl iubește așa cum e. E flecar, îi place să pozeze, să caute ceartă, să arate ursuz... Ei, cu atît mai bine! S-a săturat de virtuțile lui Veselin. Asta în locul lui s-ar fi prefăcut, că n-a auzit bine, sau poate, chiar ar fi spus: « Ce moravuri, Verocika, s-a mai pomenit una ca asta? » Dar ce-i rămîne

de făcut, ce-i de făcut? Să-l lase pe Oleg? Asta înseamnă să se lase și de activitate. Doar nu va putea rămâne la aceeași catedră cu el. Ah! Dar ea e femeie, nu un « ciorap albastru »¹. Lioșka, dragul meu, bădăranul meu cu părul tuns! Și ce braț are: te rezemi în el ca într-o bară de metal. Și totuși, e greu, e imposibil, să ți-l închipui în rolul de soț. Lioșka, în apartamentul lor atât de cuviincios! Teribil de amuzant. Dar ce grozăvie. Oleg pleacă... Cu mâinile tremurătoare, își face geamantanul, șoptește surd ceva, se uită cu un aer vinovat, de ciine bătut. Vai! Verocika, de ce te bagi în această încurcătură? Doar toate îți mergeau strună, și tata era mulțumit. Munceai cu pasiune și-ți satisfăceai năzuințele de cultură generală. Ia-ți brațul, dar, de pe această bară de fier! Fugi! Uite, trece un taxi. Lasă, uită-te la obrazul lui! Boxerul e obosit. Băiatul ei drag! Ea îl va urma oriunde, în nu importă ce loc sălbatic, și nu va fi decît a lui. Dar cu aspirantura cum rămîne? Cu dizertația? Cu Veselin?

— De ce mi se pare că sîntem în martie? întrebă Maximov.

— Fiindcă acum ne aflăm, cu adevărat, în luna martie.

— Va să zică, anul ăsta, iarna n-are să vină?

— S-a contramandat! exclamă Vera. Vocea ei răsună cu o nuanță de hotărîre disperată.

— Cu bine. Ne întîlnim duminică.

— Bine. Fie și duminică.

Vera îl sărută grăbită și dădu să plece. După ce făcu cîțiva pași, se întoarse, se apropie de el.

— Ești, supărat, Lioșka?

— N-are nici o importanță.

— Să nu fi supărat. Trebuie să înțelegi... Înțelegi?

— Da, sigur. Du-te.

După un minut, figura ei deveni doar o pată neagră. Apoi, la colțul puternic luminat al prospectului, se iviră o clipă un palton albastru, un batic alb, și Vera dispăru. Alexei o luă încet pe urmele abia vizibile ale pantofiorilor ei pe asfalt. Da, sigur, înțelege totul. Totul și, de fapt, nimic. Iată-l iar singur. E ceva monstruos! Iar ea pleacă la altul, la bărbatul ei. Ba eu sînt bărbatul ei! Numai eu și nimeni altul! Dar în ce chip a plecat ea? Își păstrase pe deplin calmul, de parcă și-ar fi luat rămas bun de la un amant, de la un partener de tainic păcat. Ticălosule! Cum îndrăznești să gîndești astfel despre ea? Ea, pur și simplu, nu vrea o ruptură subită, i-e teamă din cauza lui taică-su. Bătrînul a și avut odată un infarct. Dar nu numai asta. Verei îi vine greu: doar Veselin nu îi este numai soț, ci e și îndrumătorul ei științific. Un tip cumplit de deștept și foarte prezentabil. Probabil, că în clipa asta, șade în halat la masa de scris, se pregătește pentru prelegeri. Intră Vera. « Draga mea, unde ai fost pînă la ora asta? » « M-am plimbat cu Zina. Dar de ce mă întrebi? » « A, nu, numai așa, eram neliniștit. Plimbările la ora asta pot să aibă... » Maximov grăbi pasul, aproape că începuse să alerge, dînd cu putere din mîini « ...Apoi se apropie de Vera și o sărută. Pe Vera mea! »

Maximov se repezi spre casa ei, gata parcă s-o dărîme, s-o facă praf și pulbere.

Iată și casa. « Anapoda, strîmtă, turtită, opera unui arhitect nebun, impusă strident peisajului. » Liniște. N-are nici o urmă de nebulie în ea. O casă tipică, pentru acest cartier al orașului. Într-o zi, tatăl Verei explicase că

1 De la francezul „bas bleu” — femeie savantă — (n. r.)

eclectismul ăsta arhitectonic era la modă la începutul secolului. Ferestre largi, ca la clădirile moderne, iar fațada încărcată cu fel de fel de ornamente greoaie pretențioase, ca naiada asta culcată deasupra intrării principale. Etajul șase este mansardat, acoperișul are pante brusc înclinate, turnulețe gotice, un amestec de stil roman și chiar de baroc. O casă caraghioasă, atita tot. Alexei stătea cu capul dat pe state și privea ferestrele luminate.

*Cît de sus ar sta, de este
Noapte-afară, șiuă de-i —
Printre sute de ferestre
Tot găsești fereastra ei.*

îi reveni în memorie.

« Cît de mult o iubesc! Dragoste cu năbădăi! cu despărțiri, cu dor, cu gelozie... Asta dă sens vieții. Îi iubesc ochii, părul, buzele, trupul, vorbele, rochiile, deprinderile, risul, tristețea, defectele, casa ei, strada ei, tot raionul ăsta, le iubesc și mi-e drag și milițianul care, pentru a treia oară, trece pe lângă mine. »

— Salut, sergent!

— Ce-i?

— Te salut, și aiut.

— Actele vă rog.

— N-am.

— Cu ce... treburi pe-aici?

— Vreau să sar în cer.

— Da? Poftim la secție.

— Lasă sergent. Sînt îndrăgostit. Cum, nu e voie să te uiți noaptea la ferestrele iubitei?

Milițianul rise zgomotos, salută și spuse:

— Nu se aprobă, dar nici nu se interzice. Succes!

În romînește de Constantin Țoiu și A. Ivanovski

ILUSTRAȚII A. MAFTEI

AVENTURĂ CONJUGALĂ

Muncitorul Arturo Massolari lucra în echipa de noapte, în cea care termină lucrul la ora șase dimineața. Drumul pînă la el acasă era destul de lung și-l făcea cu bicicleta vara, cu tramvaiul iarna și în lunile ploioase. Ajungea acasă între șapte fără un sfert și șapte fix, uneori cu cîteva minute înainte de a suna deșteptătorul soției lui, Elida, alteori cu cîteva minute mai tîrziu.

Adeseori cele două zgomote — soneria deșteptătorului și pașii soțului ei — se suprapuneau în conștiința Elidei, pătrundeau pînă în subconștientul somnului ei adînc și greu de dimineată, pe care, cu obrazul scufundat în pernă, încerca să-l prelungească măcar cu cîteva minute. Pe urmă se zmulgea din pat ca să-și îmbrace pe jumătate adormită capotul, cu părul atîrnîndu-i peste ochi. Așa li apărea, în pragul bucătăriei, lui Arturo, care între timp, scotea din sacoșă vasele goale — gamelele, termosul — și le așeza în chiuvetă. Tot el aprindea reșoul și pregătea cafeaua. Cînd o privea, Elidei îi venea să-și treacă mîna prin păr, se străduia să-și deschidă ochii cît mai tare, ca și cum i-ar fi fost rușine, de fiecare dată, de prima imagine pe care o oferea soțului ei: imaginea unei femei dezordonate, cu fața somnoroasă. Cînd dormi în doi, e cu totul altceva: dimineată, trezindu-te în același timp și din același somn, te regăsești mai ușor, ești oarecum la egal cu celălalt.

Alteori, dimpotrivă, el era cel care intra în odaie ca s-o trezească pe Elida, cu ceșcuța de cafea în mînă, exact înainte de a suna deșteptătorul. Atunci totul era mult mai firesc: efortul pe care îl făcea ca să se trezească îi așternea pe față o anumită grație, o grație leneșă și dulce, brațele pe care le ridica în sus, ca să se întindă, sfîrșeau prin a înconjura gîtul lui Arturo. Se îmbrățișau. Arturo mai avea încă pe el haina de ploaie; și era de ajuns să-l simtă alături de ea, era de ajuns să simtă umezeala sau frigul ce răzbăteau din el ca să ghi-cească ce vreme e afară, dacă e ploaie, brumă sau zăpadă. Și totuși întreba:

«Cum e vremea?» iar el ca de obicei începea să-i înşire în şoaptă, pe un ton semi-ironic, toate necazurile lui mărunte, începînd cu cele mai recente: drumul cu bicicleta, vremea de-afară, la ieşirea din uzină — se schimbaseră binîşor de cu o seară înainte — greutăţile de la slujbă, zvonurile care circulau prin secţie şi aşa mai departe.

La ora aceea locuinţa era întotdeauna prost încălzită, dar Elida, tremurînd puţin, se dezbrăca să se spele. El intra după ea în baie fără să se grăbească, îşi scotea hainele şi se spăla şi el, încet, frecînd praful şi uleiul pe care le adusese cu el de la uzină. În picioare amîndoi, în faţa aceleaşi chiuvete, pe jumătate goi, zgribulindu-se puţin, se înghionteau din cînd în cînd, îşi zmulgeau săpunul, pasta, sporovăind fără încetare, pînă ce încetul cu încetul ajungeau la destăinui. Uneori, frecîndu-se reciproc pe spate schîiau cite o mîngiere şi se trezeau înlănţuiţi.

Dintr-odată Elida striga: «Doamne ce tirziu e!» şi dădea fuga să-şi pună portjartierul şi fusta; în goană, fără să se aşeze. Îşi trecea peria prin păr în toate direcţiile şi-şi întindea obrazul către oglinda de pe comodă, stringînd agrafele între buze. Arturo stătea în spatele ei, îşi aprindea cite o ţigară şi aşa în picioare, cu ţigara în gură îşi privea soţia. De fiecare dată părea puţin stingherit că stă acolo fără să facă nimic. Elida era gata, îşi îmbrăca paltonul, pe culoar, se sărutau în grabă, deschidea uşa şi el o auzea scoborînd scara în goană.

Arturo rămînea singur. Asculta tocurile Elidei de-a lungul scărilor şi cînd nu le mai auzea, continua s-o urmărească în gînd, trecînd prin curte, pe sub poarta de la intrare, pe trotuar, pînă la staţia de tramvai. Cît despre tramvai îl auzea bine: scîrţia, se oprea, treapta se zbătea de fiecare dată cînd cineva urca. «Gata. L-a prins» — îşi zicea şi-şi vedea soţia agăţîndu-se, prin mulţimea de muncitori şi muncitoare, în «unsprezece» care o ducea în fiecare zi pînă la uzină. Strivea mucusul ţigării, închidea obloanele, făcea întuneric, se strecura în pat.

Patul era aşa cum îl lăsase Elida cînd se sculase: dar în partea lui Arturo era aproape neatins; parcă îl făcuse ceva din nou. Se culca acolo, comod, dar foarte curînd întindea un picior către locul cald încă, pe urmă întindea şi celălalt picior, şi aşa, puţin cite puţin, se strecura cu totul de partea în care dormise Elida, în adîncitura aceea care mai păstra încă forma trupului ei. Îşi cufunda obrazul în pernă, în mireasma trupului ei şi adormea.

Elida cînd se întorcea seara, îl găsea pe Arturo învîrtindu-se de colo colo prin apartament: aprinsese focul, pusese ceva la fiert. În cele citeva ceasuri înainte de cină făcea şi el ce putea: aranja patul de pildă, mătura puţin, puneau rufele murdare la muiat. Elida, ca de obicei, avea să spună că toate fuseseră făcute de mîntuială, şi ce e drept, el nu se prea omora; tot ceea ce făcea nu era altceva de cît un fel de ritual pe care îl săvîrşea în aşteptarea Elidei; era un fel de a-i ieşi în cale, rămînînd totuşi între pereţii casei, în timp ce afară se aprindeau luminile şi ea trecea de la o prăvălie la alta, prin forfota de la asfinţit a mulţimii din cartierele în care cea mai mare parte a femeilor îşi fac piaţa seara.

În sfîrşit, îi auzea pasul pe scară, un pas cu totul diferit de cel cu care plecase în zori, un pas tîrşit, greoi, urcînd obosită de ziua ei de lucru şi încărcată de provizii. Arturo ieşea în capul scărilor, îi lua plasa din mîini, intrau înăuntru

discutind. Ea se trîntea pe un scaun în bucătărie, n-apuca nici să-și scoată paltonul, în timp ce el golea plasa. Pe urmă ea zicea: « Hai la treabă », se ridica, își scotea paltonul, își pune a rochie de casă. Începea să pregătească de mîncare: cina pentru ei doi, gustarea pe care Arturo și-o ducea la uzină pentru pauza de la unu, gustarea pe care și-o ducea și ea a doua zi, și cea pe care el urma s-o găsească după masă cînd se trezea din somn.

Elida mai făcea cîte ceva, pe urmă se așeza pentru o clipă pe scaunul de paie și îi spunea lui Arturo ce mai avea de făcut. Cît despre el, asta era ora cînd se simțea în formă, se agita, își găsea de lucru peste tot, dar le făcea pe toate puțin distrat, cu gîndul în altă parte. În astfel de momente ajungeau uneori cît pe aci să se ia la harță, să-și spună vorbe grele: ea ar fi vrut să-l vadă mai stăruitor la treabă, să pună mai mult osul la ceea ce făcea sau să se ocupe mai mult de ea, să se arăte mai înțelegător, s-o încurajeze. Dar el, după drimele clipe de entuziasm, era preocupat, și în gînd se și vedea departe de casă, la uzină; trebuia să se grăbească și să plece.

În fața mesei puse, cu mîncare la îndemînă ca să nu trebuiască să se mai ridice, erau cuprinși dintr-o dată de neliniște, la gîndul că aveau atît de puțin timp de petrecut împreună, abia dacă ajungeau să ducă lingura la gură, atîta chef ar fi avut să șadă mînă în mînă.

Și totuși, încă înainte de a ajunge la cafea, Arturo începea să se învîrtească neliniștit în jurul bicicletei, ca să vadă dacă totul era în ordine. Se îmbrățișau. Atunci, el părea că înțelege cît de moale și caldă era Elida. Dar își fixa cadranul bicicletei pe umăr și cobora în goană scara.

Ea spăla vasele, controla casa de-a fir a păr, clătînd din cap în fața celor isprăvite de Arturo. Între timp el pedala de-a lungul străzilor întunecoase, sub felinarele rare; poate că și trecuse de gazometru. Elida se pregătea de culcare, stîngea lumina. Culcată în pat de partea ei, întindea piciorul spre locul lui Arturo ca să-i simtă căldura, dar de fiecare dată își dădea seama că locul ei era mai cald. Însemna că Arturo dormise acolo. Și simțea o duiosie fără margini.

În romînește de ETA BOERIU

Ilustrație de RENATO GUTTUSO

Apele riului, parcă trezite din somn,
s-au năpustit fără veste asupra barajului jilav
— îngrămădire de pietre, țărână, nisip și beton,
ce le ținuse în friu, ca un zid de temniță, firav.
Cu chiote mari, de bețivi în colind,
au dat bușna pe străzi, năvălind
în fiecă casă, în fiecă-ogradă,
în fiecă colț de grădină, parc sau livadă,
în fiecă ungher, oricât de stingher.
Crunta lor oaste nomadă
n-a lăsat nimic neatins —
crătiți, ulcioare și oale,
podoabe, veșminte și foale,
scaune, mese
și cărți,
scrisori al căror cuprins
fusese uitat,
bîrții, manuscrise și poze,
și sute, și sute de fleacuri
strînse de ani și de veacuri.
Apele mari, revărsate,
le-au strîns în brațe pe toate,
pîngărindu-le cu noroiul lor gras.
Apoi le-au apucat zdravăn
și la fund pe toate le-au tras.
După-aceea, deodată,

s-au răsucit pe călcâiul lor reavăn
și, precum au venit, s-au retras
către matca lor sfărîmată.

*

O, cum aș vrea
ca și în sufletele oamenilor să se-abată
un astfel de potop înnoitor,
care să măture cu tîrnul lui de ape
mormanele de spaime inutile,
să sfarme cufărul enorm al egoismului,
să sfîșie uriașele baloturi ale lăcomiei,
să rupă mreaja de păing a fanatismului
și-a ignoranței imbecile,
strivind păianjenul murdar al tiraniei, —
și să aducă sufletelor noastre-atît belșug,
încît nădejdlile să reînvie, toate,
și să răsară, din țărîna lor,
ale iubirii flori împurpurate!

O, cum aș vrea
ca și în sufletele oamenilor
să vină un potop înnoitor!

SE-NTÎMPLĂ UNEORI...

Se-ntîmplă uneori
să se stingă toate luminile.
În pivnițele întunecate ale singurătății
încep, atunci, să se tirască uriași pithoni cenușii,
și însuși singele se schimbă în venin.
Totul se pierde, înghițit
de întunericul rece,
de negurile durerii și-ale deznadejzii —
totul, totul! —
întreagă această lume a oamenilor,
negrăit de frumoasă și bogat colorată,
cu lampioanele roșii ale nădejzii,
cu gingașele fire de aur ce-i leagă laolaltă,

și prin a căror rețea delicată
se strevăd chipuri și imagini fermecătoare —
cu buze desenate ca-n vis,
cu ochi înnobilați de arșița vinului lăuntric, —
precum și cuvintele oamenilor,
care strălucesc, dobîndind noi înțelesuri,
aidoma fațetelor multiple ale unui diamant.
Întreaga felurime a vieții,
stăpînită de același țel
— al fericirii și îndeștălării inimilor —
se pierde atunci, fără rost.

Lava acidă a distrugerii
roade și nimicește totul în cale,
iar în pustietatea ce o lasă-n urmă,
doar duhuri și năluci
se-nlănțuie în bore nebunești
și-ncep să urle.
E viu chiar și-acest cactus al durerii,
al răului și al nimicniciei,
și-ascunde-n el, puzderii,
atomi cu uriașe energii
și oceane de mișcare.

Dar marile singurătăți pier, toate,
cînd ale Muncii mîini se întîlnesc
într-o frățească, de ne-nvins, strînsoare, —
cînd două inimi vii încep să bată
în ritmul unic al iubirii!
sau cînd în gingașul balet al cugetului omenesc, apare
superba conștiință omenească.
Atunci, un limpede alai de stele
deasupra lumii se arată,
iar luminile
încep din nou să strălucească.

În romînește de PETRE SOLOMN

SINTEZE ȘI PROFILURI

CONCEPTUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ

DE

ZOE DUMITRESCU BUȘULENGA

Conceptul de literatură universală nu se poate constitui ca atare, în sensurile lui ultime, complete, decât în secolul XX când premisele lui definitive social-istorice sînt pe cale de a fi stabilite. Răsturnările revoluționare în vechile orînduiri care au dus la instaurarea socialismului într-o considerabilă parte a lumii, schimbarea peisajului politic pe toată suprafața globului prin integrarea națiunilor mici, considerate pînă acum înapoiate, în concertul internațional, cu statut juridic de egalitate față de marile puteri, înseamnă deschiderea unei etape noi și în dezvoltarea cercetărilor de literatură universală. Aceste fapte politico-sociale obligă, duc la necesitatea revizuirii materialului de înglobat în cercetarea de literatură universală, la necesitatea revizuirii obiectului și metodelor de investigație specifică.

Mai întîi, apariția conceptului de literatură universală nu putea avea loc decât în condițiile egalității între oameni și popoare, egalitate recunoscută ca atare sau preconizată măcar teoretic. De aceea, considerăm secolul XVIII ca răstimpul care l-a generat în prima, cea mai rudimentară a lui accepție. E adevărat că Goethe e cel care a formulat, cum se știe, termenul de *Weltliteratur* în 1827, dar acest fapt nu conferă secolului XIX cînstea începutului de structurare a conceptului. Goethe a depășit prin datele biografiei sale, e drept, secolul XVIII, dar el este reprezentantul prin excelență al acestui secol ale căruia tendințe le-a întruchipat integral de la iluminism și *Sturm und Drang* pînă la neo-clasicism și romantism. Ceea ce el spune în 1827 este rezultatul strădaniilor celor mai interesante personalități ale secolului anterior, rezultatul celor mai înaintate tendințe ale filozofiei sociale a «luminilor». Înaintea secolului nostru, secolul XVIII a adus cea mai masivă și eficientă contribuție la nașterea ideii de literatură universală.

Preocuparea de universalitate a acestui secol generos și setos de cunoaștere este neîndoielnică. Să ne gândim că în zorii lui apare un prim proiect de pace universală și perpetuă ca acela al abatelui de Saint-Pierre, apoi cele dintâi încercări de făurire a unui instrument de comunicare universală între oameni, a unei limbi universale (și este meritul lui Leibniz de a fi fost ispitit de această perspectivă), ca și a unei religii universale întemeiate pe o morală rațională. Nu întâmplător, spre sfârșitul secolului anterior înflorise, prin marele nume al lui Pufendorf, doctrina dreptului natural, a dreptului ginților, care pregătea, juridic și filozofic, ideile iluminismului. Astfel au putut intra în istoria culturii termenii de « cosmopolit », în accepția atunci pozitivă a cuvântului, de « cetățean al universului », datorită tocmai considerării pe picior de egalitate a tuturor oamenilor, pe orice treaptă de civilizație s-ar fi găsit și care nu așteptau pentru a fi luminați decât « torța » rațiunii. Firește, nu trebuie să minimalizăm aceste contribuții, gândindu-ne la ceea ce s-a realizat din punct de vedere oarecum scenic, exterior, pitoresc, pentru gustul publicului aristocrat cu « sălbatecul bun » de pildă, fie el huron sau negru la Voltaire ori Defoe și la atîția alții, ci la principiile generale teoretice cele mai avansate ale vremii. Dacă ele au fost ilustrate neperfect în operele literare, faptul s-a datorat opticei de clasă a fiecărui scriitor.

Preocuparea pentru toți oamenii lumii, extinderea atenției europene la locuitorii Asiei, Africii sau Americii, născute desigur din interesele colonizărilor incipiente de către marile națiuni burgheze pe celelalte continente, chiar dacă uneori îmbrăcau aspectul alergării după exotic, aveau să pună bazele, spre sfârșitul secolului, marilor cercetări ale străvechilor culturi de pe teritoriile pomenite. Descoperirea vechilor literaturii este, din toate pricinile de mai sus, tot opera de început a secolului XVIII. Culegerea de poezie populară a lui Herder, binecunoscută, plină de preț *Stimmen der Völker in Liedern* nu este decât o primă manifestare, poate *avant la lettre* (deși sîntem încredințați că Goethe a pronunțat un cuvînt gîndit de fapt de Herder), a începuturilor cercetărilor de istorie a literaturii universale, realizată, firește, cu informația necompletă și mijloacele fruste pe care vremea i le putea pune la îndemînă.

De asemenea nu poate fi trecută cu vederea opera lui teoretică fundamentală *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit*, apărută între anii 1782—91 și cuprinzînd o sinteză a tuturor ideilor secolului XVIII, dar realizînd și depășirea lor. Pentru Herder, istoria omenirii este o desfășurare de trepte succesive, progresive, în care trebuie să privească caracterele deosebitoare, specifice ale fiecărui popor, îmbinate într-un sistem de forțe vii. Toate etapele istoriei, toate vîrstele omenirii se înșiră ca forme istorice într-un progres continuu, în ciuda oricăror piedici temporare. La capătul istoriei, ca o încununare a acesteia stă ideea de *umanitate* alcătuită ca o unitate armonică, superioară din suma forțelor vii pe care le reprezintă popoarele. În felul acesta, Herder își înfățișează imaginea unei lumi viitoare ideale, în care *umanitate* înseamnă cuprinderea tuturor forțelor individuale și populare, fără lezarea vreuneia din ele. Cu toate notele ei idealiste și utopice, opera filozofului și istoricului german nu e mai puțin nobilă, deschizînd perspective largi și luminoase spre un viitor privit cu optimism. Deci și teoretic și practic, prin culegerea de folclor universal, Herder e un precursor al cercetărilor de literatură universală. Prietenul său Goethe a nutrit de asemenea o mare curiozitate

și admirație față de unele literaturi orientale, ca cea indiană sau persană pe care a imitat-o chiar, admirabil, în opera lirică a bătrâneții sale, *West-östlicher Divan*.

Apoi interesul fraților Schlegel și al celorlalți romantici față de aceleași literaturi și prețioasele lor traduceri care au făcut cunoscute străvechile culturi orientale n-au marcat decât aceeași tendință, conștiință sau nu, pregătind receptarea cât mai largă a cât mai numeroase literaturi, prealabilă studiului istoriei literaturii universale.

De aceea nu poate fi vorba nici o clipă de nașterea conceptului de literatură universală în antichitate când și grecii și romanii, în ciuda marii lor culturi, disprețuiau restul popoarelor lumii numindu-le barbare, în vreme ce acestea dăduseră capodopere pe care Europa abia în secolul XVIII avea să le prețuiască.

Evul Mediu pare să fi realizat un concept de universalitate, dar foarte strimț, foarte particular în accepția lui, fiindcă nu se sprijinea pe un principiu democratic de cunoaștere și prețuire a popoarelor între ele, ci pe simplul fapt politic al hegemoniei papale care impunea țărilor supuse bisericii catolice o unitate forțată a folosirii limbii latine.

Renașterea a modificat parțial, laicizându-l, sensul universalității față de Evul Mediu, întemeindu-l pe comunitatea creată de apartenența la marile culturi clasice, elină și latină, și de folosirea respectivelor limbi, instrumente comune ale umanistilor europeni. Dar cei ce aparțin acestei comunități europene sînt foarte puțini și lipsiți de conștiință națională, cu atât mai mult de una în care să mijească cea internațională, cu cât sîntem abia în preziua sau în vremea creerii statelor naționale.

Pe măsură ce se dezvoltă conștiințele naționale în procesul istoric al destrămării statelor feudale, pe măsură ce burghezia devine purtătoarea celor mai democratice aspirații ale maselor în preziua revoluției burgheze, în aceeași măsură crește conștiința europeană. Secolul XVIII deține firește și aci întietatea. Legăturile între intelectualii diverselor națiuni sînt foarte strînse, mijloacele de comunicație infinite mai bune, mai rapide decât în vremea Renașterii, cînd se știe cu cită trudă a călătorit Erasmus, de pildă, pentru a vizita în Anglia pe prietenul său, marele umanist Colet, profesor la Oxford. Voltaire, Montesquieu, Diderot, voiajază în Anglia, Germania, Austria, Rusia, dovedind lărgirea considerabilă a spațiului de conștiință europeană. Operele lui Voltaire erau așteptate cu nerăbdare nu numai în Franța, dar și în Europa. Așa se explică influențele dintre literaturi, interdependența tot mai mare dintre ele. Un singur exemplu și, poate fi edificator: acela al lui Richardson, sentimentalistul englez, care a înrîurit, printre alții pe Diderot, Rousseau, Lessing, Goethe.

Deci burghezia în ascensiune a creat o conștiință europeană, determinată și limitată de condițiile cunoscute de viață, punînd astfel premisele unei literaturi universale în nuce, dominată de un accentuat centralism european și în cercetarea căreia se mergea mai ales pe depistarea influențelor reciproce între literaturile europene.

Apariția pe scena istoriei a proletariatului a produs saltul calitativ final în conștiința omenească. Internaționalismul proletar face posibilă înțelegerea adevăratei universalități în sensul cel mai exact social-istoric. Iar instaurarea orînduirii socialiste crează condițiile definitive ale conceptului de literatură universală și nașterii disciplinei respective.

Istoric prin excelență, ca orice concept de cultură, determinat de dezvoltarea împrejurărilor de viață materială și spirituală, conceptul de literatură universală s-a încheat din straturi succesive și abia în epoca noastră se definitivează. Literatura universală este o treaptă cantitativ și calitativ nouă în stadiul istoric și interdependent al tuturor literaturilor popoarelor lumii care au dat valori universale, termenul de universal cumulând sensurile de general, cuprinzător în spațiu și timp, și de judecător de valoare. De aceea literatura universală nu este numai o sumă a literaturilor naționale, ci o *summa* a valorilor umaniste și estetice universale produse de literaturile naționale. Iar studiul ei se întreprinde nu prin înșirarea la rind a rezumatelor fiecărei literaturi naționale, ci prin urmărirea apariției și dezvoltării marilor idei, a celor mai înaintate, în variatele lor vestimente artistice, la toate popoarele lumii, în funcție de principiul leninist al celor două culturi. Firește, fenomenele vor fi urmărite evolutiv și interdependent, în apariția lor simultană ori succesivă la diverse popoare, datorită condițiilor istorice analoage, sau în trecerea lor de la un popor la altul, favorizată de existența unui teren economic-social comun. Astfel comunicările și înțiririle nu vor fi nici ignorate, nici exagerate, ci științific explicate.

Materialul de investigat se extinde de la Europa la toate continentele lumii și va fi studiat, cronologic, pe unități și secțiuni continentale, necesare pentru generalizări creatoare, legice. Încadrarea acestor noi domenii în complexul literaturii mondiale va face să dispară, în mod firesc, centralismul european. Marea literatură europeană rămâne să constituie mai departe un jalon important pe nesfârșitul drum al progresului culturii universale, unul din punctele importante de sprijin pentru raportările cronologice, ideologice și stilistice. Studiul literaturilor socialiste, internaționale în fond și naționale în formă, exprimând stadiul cel mai înalt al conștiinței popoarelor, va încheia uriașa cercetare ce incumbă literaturii universale, pe toată suprafața planetei, din zorii culturii omenești până astăzi.

Extensia în timp a cercetării specifice aduce sub lentila cercetătorului toată bogăția de metode și specii a literaturii contemporane. Vor fi în primul rînd cuprinși în ea scriitorii cei mai proeminenți ai epocii noastre, promotori ai realismului socialist în Uniunea Sovietică și în țările lagărului socialist, ca și acolo unde noua metodă se încheagă treptat, în țările capitaliste. De la Mihail Șolohov și Lu Sin la Bertolt Brecht, Nicolas Guillen și Louis Aragon, valorile militante ale noilor idealuri sociale se intrupează în opere de artă ce afirmă o nouă viziune asupra omului și lumii.

Dar nu numai scriitorii realist-socialiști sînt studiați în literaturile vremii noastre, ci și aceia a căror contribuție la cultura modernă merge încă pe linia umanismului burghez în cadrul unui realism critic întîrziat. E cazul atîtor mari artiști europeni sau de pe alte continente, ale căror creații exprimă un punct de vedere critic asupra lumii lor și o mare dragoste pentru cei mulți. E cazul lui Thomas Mann, al lui Hemingway sau Faulkner și al atîtor alți celebri contemporani.

Menținerea în cea mai strictă actualitate este o sarcină grea, importantă pentru literatura universală, fiindcă îi cere neconținut judecăți critice noi, la zi. Iar această gimnastică de extensie continuă îi va asigura, de altfel, o tinerețe perpetuă.

Înrudită pe de o parte cu istoria generală care-i slujește de fundament, istoria literaturii universale este la fel de legată de cercetarea filologică, istoric literară și critică. Metoda ei va fi complexă și specifică, depășind-o cu mult, deși înglobînd-o, pe cea a literaturii comparate. Ea va supune unei cercetări științifice fenomenele privite în mișcare, în devenire, în interdependență, evoluind de la simplu la compus, spre sinteze tot mai înalte, tot mai cuprinzătoare.

Schimbarea configurației social-politice și spirituale a lumii și necesitatea revizuirii metodelor de studiu în sensul adaptării lor la nivelul cel mai înalt științific al vremii noastre, ne duc spre o disciplină în curs de formare a accepției ei ultime, literatura universală.

KAREL SLABY-KARES (R. S. Cehoslovacă)

Peisaj

LITERATURA ȘI LUMEA CONTEMPORANĂ

DE

TAMARA MOTÎLIOVA

În numerele precedente revista SECOLUL 20 a publicat citeva articole ample, enunțind multe puncte de vedere juste în problema conceptului de literatură universală, considerat mai ales în perspectiva lui istorică. Pentru a nu repeta cele spuse de participanții anteriori la discuție, mă voi mărgini să aduc unele completări.

În primul rând trebuie să reamintesc că procesul de influențare reciprocă a diferitelor literaturi naționale care s-a manifestat cu putere în deceniile trecute, continuă și în epoca noastră. Totodată nu trebuie să uităm că în condiții istorice similare de dezvoltare a popoarelor apar fenomene literare asemănătoare. Dar pe de altă parte se cuvine să subliniem că epoca pe care o trăim — cu frământările și idealurile ei — aduce noi trăsături în desfășurarea acestui proces. Un fenomen care își are înfrurirea asupra vieții literare din zilele noastre este participarea tot mai largă a maselor populare la mișcarea spre progres a omenirii. Națiunile care altădată erau socotite ca înapoiate sau de importanță secundară, popoarele din țările coloniale și dependente își capătă astăzi neatîrnarea, ies în arena istoriei mondiale și aduc o contribuție din ce în ce mai importantă la cultura mondială. Artă contemporană este mai bogată și mai complexă în conținutul său decît arta oricărei dintre epocile anterioare. Ea include mereu în cîmpul său de atenție sfere noi ale realității sociale. Antagonismele sociale ascuțite ale lumii capitaliste, grandioasele conflicte naționale și de clasă ce caracterizează epoca noastră, transformările din viață și conștiința a milioane de oameni, determinate de înfrurirea marilor înnoiri istorice, progresul științei și al tehnicii și schimbările pe care acestea le aduc în progresul muncii, în relațiile omului cu natura, diferitele și foarte complexe coliziuni și modificări psihologice pe care le înregistrează viața omului contemporan, toate acestea își găsesc multiplă reflectare în arta diferitelor popoare, toate acestea atrag interesul cititorilor, al spectatorilor din diferitele țări ale lumii. Dacă ar fi să luăm în considerație țările lagărului socialist am constata pe de altă parte, că literatura (cu toată «concurența» cinematografului, radioului, televiziunii) nu și-a pierdut cititorii, ba dimpotrivă, numărul acestora a sporit. Toate aceste lucruri au incontestabilă înfrurire asupra vieții literare.

În secolul XX se formează, iar în alte cazuri se dezvoltă, se întăresc, cresc într-un ritm accelerat și susținut culturi naționale pline de individualitate proprie. Și totodată se extinde, ia avânt și procesul de înfrîurire reciprocă între aceste culturi. Mișcarea de eliberare a națiunilor și popoarelor, altădată asuprite, pe de o parte duce la o sporire a atenției cu care acestea consideră tradițiile proprii lor culturi naționale, iar pe de alta, determină apariția unor fenomene noi, originale, în artă. Iar schimbul cultural pe plan mondial, care este și el într-o rapidă dezvoltare face ca aceste bunuri să devină ale întregii omeniri.

În prima jumătate a veacului trecut noțiunea de «literatură mondială» în sensul ei curent, cuprindea în primul rînd literatura Europei Apusene, și nici pe aceea în întregimea ei. În ultima treime a secolului XIX s-au afirmat cu prestanță mondială literaturile țărilor scandinave. Un eveniment și mai important l-a constituit, după expresia criticilor apuseni, așa numita «incursiune rusă». În arena culturală a diferitelor țări au intrat Tolstoi și Dostoievski, iar în urma lor Gorki. «Europecentrismul» a fost depășit în secolul trecut, în primul rînd, datorită includerii în literatura mondială a celor mai de seamă maeștri ai literaturii SUA și mai ales al lui Walt Whitman. În veacul nostru nu se mai poate vorbi de literatura mondială decît ținînd seama de reprezentanții de frunte a numeroase literaturi ca cea a Indiei, Chinei, Japoniei, Americii Latine.

Iar după cel de-al doilea război mondial, cititorii din lumea întreagă au început să facă cunoștință tot mai mult cu scriitorii continentului african, care se trezește impetuos la viață. Chiar sub ochii noștri conceptul de literatură universală devine tot mai cuprinzător, mai complex și mai variat...

Nu trebuie trecut cu vederea nici faptul remarcat încă de Tolstoi la sfîrșitul veacului trecut și anume condițiile noi care se crează scriitorului datorită lărgirii cercului său de cititori cu mult dincolo de granițele patriei sale. «Această lărgire a cercului de cititori — scria Tolstoi în 1895 — este importantă nu pentru că acești cititori se înmulțesc, ci pentru că în rîndul milioanei de oameni, de națiuni și situații deosebite, cărora le este accesibilă cartea se formează în mod firesc grupuri cu același fel de a gîndi. Datorită operelor literare acești oameni care trăiesc uneori la zeci de mii de kilometri depărtare unul de celălalt ajung să formeze o unitate spirituală ceea ce le dă sentimentul că nu sînt singuri și-î face fericiți și încrezători în viață. Asemenea comuniune s-a stabilit între mine și mulți, mulți oameni din diferite națiuni, care nu m-au văzut niciodată, dar care-mi sînt mai apropiați decît fiii și frații mei de sînge.» Genialul scriitor rus scria nu numai pentru compatrioții săi, dar și pentru mulți oameni din alte țări ale lumii. Printre cei cu care corespundea înîntîlnim și o femeie din Polonia al cărei nume a rămas necunoscut și pe japonezul Tokutomi, și pe Romain Rolland și pe ziaristul turc Rachid Saffet-bey. Vorbînd despre romanul său *Învierea*, Tolstoi îl caracteriza ca o operă «accesibilă multora». El își considera și creația literară ca un mijloc de comunicare spirituală cu mulți cititori, prieteni mai apropiați sau mai îndepărtați în spațiul geografic. Această lărgire continuă a cercului de cititori de care vorbește Tolstoi, reprezintă o lege caracteristică a vieții literare din secolul XX. În veacul nostru glasurile unor mari scriitori umaniști, care pun în operele lor problemele de bază ale vieții sociale contemporane, capătă în chip firesc o rezonanță mondială. Existența acestei legi ne-o confirmă și răspîndirea mondială a operelor lui Gorki, ale cărui cărți se tipăresc în Indonezia și Vietnam, în Irak și Birmania, sau se traduc în limbi rare precum catalona, macedoneana, tamiri, telugu...

În zilele noastre orice mare scriitor (și de regulă în zilele noastre un scriitor cu adevărat mare este totodată și un scriitor progresist) are un auditoriu de cititori foarte larg, un auditoriu multinațional. Ceea ce nu înseamnă căuși de puțin că în veacul nostru literatura națiunilor «mici» sau «înapoiate» ar fi împiedicată să se manifeste, să crească și și-ar pierde originalitatea. Dimpotrivă dezvoltarea schimburilor culturale, consecință imediată a avîntului vieții spirituale înregistrat de popoarele care se trezesc la independență, stimulează dezvoltarea unor literaturi naționale originale. Este semnificativ faptul că în epoca noastră unele națiuni care multă vreme s-au găsit în afara făgașului principal al literaturii mondiale, au devenit cunoscute datorită unor talente de importanță mondială, iar ceea ce este și mai semnificativ este faptul că asemenea scriitori se găsesc în tabăra luptătorilor pentru pace și socialism. De ce se bucură de o mare glorie mondială scriitorul chilian Pablo Neruda, scriitorul turc Nazim Hikmet, scriitorul islandez Halldor Laxness? În primul rînd, bineînțeles pentru că operele lor au deschis căi noi în artă. Dar pentru a se manifesta pe deplin, pentru a putea înflori cu adevărat, talentul are nevoie de anumite condiții istorice, de o anumită bază ideologică. În epoca noastră poporul chilian, turc, islandez, și multe alte popoare sînt atît de intens atrase în orbita istoriei mondiale, încît scriitorii care exprimă năzuințele social-progresiste ale acestor națiuni au putut să devină exponenții speranțelor și idealurilor omenirii progresiste. Patosul luptei pentru un viitor mai bun care însuflețește pe fiecare dintre scriitorii indicați, participarea lor la lupta de eliberare a celor ce muncesc, au constituit climatul spiritual în care s-au putut dezvolta și manifesta pe deplin talentele lor naționale, originale, individuale.

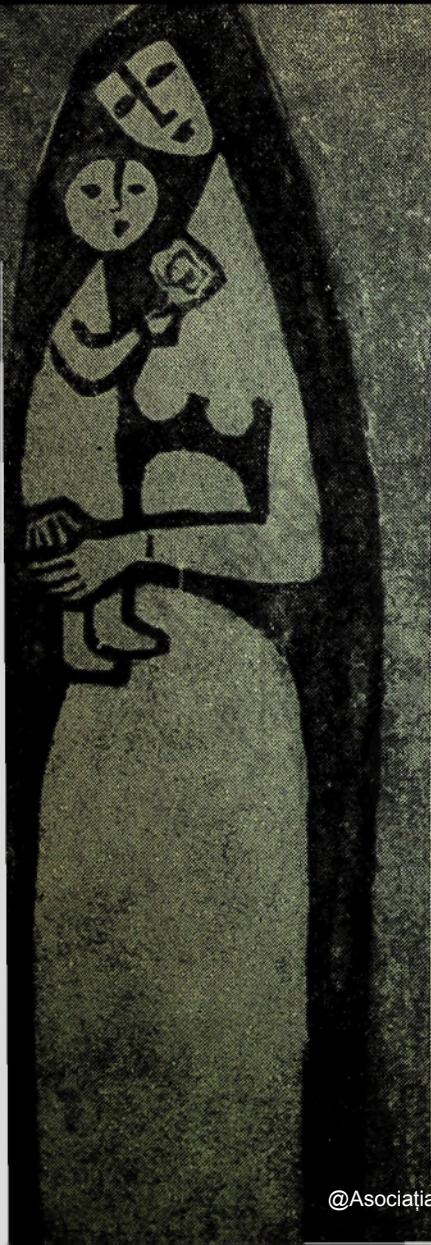
În epoca noastră orice scriitor talentat care meditează asupra vieții nu poate să nu țină seama de experiența literară a altor popoare și totodată prin aceasta își îmbogățește literatura sa națională. Se cunoaște rolul inovator pe care l-a jucat în dezvoltarea culturii chineze marele maestru al prozei realiste Lu Sin, care a stat în fruntea «revoluției literare», ce a avut loc acum patruzeci de ani și ceva în China. El a fost primul scriitor chinez care a început să scrie în limba poporului, despre viața cotidiană a poporului. A. Fadeev, sublinia foarte just, că Lu Sin era un scriitor profund național, ceea ce nu-l împiedica să fie în același timp apropiat în creația sa de Cehov și Gorki. Într-una din nuvelele lui Lu Sin, *Mîine* (1920), ni se înfățișează durerea unei femei simple San-si care și-a pierdut unicul copil. Scriitorul redă starea sufletească a eroinei după ce s-a întors de la înmormîntarea copilului: «Închise mașinal ușa, se așeză pe marginea patului. Jos pe podea zăcea orfan războiului de țesut... Camera devenise prea mare, părea pustie și lucrurile își pierduseră importanța. Din toate părțile pustiul o înconjură și lucrurile, devenite inutile, o apăsau. Nu mai putea respira. Acuma își dădu limpede seama că Bao-er murise cu adevărat. Nu mai voia să vadă camera. Stînse lampa și se culcă.» Dar mijloacele artistice folosite de Lu Sin pentru a-și zugrăvi personajul, stabilesc fire de legătură între nuvela lui și capodoperele nuvelisticii europene și mai ales rusești din veacul nostru. Simți arta «curentului subteran» specifică lui Cehov, arta subtilă de zugrăvire discretă a marilor emoții umane. Înfrurirea prozei rusești însușită și prelucrată în mod creator de Lu Sin nu l-a împiedicat, ci dimpotrivă l-a ajutat să-și exprime caracterul național în literatură.

Exemplul este edificator. Literatura și arta din zilele noastre oferă numeroase exemple strălucitoare și caracteristice de înfruriri reciproce între diferite

literaturi naționale. În creația unor scriitori contemporani din America Latină, ca și a unor prozatori africani găsim adeseori un aliaj original între imagini naționale, folclorice, motive magice, legendare, și îniriuri ale romanului european din secolul XX. Critica sovietică a remarcat acest lucru, analizând, de pildă, creația lui Miguel Asturias, remarcabil scriitor guatemaltec sau romanele scriitorului Jacques Stephen Alexis din Haiti. În toate aceste cazuri nu putem în nici un caz socoti așa cum o fac comparatiștii burghezi, că scriitorii țărilor «înapoiate» urmează moda literară dictată de Paris sau New York. Cei mai de seamă scriitori ai Americii Latine, ale diferitelor țări din Asia și Africa, își însușesc experiența literaturilor mature, formate mai de mult, fără a-și pierde specificul național, ba, dimpotrivă, dezvoltându-l și manifestându-l în chip nou așa cum s-a petrecut cu Lu Sin și cu mulți alți contemporani ai noștri. Pe de altă parte experiența literaturilor, pe care în mod convențional le numim «orientale» își găsesc o reflectare creatoare în opera unor scriitori, pe care, de asemenea în chip convențional, i-am putea numi «apuseni». Critica a remarcat de mult importanța pe care a avut-o teatrul chinez în formarea sistemului dramatic al lui Bertolt Brecht. Experiența teatrului chinez l-a ajutat pe Brecht să lupte cu rutina scenelor vest-europene, să creeze o artă scenică revoluționară în conținut și inovatoare în formă. La rindul său Brecht a înriurit și înriurește o serie de dramaturgi din alte țări (între altele și scriitori ale căror concepții politice diferă de cele ale lui). Un alt exemplu: William Saroyan este incontestabil un scriitor american; prin tematica operelor sale, prin forma lor artistică, el face parte în mod organic din literatura americană contemporană. Și totuși în multe din paginile lui Saroyan simțim urme ale folclorului armean, ecouri ale umorului popular armean, ceea ce le dă o amprentă cu totul originală... În fața ochilor noștri literatura diferitelor popoare ale Uniunii Sovietice pătrunde în viața spirituală a multor cititori ai Apusului și îmbogățește conștiința artistică a celor mai înaintați scriitori ai epocii noastre. Astfel, acum câțiva ani, într-o discuție purtată cu scriitorii sovietici, Anna Seghers și-a exprimat toată prețuirea pentru romanul-epopee *Abai* scris de Muhtar Auezov. După cum se știe Aragon a tradus în limba franceză nuvela *Djamila* aparținând tînărului scriitor kirghiz C. Aitmatov, al cărui talent se vede că l-a atras, prin unele din aspectele sale, pe autorul *Săptămîinii patimilor*...

Literatura realismului socialist se modelează pe baza unor foarte variate fenomene literare create de geniul a diferite popoare.

Unitatea spirituală, ideologică, a celor mai progresiști scriitori din diferite țări, un schimb tot mai intens de bunuri literare, de experiență în creație, și o varietate crescîndă de forme, stiluri și genuri, iată legile după care se desfășoară dezvoltarea literaturii universale în zilele noastre.

Mama

ȘTEFANIA DETLER-FLIN (R. P. POLONĂ)

CULTURALĂ

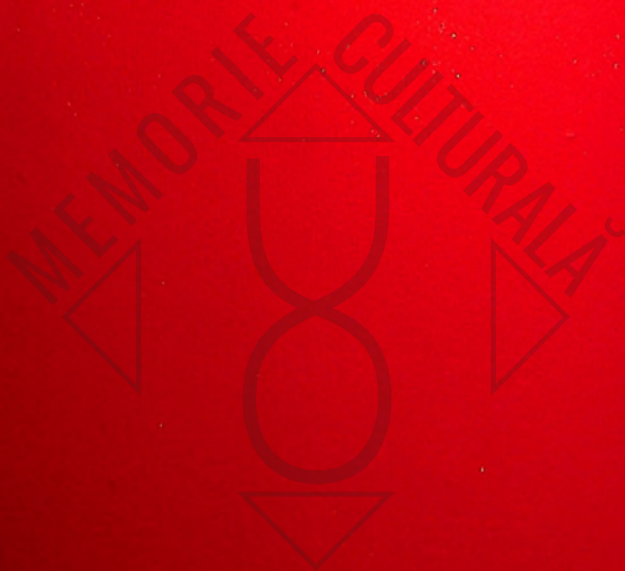
de vorbă cu:

ARVO TURTIAINEN — la Helsinki

FRANK HARDY — la Melbourne

ERNESTO SABATO — la București

A. P. STEIN

ARVO TURTIAINEN

Întilnirea noastră cu Arvo Turtiainen, stabilită, prin telefon la o oră nepermis de târzie, are loc a doua zi într-unul din restaurantele selecte ale capitalei finlandeze; poetul, în ciuda părului încăruntit și a jumătății de secol, pe care o poartă pe umeri păstrează un aer tineresc, dinamic și spontan.

A. T.: Da, Helsinski este orașul meu natal — începe poetul conversația. M-am născut în 1904, ca fiu al unui lucrător croitor căruia veșnic nu-i ajungea leafa. După ce am absolvit clasele primare am început fără tranziție viața. Nu m-am apucat de literatură decît târziu, deși mă simțeam dintotdeauna atras de ea. Prima mea culegere datează din 1936 și se intitulează *Schimbări*. În acea vreme lumea trecea printr-o serioasă criză și la fel, viața fiecărui om în parte. Am început să scriu deoarece în literatura de atunci n-am găsit pe nimeni, cel puțin nici un poet, care să exprime ceea ce voiam eu să spun și ceea ce simțeam. Poate că dacă altcineva ar fi evocat sentimente puțin analoge, n-aș fi avut curajul să le încredințez hîrtiei pe ale mele. Încă de pe atunci credeam că literatura și bineînțeles și poezia trebuie să-și aducă contribuția lor la transformările generale — că nu trebuie să rămînă indiferente.

— Ați putea să ne dați o privire generală asupra operei dumneavoastră?

A.T.: Este destul de greu. Zece culegeri de poezie și numai două opere în proză; o povestire amplă despre lupta munci-

torilor finlandezi în timpul grevelor din 1938 și un memoriu al anilor mei de închisoare (1945). Începutul l-am făcut, după cum am mai spus, cu *Schimbări*, o culegere alcătuită din poeme avînd teme politice (poate puțin prea declamatorii) asupra momentului respectiv, asupra crizei și asupra consecințelor ei. Printre camarazii mei avînd aceleași idei politice, printre poeții progresiști, culegerea s-a bucurat de o bună primire. Atmosfera înveninată de fascism care a precedat cel de-al doilea război mondial, am tratat-o în culegerea de poeme intitulată *Sub nori* (1939). Războiul intervine în timpul iernii din 1939—40; refuz să lupt împotriva sovieticilor și sînt trimis la închisoare, pînă în decembrie 1944. *Mă întorc acasă* este titlul unei serii de poeme scrise în această perioadă. În 1945, în *Cîntecele cercului de fier și de piatră*, titlu simbolizînd închisoarea, sînt prezente toate reflecțiile mocnite în anii de închisoare. A cincea culegere de poeme din 1947, a șasea din 1954, publicată în colaborare cu poeta de aceeași tendință literară Elvi Sinervo și a noua intitulată *Un fluviu de fier* sînt în mare parte volume reunind scrieri apărute în ziare, în special în ziarele Partidului sau ale tineretului democrat finlandez.

În 1955, un titlu nou *Iubesc* marchează o cotitură, nu în ceea ce privește conținutul, ci, puțin, în ce privește forma. În 1957, trăiesc *Primăvara noastră*, despre care critica a vorbit mult și elogios. Pentru mulți totul lasă să se creadă că trăiesc toamna vieții mele. Dar nu! Pentru mine e primăvară, în mijlocul toamnei. Mă simt plin de viață și inspirat. Dar văd lucrurile noi sub un unghi nou, într-o lumină nouă. Explicația? Există sentimente greu de explicat. Fiecare om trebuie să lupte ca să nu se repete și deci ca să se înnoiască. Nu trebuie să se închisete, să se calcifice spiritualicește, lucru care se face simțit și în formă și în conținut, aceste două elemente de creație fiind strîns legate între ele. Noua generație, a anilor 50 și 60 a adus în acest sens și ea o contribuție. Ea scrie altfel decît noi, simte altfel decît noi, are alte reacții.

— Nu ne-ai vorbit nimic despre traducерile dumneavoastră?

A.T.: Pasionat cititor de poezie, traduc o mulțime din poemele care îmi plac și din orice limbă. Uneori fac chiar traduceri de traduceri...

Și ca să illustreze spusele sale, poetul finlandez, ridică pălăria așezată pe masă și lasă să se vadă o antologie de poeme de scriitori negri din lumea întreagă, traduse de un cunoscut poet suedez. Printre alte nume de poeți traduși de Turtiainen cităm câteva de frunte: Maiakovski, Whitman, Sandburg, Edgar Lee Masters s.a.

— După opinia dumneavoastră, ce este un poet?

A.T.: Eu sînt un poet social și am fost dintotdeauna. Sînt un poet politic, un poet comunist. Firește, nu sînt un dogmatic. În culegerile mele, încorporate ideilor sociale, sînt cîntate dragostea, cîntecele, viața, natura, florile. Desvoltarea lumii și problemele ei ne privesc îndeaproape, ne preocupă pînă la posedare chiar, dar și schimbările, periodice sau neperiodice ale naturii, nu ne pot lăsa indiferenți. Pe mine, cel puțin. Cred că datoria unui poet social angajat nu înseamnă a scrie numai poeme pe teme actuale. Nu împărtășesc această opinie. Trebuie să lăsăm o mare libertate inspirației. Pe scurt, poetul trebuie să fie, înainte de toate și mai ales, social, să fie atent la poezia comandată de societate.

— De cînd împărtășiți aceste idei?

A.T.: E sigur că pe cînd eram tînr de tot mă gîndeam mai puțin la *Natură*. Nu fiindcă o ignoram, dar împrejurările ne forțau să ne concentrăm asupra problemelor sociale. Poate că și vîrsta este cauza acestei reveniri. Cînd spun vîrsta semnalez desvoltarea biologică consecventă.

— Ați putea să ne definiți cîteva trăsături specifice poetului?

A.T.: Nu există, după părerea mea, poezie modernă sau abstractă. Există poezie bună și poezie proastă. Restul nu e decît amănunt lipsit de importanță. Poetul trebuie să trăiască în ritm cu vremea lui, avînd ochii larg deschiși asupra vieții sociale. Trebuie să fie vigilent și să ia o poziție activă. Să fie un spirit cultivat, cunoscător al tuturor tendințelor și curențelor pe care să le considere cu discernămint critic.

— Ați putea să ne spuneți cîte ceva despre poezia finlandeză contemporană?

A.T.: Există la noi două curente: cel clasic există, dar aproape că nu se vorbește despre el. Reprezentanții lui trăiesc retrași, fără strălucire. A fost cazul lui Hellaakoski, mort în 1956, cel mai influent reprezentant al tradiției clasice. El a lăsat totuși o tradiție și discipolii săi sînt numeroși; amintirea lui e vie și respectată. Să spună că e totodată și un prevestitor al modernismului. A. V. Koskenniemi, alt reprezentant al tradiției clasice, a activat în viața literară finlandeză timp de aproape cincizeci de ani. A murit la 4 august 1962. Nu a exercitat însă o mare influență. Cel de-al doilea curent din care fac și eu parte, s-ar putea numi curentul *contemporan*. S-a născut odată cu revista *Kiila* în 1935, revistă întemeiată de Katri Vala, poetă actualmente decedată (dar tot atît de cunoscută ca un Hellaakoski, de pildă, deși mult mai tinărară). Programul acestei reviste, unică în felul ei, pînă după război, prevedea revendicări sociale, lupta pentru o societate a oamenilor muncii. Fondatorii și colaboratorii consacrați ai revistei au rămas și astăzi grupați în jurul ei. Viajo Kajara, Elvi Sinervo, Jarno Pennanen. Tinerii care fac parte din cercul nostru sînt numeroși, personalitatea lor nu s-a afirmat încă pe scară internațională dar speranțele sînt mari.

— Există o generație de tineri poeți?

A.T.: Cea din 1950—1960, născută în epoca tulbură a celui de al doilea război mondial, a războiului rece care i-a urmat, avînd sentimentele tineretului de azi. Influențată de poezia scandinavă, engleză, de existențialism și suprarrealism, de curentele europene moderniste și americane ș. a., această generație are reprezentanți consacrați: Paavo Haavikko, Eeva Lusa, Manner, Tuomas Anhava, Pentti Holapa — toți avînd ceva mai mult de 20 de ani. Meritul lor stă în încercarea de a reinnoi expresia poeziei finlandeze, mai ales în ce privește limba. Dar de pe la începutul anului 1960 această generație pare că a intrat într-o criză, într-un impas. Ea pare să-și pună întrebarea: ce trebuie să spunem acum? O parte din această tinărară generație, a anilor 1950—1960, se îndreaptă și ea spre singura ieșire: calea unei poezii sociale. Este chiar cazul șefului acestei generații Pentti Saarikoski, «tinăr furios» cum s-a spus la colocviul despre literatură, organizat în timpul Festivalului Tineretului. El a denunțat fără menajamente literatura

« neangajată » din zilele noastre, literatură asocială, apolitică.

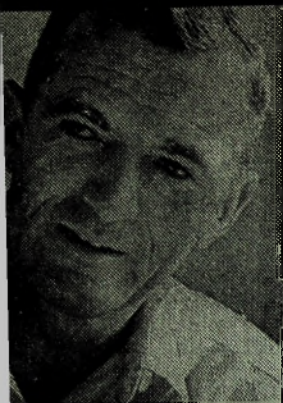
În grupul nostru nu suferim de nici o criză, deoarece Kiila, născută sub semnul unei societăți a oamenilor muncii rămîne credincioasă căii alese. În concluzie, trebuie să prevedem către 1965 o nouă înfățișare a poeziei finlandeze, care va reflecta societatea țării întregi.

După ce rememorează cu vădită plăcere amintirile sale bucu-reștene — în 1954 cu prilejul Congresului Scriitorilor din R.P.R. el a fost oaspetele României — și își exprimă toată admirația față de poezia română contemporană, axată pe temele majore ale timpului nostru, poetul finlandez își ia rămas bun dela noi, îndepărtându-se cu pasul său tineresc în lungul vestitului bulevard helsinkian: Mannerheimintie.

NESTOR ROURA

(În exclusivitate pentru Secolul 20)

FRANK HARDY

Cunoscutul prozator australian Frank Hardy, al cărui roman *Putere fără glorie* a fost tradus și în limba română, a răspuns la câteva întrebări adresate de către redacția noastră, privind evoluția literaturii în Australia. Mai jos reproducem textul răspunsurilor trimise, reconfirmat cu ocazia trecerii sale prin capitala țării noastre:

— După cum probabil știți, literatura australiană este cunoscută în țara noastră și prin traduceri unora dintre operele Katherinei S. Prichard, ale lui John Morrison, ale dumneavoastră, și la care mai putem adăuga cărțile Dymphnei Cusack. Cititorii noștri sînt dornici să cunoască mai multe din cele ce se petrec pe tărîmul literelor în țara dumneavoastră.

F.H.: Literatura australiană cunoaște o dezvoltare interesantă și complexă, reflectînd totodată lupta de idei ce caracterizează epoca noastră.

— Ce ne puteți spune despre începuturile literaturii australiene?

F.H.: Primele manifestări ale literaturii australiene autohtone aveau un caracter oral, fiind constituite din cîntece, balade și povestiri, care erau transmise din gură în gură și din loc în loc. Autorii lor erau în cele mai multe cazuri anonimi. Totuși, câteva balade timpurii, cîntate de deținuți, au fost detectate ca fiind creația lui Frank McNamara, iar alte balade din regiunile aurifere, de o dată mai tîrzie, au fost scrise de un bard cu numele de Thatcher.

Paralel cu această literatură populară a apărut o literatură scrisă și tipărită: mai întâi povestiri, iar mai apoi romane romantice scrise de englezii din Australia pentru cititorii englezi, transmutați pe continentul nostru. Acești scriitori, ale căror nume au fost de mult uitate, nu au acceptat realitatea australiană. Ei au denaturat-o scriind povestiri ireale, de aventuri, și, ca și pictorii din aceeași perioadă, au zugrăvit copaci și animale care nu existau în Australia, dar care, în schimb, erau familiare cititorilor de origine engleză. Pentru acești scriitori, patria era Anglia.

Cu toate acestea, în mijlocul deceniului al 8-lea, încep să apară o serie de opere literare realiste, care trădează preocupările autorilor lor de a reda realitatea, peisajul și noul tip de om care se formează în Australia. Printre aceștia putem menționa prozatori ca Rolf Broldewood și Marcus Clarke, și poeți asemenea lui Henry Kendall și Adam Lindsay Gordon.

Anii 90 înregistrează o adevărată înflorire a literaturii australiene. Este epoca în care scriu Henry Lawson, Joseph Furphy și ceilalți fondatori ai tradiției realist-democrate din Australia. Ei erau oameni ai muncii care scriau despre oameni simpli și din punctul de vedere al omului simplu.

Burghezia australiană, moșierii, negustorii și bancherii căpătaseră puterea fără a fi nevoiți să ducă un război de idei împotriva feudalismului. Ca urmare, ei erau foarte puțin interesați în probleme de ideologie, literatură și artă. Citeau cărți englezești și se duceau să vadă piese englezești. Lipsa lor de interes pentru cultura națională în formă a lăsat un gol pe care l-au umplut artiștii ridicați din sinul poporului.

— Care este esența curentului realist-democrat?

F.H.: Curentul realist-democrat și-a menținut poziția majoră în literatura australiană în primul deceniu al secolului XX.

Anii 20 și 30 au fost martorii maturizării romanului australian. Atunci apar primele romane ale lui Henry Handel Richardson, K. S. Prichard și Vance Palmer. Acești scriitori au îmbogățit literatura australiană cu elemente stilistice, legate de formă, dobândite în Europa, menținând totuși, în ceea ce privește conținutul, tradiția realismului democrat făurită de înaintașii lor australieni.

Formarea Partidului Comunist Australian, în 1922, a mărit treptat influența mișcării clasei muncitoare în sfera literaturii. K. S. Prichard a fost unul din membrii fondatori ai Partidului. Odată cu apariția romanului ei « Boii de Jug » (*Working Bullocks*), în 1927, începe să se dezvolte curentul realismului socialist.

Cel de-al doilea război mondial a avut o mare influență asupra literaturii australiene, inspirată, de data aceasta, de lupta împotriva fascismului. În 1944 luă ființă, la Melbourne, mișcarea Grupului Scriitorilor Realisti, care se răspîndi și în alte orașe, în anii de după război.

— Cum a reacționat burghezia națională în fața acestei noi dezvoltări a literaturii ?

F.H.: Între timp, burghezia națională și-a făurit o poziție independentă și a început să se intereseze de probleme de ideologie și cultură. Așa s-a făcut că această burghezie să poarte război împotriva literaturii realiste și democratice. Rezultatul a fost apariția unui curent obscurantist, promovat de criticii burghezi și de teoreticienii din universități.

Primul scriitor reacționar, antirealist, de talent, în Australia, a fost Christopher Brennan, care aproape de sfîrșitul secolului se reîntoarce din Europa, îmbibat de decadența literaturii simboliste din vechiul continent. El a scris pentru o mină de aleși. Burghezia nu era de loc interesată. Moare dezamăgit și sărac. Oricum, el poate fi considerat ca tatăl ermetismului în literatura australiană.

În anii din urmă, burghezia pare să manifeste un interes destul de viu pentru scrierile lui Brennan și, în același timp, încurajează pe toți scriitorii care se opun tradiției realist-democrate.

— Care sînt principalele curente în literatura australiană contemporană ?

F.H.: Fără nici o intenție de a face un lucru mecanic, ci numai de dragul simplității, consider că literatura australiană contemporană poate fi împărțită în patru tendințe sau curente.

În primul rînd, curentul realismului socialist, foarte viguros și care exercită o influență considerabilă. Istoria este de partea

ION NICODIM

Piine

CONSTANTIN
BARASKI
— Adolescență

sa. K. S. Prichard mai scrie încă. Au apărut noi scriitori dintre membrii Partidului Comunist, iar alții își manifestă simpatia față de Partid: Dorothy Hewett, Ralph de Boissière, John Manifold, Judah Waten, John Morrisson, Denis Kevans și mulți alții.

Realismul socialist în Australia este o consecință naturală a tradiției naționale realiste, și scriitorii săi respectă această tradiție democratică îmbogățind-o, în același timp, cu noile concepții revoluționare ale clasei muncitoare.

Cel de-al doilea curent este, fără îndoială, curentul realismului democrat sau critic, care se suprapune numai pînă la un punct primului curent. Scriitori, asemenea lui Alan Marshall, Gavin Casey, Roland Robinson și mulți alții, duc mai departe, conștient, tradiția realistă a înaintașilor lor.

Al treilea, care are o serie de puncte de tangență cu cel de-al doilea, este curentul burgheziei naționale. Scriitori ca Kylie Tennant, romancier, Douglas Stewart, poet și dramaturg Ray Lawler, dramaturg și alții, iată cîteva nume care reprezintă, acest curent.

Al patrulea este curentul reacționar, cultivat de păturile cele mai reacționare ale burgheziei și de presa lor. În ultimii ani, acești scriitori obscuri, împreună cu pictorii abstracționiști au început să domine literatura și arta oficială în Australia. În timp ce, acum cîteva ani, guvernul fusese silit să acorde subsidii scriitorilor democrați prin fondul literar al Commonwealth-ului, în ultimul timp, s-au acordat din ce în ce mai multe indemnizații scriitorilor reacționari. Premiile literare, care mai înainte erau cîștigate de scriitorii democrați și realiști, sînt acum deseori acordate scriitorilor de dreapta. Principalii exponenți ai obscurantismului în literatura australiană sînt prozatorii Patrick White, Hal Porter și Randolph Stowe precum și poetul McCauley, redactor șef al revistei *Quadrant*, organ al Congresului pentru Libertate Culturală.

În general, acești scriitori sînt puternic influențați de decadentismul european și existențialistii francezi. Ei reprezintă un ecou întîrziat al influenței exercitate de o filozofie reacționară de felul celei elaborate de Swedenborg, Nietzsche și Sigmund Freud. După ei omul este rău din naștere sau, cel puțin, dezorientat și incapabil să-și rezolve problemele. Ei susțin că nu-i interesează realitatea australiană ci «esența realității», raportul dintre om și sufletul său și nu legăturile cu semenii

săi. Talentul lor variază ca și convingerile lor etice. Astfel, White este cu mult cel mai bun scriitor dintre ei toți. Iar McCauley este singurul filozof romano-catolic din sinul acestei pleiade. Totuși, un lucru îi unește pe toți acești scriitori, și anume încercarea de a da înapoi tradiția realist-democrată și de a promova evadarea în decadentism și minimalizarea omului și a conștiinței sale.

— Ce ne puteți spune despre teatru ?

F.H.: Deceniul anterior a fost martorul unei dezvoltări extrem de întârziate a artei dramatice în Australia. Dramaturgia originală, actorii și formațiile teatrale australiene luptă din toate puterile pentru a ține piept inamicului de totdeauna — teatrul comercial de peste mări, mai cu seamă cel din Londra. Lupta pentru un teatru original a fost spasmodică și plină de greutate.

— Se pare că și teatrul a avut o origine similară cu celelalte genuri literare.

F.H.: Literatura deținuților dovedește că grupuri de actori amatori se organizau în cadrul așa-ziselor așezări penale, la sfârșitul secolului XVIII și începutul celui de-al XIX-lea. Aceste grupuri erau foarte primitive și interpretau piese englezești și melodrame tratând suferințele deținuților. În cea de a doua jumătate a secolului XIX, Australia a devenit Mecca saltimbancilor străini: orchestre germane, comedianți impresari de teatru și cîntăreți britanici, jochei americani, ansambluri de operetă din Europa, care interpretau și lucrările lui Gilbert și Sullivan, companii de operă italiană și chiar și vestita Lola Montez, jucînd la peste 50 de ani și biciuînd un ziarist care îndrăznise să-i critice în presă talentele în declin. Vodevilul era cel mai popular, actorii localnici concurînd cu nume cunoscute de peste mări pentru luminile rampelor și pentru aplauzele publicului.

Curios lucru, în timpul avîntului literaturii australiene din anii 80—90, teatrul autohton a fost lăsat cu totul deoparte. O singură piesă pare să fi fost rodul acelor ani glorioși, și aceea, o melodramă foarte slabă, scrisă de Henry Lawson și care n-a văzut niciodată lumina scenei, pentru că nu se pretează

în nici un chip a fi jucată. Deoarece nimeni nu se arătase dornic să pună în scenă piese australiene, scriitorii își îndreptaseră atenția asupra altor genuri literare.

În primele decenii ale secolului nostru, Australia a dat la iveală o întreagă pleiadă de cîntăreți, printre care și Nellie Melba, fără însă a avea vreo companie de operă. Și nu e vorba numai de cîntăreți, ci și de actori, care însă n-au putut să se bucure de un teatru autohton. Literatura era bogată dar lipsită de dramaturgi.

— Și totuși, cum ați reușit să aveți o viață teatrală atît de intensă în ziua de azi?

F.H.: De-abia în 1920 s-a purces organizat la crearea unui teatru australian. Un tînăr scriitor și critic, Louis Esson a adunat în jurul său cîțiva actori și literați, printre care se număra romancierul și poetul Vance Palmer. Organiza spectacole la Melbourne cu piese australiene scrise de el, de Palmer și de alții. După cîțiva ani, teatrul lui Esson a fost închis din lipsă de capital și de sprijin din partea publicului, lăsînd din nou arena teatrală melodramei și comediei de alcov importate din Anglia și puse în scenă de J. C. Williamson, după ce își asiguraseră succesul la Londra.

În deceniul al treilea, începu să se facă simțită mișcarea micilor teatre, a trupelor de actori amatori, cum au fost Teatrul Independent din Sydney și teatrul condus de Ribush la Melbourne, care jucau piese din repertoriul clasic, contemporan străin și chiar original. Pe baza activității duse de aceste teatre, s-a dezvoltat teatrul australian modern.

În 1932, Societatea Artistică a Muncitorilor, sub conducerea Partidului Comunist, înființează teatre muncitorești la Melbourne și Sydney. Ele au constituit germeii Noului Teatru de azi, a cărui istorie include 30 de ani neîntrerupți de spectacole.

La început, aceste mici trupe au jucat piese agitatorice și propagandistice, de multe ori destul de răsuflate și cu un caracter politic strident. Ele considerau scena ca o armă, dar curînd au învățat că ea este și o artă. La sfîrșitul anilor 30 și în timpul războiului antifascist, mișcarea Noului Teatru ia amploare atît la Sydney cît și la Melbourne, și de atunci s-a întins și în alte orașe. E semnificativ faptul că văduva lui Esson a devenit președinta Noului Teatru din Melbourne în timpul războiului.

— Ați pomenit de Noul Teatru. Care a fost rolul său în promovarea dramaturgiei originale și în educarea gustului publicului spectator?

F.H.: Noul Teatru a repurtat succese imense cu o serie de piese ca *Așteptându-l pe Lefty* și *Pîndă în ziua cînd voi muri*. Alături de asemenea lucrări contemporane revoluționare de peste ocean, acest teatru interpreta și piese clasice de Ibsen, Shaw și chiar Shakespeare. În repertoriul lor mai figurau și reviste politice și satirice originale pe teme luate din actualitate. Mai mult încă, organiza turnee în mine și fabrici unde prezenta scenete sau piese într-un act.

În timpul războiului, Noul Teatru începu să pună în scenă piese originale de George Farewell, Oriel Gray și alții. În deceniul trecut a prezentat în premieră mondială lucrări dramatice australiene de Mona Brand, Nance McMillan, Jim Crawford, Dick Diamond, de mine și de alții. El a contribuit și la lărgirea popularității comediei muzicale australiene din care nu amintesc decît de *Reedy River*, care a avut un succes imens.

Nivelul artistic al Noului Teatru este atît de ridicat, încît înșiși cronicarii burghezi trebuie să țină seama de spectacolele pe care acesta le dă cu piese originale, străine sau clasice. Cîțiva din cei mai buni actori profesioniști australieni provin din rîndurile amatorilor grupați în jurul Noului Teatru. Mulți dintre spectatori sînt muncitori din fabrici, care vin în corpore la fiecare spectacol.

Noul Teatru a jucat un rol nobil, de pionier, în avîntul pe care l-a luat dramaturgia în Australia în ultimii opt ani. Și alte grupuri de actori amatori se dezvoltă paralel, printre care Teatrul Independent din Sydney. Desigur, teatrul comercial mai joacă dramă și comedie muzicală, dar chiar și el s-a îmbunătățit din punct de vedere calitativ, pentru că a crescut și exigența publicului.

— Vă puteați mîndri cu un teatru național la o dată cînd acesta încă nu exista în Anglia. Care este profilul acestui teatru?

F.H.: Înființarea teatrului național în Australia a constituit un eveniment de mare însemnătate. Teatrul național sau mai exact Trustul Teatral Elizabetan, care organizează spectacole

serioase de teatru, operă și balet în toate orașele mari și în centrele mai importante, este un organ finanțat de guvern. Teatrul nostru național este un teatru burghez, care nu va putea înlocui niciodată Noul Teatru și al cărui rol este diferit.

— Ce ne poți spune despre realizările dramaturgiei australiene în ultimii ani?

F.H.: O piesă care a trezit mai mult decât toate celelalte interesul publicului, este *Vara celei de-a șaptesprezecea păpuși* de Ray Lawler, care a fost pusă în scenă, pentru întâia oară, de John Summer, la Union Theatre, Melbourne University, acum șapte ani. Succesul fără egal, pe care l-a repurtat, a determinat Trustul s-o reia la Sydney și, începînd de atunci, piesele australiene înregistrează și succese de casă.

În prezent, scriitorii australieni cu reputație își îndreaptă atenția din ce în ce mai mult către teatru. Dramaturgi tineri ca Alan Saymour și Richard Beynon repurtează succese. Dramaturgi consacrați ca Douglas Stewart scriu piese noi.

În sfîrșit, putem spune că teatrul australian s-a ridicat pe propriile sale picioare și — ca și în cazul literaturii în general, — lucrul acesta se datorește în parte mișcării progresiste conduse de Partidul Comunist.

SIMONA DRĂGHICI

ERNESTO SABATO

Cunoscutul scriitor argentinian Ernesto Sabato și-a publicat prima carte, un volum de eseuri literare, intitulat *Unul și universul*, în 1945, la vârsta de 33 de ani, după ce timp îndelungat s-a dedicat științei, fiind printre altele profesor la Facultatea de Fizică din La Plata și cercetător în laboratorul «Curie» din Paris, unde a asistat la prima fisiune nucleară, din istoria lumii. Romanul *Tunelul*, apărut la un interval scurt l-a consacrat pe deplin ca romancier, cele 174 de pagini de profundă analiză psihologică și investigații în viața eroilor săi, situându-l printre scriitorii de frunte din America Latină.

Tradus în franceză, engleză, poloneză, daneză, japoneză, suedeză, portugheză, germană și italiană, *Tunelul* s-a bucurat de aprecierea unanimă a celor mai buni cititori și istorici literari ai vremii.

Spirit contradictoriu, înclinat spre meditație și abstractizare, Ernesto Sabato dovedește un mare interes pentru tot ce e nou în viața oamenilor de azi.

Oaspete al țării noastre («vizitez pentru prima dată o țară socialistă și sint profund impresionat de tot ceea ce mi se descoperă în fața ochilor»), Ernesto Sabato, la rugămintea noastră, a luat loc la masă, și-a pus ochelarii cu ramă neagră și la fiecare întrebare a răspuns pe loc, scriind direct la mașină, cu o deprindere de invidiat.

— Știam că înainte de a publica prima carte de literatură vă ocupați cu fizica și că ați lucrat chiar un timp în Laboratorul «Curie». Cum s-a produs această «despărțire» și care au fost cauzele ei?

E.S.: E adevărat. Și totuși, încă de pe când eram copil mi-a plăcut literatura. Din motive care ne-ar ocupa prea mult timp pentru a le explica, am urmat cursurile facultății de fizică, dar în 1938 când eram la Paris și lucram cu Irène Joliot, am trecut

printr-o criză foarte puternică (întrețineam legături cu André Breton și cu suprarealiștii) și mi-am dat seama că vocația mea nu era știința, ci literatura. La puțin timp după întoarcerea în țara mea, am început să-mi public primele lucrări literare, cu toate că de foarte tânăr scriam povestiri și poeme.

— Judecînd după *Unul și Universul* s-ar părea că literatura preferată de dumneavoastră ar trebui să fie eseul. *Tunelul*, precum și ultima carte pe care ați publicat-o, *Eroi și morminte*, vă situează între romancierii...

E.S.: Prefer romanul. Unul din motivele principale care m-au determinat să abandonez știința a fost faptul că nu mă satisfăcea lumea conceptuală pură. Prefer ideile în directă legătură cu pasiunile și sentimentele oamenilor și nu ideile platonice. Pentru aceasta am ales romanul. El permite o viziune mai largă a realității, căci reprezintă un gen care pătrunde nu numai în zonele obișnuite ale conștiinței raționale, ci în colțurile cele mai obscure și mai misterioase. Astfel, condiția umană autentică nu-i cunoscută numai în partea ei luminoasă și rațională, ci în întreaga ei complexitate tulburătoare, din care fac parte ideile, dar și pasiunile, speranța, neliniștea, etc.

— Deci, din întreaga dumneavoastră creație literară apreciați în primul rînd romanul. E adevărat?

E.S.: Da. Și în mod deosebit apreciez ultimul meu roman, care a apărut de curînd la Buenos Aires, *Eroi și morminte*. Tot ceea ce am scris înainte nu-i altceva decît un mic și imperfect prolog al acestui roman. Asta nu înseamnă că sînt mulțumit de el. Am lucrat zece ani la el, dar dacă ar trebui să-l public din nou, aș lucra mai mult încă.

— Care ar fi după părerea dumneavoastră situația literaturii argentinene actuale? Care ar fi nota caracteristică principală care predomină în prezent?

E.S.: Spre deosebire de ceea ce se petrece în aproape toate țările latino-americane, literatura noastră actuală, mai importantă, este literatura urbană, cea care descoperă și reflectă într-un anume mod problemele, speranțele și neliniștea omului din marile

centre orășenești. Orașul Buenos Aires avea la sfârșitul secolului trecut o sută de mii de locuitori. Azi numără șapte milioane, adică o treime din întreaga populație a țării. Acest monstruos și haotic oraș cîntărește atât de mult în economia și cultura națională, încît marea majoritate a scriitorilor sînt astăzi scriitori care locuiesc în Buenos Aires.

— Le place... aerul bun (în spaniolă: *el aire bueno* — de unde și numele capitalei), cu alte cuvinte!

E.S.: Da și nu. Creșterea aceasta tumultoasă a capitalei noastre se datorește imigrării în masă a muncitorilor europeni, în primul rînd spanioli, italieni și francezi. Acest fapt a creat în primele decenii ale secolului XX două mari curente literare, unul aristocratic și altul muncitoresc. Studenți aparținînd înaltei societăți, ca Borges, care studiau la Geneva, Zürich, Londra, etc., se integrează în primul curent. Opus acestuia, au apărut scriitori ca Roberto Arlt, fii sau nepoți de imigranți, tineri săraci care-și câștigau cu greu existența și care au crescut sub influența scriitorilor ruși și a literaturii revoluționare.

Această împărțire s-a desăvîrșit între 1920—25, cînd cele două grupuri și-au luat drumuri proprii: grupul *Florida* (strada protipendadei orașului) și grupul *Boedo* (suburbie muncitorească).

Fiecare grup a produs paradigma lui: *Florida* l-a dat pe *Borges*, *Boedo* pe *Roberto Arlt*.

— Se mai menține încă această împărțire?

E.S.: După criza mondială din 1930, în țara noastră s-a terminat era liberalismului. Situația literaturii s-a complicat din ce în ce mai mult pentru că mulți scriitori din noua generație, indiferent cărei clase sociale ar fi aparținut, s-au format, ca mine, din această perioadă a prăbușirilor de idei și de instituții. Pe de o parte s-a accentuat împărțirea între scriitorii «puri» și scriitorii «sociali», dîndu-se naștere la erori opuse și la fel de nefaste pentru formarea unei mari literaturi. O mare literatură nu se face printr-o evadare într-un univers gratuit dar nici făcîndu-se un simplu document social. În aceste condiții specifice, o serie întreagă de scriitori care au început să scrie o literatură problematică, au avut norocul și dizgrația de a suferi aceleași

dure experiențe sociale și spirituale pe care le-a încercat Argentina imediat după 1930. Acești scriitori, între care mă număr și eu, consideră că dilema literatură socială — literatură gratuită, este o falsă dilemă. Și că adevărata dilemă o reprezintă literatura profundă — literatura superficială. Asta-i tot. Dacă o dramă este profundă *ipso facto* va fi și socială și națională, pentru că visele care țin ființe imaginare se contopesc în acest mediu obscur făcut din copilărie și patrie, și chiar dacă scriitorii nu-și propun (și adesea nu-și propun) zăgrăvesc într-un fel sau altul sentimentele, marile probleme și conflicte psihologice care formează sufletul unui popor într-un moment dat al istoriei.

— În felul acesta, Shakespeare a fost cel mai mare scriitor național englez, scriind tragedii care nici măcar nu se petrec în Anglia...

E.S.: Și tocmai de aceea Karl Marx îl aprecia foarte mult, mai mult chiar decât pe Balzac. Deci greșesc cei care ne cer o literatură socială, pentru că, sigur, chiar în ei predomină această ingenuă credință de a-și imagina realitatea, *toată* realitatea prin conflicte sociale. O mare literatură este neapărat realistă, dar nu în sensul strict care se acordă adesea acestui cuvânt, ci într-un sens mult mai adânc și mult mai complet. Și aceasta pentru că realitatea nu-i făcută numai din ceea ce vedem cu ochii noștri sau auzim cu auzul propriu, așa cum susțineau cu fermitate și îndărătnicie naturalistii secolului burghez prin excelență, ci și din visele oamenilor, din greutățile lor, din conflictele interioare, din pasiunile cele mai confuze și mai contradictorii.

Un mare scriitor trebuie să fie interpretul adevărat al *întregii* realități și nu al realității externe, superficiale. Tocmai de aceea continuăm să citim cu pasiune pe Dostoevski sau pe Cervantes și ignorăm pe cei care au făcut o simplă pictură externă și superficială a obiectivelor. Mare scriitor este acela care ilustrează acea tulbură și nedescifrată legătură dintre eul său și lumea, care nu-i altceva decât realitatea.

— Ne-ai vorbit despre literatura argentiniană din primele decenii ale secolului XX, dar nu ai insistat de loc asupra situației, am zice, la zi, a acestei literaturi.

E.S.: În Argentina nu trăim numai sfârșitul unei anumite culturi și civilizații: ne aflăm în același timp la sfârșitul unei

orînduiri. Noi nu sîntem nici americani în sensul strict al noțiunii, nici europeni. Noi nu avem în spatele nostru nici o realitate antică și indigenă, ca peruvienii și nici o influență deplină din Atena sau Roma. Sîntem o zonă a despărțirii, o regiune de separare a două lumi. Toate aceste motive fac din literatura noastră o literatură de problematică complexă. Trăim o teribilă schimbare istorică și literatura de ficțiune, această hibridă creație a spiritului uman, care unește fantezia cu realitatea, intuiția cu elementul conceptual, poate lăsa o dovadă puternică a acestei schimbări înspre viața prezentă. Va fi expresia directă a acestui fapt sau nu va fi nimic.

DARIE NOVĂCEANU

(În exclusivitate pentru *Secolul 20*)

Schiță

M. RADA (R. S. CECOSLOVACĂ)

A. P. STEIN

A. P. Stein, cunoscutul dramaturg sovietic, autorul pieselor *Chestiune personală*, și *Hotel Astoria*, ne-a vizitat din nou țara, ca membru în delegația sovietică venită să participe la tradiționala sărbătoare a Lunii prieteniei romino-sovietice. Această vizită a coincis cu premiera ultimei piese a lui A. P. Stein, *Oceanul*, pe scena Teatrului Tineretului din București.

Folosindu-ne de acest prilej, ne-am adresat scriitorului cu rugămintea de a răspunde la câteva întrebări pe marginea unor probleme actuale ale teatrului și dramaturgiei sovietice.

— Ce probleme pot fi considerate la ora actuală cele mai importante pentru dramaturgia sovietică?

A.P.S.: Din păcate, sau poate din fericire, nu sînt teoretician și nu-mi asum îndrăzneala să răspund la această întrebare, în aparență elementară, în realitate însă foarte complicată. Și eu, la rîndul meu, aș citi cu mare plăcere un articol serios care să dezbată această problemă cu condiția, bineînțeles, ca el să nu reia adevăruri de mult cunoscute.

Conflictele puternice, o înaltă ținută artistică, patosul cetățenesc, iată după părerea mea cele trei principii fundamentale pe care se bazează dramaturgia noastră, iată ce mă preocupă pe mine personal cînd mă gîndesc la destinele teatrului nostru.

Și pe deasupra, gustul! Lipsa de gust este tot atît de periculoasă și de insuportabilă în dramaturgie, ca și pernuțele brodate ce le vezi pe sofale în casele micilor burghezi, ca și diferitele împoțonări arhitecturale sau tablourile de proastă calitate.

— Ce credeți despre drama eroică și despre drama intimă? Ce corelație vedeți între ele? Ce perspective de dezvoltare în viitor socotiți că au ele?

A.P.S.: E greu să tragi o linie de demarcație între drama eroică și drama lirică. Una dintre piesele mele preferate *Tragedia optimistă* este cea mai eroică piesă din dramaturgia sovietică. Și totuși cite implicații intime nu găsești în ea, dacă n-ar fi să ne gândim decât la relațiile dintre femeia-comisar și Alexei. Sau de pildă, în piesele « intime » *Al patrulea* de Simonov sau *Poveste din Irkutsk* de Arbuzov, oare caracterul « intim » nu se împletește cu cel « eroic » ?

Ceea ce cred însă și vreau să subliniez este că în piesele din zilele noastre eroismul trebuie să fie înfățișat într-un chip nou, altfel decât a fost zugrăvit acum douăzeci de ani. El trebuie arătat cu o adâncă fundamentare psihologică, astfel încît să iasă în evidență toată complexitatea și multilateralitatea lumii spirituale a omului contemporan. Aș adăuga totodată că în acest domeniu nu există și nici nu pot exista legi, reguli, după care să te conduci ! Dramaturgia poate crea și opere în genul *Baladei soldatului* și opere în genul *Crucișătorului Potiomkin* și ele nu se vor stingheri una pe alta, ci se vor completa. Principalul este ca autorul să știe să-și exprime atitudinea lui personală și față de faptele eroice și față de sentimentele cele mai intime, astfel încît în piesă să existe o părțică din el însuși, o părțică din sufletul lui...

— Ce perspective de dezvoltare credeți că are comedia în dramaturgia sovietică ? Cum vedeți evoluția ei ulterioară : comedie de idei, comedie de intrigă sau farsă ?

A.P.S.: Eu sînt partizanul comediei. Asta aș vrea să stabilim dintru început. Și am să adaug că epoca noastră are nevoie de comedii de tot felul : de farsă, de comedie grotescă și de vodevil. Dar pe de altă parte socot că e necesar, în primul rînd, ca autorul să știe pentru ce, în numele cărei idei, își scrie el piesa, iar de-abia în al doilea rînd să se gîndească cum să stîrneasă risul. Trebuie să subliniez apoi că risul este un factor dintre cele mai importante în activitatea unui autor de comedii. Un autor de comedii lipsit de simțul risului e un lucru înspăimîntător !

— Ce probleme de tehnică, decor, montare, preocupă în momentul de față, pictorii, dramaturgii și regizorii sovietici ?

A.P.S.: După părerea mea nivelul de astăzi al teatrului ne îngăduie să atingem maximumul de expresivitate fără să îmbîcsim scena cu un număr uriaș de decorații veridice. Și de altfel aceste decorații ce îngreunează îngrozitor spectacolul dau o impresie

de lîncezeală și nu numai că nu-i ajută pe actori, ba, dimpotrivă, îi transformă într-un accesoriu al acestei abundențe de decor, mărețe și inutile.

Lumina, iată magul și vrăjitorul teatrului contemporan! N-am să uit niciodată coloanele create de lumină în spectacolul lui Jean Villard *Marie Tudor* sau pînza de lumină creată de o oglindă în minunatul spectacol pe care l-am văzut la Studioul Teatrului Național din Praga. Mă refer la piesa lui Milan Kundera *O întorsătură de cheie* pusă în scenă de Ottomar Kureica, cu decoruri semnate de Iosef Svoboda.

Lumină, un decor aerian, convențional și alături de aceasta, detalii concrete foarte realiste, iată ce mă atrage, pe mine personal, cel mai mult dintre procedeele decorative teatrale.

— Ce trăsături caracterizează creația tinerilor dramaturgi?

A.P.S.: Poziția cetățenească activă: năzuința de a răspunde la problemele etice cele mai arzătoare care frămîntă tineretul; căutarea de noi forme stilistice.

— Cum se realizează legăturile dintre diferitele generații de dramaturgi sovietici?

A.P.S.: Noi citim piesele tinerilor, le vizionăm spectacolele și le spunem adevărul chiar dacă acesta nu e întotdeauna plăcut.

— Ce planuri de creație aveți pentru viitorul cel mai apropiat?

A.P.S.: Nu prea îmi place să povestesc despre planurile mele. Nu-mi place să semnez polițe care eventual ar rămîne neacoperite. Totuși... cîteva informații... de curînd am terminat o prelucrare liberă în limba rusă a piesei dramaturgului ceh Milan Kundera *O întorsătură de cheie*, piesă care m-a impresionat profund. E de altfel prima operă dramatică a acestui scriitor, cunoscut pînă acum ca poet. Piesa va fi jucată de Teatrul Maia-kovski din Moscova.

Continui să lucrez la o carte de impresii și amintiri, un eseu mare, care se va intitula *Cum se nasc subiectele*. Un capitol amplu din această lucrare l-am și publicat în numărul 5 al revistei *Teatr* pe 1962. Capitolul era consacrat lui Vsevolod Vișnevski. Un alt capitol din această carte va fi publicat curînd în revista *Moskva*. Totodată lucrez și la o piesă nouă pe care sper s-o termin în 1963.

(În exclusivitate pentru *Secolul 20*)

LITERATURA NOASTRĂ PESTE HOTARE

Cea de a 15-a aniversare a instaurării Republicii Populare Române prileguiește un vast tur de orizont, o amplă trecere în revistă a epocalelor realizări ale Patriei noastre în această perioadă istorică relativ scurtă. Sărbătorirea lui 30 Decembrie încheie anul care va rămâne în amintirea contemporanilor și a generațiilor viitoare, marcat de mărețul eveniment al încheierii colectivizării, anul victoriei definitive a socialismului, la orașe și la sate în țara noastră. Prestigiul României Socialiste pe plan internațional, autoritatea cuvintului ei în cele mai înalte foruri mondiale, au crescut pe măsura acestor succese interne și pe aceea a rolului său de factor activ și consecvent în promovarea unei politici externe de pace, de prietenie, de coexistență și colaborare cu toate popoarele lumii.

Alături de celelalte domenii de manifestare ale acestei colaborări, se înscrie în mod firesc și variata gamă de acțiuni menite să strângă legăturile cu oamenii de pretutindeni, prin cunoașterea reciprocă a valorilor artistice și culturale: convenții, schimburi, vizite și turnee, concursuri și competiții, conferințe, congrese, expoziții... La toate acestea, o contribuție evidentă o aduce avântul mereu sporit al traducerilor în limba română, din literatura universală clasică și actuală, ca și răsunetul pe care îl are — tot mai puternic și mai departe — literatura beletristică românească, tălmăcită în alte graiuri, nu numai în Uniunea Sovietică și în celelalte țări socialiste, ci și în țări multe din lumea capitalistă, în Europa și pe celelalte continente.

Revista *Secolul 20* s-a străduit să fie în decursul celor doi ani de apariție, pe care-i împlinește cu acest număr, un slujitor devotat al cetitorilor din țara noastră, înfățișându-le prin textele traduse din zeci de literaturi naționale, ca și prin studiile publicate, o imagine cit mai bogată a vieții indivizilor și colectivităților de pretutindeni, oglindită în poemele, în romanele și nuvelele, în dramaturgia fiecărui popor. În același timp, așa cum ne-am angajat la începutul drumului nostru, am consimnat, pentru informarea celor care urmăresc revista, ecoul izbinzilor pe care le înregistrează peste hotare, literatura românească: de la Eminescu la Arghezi, de la Creangă la Sadoveanu,

de la culegerile de folclor pînă la antologiile în care figurează poeți și prozatori din leatul cel mai tînăr al frontului nostru literar.

Personalități cu renume mondial ca Rafael Alberti sau Salvadore Quasimodo semnează traduceri din opera marilor noștri scriitori, punindu-le — în nou și strălucit veșmînt — sub ochii și aproape de inima unor mari mase de cititori, în limbi de mare circulație.

Cărțile noastre sînt cunoscute și prețuite azi în zeci de țări, Caragiale e jucat pe toate scenele lumii. Înfăptuirile noastre, transformările revoluționare în conștiința constructorilor socialismului, găsesc — prin mijlocirea artei — o largă audiență, cîștigînd noi și noi prieteni pe toate meleagurile lumii, nu numai pentru eroii cărților ci și pentru minunații oameni care le-au slujit drept model.

Să-mi fie îngăduit a încheia această scurtă notă — precedînd o spicuire de asemenea «ecouri românești», prinse la sărbătorirea Republicii — cu afirmația că noi, cei care lucrăm în redacția *Secolului 20* avînd în permanență posibilitatea de a situa fenomenul nostru literar, raportat la tot ceea ce apare azi în literatura din celelalte țări, ne putem socoti îndreptățiți să considerăm aportul scriitorilor noștri ca o contribuție majoră în concertul «literaturii universale», și ca deplin întemeiat răsunetul de care se bucură cărțile românești în conștiința unor mase de cetitori, mereu crescînde, în lumea largă.

Rămîne, ca una din sarcinile noastre de cînd, să consemnăm în paginile revistei — mai operativ și mai complet — aceste ecouri ale prezențelor literare românești, peste hotare, încredințați fiind că și ele constituie o iradiere a mesajului umanist al revoluției noastre culturale, o mărturie a înfloririi artei și literaturii noastre noi din solul generos al patriei socialiste.

MARCEL BRESLAȘU

LITERATURA UNIVERSALĂ ÎN ROMÂNIA

Ce vom citi în anul 1963

POMPILIU MARCEA

Directorul Editurii pentru literatură universală

Este bine cunoscută opera de traducere și editare, în țara noastră, a literaturii universale. Continund această acțiune culturală, în anul 1963 vor vedea lumina tiparului noi cărți ale scriitorilor de peste hotare, cărți care vor contribui la cunoașterea și aprecierea reciprocă, în spiritul principiilor de coexistență pașnică. Ne preocupă atât literatura universală clasică, cât mai ales literatura contemporană, care facilitează, într-un grad mai înalt, comunicarea și înțelegerea între oamenii de azi.

Cu privire la literatura clasică se știe că, de câțiva ani, la noi, s-au inițiat serii de *Opere* din marii scriitori ai omenirii (colecția «Clasicii literaturii universale»). Și în acest an vor continua să apară volume din aceste serii. Astfel, din opera lui Shakespeare, cititorii vor avea la îndemână cel de-al XI-lea volum, cuprinzând piesele *Cymbeline*, *Poveste de iarnă*, *Furtuna* și *Henric al VIII-lea*; traducerea operei lui Cehov va continua cu ultimul volum, al XII-lea, cuprinzând o selecție din vasta și interesanta corespondență a marelui prozator rus. Cititorii vor putea cunoaște, prin intermediul acestei corespondențe, momente cruciale din viața și activitatea scriitorului, părerile sale despre literatură, precum și opinii cu privire la opera unor scriitori, critici literari și oameni de artă. Autorul *Comediei umane* va fi prezent în librării cu volumul al X-lea, care cuprinde versiunea română integrală a celebrului său roman, *Verișoara Bette*. Din opera marilor clasici ruși Gonțearov și Scodrin, va apărea volumul al VII-lea. Creatorul renumitului *Oblomov* va oferi cititorului câteva povestiri și amintiri, în timp ce Saltikov Scodrin va fi reprezentat prin capodopera sa, romanul satiric *Domnii Golovllov*. Volumul va fi completat de ciclul de schițe *În lumea cumpătărilor și acurateții*. Dacă în prima carte figura lui Iudușka se impune în primul rând, din ciclul de nuvele rămâne întipărit chipul lui Molcealin, tipizare excepțională a falsului democratism al intelectualității liberale burghezo-nobiliare, tip folosit și de Lenin pentru a caracteriza această intelectualitate. La loc de frunte se situează, în țara noastră, traducerea și editarea operelor părintelui realismului socialist, Maxim Gorki. Din cele treizeci de volume proiectate au apărut până acum douăzeci și cinci. În anul 1963 vor apărea volumele XVI și XVII, cuprinzând, în continuare, atât de interesanta publicistică a lui Gorki. Vom continua, de asemenea, să edităm selecțiuni din operele unor scriitori sub titlul de *Opere alese*. Vor apărea astfel: volumul al IV-lea din scrierile lui Moricz Zsigmond (romanele *Haiducul și Joacă murgul* și *Haiducul se încrunță*) și volumul al II-lea din proza lui Karel Capek, cuprinzând o culegere a celor mai reprezentative povestiri din creația marelui scriitor ceh. În acest an vom da, de asemenea, două volume din scrierile în proză ale lui Edgar Poe, anume acelea care ilustrează, în cel mai înalt grad, nesecata fantezie creatoare, de sorginte romantică, pătrun-

zătoarea analiză psihologică, excepționalele virtuți satirice, precum și poezia tulburătoare a operei scriitorului american. Tot din literatura americană, în colecția «Clasicii literaturii universale», va apărea un volum din schițele și povestirile lui Washington Irving, considerat părintele nuvelisticii americane, precum și romanul scriitorului realist-critic Frank Norris, intitulat *Caracatița*, în care, pe baza unor documente autentice, scriitorul descrie tragedia fermierilor din statul California, izgoniți de pe ogoarele lor de societatea feroviară capitalistă «Pacific and South Western Railboard».

În atenția Editurii pentru literatură universală stau acele opere excepționale ale literaturii mondiale care încă n-au apărut într-o traducere românească, sau au fost deficitare și incomplet traduse. Din categoria aceasta face parte poemul lui Geoffrey Chaucer, *Povestiri din Canterbury*, culme a literaturii medievale engleze, în care poetul a zugrăvit cu o rară veridicitate tipuri atât de caracteristice vremii sale: țărani, cavaleri, vânători, clerici, negustori, etc. Dan Duțescu, tălmăcitorul în limba română, a realizat o operă de traducere exemplară, care se va adăuga, sintem siguri la marile succese ale artei tălmăcirii în limba noastră. În aceeași categorie de preocupări intră traducerea, după original, a marelui poem dramatic al literaturii sanscrite, *Sakuntala* lui Kalidasa. Va apărea, de asemenea, o culegere din operele poetului clasic italian Giosue Carducci, cunoscutul roman al lui Prosper Merimée, *Cronica domniei lui Carol al IX-lea*, opere mai puțin cunoscute ale lui Turgheniev, Zola, Anatole France, H. Mann, Șalom Alehem, etc., precum și scrieri aparținând unor scriitori ca: Dostoievski, Leonid Andreev, N. G. Cernișevski, Nikolas Baratașvili, Ivan Vazov, Hašek, Slowacki, Dickens, etc.

Cea mai mare parte a volumului de traduceri îl ocupă literatura contemporană. La loc de frunte se situează, desigur, difuzarea literaturii celei mai înaintate, literatura realismului socialist.

Opere de o mare valoare ca cele ale lui Gorki și Maiakovski, Alexei Tolstoi, N. A. Ostrovski și Șolohov, precum și acelea ale unor scriitori ca Serafimovici, Fedin, Ehrenburg, Simonov, Fadeev, Nikolaeva, Vera Panova, etc. au intrat de multă vreme în conștiința cititorului nostru.

Vom constata, de la început, în editarea literaturii sovietice, o mare diversitate tematică, asigurată prin prezența unui însemnat număr de scriitori aparținând mai tuturor generațiilor și diferitelor republici socialiste sovietice. Din opera lui Fedin, apărută până acum în șase volume, în 1963 vom da volumul al VII-lea, care include romanul *Rugul*. Recentul roman al distinsului scriitor sovietic continuă *Primele bucurii* și *O vară neobișnuită*, aducând acțiunea în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Distingem, de asemenea, din producția editorială a lui 1963, privind literatura sovietică, trei opere de o valoare deosebită, care au în centrul lor chipul lui Lenin. Este vorba de *Omul mai presus de toate*, poem dramatic aparținând poetului Ilya Selvinski, în care ne sînt evocate ultimile zile din viața genialului conducător al proletariatului. Regretatul scriitor, E. Kazakevici, în nuvela *Caietul albastru*, una din ultimele sale lucrări, zugrăvește o scurtă perioadă din viața lui Lenin, anume cea după evenimentele din iulie 1917, în timp ce cartea lui S. Dangulov, *Lenin stă de vorbă cu America*, este alcătuită din povestiri bazate pe fapte autentice, întrucît scriitorul l-a cunoscut, personal, pe Lenin. Doi dintre clasicii poeziei sovietice, Maiakovski și Tvardovski vor fi prezenți prin volume cuprinzătoare, în timp ce Ilya Ehrenburg se va înfățișa cu o excelentă *Viață a lui Grachus Babeuf*, în care cunoscutele sale virtuți artistice vor fi puse în slujba evocării unei

extrem de interesante personalități. Cartea lui A. Stepanov, *Familia Zvonariov*, va fi o continuare a acțiunii din *Port-Arthur*, roman de mare succes apărut cu doi ani în urmă în traducere românească. Tema romanului o constituie atitudinea intelectualității ruse față de mișcarea revoluționară de la începutul secolului nostru. Din opera lui M. Stelmah, unul din cei mai marcanți reprezentanți ai literaturii sovietice ucrainiene, vom da romanul *Piine și Sare*. Galina Serebriakova va continua *Tinerețea lui Marx*, cu noua sa carte, *Furtul focului*, în care înfățișează, cu aceeași minuțiozitate istorică și aceeași artă narativă, viața și activitatea lui Marx și Engels dintre 1843 — 1849. Deosebit de interesante se vor dovedi cărțile sovietice axate pe teme actuale, din care cităm următoarele: *Mai târziu ca furtuna* de S. Rașidov, *Salda* de A. Kahhor, *Neastimpărații* de A. Șubin, *Fetele* de B. Bednii, etc. În toate aceste cărți, răzbate cu o forță irezistibilă suflul și poezia vieții noi, iar chipurile celor care construiesc comunismul va rămâne, pentru multă vreme, modele demne de urmat. Menționăm și alte cărți sovietice care se traduc în momentul de față și a căror problematică va interesa îndeaproape pe cititori: *Armata de cavalerie* de I. Babel, prozator mai puțin cunoscut la noi, dar a cărui operă conține valori artistice de prim rang, *Foieletoane de popularii Ilf și Petrov*, *Prietenul necunoscut* de V. Kaverin, *Început de viață* de S. Mașșak, *Două vieți* de S. Voronin, etc.

În același timp, vom pune la dispoziția cititorilor adevăratele valori ale literaturii din alte țări, literatură care oglindește cu veridicitate diverse probleme contemporane, care este fidelă marilor tradiții ale artei literare. În anul acesta va apărea, astfel, cel de la șaselea volum, *Cîntecul lebedei*, al ciclului *Forsythe Saga* de Galsworthy, ciclu care constituie o culme a realismului critic englez din secolul al XX-lea. Tot din literatura engleză contemporană, cititorii vor întâlni scrieri aparținînd unor scriitori ca John Braine (*Drumul spre înaltă societate*, roman care a inspirat și scenariul cunoscutului film ce a rulat pe ecranele noastre), sau J.B. Priestly, al cărui roman, *Strada ingerului*, înfățișează cu forță realistă aspecte din viața micii burghezii londoneze, a cărei existență este amenințată de lumea capitalului. Se știe că în 1962 a apărut romanul vieții lui Van Gogh *Bucuria vieții*, datorat scriitorului american Irving Stone, carte care a fost primită cu un deosebit interes de lumea lectorilor. În anul care vine, ei vor citi o biografie despre unul din pictorii din cercul de la Paris al lui Van Gogh, amintit adeseori în *Bucuria vieții*; este vorba de viața romanțată a marelui pictor francez Gauguin, pe care o datorăm scriitorului englez Somerset Maugham. Titlul cărții este deocamdată: *Luna și doi bani jumate*. Tot despre viața unui artist, scrisă de el însuși este vorba în cartea cunoscutului pictor progresist, Hans Grundig: *Între carvanal și miercurea cenușie*. Alte cărți ale autorilor germani: *Fiii* de Willy Bredel, *Cazul sergentului Grișă* de A. Zweig, *Dosarul albastru* de F. Kaul.

Nu vor lipsi, desigur, cărți ale autorilor contemporani sau clasici francezi. În afară de Emile Zola sau Anatole France, din opera cărora va apărea cîte un volum de proză scurtă, vom traduce și edita cărți ale unor scriitori contemporani francezi mai puțin cunoscuți la noi, dar cu o operă consacrată prin valoarea ei artistică și semnificație socială. Vom da, astfel, la iveală o selecție de nuvele din opera lui André Maurois. Alain Prevost evocă, în *Întîmplare la Vercors*, momentul tragic al trădării mișcării de rezistență de la Vercors, în timp ce André Wurmser va delecta pe cititori printr-un fel de pseudo-roman polițist, *Asasinul a murit primul*, scris cu multă vervă și spirit. Va atrage atenția,

În mod deosebit, un volum de teatru francez contemporan, care include piese reprezentative ale unor dramaturgi cunoscuți ca: Jean-Paul Sartre, Jean Anouilh, Jean Giraudoux, Marcel Aymé, Armand Salacrou și Jean Cocteau. Din literatura italiană contemporană, cartea care va avea cel mai răsunător succes va fi, desigur, *Leopardul* lui Giuseppe Tomasi di Lampedusa, operă unică și postumă a scriitorului italian; romanul înfățișează, cu o vigoare artistică uimitoare, momentul formării statului național italian, între 1860—1862. Versiunea românească a cărții lui Lampedusa va fi precedată de o prefată scrisă cu sensibilitate și adâncime de criticul Dan Hăulică. Alte cărți din literatura italiană: *Anii judecării* de Giovanni Arpino, în care ne este înfățișată viața unei familii de muncitori; *Artiglio a mărturisit* de Silvio Micheli, roman bazat pe faptele autentice ale unui grup de scafandri; *Incendiu la cadastru* de Carlo Montella, în care autorul volumului de nuvele, *Cu limuzina în paradis*, apărute și în traducere românească, reflectă viața tragi-comică a micii funcționării dintr-un orașel de provincie italian.

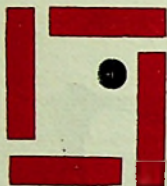
Din literatura contemporană progresistă americană, și în anul viitor ca și pînă acum se vor găsi în librării citeva cărți de o valoare deosebită. Este vorba de *Elmer Gantry*, unul din cele mai puternice romane ale lui Sinclair Lewis, critică ascuțită a filistinismului burghez, de culegerea de nuvele, *Mărgăritarul*, de J. Steinbeck, și de romanul lui William Hoffman, *Trompeta*, reflectînd procesul de descompunere morală a unui tînăr sub influența nocivă a moravurilor americane.

În ce privește literatura spaniolă, în anul viitor va apare o traducere cuprinzătoare din opera marelui poet spaniol, Antonio Machado, victimă a regimului terorist al lui Franco, necunoscut încă la noi. Tot din literatura spaniolă contemporană vom publica romanul tînărului scriitor Castillo Navarro, *Moartea la licitație*, în care ne descrie, cu multă vigoare artistică, viața zguduitoare a țăranilor din Murcia.

Din literatura sudamericană, care de-abia în ultimii ani a început să fie cunoscută în țara noastră, vor apărea și în 1963 cărți care vor atrage atenția cititorilor: *Doña Barbara* de Romulo Gallegos (Venezuela), *Tata, tovarășul meu* de Baltasar Castro (Chile), *Anaconda* de Horacio Quiroga (Uruguay) și alte lucrări aparținînd unor scriitori din Cuba, Argentina, Bolivia, etc. Din literatura greacă contemporană, bogată și evoluată artistic, am reținut pentru anul viitor romanul lui Stratis Mirivilis, *Viață în mormînt*, una din cele mai valoroase cărți neogrecești, al cărei mesaj antirăzboinic se degajă cu o excepțională vigoare. Se mai pot cita, desigur, alți autori și alte cărți: *Dacă ai fi fost femeie* de Aziz Nesin (Turcia), *Oropsii* de Assis Esperanca (Portugalia), *Bătălia de la Waterloo* de Alexander Kielland (Norvegia), *Zidul alb* de Bozorg Alavi (Iran), *Cazul lui Madjid Rahim* de Zu-N-Mun Aiub (Irak), *Dol pumnii de orez* de Takasi Pille (India), *Jetoane de prezență* de Daniel Gillès (Belgia), *Val de căldură la Berlin* de Dymphna Cusack (Australia), *Popa Cira și Popa Spira* de Stevan Stremac și *În extremis* de Miroslav Krleža (Jugoslavia), etc.

Desigur că planul de traduceri și editări pe 1963 face parte dintr-un program larg, de perspectivă, care prevede apariția în limba română a tuturor valorilor literare clasice și contemporane din toate țările și din toate continentele. Nu ne-am propus să vorbim despre acest program, căruia statul nostru democrat-popular îi acordă o mare atenție, ci am avut sarcina, mai modestă, de a prezenta cititorilor o parte din cărțile pe care le vor găsi în librării în cursul anului care începe.

CĂRȚI NOI DIN LITERATURILE ASIEI

Răsfoind cartonașele din cutia etichetată, impropriu, «literaturi indo-europene» de la fișierul Bibliotecii Centrale de Stat sau Bibliotecii Academiei, îți poți face o idee asupra strădaniilor editurilor noastre de a face cunoscută cititorilor români literatura unei țări de mărimea unui continent și a cărei populație numără peste 400 de milioane de locuitori: India. Numărul traducerilor din literatura hindusă apărute în ultimii ani însumează 15 volume. Totuși, fiecare lucrare în parte este o operă reprezentativă, valoroasă, ceea ce suplinește până la un anumit punct numărul redus și totodată vădește grija editurilor de a pune — în ciuda greutăților obiective — la dispoziția maselor de cititori lucrări ale celor mai buni scriitori ai marelui popor din miazăzi.

Volumele apărute până acum, includ bine-venita reeditare a *Sacontalei* în traducerea lui George Coșbuc, o culegere de articole despre educație și învățămînt ale lui Tagore, importante lucrări ale lui Jawaharlal Nehru (*Descoperirea Indiei* și *Autobiografie*), beletristică modernă semnată de Mulk Raj Anand, Krishan Chandar, Prem Chand, Bassu Baren, Bhattacharya, etc.

Reeditarea de către Editura Tineretului a dramei în versuri *Sacntala* de scriitorul clasic hindus Kalidasa a constituit un eveniment în lumea literelor din țara noastră. Și aceasta cu atît mai mult cu cît traducerea liberă a lui Coșbuc, direct după originalul în limba sanscrită, este prin ea însăși o operă de artă. Kalidasa a fost unul dintre cei mai mari poeți, sau poate chiar cel mai mare, al Indiei clasice. A trăit, după cum susțin orientaliștii, în secolul V al erei noastre și pe lângă drama mai sus menționată, specialiștii îi mai atribuie două drame în versuri *Malavika* și *Agnimitra* și *Vikravormasi*, două poeme epice *Raghuvarsa* și *Kumara Sambhava*, precum și o elegie *Meghaduta*.

Sacntala este povestea de dragoste a înțeleptei Sacontala și a regelui Dușanta. În urma blestemelor lui Camva, tatăl de suflet al Sacontalei, Dușanta trebuie s-o părăsească, nu însă înainte de a-i dărui un inel de aur, care să pecetluiească și totodată să mențină vie dragostea lor. După multe peripecii Sacontala reușește să ajungă, împreună cu fiul ei, la curtea lui Dușanta, care însă o izgonește acuzînd-o de necredință pentru că venise fără inel. Pînă la urmă un servitor de la curte găsește inelul în burta unui pește prins în Gange, unde-l pierduse Sacontala cu prilejul unei abluțiuni. Totul se sfîrșește cu bine spre fericirea celor doi îndrăgostiți, care reușește să se întîlnească spre a nu se mai despărți nicio dată. Drama aceasta poate fi socotită ca un imn închinat dragostei adevărate, fidelității și sentimentelor pure, fără, însă, a trece cu vederea raporturile sociale, micimea și caracterul joșnic al dregătorilor de la curtea lui Dușanta.

Importanța reeditării *Sacntalei* constă și în faptul că prin ea cititorul român își face o idee despre tradiția literară a Indiei, pe care s-a clădit literatura modernă

a acestei țări. (În acest sens credem că ar fi necesar ca Editura de Literatură Universală să purceadă la traducerea măcar parțială și chiar în proză a marilor poeme epice *Ramayana* și *Mahabharata*).

Recenta aniversare a centenarului nașterii lui Rabindranath Tagore a prilejuit editarea în condiții grafice optime de către Editura pentru literatură universală a ciclului de poeme *Grădinarul* (cu subtitlul — « poeme despre dragoste și viață ») în tălmăcirea lui Iv. Martinovici și a culegerii de povestiri *Ghirlanda dragostei*, tradusă de Al. Philippide și Mihail Leicand. Tot cu acest prilej Editura Pedagogică a publicat o culegere de articole și eseuri despre educație și învățămînt, rod al experienței dobîndite de inițiatorul și organizatorul școlii Santiniketan, iar comisia Națională pentru UNESCO a publicat un studiu bibliografic despre Tagore și România. Aceste editări, pe care le putem considera ca omagiale, au fost precedate de apariția, în 1958, a culegerii de povestiri intitulată *Pietrele flămînde*, traduse și prefăcute de Petre Solomon.

Rabindranath Tagore este figura cea mai impresionantă a literaturii indiene moderne, acela care a reușit primul și, poate, cel mai bine să ne prezinte India, viața și problemele ei, în perioada luptei pentru cucerirea independenței naționale, într-o formă care, deși nouă prin simplitatea ei, își trage seva din bogata tradiție literară a țării. Tagore, laureat al Premiului Nobel în 1913, a făcut cunoscute lumii întregi potențele patriei sale, pe care colonialiștii britanici încercau din răspuțeri să le ascundă sau să le minimalizeze.

Născut la 7 mai 1861, într-o familie de intelectuali de vază din Bengal, Tagore își face studiile în Anglia. Întorcîndu-se acasă, se stabilește în satul Shilaida, pe malul Gangelui. Viața pe care o duce în mijlocul truditorilor pămîntului, îl determină, treptat, să renunțe la ermetismul și simbolismul pe care le abordase în prima perioadă a creației sale și să adopte o poziție realistă, mai ales în scrierile sale în proză. A fost un scriitor fecund, care numără la activul său mai mult de 50 de volume de versuri, cam 30 de piese de teatru, vreo zece romane, peste o sută de povestiri, iar numărul cîntecelor pe care le-a scris depășește trei mii.

În concepția lui Tagore lumea este o manifestare a bucuriei creatoare, a divinității și ea se concretizează în bucuria de a trăi. Pentru el dragostea între bărbat și femeie, dragostea pentru adevăr și frumos sînt sentimente profunde și, în același timp, înălțătoare și purificatoare. Tagore consideră omul ca făcînd parte din natura cu care se întrepătrunde. El condamnă izolarea, declarîndu-se pentru o existență umană strîns legată de realitatea inconjurătoare.

Importanța activității marelui bengalez nu se manifestă numai pe plan estetic și etic ci se extinde și pe plan social, făcîndu-l exponentul ideologiei și aspirațiilor păturilor celor mai largi ale poporului său. Tagore a pledat cu strășnicie în favoarea independenței naționale a Indiei, ajungînd pînă acolo încît să renunțe la titlul de baronet acordat de guvernul britanic. Povestirile sale, ca și marea majoritate a poeziilor, descriu episoade din viața oamenilor simpli, țărani, artizani, intelectuali pătrunși de ideea nobilă a eliberării patriei. El nu s-a mulțumit cu o prezentare superficială a acestor eroi, ci, cu mijloace simple, a redat viața lor interioară, problemele, sentimentele și preocupările lor. Mai mult chiar, a demascat absurditatea vechilor obiceiuri retrograde, rămășițe ale perimatului sistem feudal, ca, de pildă, deosebirile de castă (*Stăpînul meu, prunc!*; *Împărăția cărților de joc* din vol. *Pietrele flămînde*; *Mohawaya* și *Socoteli* din vol. *Ghirlanda dragostei*), cruzimea exploatareilor, fie ei străini sau autohtoni, ipocrizia unor preoți brahmani, bigotismul și superstițiile. Femeia indiană de o mare sensibilitate și delicatețe sufletească, gata de cele mai mari sacrificii și cu un instinct matern foarte

dezvoltat, revine de multe ori în scrierile lui Tagore (*Caietul, Scrisoarea unei femei, Potolirea geloziei, Mohamaya* din vol. *Ghirlanda dragostei, Curioasa și Lumina ochilor* din culegerea *Pistarele flămânde*). El protestează cu tărie împotriva orînduirii sociale care a transformat femeia într-o sclavă a familiei și apoi a bărbatului. În concepția lui Tagore, femeia este egala bărbatului.

În 1960, Editura pentru Literatură și Artă a publicat «un roman clasic al Indiei rurale» în traducerea lui Al. Ștefănescu-Medeleni. Este vorba de romanul *Godan* al scriitorului realist indian Prem Chand. Dhanpat Raj Shrivastav, pentru că acesta este numele adevărat al lui Prem Chand, s-a născut într-un mic sat în apropiere de Benares, la 31 iulie 1880. La scurt timp după naștere, rămîne orfan de mamă. La vîrsta de 15 ani ajunge capul familiei, pentru că tatăl său, mic funcționar de poștă, moare și el. Luptîndu-se cu greutățile vieții, reușește, totuși, datorită tenacității și puterii sale de muncă, să devină învățător, funcție pe care o deține timp de 20 de ani. În 1909 publică primul volum de schițe, intitulat *Dragoste de patrie*. În urma campaniei de neascultare civică, inițiată de Gandhi, își dă demisia din învățămînt, dedicîndu-se definitiv literaturii și vieții sociale.

«Temelia literaturii este viața. Pe acest fundament se sprijină zidurile edificiului literar» — aceste cuvinte ale sale sînt de fapt chintesența întregii activități pe care a dus-o pe tărîmul literaturii ca unul din fondatorii curentului realist în India. El editează revista *Hans* în jurul căreia adună o pleiadă de autori tineri care militau pentru drepturile oamenilor simpli. În aprilie 1936 are loc la Lucknow, Conferința pentru înființarea Asociației scriitorilor progresiști din întreaga Indie, al cărei președinte este ales Prem Chand. Moare, însă, la Benares în cursul aceleiași an, înainte de a fi putut pune bazele solide ale acestei asociații.

Autor a 13 romane, a peste 250 schițe, nuvele și povestiri, dramaturg, publicist, scriitor pentru copii, scenarist și traducător, Prem Chand abordează teme legate de mișcarea de eliberare națională, emanciparea femeii, trezirea conștiinței de clasă a maselor populare. *Godan* (Sacrificiul) este ultima sa lucrare de mari proporții, apărută în 1936. Tema romanului este, așa cum o arată și subtitlul cărții, viața maselor de țărani indieni, victime ale unei duble exploatare, pe de o parte cea a sistemului colonial britanic și pe de alta, cea a exploatarelor autohtoni. Acțiunea cărții nu este statică, ci este dinamizată de diferențele de concepții dintre două generații ale aceleiași familii de țărani: părinții, care deși sînt oameni cumsecade, muncitori, cinstiți, generoși și își iubesc copii, sînt însă resemnați; Gobar, fiul lor, care moștenind toate calitățile pozitive ale părinților, se transformă treptat într-un revoltat, se alătură proletariatului industrial luînd parte la acțiunile revendicative și la lupta acestuia. Dar Prem Chand oferă cititorilor săi și o bogată galerie de reprezentanți tipici ai burgheziei — mari și mici — și a intelectualității de la orașe. Un exemplu în acest sens îl constituie funcționarul umil și conștiincios eroul povestirii *Smerenie* din volumul antologic *Idilă din Cașmir și alte povestiri indiene* tradus de Valentina Ionescu și publicat de ESPLA în 1955. Ca și în cazul lui Gobar, Prem Chand, dezvăluie procesul trezirii conștiinței demnității umane a unui mic funcționar înjosit și disprețuit de superiorul său care este un englez. Pe lângă *Smerenie*, antologia mai sus pomenită cuprinde povestirea *Nunta* de Krishan Chandar, *Cizmarul și mașina* și *Idilă în Cașmir* de Mulk Raj Anand, *Minia* de Manic Banerji și *Sclavul liber* de Ibrahim Ghalis, opere ale unora dintre cei mai de seamă reprezentanți ai curentului realist din întreaga Indie. Ceea ce imprimă un caracter de omogenitate acestei culegeri a unor povestiri scrise inițial în limbi diferite este faptul că eroii care o populează ajung toți, ce-i drept pe căi diferite, să descopere adevărul. Prem Chand a fost un realist

incisiv dar totuși reținut. Krishan Chandar, deși pe aceleași poziții realiste, este un liric. Până acum au apărut două volume de povestiri de Krishan Chandar: *Flacăra și floarea*, în traducerea lui Radu Lupan (ESPLA 1954) și *Statutele* în versiune românească de R. Donici și Irina Negură (ESPLA 1956). Scriitorul s-a născut în 1912, în familia unui medic de plasă din Cașmir. Își începe cariera literară sub influența naturalismului și a simbolismului, de care se dezbară cu timpul, mai ales după ce se alătură luptei împotriva colonialismului, în 1936. După împărțirea Indiei în Pakistan și Uniunea Indiană, Chandar este nevoit să părăsească Lahore și să ia calea refugiaților. Deși scriitor de limbă *urdu*, operele sale de o largă respirație reflectă o adâncă cunoaștere a vieții întregii țări atât înainte cât și după proclamarea independenței. Eroii săi preferați sînt oameni simpli care luptă pentru cîștigarea și menținerea demnității umane. Se simte influența lui Gorki, pentru care — în treacăt fie spus — nutrește o mare admirație. Toate povestirile lui Chandar respiră nu numai protestul autorului împotriva nedreptăților sociale ci și convingerea sa nestrămutată că oamenii despre care scrie vor ști să-și făurească o viață demnă, pe măsura aspirațiilor lor. Lirismul său se manifestă în duioșia și căldura cu care își zugrăvește personajele, mici meseriași, șomeri, luptători revoluționari, etc.

Un alt cîntăreț al maselor populare este Mulk Raj Anand, al cărui roman *Culii* a apărut în două ediții românești¹. Fiul unui gravor, devenit mai apoi militar, Anand s-a născut la Peshavar în 1905. Cutreierînd țara în lung și în lat cu regimentul tatălui său a avut posibilitatea să cunoască încă de la o vîrstă fragedă viața celor mulți — a muncitorilor, micilor meseriași, a țăranilor și soldaților.

Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o puternică influență asupra mișcării de eliberare națională și a dezvoltării conștiinței revoluționare a păturilor progresiste ale tineretului indian. Absolvă universitatea din Pundjab în 1925, după care pleacă în Anglia unde studiază filosofia, istoria artelor și literatura. În 1929 devine doctor în filosofie. În 1936, alături de Prem Chand și Zaheer, este unul din inițiatorii Asociației scriitorilor progresiști din întreaga Indie. Tot din acel an datează și romanul său *Culii*, care nu fusese precedat decît de un alt roman *Paria* apărut cu un an înainte. În 1937 pleacă în Spania în calitate de corespondent militar. La întoarcerea în patrie începe să scrie o trilogie (*Satul* — 1939, *Dincolo de apele negre* — 1940, *Spada și secera* — 1942). În 1944 publică un alt roman, cu titlul *O inimă mare*, scrie o mulțime de povestiri și imediat după declararea independenței dă la iveală romanul *Papagalul în colivie*. Vizitează URSS și o serie de țări din Europa. Pentru intensă sa activitate pusă în slujba păcii i se acordă în 1953 Premiul Lenin.

Culii nu este numai povestea scurtei vieți a micului culii Munu, ci și o amplită frescă a vieții celor mai diferite pături sociale care alcătuiesc lumea Bombay-ului și, implicit, a întregii Indii sub stăpînirea colonială britanică. Deși protestul muncitorilor care populează romanul se concretizează printr-o mare grevă, Anand nu distingea destul de bine pe vremea aceea perspectivele luptei revoluționare, subapreciînd elementul conștient în sînul mișcării clasei muncitoare și imprimînd astfel figurilor de revoluționari o serie de trăsături convenționale, nu prea convingătoare. Totuși, în ciuda acestor scăderi, valoarea intrinsecă a romanului este indiscutabilă.

Lupta dramatică dusă de poporul indian pentru dreptul la o viață omenească a constituit și obiectul scrierilor lui Bhabani Bhattacharya, a cărui roman

¹ Prima în 1950, în traducerea lui Octavian Nistor la Editura de Stat și a doua în traducerea lui Octavian Nistor și A. Tita la ESPLA în 1954.

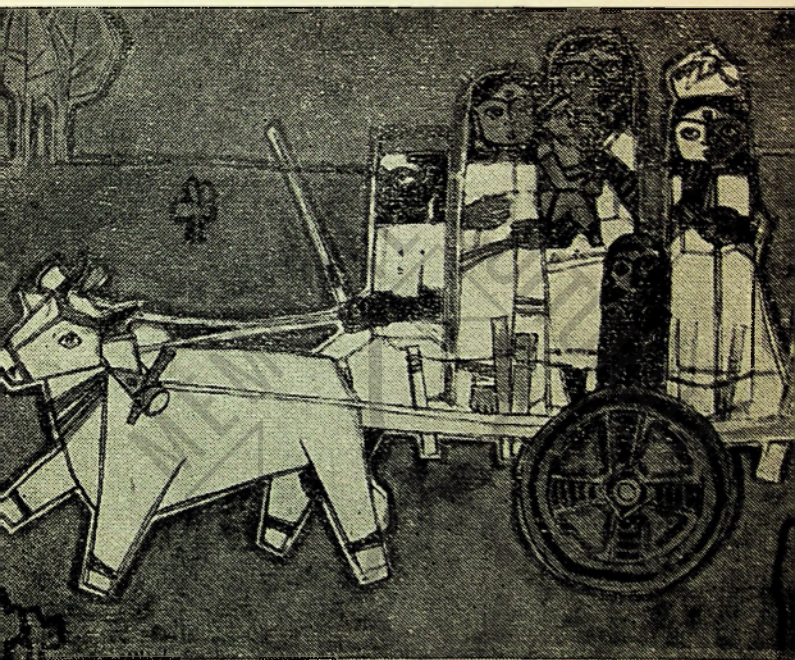
Foamete în Bengal a fost publicat de ESPLA în 1956, în traducerea lui Petre Solomon. Acțiunea cărții se petrece în anii 1942—1943, în timpul războiului mondial, când India a fost victima unei foamete cumplite, și se desfășoară pe două planuri paralele: în Calcutta și în satul Baruni. În fața ochilor cititorilor se perindă reprezentanți ai diferitelor clase sociale, intelectuali burgezi, politicieni, profitori de război, exploatare ai satului, țărani — victime ale dublei exploatare coloniale-feudale — lumpen-proletari, muncitori, etc., toți angrenați în mecanismul epocii respective, dar reacționând în mod diferit. Din lectura romanului reiese limpede convingerea autorului cum că milioanele de flămânzi se vor ridica într-o bună zi să-și ceară drepturile la viață. Nu destul de explicit este însă în roman procesul trezirii conștiinței sociale a acestor mase și rolul care îi revine clasei muncitoare din India. Nici Omol, eroul romanului lui Baren Bassu¹ nu ajunge la înțelegerea căii pe care ar trebui să o purceadă pentru înlăturarea totală a mizeriei sociale ce domnește nestinjenită pe meleagurile sale natale. Baren Bassu se folosește de eoul său pentru a descrie condițiile precare în care trăiau nu numai masele populare sub ocupația britanică ci și intelectualii și familiile lor. În plus, el demască esența armatei coloniale, focar de degradare fizică și morală și analizează dubla situație în care se afla poporul indian în timpul celui de al doilea război mondial, pe de o parte față de japonezi, care erau pe punctul de a le invade țara, și pe de alta, față de englezi care se făcuseră stăpâni pe patria lor de aproape o sută de ani. *Recrutul*, care se încheie cu un apel pentru pace între popoare, este rodul experienței personale a autorului. Baren Bassu s-a născut în 1916 la Calcutta. La 21 de ani îi apare prima culegere de povestiri: *Mari posibilități*. Cinci ani mai târziu se înrolează în armata anglo-indiană. După război, ia o parte din ce în ce mai activă la viața socială, devenind un militant activ în lupta pentru pace și împotriva războiului.

Anul trecut a văzut lumina tiparului, pe lângă scrierile lui Tagore, și romanul de debut al tinerei scriitoare Kamala Markandaya: *Nectar în iulă*, în românește de E. Salah și Fl. Climescu. Autoarea ne prezintă urmările nefaste ale stăpînirii coloniale britanice care se mai resimt în India zilelor noastre. Acțiunea este localizată în sudul țării și, parțial, în Ceylon. Este povestea, relatată la persoana I-a, a unei țărănci, Rukmani, care toată viața a ținut după un strop de nectar, pe care, însă, nu a reușit niciodată să-l culegă. Kamala Markandaya reușește să ne prezinte o imagine cuprinzătoare a stratificării sociale în mediul rural indian, precum și procesul de penetrare a relațiilor capitaliste în sistemul feudal al satelor, ceea ce duce după sine trezirea conștiinței de clasă a exploataților. Mai mult chiar, scriitoarea pune pe tapet o problemă de mare actualitate pentru indieni și anume cea a atitudinii pe care trebuie s-o adopte față de englezi. Ea face o distincție justă între capitaliștii britanici, care nu se deosebesc cu nimic de exploatareii autohtoni, și englezii cinstiți care-i consideră pe indieni egali și prietenii lor. În acest sens trebuie privită figura medicului Kennington, care dorește sincer să-i ajute să se descotorosească de mizerie.

Și revista *Secolul 20* și-a adus contribuția, la popularizarea literaturii indiene în țara noastră, publicând interviuri cu Ahmad Abbas și Sajjad Zaheer, comentarii asupra problemelor vieții literare actuale din îndepărtata țară, un articol despre dramaturgia contemporană, semnat de Vlad Bănășanu și scurte traduceri în numărul dedicat literaturilor afroasiatice².

¹ „Recrutul” în românește de Ada Chirilă și Alice Gabrielescu, ESPLA 1960.

² „Scolul 20”, Nr. 6, 1961.

SHRIMATI B. PRABH (INDIA)

Drumul

În ceea ce privește literatura birmaneză, pentru început, se impune cu necesitate cel puțin publicarea unei culegeri din operele marelui scriitor octogenar Takin Kodo Hmain, laureat al Premiului Lenin pentru pace.

Viața literară a Indoneziei este și ea extrem de puțin cunoscută la noi. Bibliotecile nu semnalează de cât un singur volum tradus în limba română: *Povestiri indoneziene* de Pramudia Ananta Toer¹. Adevărat, alegerea a fost cât se poate de bună, pentru că Pramudia, reprezentant al *Generației din 1945*, este una din

¹ Publicate de ESPLA în 1960, în traducerea lui Demostene Botez.

personalitățile cele mai marcante ale literaturii indonezicne contemporane și totodată șeful secției de literatură modernă a editurii *Pustaka Balai*. Despre viața și activitatea sa pe tărâm obștesc și literar s-a ocupat în studiul său despre literatura indoneziană Al. Gheorghiu (*Secolul 20*, Nr. 6/1961). Scrierile sale de un profund realism sînt nu numai cronici ale luptei de eliberare de sub jugul olandez și japonez ci și ale operei de reconstrucție a patriei sale. *Secolul 20* a publicat traducerea unei povestiri de Achdiat Karta Mihardja, un alt reprezentant de frunte al *Generației din 1945*. Literatura Indoneziei numără o mulțime de opere de valoare universală, care o dată traduse în limba romină, l-ar putea ajuta pe cititorul nostru să-și formeze o imagine mai exactă și mai completă asupra unei țări cu care întreținem relații economice și diplomatice dintre cele mai bune și a cărei cultură poate sta alături de cele mai vechi și bogate din lume.

S. D.

TRADUCERI ROMÎNEȘTI DIN LITERATURA LATINO-AMERICANĂ

În ultimii doi ani, editurile și publicațiile noastre au manifestat un interes sporit față de fenomenul literar latino-american. Constatarea trebuie făcută din capul locului pentru că la îndeplinirea unei astfel de sarcini se cer eforturi deosebite, dată fiind multitudinea de greutăți ivite din însuși caracterul specific al literaturii acestui continent magnific și îndepărtat.

Fără îndoială că unul din succesele înregistrate la noi în acești doi ani a fost publicarea într-o ediție elegantă de peste 780 de pagini a *Antologiei poeziei latino-americane*, îngrijită de către profesorul uruguayean Jesualdo Sosa.

Meritul e cu atât mai mare cu cît greutățile unei astfel de întreprinderi au fost înfrînte, am spune, în întregime.

Pentru o mai bună orientare a cititorilor, profesorul Jesualdo a împărțit aceste veacuri de poezie (de la origini pînă în zilele noastre) în șase perioade distincte. În interiorul fiecărei perioade, Jesualdo a înscris numele poezilor ca fiind cei mai reprezentativi. În total 153. Poate că una dintre marile dificultăți a fost selecția. Dintr-un ocean de nume și opere, îngrijitorul a trebuit să se fixeze numai asupra celor mai bune. Această discernere oricît ar fi de obiectivă poate oferi surprize: dacă poezii din primele perioade și-au asigurat locul în cadrul

istoriei poeziei latino-americane, nu același lucru se poate spune de cei din ultima parte care mai pot fi depășiți de nume noi, nici măcar amintite de data aceasta. În fond intrarea unor nume noi într-o antologie, ca cea de față, nu implică neapărat eliminarea altora așa cum susține Jesualdo, ci o completare firească.

Ne surprinde însă faptul că în această antologie guatemaltecul Miguel Angel Asturias e menționat în treacăt între nume puțin ilustre fără a fi antologat, motivându-se acest lucru prin faptul că Asturias «ar excela mai mult în proză». Lăsând la o parte *Legendele guatemaltece* din 1930, ar fi putut fi incluse în corpul antologiei de față poeme ca *Meditație lângă lacul Titicaca* (*Meditación frente al lago Titicaca*), *Înalt este Sudul* (*Alto es el Sur*), *Bolivar*, *Marimba jucată de indieni* (*Marimba tocada por indios*), sau *Guatemala* din cunoscutul volum *Mesaje indiene*.

Și poate că n-ar fi trebuit să lipsească nici numele lui Bonifacio Birne, cunoscut poet și patriot cuban al cărui poem *Mi bandera* a însoțit o întreagă generație a acestui popor în lupta pentru eliberare, sau cele ale lui Antonio Macias, Carlos Rodriguez, Alvaro Pintos, Yunque sau Luis Alberto Varela, autorul unuia dintre «cele mai dramatice poeme scrise în America noastră» cum spune Alfonso Reyes și încă mulți alții.

Dacă selecția de nume, așa cum am spus, e destul de grea, la fel de grea pare să fie și selecția de piese reprezentative. Am fi vrut de exemplu să găsim din Gabriela Mistral acele fermecătoare poeme ca *Tres arboles*, *Clima*, *La lluvia lenta*, etc., sau am fi vrut transpus în românește acel «Juventud divino tesoro/ ya te vas para no volver /...», din Ruben Darío, poet căruia Jesualdo îi acordă poate prea ușor titlul de «cel mai mare poet al Americii Latine.»

Printre traducătorii care și-au asumat nobila sarcină de «translatori» ai versului latino-american trebuie remarcați poeții români Mihai Beniuc, Maria Banuș, Veronica Porumbacu, Radu Boureanu, Romulus Vulpescu, Ion Frunzetti, etc.

Completată de un serios aparat critic cu însoțiri bibliografice pentru fiecare autor antologat, *Antologia poeziei latino-americane* nu-i numai o carte care-i oferă cititorului de limbă română o idee de principiu asupra configurației poetice a acestui continent de-a lungul veacurilor, ci și un manual de istorie literară util și original.

O a doua traducere care merită o atenție deosebită este romanul scriitorului haitian Jacques Stephen Alexis: *Generalul Soare* (*Compère Général Soleil*) operă literară de o remarcabilă valoare artistică și totodată un document zguduitor al realităților din această țară.

Urmărind viața poporului din deceniul al patrulea al secolului nostru Alexis construiește, într-o compoziție înrudită cu *Mizerabilii* lui Victor Hugo, o uluitoare frescă istorică în care eroii, deși închiși în dimesiunile de timp ale desfășurării acțiunii, poartă pe ei vestmintele viitorului luminos.

Exponent tipic al poporului haitian eroul cărții, negrul Hilarion Hilaris, învață din experiența proprie care e singura cale ce duce spre acest viitor. Încercând să evadeze din foamea chinuitoare în care se zbate, prin furt, Hilarion ajunge în temniță. Aici îl cunoaște pe Pierre Roumel, personaj în care autorul a copiat liniile de caracter ale revoluționarului și scriitorului haitian Jacques Roumain, înțelegând treptat că nu e altceva decât victima unei societăți nedrepte din care nu se poate ieși decât prin luptă. Hilarion Hilaris își reia munca de parcă aparent nu s-ar fi întâmplat nimic. Unindu-și

viața cu cea a Clarei Heureuse, el pleacă să lucreze împreună cu alți emigranți compatrioți pe o plantație din Republica Dominicană unde asistă la împușcarea în masă a conaționalilor săi din ordinul dictatorului Trujillo (Trujillo a executat în 1938 peste cincizeci de mii de muncitori haitieni care lucrau pe plantațiile de trestie de zahăr din Republica Dominicană pentru a infringe în acest fel solidaritatea dintre haitieni și dominicani, în lupta pentru libertate).

Hotărîrea de a se întoarce în patria sa, luată în pripă, îi obligă pe cei trei, el, soția și micul Desiré la o adevărată goană prin pădurile de nepătruns, privați de hrană, de somn și liniște. Din cei trei doar Claire Heureuse va putea păși pe pămîntul natal. Hilarion va muri la cîțiva metri de graniță privind culorile patriei din care plecase alungat de sărăcie. Încordîndu-si ultimile forțe, el se adresează soției: « Vezi-ți de drum înainte fără să întorci capul; trebuie să zămislești un alt Hilarion, alți Desiré! Numai tu poți să-i plămădești din nou! Pășește către alte dimineți de dragoste, către alte zile, ca ziua de sfințul Ion către o viață începută de la capăt! ... Acum știi și tu ca și mine ce se ascunde cu adevărat în adîncul mizeriei și ce face ca toate minunățiile pe care le dăruiește glia noastră să nu fie ale negrilor și ale negreselor ca noi! ... Știi de ce sînt stăpîni albi americani; de ce sînt zilnic alte lacrimi în ochi ... »

Cartea scriitorului chilian Louis Enrique Délano intitulată *Olga*, zugrăvește o tulburătoare poveste de dragoste împletită cu viața de conspirație a comuniștilor din această țară.

Tînărul Pato, în programul căruia nu se înscriu decît munca de la garaj și micile aventuri cu fete sărace, întâlnește într-una din zile, în Olga, chelnărița de la cafeneaua « Rancaguina », pe modelatorul trăsăturilor sale. Devenind revoluționar după un șir întreg de peripecii și scene de gelozie el își va pierde dragostea (Olga va fi împușcată într-o manifestație de stradă), dar va rămîne credincios noului țel: « La început am intrat în Partid fără să știu prea bine de ce, poate ca să fiu cu ea, poate ca să-i fiu pe plac. După aceea însă tovarășii, tu, Green, tu mai mult ca oricine m-ai cîștigat și-am început să văd Partidul altfel, cu alți ochi. Abia acum mă simt cu adevărat unul de-al vostru și vreau ca și voi să mă considerați astfel, Green. Voi învăța și tu trebuie să mă ajuți, voi munci ca s-o pot înlocui, ca să pot ocupa locul pe care ea l-a lăsat gol. »

Scrisă cu o deosebită artă narativă și compozițională, cartea lui Enrique Délano e o reflectare veridică a vieții și luptei tineretului chilian de astăzi.

Pe aceeași linie se înscrie de asemenea romanul lui Volodia Teitelboim *Sămînță în nisip*, apărut anul trecut la Editura pentru literatură universală. Volodia Teitelboim cunoscut la noi și prin romanul *Fiul salpetrului*, își scrie cărțile din imediata apropiere a activității sale, autorul îmbinînd de ani de zile munca de scriitor cu cea de activist de frunte al partidului clasei muncitoare chilienne. *Sămînță în nisip* nu-i altceva decît transpunerea în plan artistic a singeroaselor evenimente care au avut loc după 21 octombrie 1947 în Chile cînd președintele Gonzáles Videla a emis ordinul de arestare pentru membrii Comitetului Central al Partidului Comunist și pentru toți conducătorii sindicali progresiști. Pentru cei peste o mie de arestați în noaptea de 21 spre 22 octombrie a anului respectiv, s-au înghiebat în grabă lagăre de concentrare în regiunile cele mai aspre. Unul dintre aceste lagăre a fost cel din Pisagua, orașel înconjurat de trei părți de stîncile Cordilierilor și pe o parte de apele oceanului. « M-am gîndit — spunea autorul — să scriu o carte cu această temă

de pe vremea înființării lagărului. După ce am stat de vorbă cu deportații care au fugit din Pisagua în perioada celor mai crâncene represii ale lui Gonzales Videla, mi-am terminat prima variantă a romanului *Sămînța în nisip*, dar ea nu m-a satisfăcut cituși de puțin»

Nu bănuia scriitorul că puțin mai târziu, la începutul anului 1956, un nou deportat se va îndrepta spre Pisagua: Volodia Teitelboim. Ceea ce voise să redea pe baza relatărilor celor evadați, avea să cunoască direct. Materialul de fapte abundent, cules din acest nefericit prilej, l-a determinat pe autor să renunțe la prima variantă a cărții, dînd o alta nouă pe care a scris-o într-un timp record: șapte luni.

Sămînța în nisip lasă impresia unui amplu reportaj documentar din lagărul Pisagua. Există momente în care cititorul simte chiar unele ruperi în planul compoziției, romanul fiind de la un cap la celălalt o suită de episoade, de întîmplări petrecute sub teroare, în lacrimi și speranțe. Abia la sfîrșit cititorul va înțelege că între toate aceste episoade există o organicitate deplină în care autorul a surprins cu grație și pricepere liniile principale ale eroului său: poporul.

O carte care s-a bucurat de un succes răsunător la noi a fost *Bertelón 166* aparținînd tînărului muncitor cuban José Soler Puig descoperit și consacrat ca scriitor în urma concursului din 1960 al *Casei de las Americas*. «Dacă ar fi să concentrăm, spune prefațatorul versiunii românești, într-o formulă ceea ce alcătuiește farmecul și valoarea acestei cărți ne-am opri asupra uneia singure: suflul revoluționar. E o carte în care fiecare pagină arde cu incandescenta unei inimi tinere pentru care nu există nimic mai presus decît dreptatea poporului său. E o carte în care regăsești profilul moral al unui întreg popor unit în jurul aceluiași ideal și, în același timp pentru noi, cei care am urmărit departe dar cu inima plină de emoție epopeea poporului cuban, e o cheie care ne explică izvoarele jertfelor și victoriilor care au dus la răsturnarea regimului cumplit al lui Batista, la instaurarea libertății și independenței naționale, la zdrobirea rușinoasei intervenții imperialiste în mlaștinile de la Guantanamo».

Bertelón 166 este o carte de o mare concentrație. Puig vehiculează în interiorul celor o sută cincizeci de pagini cu un nesfîrșit lanț de întîmplări și idei. Majoritatea eroilor din roman sînt tineri, atmosfera de aventură care se degajă uneori din paginile cărții este anihilată de entuziasmul acestor tineri, de mesajul revoluționar pe care-l transmit prin tot ceea ce fac.

În fața pericolului morții care-i amenința la fiecare pas sub chipul călăului Canizares, tinerii «rebeldes», dintre care îndrăgostiții Rolando și Raquel, rămîn multă vreme în amintirea cititorului, învață să trăiască și să cunoască sentimentul utilității lor.

Călit la aceeași flacără, studentul Carlos Espinosa nu se pleacă în fața torturilor de care se îngrozea înainte. Surprins de poliție în momentul în care vrea să facă să explodeze o bombă el va răspunde călăilor: «Bomba asta mi-a dat-o Fidel Castro. Acum e în Sierra și nu vă rămîne decît să dați fuga după el. Dar tu ești fecior de tîrfă și o să-ți fie frică să mergi acolo. Ești fecior de tîrfă și ti n-ai să poți urca»

Dacă alături de titlurile discutate pînă aici amintim pe cele semnate de Pablo de la Torriente Brau (*Aventurile eroului necunoscut cuban*), Juan José Manauta (*Odiseo — Las tierras blancas*) și Maria Teresa León (*Cu cărțile pe față — Juego limpio*) asupra cărora am insistat în mod special în revista noastră, unde în acești ani au apărut peste treizeci și șapte de titluri cuprin-

zind traduceri de proză sau poezie, articole de sinteză, profiluri de scriitori, interviuri și prezentări de opere, avem o schiță completă a interesului care se se manifestă în țara noastră față de literatura latino-americană. Bilanțul satisfăcător al celor doi ani ne îndreptățește să credem că acestor realizări li se va adăuga din ce în ce mai multe în viitorul apropiat.

După cum se observă, însă cărțile apărute la noi în acești ani (cu excepția *Antologiei* și a încă două sau trei titluri) aparțin celei mai recente perioade din literatura hispano-americană. Lucrul acesta e îmbucurător pentru că cititorul e informat, am zice, la zi, asupra acestei literaturi, dar totodată, nu înțelegem de ce nu i se oferă posibilitatea de a cunoaște mai multe opere din trecutul ei, măcar cel mai apropiat. De asemenea, o mai multilaterală reprezentare a literaturii contemporane credem că se impunea. Ne gândim de exemplu la *Sîngele nostru*, romanul scriitorului bolivian Jesús Lara, tablou zguduitor al luptei indienilor pentru pământ, sub conducerea comuniștilor, la *Constructorii* lui Ramon Amai Amador din Honduras, în care este zugrăvită viața grea a muncitorilor din carierele de piatră, la *Petrolul nostru*, romanul scriitorului mexican prematur dispărut, José Mancisidor, la *Huasipungo* a lui Jorge Coronel Icaza din Ecuador, la *Camera gunoaielor* a Carolinei de Jesús, la *Lumea e largă și străină* a lui Ciro Alegria, la cărțile lui Origenes Lessa, ale lui Mario de Andrade și încă la multe altele, care ar îmbogăți bibliotecile de la noi cu lucrări valoroase și în același timp ar stimula și consolida relațiile culturale dintre țara noastră și America Latină.

De asemenea, nu avem încă din păcate în colecția *Cele mai frumoase poezii* editată de Editura tineretului, în cărți separate, versurile lui Cesar Vallejo, Cecilei Miereles, Asturias, Gabriela Mistral, José Marti, Carlos Pellicier, Ruben Dario.

În munca de traducere uneori greutățile care se ivesc, sînt mai numeroase chiar decît cele ce privesc munca de orientare și alegere a unei cărți.

Limba spaniolă, care cuprinde în America Latină o arie de aproximativ 12.500.000 kilometri, vorbindu-se în optsprezece state din douăzeci, seamănă mult cu spaniola din peninsula Iberică, dar, în același timp, ea cunoaște multe aspecte proprii.

Dusă de către conchistadorii spanioli, în aspectul ei de la sfîrșitul secolului XV, atestat în gramatica lui Nebrija, în America de Sud, limba spaniolă a evoluat pe un teritoriu deosebit celui din peninsula.

Mai de grabă ea seamănă cu spaniola din insulele Canare, unde a fost dusă cam în același timp.

Nu trebuie uitată nici observația romaniștilor care susțin că, în majoritate, coloniștii care s-au stabilit în Hispano-America, au provenit din provincia spaniolă Andalucia, deci ei nu vorbeau castellana din jurul Madridului, care a devenit normă a limbii literare, ci spaniola din ținutul lor, cu particularitățile ei lingvistice.

Dacă amintim și marea influență a substratului, adică influența autohtonă, a băștinașilor din aceast întins, avem o schiță aproape completă a trăsăturilor de fapt ale acestei limbi.

Oricîtă maculatură au transportat vasele spaniole la Rio de la Plata, scrisă în limba literară oficială, băștinașii, toți analfabeți pe atunci și azi în mare parte, și-au însușit limba spaniolă, vorbind. Dar ei și-au însușit-o în *felul lor*, îmbogățind-o cu aspecte noi, cu cuvinte din limbile lor.

Lucrul acesta nu reprezintă o noutate în lingvistica spaniolă: limba din America de Sud a influențat uneori puternic, mai ales în domeniul vocabula-

ruului, pe cea din peninsula, fie direct, fie prin canalul nord-american. Pusă în situația de a certifica circulația unui cuvânt, să zicem de origine quechua, încă, aztecă sau arancană, *Real Academia Espanola* s-a dovedit de multe ori « zglăcită », neincluzind cuvântul respectiv în dicționar.

Traducătorul e de multe ori obligat să apeleze la cele mai diverse dicționare pentru ca, în cele din urmă, să aibă neplăcuta surpriză de a nu afla în nici unul, cuvântul în cauză.

Există particularități lingvistice și stilistice greu de reprodus în românește. Asta nu înseamnă că nu pot fi totuși traduse cărțile respective. Pentru un traducător bun, se va găsi oricând un corespondent . . . corespunzător.

În funcție directă de populația care a locuit unul din statele care alcătuiesc America Latină, spaniola are particularități specifice de la stat la stat, de la popor la popor.

Nefiind însă particularități care să țină de natura structurii gramaticale și a formelor verbale, ele pot fi ușor rezolvate.

Cu portugheza lucrurile stau aproape la fel, dacă lăsăm la o parte o certă influență franceză, introdusă mai ales pe calea literaturii, fapt pentru care Benedicto Costa afirma în mod necontrolat că « literatura braziliană este o ramură măreață a literaturii franceze ».

Mai simplu par să stea lucrurile în cazul francezei care se vorbește în Haiti și unde diferențele sînt de mai mică importanță.

Făcînd o confruntare sumară a traducerilor de la noi se constată că uneori rezultatul nu-i nici pe departe cel scontat.

Ceea ce uimește e că adesea slăbiciunile întîlnite nu se datoresc unei cunoașteri puțin profunde a limbii din care se traduce, ci superficialității de transpunere în românește, traducătorilor lipsindu-le fie practica, fie stăpînirea totală a bogăției de vocabular a limbii romîne.

În acest sens, sub posibilități considerăm a fi traducerea romanului lui Juan José Manauta, *Odiseo* (*Las tierras blancas*, în original) semnată de Ovid Constantinescu și Ioana Busuiocanu.

N. DARIE

ECOURI ROMÎNEȘTI

ANGLIA

Scriitorul englez John Alick West, oaspete al țării noastre s-a întâlnit în cursul vizitei sale cu o seamă de scriitori români. Impresiile pe care i le-au lăsat aceste întâlniri și le-a exprimat în următoarele rânduri:

« Am fost foarte fericit să pot vizita *Casa Scriitorilor* din București, unde am discutat timp de o oră cu scriitori și critici literari, printre care Mihnea Gheorghiu, R. Lupan, Mihai Gafița, Petre Solomon — care mi-a dat o copie a poeziilor lui Shelley în traducerea sa — și Maria Banuș, care mi-a oferit la rîndul ei traducerea englezească a mișcătoarei sale poezii *Ție îți vorbesc Americă!* Am petrecut de asemenea o jumătate de oră la Casa de creație de la Sinaia, unde am întâlnit-o pe Nina Cassian, cu care am vorbit despre poezii englezi preferați.

Aceste vizite m-au făcut să-i invidiez pe scriitorii români care au atîtea posibilități de a se întâlni și a-și discuta operele.

Timpul pe care l-am petrecut cu acești scriitori a fost suficient pentru a mă face să mă gîndesc cit de plăcută ar fi o astfel de Casă de creație în munții din Țara Galilor sau pe platourile înalte ale Scoției, unde să pot întâlni alți scriitori, pictori, compozitori, unde să mă pot odihni și lucra în același timp ».

JOHN ALICK VEST

Cunoscutul scriitor englez Graham Greene, care ne-a vizitat țara în vara anului 1962, a încredințat unor reprezentanți ai presei noastre o seamă de impresii stîrnite de privilegiile și realitățile cu care a avut prilejul să se familiarizeze în scurta sa vizită.

— « Sînt multe de spus — a declarat scriitorul unui redactor al *Scînteii*, care l-a rugat să-i împărtășească primele impresii din această vizită. În primul rînd despre frumusețea peisajului. Aveți o țară încîntătoare. Îmi place mult Bucureștiul, care are înfățișarea unui oraș european de anvergură. Magazinele, restaurantele sînt elegante și veșnic pline de lume. Oamenii sînt îmbrăcați bine și cu gust. Litoralul mi-a produs de asemenea o impresie foarte bună: Mamaia poate concura cu orice localitate de acest gen din Europa ».

— « Sînt foarte fericit că mă găsesc în România — a adăugat Graham Greene, într-un salut adresat cititorilor *Scînteii*. Sînt, de asemenea, fericit să descopăr că am aici cititori ».

Într-un interviu acordat *Gazetei Literare*, scriitorul englez a declarat următoarele: « Ceea ce mi-a plăcut de la început în țara dumneavoastră, este lumina. Lumina acestui amurg, care face din lanul de porumb din fața mea o mare de aur, lumina clădirilor noi din Mamaia, care exprimă într-adevăr bucuria de a trăi, lumina pe care o regăsești pretutindeni

pe fețele oamenilor de aci. Mi-a plăcut mult vioiciunea și veselia Constanței; și am regăsit lumina aceasta și în alte locuri, unde am văzut tablourile lui Andreescu, Luchian, Pătrașcu, Ciucurencu — tablouri și pictori care din păcate nu sînt cunoscuți în Anglia deși ar merita să fie ».

În încheierea interviului, Graham Greene a declarat: « Aș vrea să spun că sînt foarte bucuros că am găsit în România o atît de prietenească ospitalitate, care mă face să doresc a reveni cît mai curînd ».

Recent, la aceste declarații despre România, scriitorul a adăugat una la fel de îmbucurătoare: Graham Greene pregătește adaptarea piesei lui Al. Mirodan, *Celebrul 702*, în versiune engleză.

ARGENTINA

„Rafael și cu mine sîntem încă prinși în vraja călătoriilor minunate făcute în România, călătorii din care, ca din vise frumoase, n-am vrea să ne trezim niciodată. Ultima călătorie ne-a prilejuit cunoașterea creației poetice a maestrului Tudor Arghezi. Am înfruntat aventura temerară, dar plină de bucurie de nedescris, de a-l traduce pe marele poet național al dumneavoastră în spaniolă.

În Dobrogea de azi întîlnești la fiecare pas flori, arbori încărcăți de rod și lumină, cîmpii care se îmbină într-un mozaic strălucitor și un aflux crescînd de turiști care duc cu ei imaginea unei Coaste de Azur fericite.

MARIA TERESA LEÓN

Sîntem vechi prieteni ai poporului român. Tot ceea ce am văzut în timpul călătoriilor noastre în această țară ne-a lăsat impresia că poporul român și conducătorii săi au semnat un pact de asigurare cu viitorul. Încredere, liniște și bogăție — aceasta e România. Ultima dată am remarcat, printre altele, arhitectura românească. Oamenii timpurilor noi trebuie să locuiască în case noi, spațioase, pline de viață, tot așa cum viața lor e plină de bucurii. De la valurile Dunării care ne-au vorbit pe strunile trestîilor despre nenumăratele transformări petrecute aici și pînă la cîntecele de nuntă, totul e plin de viață. Ce ar putea fi mai emoționant decît viața pe acest pămînt care aparține oamenilor?...

Tocmai de aceea ne-am gîndit să cristalizăm totul într-o carte. Am vrea ca această carte să semene cît se poate de mult cu un album literar. Dorim să extragem chintesența emoțiilor încercate și entuziasmul care ne-a cuprins de-a lungul întregii noastre vizite și să le îmbinăm într-o simfonie în imagini a vieții românești.

RAFAEL ALBERTI

În ce țară latino-americană ar fi cu puțință azi ca un autor consacrat să coboare de pe pedestalul său și să discute cu simplitate și modestie cu concetățenii săi? În România acest lucru e ceva obișnuit, ca să nu

mai vorbim de faptul că România, cu cei optsprezece milioane de locuitori ai săi, este una din țările cu cel mai mare tiraj de carte.

În această țară toți muncesc și aproape toți studiază în domeniul profesiei pe care o exercită, dar în același timp toți citesc romane și poezii.

Drepturile de plată achitate autorilor de romane și piese de teatru în 1959 au totalizat douăzeci și unu de milioane lei, în afară de enormele avantaje sociale și sindicale de care se bucură scriitorii acestei țări.

În treizeci de ani de muncă literară eu am publicat unsprezece cărți în Argentina și peste trei mii de articole. Tot ceea ce am câștigat mi-ar ajunge probabil să pot trăi în condiții normale doar două luni de zile.

CARLOS RUIZ DAUDET

Maria Teresa León și Rafael Alberti ne-au oferit în versiune spaniolă poezia lui Mihail Eminescu, liric român născut în 1850 și mort în 1889. Ne surprinde poezia lui armonioasă și în același timp viguroasă, epică și sentimentală, combativă și suavă ca sufletul marilor eroi ai lumii care au iubit până la paroxism lumea și au cîntat pădurea, femeia, luna și lacul.

Deși avertizați de traducători că în versiunea spaniolă s-a pierdut strălucirea versului și a subtilității poetului, nu credem. Traducerea este foarte bună; ritmul și cadența poeziei lui Eminescu nu s-au pierdut.

Versul lui se înalță ca tulpinele suave din rădăcinile poporului — « din inima poporului său », spun traducătorii — avînd limbajul și ecoul poeziei romantice împletit cu accentul unui poet de geniu, care fiind al poporului său, este în același timp al întregii lumi.

(din *Literatura*, Buenos Aires, 1962)

În Argentina, la editura Losada din Buenos Aires, a apărut, în colecția *Biblioteca Contemporanea*, un volum de *Basme și povestiri* de Ion Creangă. Tradus în limba spaniolă (după versiunea franceză a Elenei Vianu) de Leon Federico Fiel, volumul cuprinde: *Soacra cu trei nurori*, *Capra cu trei iezi*, *Pungața cu doi bani*, *Dănilă Prepăleac*, *Povestea porcului*, *Povestea lui Stan Pășitul*, *Povestea lui Harap Alb*, *Pata babei și fata moșului*, *Ivan Turbincă* (Ivan el Morral), *Prostia omenească*, *Făt-Frumos*, *Fiul iepei* (Principe Encantador, hijo de la Yegua), *Moș Ion Roată și Unirea*, *Moș Ion Roată și Cuza Vodă* și *Moș Nichifor Coțcariul* (Papá Nikifor, el astuto).

AUSTRALIA

Scriitorul australian Norman Freehill, cu prilejul unei vizite în țara noastră a scris următoarele rînduri:

« Fiind în România, am putut admira progresul impresionant pe care-l face țara în industrie, în construcții. Dar vizitatorul străin trece prea des cu

vederea că, în lumea nouă de azi, mai există și un alt progres, nu mai puțin important pentru poporul român.

În țările socialiste cultura, în înțelesul cel mai larg al cuvântului, este un bun al întregului popor; în România unde cultura a devenit într-adevăr un bun al poporului, ansamblurile, trupele de teatru, artiștii celebri care înainte erau prezenți numai în capitală, pot fi văzuți astăzi, în colțurile cele mai îndepărtate ale țării. Altădată monopol al capitalei, frumosul și desfătarea artistică sînt acum la îndemîna tuturor.

Nu există oraș cît de mic, nici o întreprindere industrială care să nu aibă propria sa activitate artistică, o activitate vastă și care se bucură de popularitate. Clădirea cea mai impunătoare din orice localitate, poți fi sigur că este un palat sau o casă a culturii.

Numărul dramaturgilor din trecut s-a îmbogățit cu o seamă de noi autori de piese de teatru, care se inspiră din realitățile vieții contemporane.

Atît de mare și puternic este interesul manifestat pentru dramaturgie în România încît, în ciuda construirii de numeroase teatre noi, numărul lor pare încă insuficient.

Timp de o lună de zile, cît am stat în București, am gustat din bogăția realizărilor artistice, reprezentate pe scene sau pe estradele de concert, am vizitat Galeriile de artă, Muzeul de istorie al orașului București, și multe altele. Trupa de balet, de cea mai bună calitate, am admirat-o vizionînd un spectacol cu *Tricornul* de De Falla, a cărui interpretare e în adevăr remarcabilă.

N-am să uit niciodată concertul dat de marele violonist sovietic David Oistrach (pe care-l auzisem și în China și în Australia) cu orchestra filarmonică «George Enescu» din București. Calitatea muzicală a acestei formații este la nivelul celor mai bune orchestre din lume. Și turneele multiple ale filarmonicii bucureștene în străinătate, la Viena, Helsinki sau Berlin au demonstrat-o pe deplin.

Orchestra de muzică populară «Barbu Lăutaru» mi-a făcut cunoștiință cu cîteva dintre cele mai frumoase creații ale folclorului național românesc. Creațiile contemporane ale acestui folclor cu străvechi tradiții, mi-au făcut o deosebită impresie. Solista cîntecelor pe care le-am ascultat aici, Angela Moldovan, este plină de farmec și cîntă cu un veritabil temperament. Voci la fel de frumoase am avut prilejul să ascult la teatrul de operetă, în opereta românească *Lăsați-mă să cînt* de Gherase Dendrino. Pe scena oricărui teatru de operă, asemenea opere ar fi la înălțime.

Fiecare seară a șederii mele în România se încheia cu un spectacol. Un concert Schumann mi-a dat prilejul să cunosc cîțiva tineri artiști romîni laureați ai multor competiții internaționale: baritonul Dan Iordăchescu, violoncelistul Radu Aldulescu sau cuplul fraților Ștefan și Valentin Gheorghiu.

Spectacolele de teatru pe care au posibilitatea să le vadă bucureștenii pornesc de la Molière și Shakespeare pînă la Brecht, Arthur Miller, Maïakovski sau J.B. Priestely. Cu toate că auzisem de montarea originală a clasicii străini, de interpretarea autentică a actorilor, am dorit să văd numai spectacole cu piese românești. Drama istorică *Vlăcu Vodă* a clasicului Al. Davilla, nu se limitează la jocul de scenă și decoruri care sugerează epoca acțiunii. Spectacolul transmite un mesaj deosebit de actual, cel al dragostei de patrie.

Am văzut piesele *Mi se pare romantic* de Radu Cosașu, și *Filcele* de Sidonia Drăgușan, piese cu subiecte luate din actualitatea de azi a Romîniei.

În sfîrșit am avut posibilitatea să văd spectacolul care a făcut înconjurul lumii, *O scrisoare pierdută*, a binecunoscutului dramaturg clasic român,

I. L. Caragiale. Verva și satira caustică a marelui dramaturg român are în actorii «Teatrului Național» bucureștean, interpreți de înaltă clasă. Mi-am rezervat către sfârșitul șederii în România vizionarea operei *Oedip* a lui George Enescu despre care auzisem că este o producție grandioasă, o încununare a operei marelui muzician român.

Într-adevăr *Oedip* produce o impresie puternică. Spectacolul este excelent. Decorul este excelent. Partea orchestrală constituie o realizare în deplinul sens al cuvântului. Voci de primă calitate posedă nu numai soliștii ci și corul.

Socot că cea mai bună mărturie a frumoaselor mele impresii despre România este aceea că am îndrăgit aceste locuri pe care sint hotărît să le revăd cît mai curînd.

NORMAN FREEHILL

BELGIA

În colecția *Antologie de l'Audiothèque* din Bruxelles a apărut recent în format mic volumul *Poeme alese* de Tudor Arghezi. Traducerea versurilor aparține poetului belgian Charles Moisse. Sint traduse, din *Cuvinte potrivite*: *Testament*, *Cîntec de adormit* *Mitzura*, *Morgenstimmung*, *Abundență*, *Psalm*, *Jîgnirea*, *Agate negre*, *Caligula*, *Duhovnicească*, iar din *Flori de mucegai* — *Rada*.

Pe prima filă a *Poemelor alese* au fost reproduse portretul poetului precum și poezia *Inscripție pe o ușă* în romînește, după original, semnată de autor.

KAREL JONCKHEERE

Scriitorul belgian de limbă flamandă Karel Jonckheere (născut în 1906, la Ostende) este autorul a numeroase volume de versuri și proză. În 1947 și 1956 el a fost distins cu Premiul Național pentru poezie, — premiu care se decernează în Belgia odată la trei ani.

În vara anului 1962, scriitorul belgian a fost de două ori oaspetele țării noastre, înții cu prilejul semi-centenarului I. L. Caragiale, iar apoi ca invitat al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., pentru a pune la punct detaliile unui proiect de editare a unei antologii de poezie românească în limba flamandă (neerlandeză), și a unei antologii de poezie flamandă în limba română. În urma acestor două călătorii scriitorul ne-a trimis din Belgia articolul pe care-l publicăm mai jos.

«Am umblat peste tot, și am comis vreo zece cărți de poezie. Un izvor permanent de inspirație rămîne pentru mine marea — cel mai mare izvor al lumii. Ea mă însoțește pretutindeni, și o confund uneori cu singele meu. Am descris-o, am simbolizat-o, și am exploatat-o adesea.

În scara aceasta mă întreb cum se face că priveliștile pămîntului, și țările pe care le-am vizitat nu figurează în versurile mele? Pentru că mi-am desertat impresiile despre ele în paginile cărților mele de călătorii? N-aș crede. Aș putea să scriu o carte în proză cu impresiile mele despre România, tot așa cum am scris despre Cuba, despre Mexic, despre Texas, despre Louisiana și despre Congo. Încă n-am scris-o, dar am scris, în schimb, șapte poeme despre România, și simt că voi mai scrie și altele. Este, pînă-n prezent, singura țară — cu excepția țării viselor mele — care a ajuns să-mi canalizeze dintr-o dată reacțiile.

Cred că am descoperit farmecul României, mai bine zis al românilor. Mi se pare că tocmai acest anotimp continuu de germinație, aproape vizibilă pentru un străin, și aproape auzibilă, aidoma mării înapoia unor dune, — m-a intrigat, m-a atras, m-a subjugat, m-a fermecat și m-a inspirat.

Recitind — ceea ce fac rareori, dar o fac pentru că în clipa asta mă dau în vileag, — recitind cele câteva poeme care, de-aici înainte, mă leagă de România, încep să mi se pară mic însumi cam strănii. Oare miracolul poeziei să fie mai puternic și mai vindecător decât convorbirile diplomatice? Mulțumesc României că mi-a prilejuit această presupunere. Ceea ce nu mă împiedică de fel ca, trăgând perdelele asupra serii ce pune stăpânire pe brazii mei, — să cad pradă unei melancolii care nu are nimic comun cu melancolia toamnei ».

KAREL JONCKHEERE

DOR DE GRANIȚĂ

În treburile politice de ce m-aș pierde
cînd un obraz altui obraz i-e mărturie
cînd Marea Neagră cu Marea Nordului seamănă
cînd bacul dunărean îmi recunoaște pasul
cînd îmi alintă buza vinul bun
cînd prospectează gitlejul meu zăcămintele unui limbaj mai
noptarec
cînd înjurătura flamandă farmecă o ureche mai ușoară
cînd aceeași lună-mi scade nostalgia?

Apoi de mă uit la harta din avion
pe cînd mă însoțesc nori din apus
cum aș mai crede-n granițe
ce nu-s decît hîrtie, capricii, suferință?

UCENICUL

Mă iată iar acasă și lecția mi-o-nvăț
în odaia știută. Curînd voi adormi.
Două mîini ating în bucătărie vasele,
zece degete mici gînguresc din Enescu.

Acolo printre munți e-o oră mai tîrziu
cine doarme-n patul din Mamaia la mare?
Cine bea din paharul meu la poalele Carpaților?

Fiul artistului

H. MATISSE (FRANȚA)

Cine tălmăcește versul scris odinioară?
Și cine se-ntreabă, pe gânduri, ca mine,
ce-i un străin, un dușman, un prieten?

În românește de MIHAI BENIUC

Ziaristul belgian Camille Delecloos a întreprins o vizită prelungită în România, parcurgând țara noastră în lung și în lat, după cum spune el însuși — «de la munții Carpați la plaja Mării Negre, 3000 de km. străbătuți cu mașina, cu autobusul, cu trenul, avionul și chiar cu căruța.» Rezultatul acestei vizite a fost cartea *A travers la Roumanie nouvelle* («De-a lungul României noi») apărută în editura: Lloyd Anversois, Anvers 1962, din care spicuim aceste rânduri asupra capitalei noastre:

Așa cum am putut constata, Bucureștiul continuă să se înfrumusețeze într-un ritm rapid. Puține capitale oferă atât de multe artere largi, piețe spațioase și vaste insule de verdeață, fără să mai punem la socoteală frumoasele lacuri care întregesc podoaba naturală a orașului.

Complexul de la Buftea mi s-a părut o adevărată uzină a filmului. Înainte de a ajunge la această uzină a cinematografului constituită de studiourile, laboratoarele, atelierele și celelalte instalații ale Complexului Cinematografic de la Buftea, cinematografia românească își avea, dacă nu chiar istoria, antecedentele ei, datînd de o jumătate de veac. Într-adevăr, începuturile se situează în 1913 cînd a fost creat primul film românesc, un «mare film istoric» despre războiul independenței țării, cu un mare număr de figuranți. Georges Sadoul vorbește, de altfel, de aceste începuturi în a sa istorie a cinematografului mondial. Dar abia în 1949 se situează adevăratul început al industriei române cinematografice. În primul moment, s-au folosit platouri improvizate în foste săli de proiecție. Apoi au fost construite două platouri în localurile unde se află, în prezent, studiourile televiziunii din București. În 1950, s-a început, la 18 km de Capitală, spre Ploiești, construirea clădirilor al căror ansamblu, pe cale de a se întinde mereu și repede, constituie astăzi enormul *Complex Cinematografic Buftea*, a cărui fațadă indică, ea singură, importanța și caracterul lui arhitectural.

În afara celor șase imobile de locuit pentru 260 de familii, a timpăriei și a altor ateliere precum și a cîtorva localuri administrative și sociale, acest ansamblu, care se întinde pe unsprezece hectare, cuprinde o întreagă serie de instalații pentru producția, proiecția, studiul și tratarea filmelor. Anume: două mari platouri de cîte 400 metri, un platou pentru înregistrarea sunetului, un platou de studiu și de trucaj, un platou de proiecție prin transparență,

o „uzină de dezvoltare“ cu cabinetele ei negre, cu rezervoarele, uscătoarele, sălile de montaj și laboratoarele de triere, 12 săli de proiecție de dimensiuni felurite, numeroase săli pentru decoruri, o piscină, un tunel, un castel de apă și alte instalații anexe ca, de pildă, sala motoarelor.

Motoarele au o importanță primordială în această „uzină a cinematogra-fiei“ în mare măsură mecanizată, în care platourile sînt mecanizate și toate materialele transportate automat de la un etaj la altul și chiar la cel de al patrulea etaj. Complexul este dotat cu aer condiționat și posedă o uzină electrică proprie.

CAMILLE DELECLOS

BRAZILIA

M-am simțit în România ca acasă. Deși avionul care m-a adus aici era românesc, am avut impresia că mă aflu pe bordul unui avion brazilian.

La urma urmelor avem aceeași origine latină. Cît despre limba romină, o înțeleg perfect. Nici n-am nevoie de interpret. Se aseamănă foarte mult cu limba noastră.

Invidiez teatrul românesc pentru multiplele posibilități de care dispune pentru punerea în scenă a unor piese de mare amploare, cu distribuții numeroase și cu montări costisitoare.

La noi teatrul este o afacere și ca orice afacere trebuie să cuprindă cît mai puține personaje.

Există numeroase prilejuri de a face schimburi culturale, printre care schimburi de cărți și piese de teatru. Am discutat cu personalități literare de frunte din România asupra posibilităților de publicare a unei antologii a literaturii romine în Brazilia. În acest fel, popoarele noastre s-ar cunoaște mai bine.

GUILHERME FIGUEIREDO

Industria în Republica Populară Romină se dezvoltă într-un ritm rapid. Afirmția repetată a unor cercuri latino-americane că socialismul nu poate să prindă rădăcini la popoarele de origine latină este dezmințită în mod categoric.

În această țară construirea socialismului va fi terminată peste cîțiva ani, deschizîndu-se astfel drumul care duce spre comunism. Periodic scad prețurile la mărfurile de larg consum și cresc salariile.

Revoluția culturală face și ea pași uriași.

Cu prilejul manifestărilor în cinstea zilei de 23 August, ziua eliberării poporului romîn de sub jugul fascist, am văzut un mare număr de ansam-bluri populare, cu tineri îmbrăcați în costumele naționale ale diferitelor

regiuni. Tot timpul ei au dansat în mijlocul mulțimii, iar seara au prezentat un spectacol pe scena în aer liber din Piața Palatului R.P.R. și au dansat pe străzi până noaptea târziu. Costumele deosebit de pitorești și ritmul vioi al cîntecelor și dansurilor au făcut și mai strălucitoare această mare sărbătoare a poporului român.

Dorința noastră arzătoare este de a se stabili relații tot mai strînse între Brazilia și Republica Populară Romină, pentru că este un lucru îndeobște cunoscut că, cu cît sînt mai solide legăturile prietenești între națiuni, cu atît mai puternică este garanția păcii în întreaga lume.

ANTONETA DIAS de MORAES

R. P. BULGARIA

Orașul meu natal este Vidinul, pe Dunăre, în fața orașului românesc Calafat. Între aceste două orașe se află o insulă cu sălcii — și adesea în copilăria și adolescența mea mergeam acolo cu prietenii. În rîndurile tinereții bulgar (ca și în rîndurile celui român) în anii aceia, puternicii zilei se străduiau să infiltreze o ură șovinistă sălbatică între cele două popoare — dar pe această insulă noi ne întîlneam cu copiii romîni, alergam, ne zbenguiam cu ei și discutam cu ajutorul unui coleg de școală al nostru, dintr-unul din cele cîteva sate cu populație romînească de pe malul bulgăresc al Dunărei. Ce băieți minunați erau acești romînași! Și astăzi îmi amintesc de unul dintre ei — de Ion, un băiețandru oacheș de vreo 14—15 ani, care, înălăturîndu-și mereu de pe frunte zulufii rebeli ne cînta «doine» romînești. Eu de-atunci, în mare taină, scriam, mă atrăgea poezia și l-am întrebat pe Ion despre poezia romînească. Nici el nu știa prea multe, dar totuși mi-a pomenit numele lui Eminescu.

Spațiul restrîns al acestor însemnări nu-mi permite să povestesc mai mult despre prietenia mea cu romîni în anii mei de școală sau de studenție. Cu ani în urmă, bunicii lor fugiseră în Bulgaria de silnicile ciocoilor — trăiau împrăștiati printre bulgari și eu am tovărășit mult cu acești tineri romîni. În familie vorbeau romînește (nu limba curată, literară, ci un dialect) dar limba în care scriau era cea bulgară. Unii dintre ei scriau și tipăreau versuri, ca prietenul meu cel mai apropiat Marin Florov, care semna cu pseudonimul Verdea Leoșkin. Foarte sărac (tatăl său era argat), el lucra de mic la construcție — și totuși a reușit să termine liceul dar, istovit și bolnav, nu mult după aceea a murit. Eu și cu alți prieteni de-ai mei mergeam seara la construcția încă neterminată, unde lucra el și unde dormea pe saci, și pînă seara târziu, pe vreun perete ridicat abia pe jumătate, discutam cu el, ne citeam împreună versurile la lumina tremurătoare a unei luminări de seu. Marin era comunist, m-a influențat mult și m-a ajutat să-mi însușesc ideile comuniste.

În anul 1932 la începutul activității mele literare, în ziarul comunist «Frontul literar muncitoresc» am scris o nuvelă despre fraternizarea marinărilor de pe un vas românesc și de pe unul bulgar, în portul Vidin. În anul 1938, în culegerea mea de versuri *Poeme folclorice*, am scris poezia *Iarna*. În ea descriam prima mea vizită la Calafat peste Dunărea înghețată; ideea

exprimată în versuri se referea la urmele războiului trecut dintre români și bulgari și arătam cât de apropiați și de cordiali erau românii pe care îi cunoșteam acum. Și încheiam: «Fiecare iarnă cu zăpada ei — ridică un steag alb pentru pace între țările noastre».

Am doborât noi cu sprijinul hotărîtor al mării armate sovietice, regimurile fasciste — de acum nu ne mai desparte nimic, totul ne unește. În acești ani noi, liberi, am avut de multe ori posibilitatea de a vizita România și nu odată scriitori români ne-au fost oaspeți. Am văzut în uzine și în gospodării agricole colective, poporul român liber, înfloritor, care, sub conducerea slăvitului său Partid Muncitoresc Român, construiește socialismul. Mi-au devenit prieteni buni mulți dintre scriitorii români — Mihai Beniuc, Aurel Baranga, Aurel Mihale, Eugen Jebeleanu, Ferencz Szentler, Victor Tulbure, Radu Boureanu, Mihai Dragomir, Cezar Drăgoi, Nina Cassian. Cu mare bucurie și cu adevărată pasiune depun eforturi pentru traducerea și popularizarea lor în limba bulgară și sînt nespuns de mulțumit de faptul că poeții buni români traduc de multe ori poeziile mele în limba română. Pentru noi, scriitorii bulgari, a fost o adevărată sărbătoare apariția în limba bulgară a unei culegeri de versuri ale poetului român Mihai Beniuc, *Toboșarul vremurilor noi* — culegere pe care eu și colegul meu, poetul Pavel Matev, am pregătit-o și am editat-o în limba bulgară cu ajutorul colectivului celor mai buni poeți ai noștri, fiecare dintre aceștia traducînd cu satisfacție versurile lui Beniuc.

Îți trimit un salut fierbinte, frățească Românie! Să înflorești sub razele strălucitoare ale soarelui, întinsă ca nemărginitele tale cîmpii și înaltă ca marii tăi munți. Vă salut prieteni români!

ANGHEL TODOROV

Podul Prieteniei tale asemenea unei uriașe foarfeci fășia de argint a Dunărei, deschizîndu-ne privirea spre o țară prietenă. Sinceritatea cu care ne întîmpină locuitorii fluturînd mîna în semn de salut, cu zîmbetul pe buze, precum și cunoscuta ospitalitate ce respiră de pe aceste meleaguri înverzite ne trezesc în amintire momente de neuitat din trecutul nostru revoluționar. Însuflești de aceleași sentimente calde de afecțiune care ne umplu inima, iată-ne deci pornind în ospeție la vecinii noștri de la miază-noapte...

La poalele muntelui, în mijlocul unei păduri bogat înverzite, se ridică un castel nu prea înalt — Peleşul.

Din momentul cînd a fost terminat, în 1883, și pînă la alungarea regelui Mihai în 1947, el servea drept reședință de vară a dinastiei. Acum cele 30 de săli ale palatului au fost transformate în muzeu, care prin podoabele și exponatele sale oferă un tablou excepțional.

Ce nu găsești aici!

O mulțime de vase japoneze fin lucrate, paloșul ascuțit și rece aparținînd unui călău german din secolul al XV-lea, oglinzi venețiene strălucitoare care acoperă în întregime pereții sau ușile secrete, vechiul pian la care a cîntat marele George Enescu și luxosul birou pe care urmașul Hohenzolernilor, semna sentințe de condamnare la moarte a patrioților români; o cameră mizeră cu un pat și o masă unde era găzduit primul ministru al țării cu prilejul vizitelor sale la palat, și un apartament luxos, special amenajat pentru vizita împăratului Austriei, Franz-Iosif.

Pentru amenajarea acestui apartament a fost cheltuită suma de 3.000.000 lei aur, și cu toate acestea înaltul oaspete n-a binevoit să vină.

L-a împiedicat rășcoala țăranilor români din 1907. Și nici lui Carol I nu-i mai ardea de oaspeți, fiind ocupat pînă peste cap; avea doar de exterminat 11.000 de rășculați...

Dacă muzeul Peleş dezvăluie luxul fantastic al familiei regale, în schimb edificiul Casei de Cultură din Sinaia amintește de viața destrăbălată a burgheziei românești. Clădirea cu două etaje a fost construită în 1911 după modelul Casinoului din Monte-Carlo. Un tunel subteran duce pînă la cel mai apropiat hotel, pentru ca patronii de fabrică și ciocoi ce se străduiau să-și alunge plictiseala să poată merge direct în zilele cu ploaie pînă la sala de ruletă.

Nopți de-a rindul aici se cîntau cîntece dezvăluite și se mizau sume fabuloase.

Din cînd în cînd cite un bogătaș ruinat aci era găsit a doua zi spînzurat de craca unui copac sau zăcînd pe pămînt cu revolverul în mîna înțepenită.

Acum aici e tot o sală de joc, dar în loc de ruletă vezi zeci de măsuțe de sah, la care stau cu atenție concentrată bărbați și femei.

Și ce plăcut e să vezi cum pînă și cei ce au fost învinși la joc pleacă cu ochii surizători!

IVAN KOLAROV

R. S. CEHOSLOVACĂ

Nu de mult am fost la București pentru a patra oară. Am fost aici mai de mult, în interes de serviciu, mai tîrziu delegat al Uniunii Scriitorilor Cehoslovaci la Congresul Scriitorilor Români și la odihnă pe litoral. Trebuie să recunosc că niciodată Bucureștiul n-a făcut asupra mea o impresie atît de puternică ca acum. Firește, înainte de toate pentru că înfățișarea orașului se schimbă rapid și din temelii. Îndată ce am ieșit din hotel am văzut noua piață (în spatele Palatului Republicii) din care nu era urmă acum doi ani, cînd am fost aici ultima oară. Să ridici într-un timp atît de scurt străzi noi, piețe noi și imense blocuri de locuințe nu e, desigur, un lucru ușor. Ceea ce ce mi se pare însă principal e altceva: aceste construcții și complexe de construcții noi sînt neobișnuit de frumoase. Știi că și la noi se construiesc o mulțime de clădiri noi, am construit orașe întregi noi, acolo pînă unde nu de mult au fost lunci, dar privind noua piață din mijlocul Bucureștiului, bloculturn atît de elegant și armonic, mulțimea de clădiri în curs de terminare, aș avea poftă să trimit unii arhitecți de-ai noștri la dumneavoastră, la școală. Nu e vorba numai despre anumite capodopere ale noii arhitecturi românești, ca de pildă noua sală a Palatului Republicii; mă gîndesc însă și la clădirile de locuit care o înconjoară, moderne și nu moderniste, în culori plăcute și simple, nu dulci și monotone. Am impresia că ați izbutit să rezolvați problema fundamentală a arhitecturii bucureștene contemporane; menținerea caracterului însoțit al orașului luminos și impunător și totodată crearea unui stil arhitectonic modern care poate concura cu cuceririle arhitecturii moderne din lumea întreagă, necontrazicînd ci — după cît pot să apreciez — continuînd creator tradițiile arhitectonice naționale românești. Dacă veți continua

astfel, Bucureștiul va deveni una dintre cele mai frumoase metropole socialiste.

M-a interesat, în primul rând, teatrul, mai ales creațiile dramaturgiei românești contemporane. Duc în țară un teanc respectabil de lucrări dramatice noi; sînt ferm convins că după piesele lui Caragiale, Sebastian, Baranga și alții, în scurtă vreme vom pune în scenă și alte piese românești originale, mai ales contemporane. La «Teatrul Național» am văzut un spectacol puternic cu ultima piesă a lui Horia Lovinescu *Surorile Boga*. Lovinescu este cunoscut la noi mai ales prin *Citadela sfărmată* și de aceea am așteptat cu bucurie să văd noua lui piesă. E o lucrare viguroasă, excelent scrisă, mai ales în ceea ce privește drama celor trei surori.

La «Teatrul Nottara» am văzut piesa lui Dorel Dorian, *Secunda 58*. Cred că e vorba despre un real talent al tinerei dramaturgii românești. Piesa e scrisă cu finețe, așa zice în felul lui Corneiciuk sau mai exact, cu finețea lui Sebastian; totodată se distinge printr-un ascuțit simț pentru fenomenul și conflictele contemporane și pentru realizarea profundă a personajelor.

Am mai vizitat galerii de artă, am fost la concerte, dar în acest domeniu nu sînt specialist. Totuși... cea mai puternică impresie mi-a lăsat-o arhitectura. Noul cartier muncitoresc Floreasca e un poem, un poem simfonic. Nu întîmplător multe din străzile lui poartă numele unor compozitori celebri. Excelentă idee.

Am fost și la Sinaia, unde am vizitat fostele castele regale dintre care unul este transformat în casă de creație a scriitorilor. Vă mărturisesc că, trecînd prin încăperile greoaie și apăsătoare ale Pelesului, mă gîndeam cu aprinsă dorință la orașele în culori de basm pe care le-ați ridicat pe malul Mării Negre, într-un timp neînchipuit de scurt; la acele visătoare și aeriene colonii de vile și hoteluri de sticlă de la Eforie și Mamaia; la litoralul însoțit în care respiră și strălucește socialismul. De obicei, omul apreciază o țară după dorința de a o mai vedea sau nu. Trebuie să vă spun că de aici nu-ți mai vine să pleci.

Vreau să mai adaug ceva despre ritmul și intensitatea colaborării culturale romîno-cehoslovace. În afara unor opere din clasicii romîni, noi am publicat romanele lui Zaharia Stancu, printre care mai ales *Desculț* a avut un mare răsunet; nu de mult, au apărut *Moromeții* lui Maria Preda; se pregătește editarea lui Galan, Popovici și alții, ample culegeri din Tudor Arghezi și Mihai Beniuc, o serie de lucrări din literatura pentru copii etc. Nu mai vorbesc de noile reeditări ale lui Liviu Rebreanu, Sadoveanu și ale altor opere dintre cele două războaie. Am executat cu plăcere și creații muzicale românești; schimburile în domeniul filmului sînt binecunoscute. Dar în acest domeniu, al colaborării culturale între statele socialiste, lipsa de modestie e la locul ei: nu trebuie să ne mulțumim cu ceea ce a fost obținut, trebuie să vrem mai mult și să intensificăm colaborarea.

În încheiere, așa vrea să spun ceva despre spectacolul realizat la București cu piesa mea.

Cu privire la aceasta, ar trebui să-și spună părerea, în primul rând, spectatorii. Personal mi se pare că *Liturghia de la miezul nopții* de la Teatrul Nottara e un spectacol serios și profund studiat. E un spectacol realizat cu o mare inventivitate regizorală. Caracterizat prin străduința de a pătrunde în profunzime în realitatea socială complexă a vremii, printr-o mare înțelegere a stilului și originalității textului, printr-o serie întregă de întreprinderi sensibile și viguroase. Mi-a plăcut mult reacția inteligentă și justă a publicului la spectacolele pe care le-am văzut.

Scriitorul trebuie să vorbească cititorilor prin munca sa, prin lucrările sale literare; dacă nu le spune nimic prin ele, cu greu poate îndrepta lucrurile prin convorbiri gazetărești. În București am mulți prieteni și simpatii literare și sper că în curând voi avea și cititori și spectatori. Îi salut cu căldură.

PETER KARVAŠ

CHILE

Din nou în România! O Romînie veselă și înflorită în plină primăvară. În București au răsărit clădiri noi, pretutindeni întâlnești camioane fabricate în R.P.R., cărțile invadează casele și străzile; în parcuri și printre mirosul proaspăt al liliacului, iar în Transilvania în timp ce ploaia învăluiește munții, din văi se ridică nori de ceață care acoperă cu valuri delicate peisajul grandios și încântător al țării romînești.

Cîtă bogăție în magazine, cîtă precizie la mașini și în fabrici! Concepția nouă și riguroasă a transformat țara romantică și rustică într-o țară cu o puternică conștiință creatoare.

Dar dacă mă veți întreba care este elementul caracteristic pe care l-am întâlnit pretutindeni în România, vă voi răspunde fără nici o ezitare: fericirea.

Fericirea Romîniei înflorește din natura bătrînă și din producția tină, ca un murmur cristalin de ape care vin din vremuri de demult, trec prin prezent cu hotărîre de nezdruncinat și își fac drum înainte, către viața nouă și luminoasă pe care o construiește Romînia pentru poporul său.

Plecînd, iau cu mine floarea Romîniei: poezia ei contemporană, pe care o voi traduce și publica pentru popoarele Americii Latine și Spaniei.

PABLO NERUDA

CUBA

Regret că șederea noastră în România fiind foarte scurtă, n-am putut cunoaște mai multă lume și n-am putut admira în liniște minunata natură a țării dumneavoastră. O vizită în România nu poate decît să stîrneasce curiozitatea celor înzestrați cu sensibilitate artistică și intelectuală, în special dacă aceștia sînt nerăbdători să vă cunoască și să vă împărtășească impresiile la ei acasă.

Toți cei pe care i-am cunoscut aci au fost pentru mine ca niște frați mai mari, plini de solicitudine și amabilitate. Convorbirile cu persoane oficiale s-au desfășurat ca între egali, într-o atmosferă de excelentă cordialitate și înțelegere. (...)

Vă puteți imagina ce încîntați vom fi să traducem, de exemplu, romanul *Setea* al lui Titus Popovici, tînărul nostru prieten, pe care l-am cunoscut în Cuba și care ne-a însoțit de-a lungul călătoriei noastre prin România.

Am vizitat frumoasa dumneavoastră Capitală, am călătorit apoi prin toată țara. Din tot ce am văzut, Brașovul m-a impresionat cel mai mult. Uzina de tractoare de acolo este unul dintre cele mai interesante nuclee ale muncii socialiste pe care le-am văzut. În uzina aceasta mare, înconjurată de flori, cu club, bibliotecă și teatru propriu, am descoperit acele elemente care au făcut ca socialismul să-i transforme pe oameni în ființe pline de entuziasm, care își iubesc munca. Am fost profund impresionat de ceea ce am văzut acolo. Pe aleele mărginite de flori am văzut un șir lung de tractoare așteptând să fie expediate în Cuba. Știam de ajutorul important pe care ni-l dă România în domeniul tehnologiei petrolului și văzusem tractoare românești în Cuba, dar acele tractoare care așteptau în Brașov să ia drumul Cubei mi-au insuflat certitudinea, că în această perioadă decisivă din istoria poporului cuban, românii ne sînt prieteni de nădejde.

ALEJO CARPENTIER

ELVEȚIA

În editura elvețiană *Manesse* din Zürich a apărut într-un tiraj de șase mii de exemplare — ediție bibliofilă — *Hanul Ancușei* și alte nuvele ale lui Mihail Sadoveanu, printre care: *Bulboana lui Vălimăș*, *Județ al sărmănilor*, *Cum a murit Ion Doru*, *Neculai și prietenul său*. Volumul are ca prefață cuvîntul autorului la culegerea de nuvele *Hanul Ancușei* apărut în limba română precum și o postfață semnată de acad. Tudor Vianu în care se face o prezentare a autorului și a operei sale.

FRANȚA

Ecoul poeziei lui Tudor Arghezi se face tot mai simțit în literatura europeană, odată cu înmulțirea traducerilor în diferite limbi a operei sale, deci odată cu cunoașterea tot mai răspîndită și aprofundată a scrisului său.

Revista franceză *Cahiers du Sud* din noiembrie 1958 — își deschidea paginile cu studiul *Tudor Arghezi, poet român* semnat de cunoscutul poet și om de literă Claude Sernet; studiul este urmat de 25 de poezii, alese cu pricepere și excelent traduse de poetul Luc-André Marcel.

Mai tîrziu, în aceeași revistă (iunie-iulie 1960) scriitorul francez scrie o cronică exemplificată cu traducerea personală a altor 5 poezii ale lui Tudor Arghezi. După ce apropie și diferențiază pe Arghezi de Eminescu, și după ce arată că în opera lui de început apar ecouri din Villon și Baudelaire și mai tîrziu din La Fontaine, influențe de care se degajează repede, criticul francez subliniază dificultățile pe care trebuie să le biruie traducătorul unei opere atât de originale. Tudor Arghezi este — arată el: ... rînd pe rînd tîndru și caustic, grav și alintat, brusc și rafinat, folosind ca nimeni înainte

de el resursele limbii, făurindu-și în limitele capacității ei o altă limbă, distinctă și bine caracterizată, care sfărîmă ritmurile obișnuite, dă peste cap sintaxa, conferă vorbelor celor mai șterse semnificații de neprevăzut, amalgamează — cu o naturală care derutează — stilul înalt cu argoul, neologismul prețios cu întorsătura arhaică, săltăreța cadență populară cu metrii savanți ».

După ce examinează mecanismul universului argezean, Claude Sernet conchide: « Acestea și astfel sînt, schițate sumar, opera și personalitatea lui Tudor Arghezi, poet român și mare poet, la a cărei cunoaștere poftim acum pe cititorul francez. A fost în viața sa copilul îndărătnic al lui însuși; ucenicul nimănui și rînd pe rînd călugăr la ieșirea din adolescență, răspopit plin de năduf față de corupția moravurilor monahale, călător, cetățean, tată de familie, gazetar și spadassin al condeiiului, a cărui minie nu era prudent s-o provoci, întemnițat de mai multe ori pentru delict de păreri — dar mai ales poet, îndelung ignorat de critica burgheză oficială, îndelung neluat în seamă de surdo-mușii poeziei, ai literaturii unei țări care, putînd acum în sfîrșit să cinstească cum se cuvine valorile sale de ieri, pregătește cu încredere calea valorilor de mîine. »

În încheierea celui de al doilea studiu, Sernet spune:

« Semnalîndu-l cititorului francez atent la tot ce poezia îi poate oferi ca cunoaștere și desfătare, noi formulăm urarea ca, prin cit mai multe traduceri posibile — întreprinse cu iubire care să infirme măcar parțial temutul „traduttore traditore“ — să se răspindească în Franța tot ce e mai bun la acest poet, iar pînă la căpătarea convingerii fără rezerve, să fim crezuți pe cuvînt cînd îl numim mare printre cei mari ».

CLAUDE SERNET

Regretatul om de litere și publicist francez René Joulet, în urma unei vizite în țara noastră scria, printre altele, în articolul *Bucarest*, apărut în revista *Europe*, 1956:

« Dacă ar trebui să fac o schiță a Bucureștiului, aș aborda mai puțin monumentele decît oamenii. Desigur, orașul este spațios și limpede, și marile edificii dovedesc concepția unor urbanisti informați. Bucureștiul are perspective frumoase. Totuși, îmi place poate mai mult că prima grijă a fost să mi se arate locuințele muncitorești nou construite, imobile cu fațade zîmbitoare, adeseori cu o grădiniță de flori în față, pavilioane tot atît de bine înzestrate, cu o distribuție interioară rațională. Nu se văd aci, la București, apartamente de nu știu cîte odăi, citeodată opt și zece, ocupate de o singură domnișoară bătrîni pe care cerul a răsfățat-o încă de la naștere. Pentru cine caută o locuință, ce subiect de meditație cînd egalitatea nu există numai în texte! Și este adevărat că ea există în fapte și mai înainte de orice în spirite. Aceași bună înțelegere în raporturile sociale care m-a izbit la Moscova, o regălesc aici la fiecare pas. Nici băiatul de la lift, nici femeia de serviciu, nici lenjereasa, nici vîcsulorul de ghetă nu sînt servitori în sensul în care continuă să fie înțelese aceste îndelnetniciri în unele locuri. Ei sînt cetățeni a căror funcție e ceea ce e, utilă ca toate, și care, în exercitarea ei, n-au cea mai mică idee nici de slugărnicie, nici de inferioritate.

Scriitorii romîni cunosc aceleași condiții favorabile ca și confrății lor sovietici.

Noi nu trăim de loc, nici din munca noastră; ei o pot face. Un autor din țara noastră care consumă un an pe șantierul unei lucrări și care vede că vin-

zarea ei se ridică să zicem la cinci mii de exemplare, nu este pe ultimul plan. Tirajele mari sînt o excepție.

Populația Romîniei nu atinge numeric nici jumătate din populația Franței. În general, vinzarea lucrărilor atinge însă acolo întreitul aceleia pe care am pomenit-o. Și drepturile de autor nu sînt în funcție de vinzare. Această vinzare, chiar dacă este deficitară pentru editor, nu este pentru scriitor: drepturile sînt achitate în fracțiuni și în totalitatea lor, cel mai tirziu cînd apare cartea. Se observă aci aplicarea unui principiu, acela al separării dintre creație și comerț

RENÉ JOUGLET

Într-un număr din revista *Arts et Spectacles*, ziaristul francez Roger Boussinot, care ne-a vizitat de curînd țara semnează un articol în legătură cu turnarea filmului *Codin*, coproducție franco-romînă. Din articolul său intitulat *Cinci zile în România* reproducem cîteva impresii:

Ultima oară cînd am fost în România am vizitat studiourile de la Buftea unde turna un film Louis Daquin și Marc Maurette.

Bucureștiul mi-a făcut impresia unui imens șantier unde imobilele răsar ca din pămînt, sub forma unor cartiere întregi. Nivelul de viață a crescut considerabil. Printre construcțiile noi am remarcat o mare sală de concerte, care mi s-a părut cea mai modernă din lume și un circ uriaș.

Cinematograful romîn e pe cale de a da o coproducție în colaborare cu francezii — o supraproducție, ecran lat plus Colpi. Filmul pe care-l turnează Henri Colpi este adaptat după una din poveștile lui Adrian Zograffi, intitulată *Codin* și pe care regizorul îl definește astfel: «Filmul este un fel de replică la „Absentă îndelungată”, însă plină de dinamism... Fiecare secvență a acestui film e o gradare de situații psihologice, dar accentul cade în primul rînd pe acțiune și pe ceea ce o justifică.»

Ceea ce l-a surprins mai mult pe Colpi este faptul că a găsit un decor natural (cartierul Komorovca unde se situează acțiunea), astfel cum este descris în primul capitol al cărții lui Panait Istrati. Pînă și numele străzilor au rămas neschimbate. A fost suficient să fie înlăturați stîlpii de electricitate și să se construiască cîteva cocioabe, pentru a reconstitui cartierul așa cum se prezenta la începutul secolului, obținînd în felul acesta un decor util de 800 m lărgime și 1 km lungime.

«Colaborarea populației a fost admirabilă» a declarat Colpi. Nu numai că i-am lipsit de electricitate, dar le-am și impus să rămînă închiși în casele lor zile întregi. Ei au participat de asemeni la turnarea filmului, ca figuranți, îmbrăcați după moda veche. Niciodată nu i-am auzit exprimîndu-și vreo nemulțumire. Dimpotrivă turnarea i-a amuzat enorm și s-au dovedit a fi excelenți actori. Nu știu dacă lucrul acesta ar fi fost cu puțință în alte părți. În orice caz ar fi costat teribil de scump...

Se pare dealtminteri că echipa lui Colpi a avut noroc: a sosit la țanc. Imediat după plecarea ei decorul acesta natural urmează să fie dărîmat și acest cartier al portului să fie în întregime reconstruit.

ROGER BOUSSINOT

În cariera mea de inginer, cumpărăm încărcături de petrol din Texas, Pennsylvania, Indonezia. Mi s-a întâmplat să cumpăr și încărcături românești, ale căror caracteristici tehnice erau deosebit de apreciate. Ele erau transportate spre depozitele franceze pe bordul petrolierului Prințul Știrbei. Aceste exporturi românești, negociate între societatea mea și Steaua Franceză, întrucât ușurau ele soarta muncitorilor din Constanța și din Ploiești? Care era, respectiv, partea ce revenea acțiunilor Stelei, cetate la Bursa din Paris?

Sînt 35 de ani de atunci. Acum am văzut terenurile petrolifere de la Ploiești, balanșoarele pompelor funcționînd în mijlocul cîmpiei înverzite, printre merii înfloriți, aceste puțuri agreste, atît de diferite de imaginile inumane care ne vin din alte părți. Am constatat că, în această țară, industria și agricultura pot să «coexiste», că uzinile nu distrug seninătatea peisajelor, că țărani și muncitorii lucrează umăr la umăr; combinatul care fabrică materiile plastice plecînd de la trestiiile Danubiului se înscrie fără poticnire în majestatea liniștită a Deltei, pescarii Mării Negre încep să perfecționeze utilajul a cărei perfecționare ușurează munca lor.

Am trăit și în fostul palat regal de la Sinaia — o casă de odihnă și creație pentru scriitori — ceasuri de convorbiri rodnice, însoțit de bunul meu tovarăș de drum René Maublanc, cu scriitorii prezenți în acel moment în casa ale căror onoruri ni le făceau cu delicatețe. Atunci mi-am dat eu seama de tinerețea, de ardoarea, de noutatea care sînt caracteristicile literaturii romine de azi.

...nu încetez să fiu uimit, în cursul unora dintre călătoriile mele, în fața spectacolului pe care mi-l oferă raporturile dintre scriitori și poporul lor. Pentru aceste raporturi, nu găsesc alt cuvînt decît acela de *comuniune*. Printre acești scriitori există unii mari, dar și alții mai puțin mari. Dar ceea ce trebuie subliniat este faptul că, citiți de zeci de mii de cititori (nu vreau să întristez pe editorii francezi citînd aici cifra normală a unei ediții în România, țară de 18 milioane, nu de 40 de milioane locuitori ca a noastră), judecați de ei, primiți foarte bine sau mai puțin bine, prin aprecieri individuale, acești scriitori sînt *toți* considerați ca membri ai mării familii naționale, în numele căreia, grație talentului lor, au privilegiul de a exprima infinitele nuanțe de gîndire care circulă într-o populație diversificată prin originile sale, prin tradiții, profesii, obișnuințe, limbă...

La sărbătorirea zilei de 1 Mai am văzut un întreg popor defilînd, ore în șir, pe dinaintea tribunelor, aclamînd, interminabil, pe conducătorii statului său. Vă dau toată asigurarea că astfel de mișcări ale mulțimii nu pot să fie fabricate, nici prefabricate. Oricît de sceptici au putut fi din capul locului francezii care asistau — și, ocupîndu-mi locul, nu eram nici eu cel mai puțin sceptic dintre ei — simțeam cu scurgerea orelor cum se topește rezerva noastră înăscută, înaintea acestei extraordinare voioșii amestecate cu cîntece, cu dansuri, cu fluier, cu naiuri, cu batiste fluturate și de foarte bătrîni ca și de foarte tineri... Ceea ce pot spune, este că am văzut pentru prima dată în viața mea, un popor *plin de încredere*...

PIERRE ABRAHAM

«Am găsit o țară în plin avînt social, intelectual, industrial și științific și un tineret plin de ardoare. O țară care n-a uitat nimic din tradițiile de prietenie seculară cu Franța, o țară unde limba franceză este mereu vorbită cu aceeași perfecțiune și în chip tot atît de fericit, o țară unde artiștii și savanții sînt mai numeroși decît au fost vreodată, o țară în sfîrșit unde femeile prin

inteligența lor iau o parte considerabilă la politică, precum și la lucrările științifice cele mai îndrăznețe, mai ales acelea care privesc prelungirea vieții umane, lucrări în care triumfă dr. Ana Aslan, directoarea Institutului de Geriatrie, unde se efectuează cu un miraculos succes curele de reîntinerire».

GENEVIEVE TABOUIS

«În cursul celor trei săptămîni ale șederii mele în România, am avut mai multe prilejuri de a observa cît este de viu, în această curajoasă națiune, atașamentul față de o cultură autentică. Cu o adevărată dragoste sînt păstrate la București modelele caselor țărănești din toate regiunile Romîniei. Baletele populare, care sînt frumoase, nu sînt un simplu articol de export: ele atrag un public numeros și care, în chip evident, este atașat cu pasiune de ele. Zelul cel mai luminat întreține vechile monumente ale națiunii; Biserica Neagră din Brașov, castelul de la Bran care odinioară servea drept apărare avansată împotriva năvălirilor care coborau valea Oltului; și într-un sens diferit este ceva mișcător să asisti la o reprezentație a Operei din București, să constăți calitățile excelente ale execuției și mai mult încă, să observi în public o atît de evidentă dorință de eleganță, curajul de a nu abdica».

ANTOINE ADAM

Poetul francez Luc-André Marcel, care a întreprins o călătorie în țara noastră pentru a cunoaște patria unui mare poet, patria lui Tudor Arghezi, scria în legătură cu opera, a cărei traducere a întreprins-o cuprins de un înalt sentiment de admirație:

«Dacă n-ar fi decît să vorbim de limba în care se plămădește orice poem și e care atît de caracteristică la acest poet, și încă am putea afirma că opera lui nu are a se teme de obstacolele pe care le reprezintă traducerea în limbi străine. Noi francezii, care trecem drept cazanieri și cărora ne place ca lumea să vină să ne viziteze căminul, nu putem ignora de fel acest poet român, unul din marii poeți contemporani. Deosebit de însăși plăcerea exotică, poezia lui ne-ar dezvălui unul din cele mai arzătoare și mai profunde aspecte ale țării sale. Prin ea am cunoaște îndeaproape adevărul despre om, diversitatea mediilor în care a trăit, problemele care-l frământă. Vom surprinde privirea și orizonturile lui. Și vom încerca sentimentul unor înnoiri, fie numai aceea a îmbogățirii limbii și artei sintezei, sau grija de a umaniza ca și simțul ascuțit al lirismului și al realului totodată. Ce să mai spunem de respectarea formelor!»

Mă încintă rezonanțele pe care poezia lui Arghezi le trezește la romîni. Fiecare îmi vorbește de aceasta. Este o excelentă garanție a nemuririi și, dintre toate îndreptățirile pe care le poate primi un poet, cea mai desăvîrșită. Mi se pare deci firesc ca sfera acestei glorii să se extindă, ajungînd binevoitoare pînă la noi.»

LUC ANDRÉ MARCEL

Editura Seghers din Paris a editat recent volumul *Nuvela romînești*, prezentat de Jean Boutière, directorul Institutului de studii romîne la Sorbona, și prefătat de acad. Tudor Vianu. Volumul cuprinde lucrări din

C. Negruzzi, N. Filimon, I. Creangă, I. L. Caragiale, Barbu Delavrancea, I. Al. Brătescu-Voinești, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Liviu Rebreanu, Panait Istrati, Cezar Petrescu, N. D. Cocea, Camil Petrescu, Alexandru Sahia, Ion Marin Sadoveanu, George Călinescu, Zaharia Stancu, Geo Bogza, V. Em. Galan, Marin Preda și Eugen Barbu. Culegerea face parte dintr-o colecție destinată marilor antologii literare, de pictură, muzică, teatru, cinema. Aceeași editură pregătește un volum de traduceri din versurile lui T. Arghezi.

Recent editura *Publications Filmées d'Art et d'Histoire* din Paris, a editat, în acord cu Comisia Națională a R.P. Române pentru UNESCO, o casetă cu 22 diapositive în culori, intitulată *Pictori români*.

Diapozitivele cuprind reproduceri după cele mai valoroase lucrări ale pictorilor N. Grigorescu, I. Andreescu, Ștefan Luchian, Octav Băncilă, G. Petrașcu, Jean Al. Steriade, Iosif Iser, T. Pallady, N. Tonitza și Ștefan Dumitrescu.

R. D. GERMANĂ

Walter Kramer, de profesiune profesor de geografie, care a vizitat țara noastră în cursul anului 1961, cu o delegație de geografi din R.D.G., scrie într-un reportaj apărut în *Zeitschrift für den Erdkundeunterricht*:

«Dacă vrînd să te pregătești pentru o călătorie în România folosești documentarea apărută de mai bine de doi ani la noi sau chiar în R.P.R., vei rămîne la tot pasul surprins de cele ce vezi în realitate și vei găsi că toată literatura cercetată e mult și impresionant depășită de realitate.

Pînă și turistul care revede după un an, pentru a doua oară capitala țării sau un centru de odihnă ca Mamaia, rămîne uimit în fața atîtor clădiri și cartiere noi, moderne în cel mai bun sens al cuvîntului, care au apărut într-un răstimp atît de scurt.

Și dacă el se găsește în capitală să nu zăbovească doar în centru chiar dacă acesta îi oferă imagini pregnante ale vechiului București și ale noului centru de metropolă socialistă, cum ar fi de exemplu Piața Republicii, ci să se deplaseze și spre cartierele mărginașe, unde bătrînele case, mărturii elocvente despre mizeria populației muncitoare din trecut, fac loc noilor clădiri cu mai multe etaje, frumoase ca arhitectură, acolo unde răsar adevărate centre ale „cultului locuinței”, cu totul noi, ca de pildă cartierele Giulești, Floreasca. Numai atunci își va putea face o imagine completă despre transformarea uriașă ce s-a petrecut în București în viața maselor populare».

WALTER KRAMER

R. F. GERMANĂ

În 1957 a apărut în Kongress-Verlag din Berlin o carte deosebit de interesantă despre România, scrisă de ziaristul vest-german Hartmut Bunke care și-a făcut astfel intrarea în țara noastră:

«Călătoria mea prin România a început cu o informație la București: dacă un ziarist din Berlinul occidental ar putea obține viza de intrare spre a vizita țara și a consemna cele văzute.

În locul unui răspuns am primit în foarte scurt timp invitația Institutului Român pentru Relațiile Culturale cu Străinătatea.

... Cu cît te apropii de marginea orașului București, imaginea se schimbă din ce în ce. Orizontul se lărgeste. Aici sînt străzi largi și complexe de locuințe moderne. Orașul se extinde tot mai mult și conform unui plan unitar. Răsar cartiere cu toate cele necesare. Toate au numele lor.

Mă aflu în acest moment în cartierul „23 august”. E vorba de 23 August 1944 care în România în calitate de „Ziua Eliberării” e sărbătoare de stat... Trebuie să spun că aici s-au construit de toate. În centru, înconjurat de o serie de blocuri deja terminate sau aflate în construcție, se află stadionul ce poartă de asemenea numele de „23 august”. Cu cele peste 80000 de mii de locuri este în prezent cel mai mare din România...

Din punct de vedere arhitectural într-o parte se află încăperile pentru sportivi, adică încăperile de duș și masaj, un ambulatoriu, camere de odihnă și administrația, iar în cealaltă parte tribuna de onoare pentru oficialități și oaspeți, acoperită și cu rampă de acces largă...

.....

Calea Griviței este una din cele mai lungi și mai animate artere de circulație ale bucureștenilor de astăzi. Ea se află în cartierul ceferiștilor...

Nu-i greu pentru un vizitator grăbit să observe că în ultimul timp au răsărit aici nenumărate clădiri noi și că peste tot se construiește în continuare și se trasează planuri noi de construcție.

În întreprinderi se întinlesc mașini moderne, cele mai noi instalații tehnice și peste tot o exemplară securitate a muncii, care este efectuată pretutindeni cu evident devotament.

Iar de jur împrejurul atelierelor se află marele cartier în care locuiesc ceferiști cu familiile lor în blocurile construite pentru ei de către stat.

O clădire mare, albă, adăpostește o casă de nașteri, amenajată după cele mai recente cuceriri ale științei medicale. Nu departe se află *Clubul ceferiștilor*. Mii de volume de literatură, știință, tehnică, ideologie, umplu rafturile bibliotecii clubului. Întinlesc o serie de școli elementare, licee, școli de meserii, creșe de copii, cămine de zi, terenuri de sport. Dacă lași în urmă un pod mare de metal vezi în față un stadion uriaș construit din beton. În apropierea stadionului se ridică o clădire, care prinde viață mai ales seara. Este teatrul ceferiștilor. Treptele largi de la intrare ce se ivesc în lumina neonului sînt urcate în fiecare seară de către un public plin de bună dispoziție.

Sînt mecanici de locomotivă și fochiști, care doar cu cîteva ore mai înainte s-au întors dintr-un drum lung, strungari, cazangii sau funcționari, cei pe care îi întîlnești aici. Bineînțeles că pot intra și muncitorii altor întreprinderi.

... România trăiește o industrializare a întregii economii de o intensitate necunoscută pînă în prezent.

Apar ramuri industriale cu totul noi, altele se dezvoltă considerabil și sînt ridicate la cel mai nou stadiu al tehnicii.

Am vizitat o mare fabrică de confecții. Aici lucrează aproape 8000 de oameni, din care aproape 75% femei și fete. Întreprinderea a fost ridicată în trei ani de muncă voluntară în 1948.

Înainte, pe acest loc se găseau doar cîteva barăci în care se confecționa îmbrăcăminte militară. Bineînțeles, uzina e dotată cu tot confortul tehnic. Ceea ce mă interesează aici sînt amenajările sociale și sanitare. Trebuie spus de la început că tot ce este aici n-ar fi putut fi creat dacă producția întreprinderii n-ar fi crescut continuu; căci tot ce văd aparține uzinei și e întreținut de ea. De exemplu, la fiecare 30 de secunde părăsește fabrica un costum de lîină bărbătesc... Realizările sociale ale statului, respectiv ale întreprinderilor, mi se pare un ajutor apreciabil pentru muncitorii care nu trebuie subapreciat.

Mă gîndesc la creșea de copii sau la grădinița de copii. Mamele își aduc dimineața micuții lor cu ele la locul de muncă și-i iau acasă după masă.

Copiii sînt îngrijiți de un număr de cadre suficient, competente, primesc în timpul șederii lor la grădiniță 4 mese, din care două calde și au la dispoziție tot felul de posibilități de a-și petrece timpul. Și asta n-o costă pe femeia muncitoare aproape nimic dacă faci abstracție de simbolică cotă de întreținere, care înseamnă 5% din salariul lunar...

Și dacă în perioada actuală grădinița nu e chiar atît de plină, asta se datorește faptului că o parte din copii se găsesc acum, în toiu verii, în taberele întreprinderii de la munte sau mare. Nici asta nu-i costă pe părinți vreun leu.

Am poposit și la Ploiești... Financiarii englezi și americani deținuseră cîndva aceste întreprinderi. Americanii fuseseră aceia care în anii dinaintea transformărilor politice din întreaga lume (1945) au declarat resursele petrolifere ale Romîniei ca aproape epuizate și au stăvilit producția, Azi, nivelul dinainte de război al producției petrolifere nu numai că a atins dar a și fost depășit cu mult, descoperindu-se cu ajutorul statului noi și noi resurse.

Nu mai încape nici o îndoială că după Uniunea Sovietică, Romînia dispune de cele mai mari zăcăminte petrolifere din Europa.

În ziua următoare m-am îndreptat spre fâșia aceea de litoral unde se țin lanț minunatele stațiuni balneare și de odihnă, azi deschise tuturor oamenilor din țara aceasta. Fostele palate ale luxului de care se bucurau altădată cei zece mii de sus, au fost transformate de stat în proprietate a poporului, în sanatorii și case de odihnă. În plus s-au adăugat multe case și sanatorii ale sindicatelor și întreprinderilor care au amenajat pe cont propriu pentru salariații lor locuri de odihnă.

Peste cîteva zile mă ridic și plec de pe aeroportul Băneasa din București spre Budapesta și Praga, spre Berlin. Vremea este liniștită dar o pînză deasă de nori îmi închide perspectiva spre pămînt. Păcat, mi-ar fi plăcut să mai arunc o privire asupra Romîniei, a Romîniei de azi, atît de încrezătoare, care privește spre viitor, un viitor de pace între popoare.

HARTMUT BUNKE

GRECIA

În Grecia, a apărut un volum de format mare cuprinzînd cîteva dintre cele mai reprezentative schițe și nuvele ale lui I. L. Caragiale. Volumul a apărut în editura *Kedros*, iar traducerea aparține lui Kostea Kotzia. Prezențarea cărții este făcută de scriitorul grec Takis Muzenidis.

Gh. Theotokas scrie într-un articol publicat recent în *To Vima*: « Nivelul teatrului romînesc este înalt și sălile sînt întotdeauna pline de un public entuziast și inteligent. Există mulți artiști excelenți; sînt prezentate opere dramatice și decoruri interesante și de multe ori îndrăznețe ».

În ziarul grecesc *Avghi* din 15 septembrie 1962 citim: «În România lucrurile sînt surprinzătoare în ceea ce privește cartea. Milioane de volume se află la dispoziția publicului cititor de toate categoriile, de la operele clasice ale literaturii mondiale și pînă la operele contemporane ale scriitorilor autohtoni și ale autorilor de seamă, atît din Răsărit cît și din Apus.

În ceea ce privește prețul cărților, acestea sînt extrem de ieftine. La fiecare colț de stradă vezi o librărie cu emblema *Librăria noastră* care întotdeauna sînt pline de cetățeni de toate vîrstele care caută cărțile preferate.»

GUATEMALA

MIGUEL ANGEL ASTURIAS

SONETE DESPRE ROMÎNIA

DIMENSIUNI

*Sedusu-m-a în România, negreșit
poporul ei de artă iubitor.*

*În orice parte-a țării, cu cîntecele lor
și jocuri, oamenii m-au însoțit.*

*O poezie nouă în fabrici și pe-ogor,
o poezie-a muncii, un vers nebănuit
deasupra sufletului meu a strălucit,
purtînd în el dimensiuni de viitor.*

*Cei cu credință-n om și-n visul lui
în întregime azi realizat,
cei cu credință-n timpul semănat*

*pentru cîțiva odată, azi pentru toți, dădură
sens nou și frumusețe deplină cîntului
croit din constelații înalte, pe măsură.*

ȚĂRI DE PORUMB

*La loc de cînte aflu, în România stînd
hrana bunilor mei — porumbul. Într-o seară
mămăliguța caldă i-aduse-n mine iară
plutind pe mări albastre, prin lanuri verzi vîntînd.*

*De-i adevăr că rasa-mi din porumb scoboară,¹
porumbul pe jeratic, mă făcu, zvirind
în lături stele albe, să mă simt plutind
spre casa mea pierdută sub lunci cu primăvară.*

*Carpații-nalți în zare colorează, nouă,
privirea ta-n albastru. Mă gîndesc și plouă
atît de-albastru-n juru-mi, atît de-albastru că*

*încep să cred c-albastru-i intens doar pentru că
eu mă gîndesc la Guatemala, țara-mi, unde cresc
porumburi nesfîrșite, ca-n țărnul românesc.*

În romînește de DARIE NOVĂCEANU

INDIA

La expoziția internațională a cărții de artă deschisă în septembrie 1962, la New Delhi, R.P.R. a participat cu publicații și albume de arhitectură, artă plastică, teatru, muzică și artă populară. Exponatele romînești au trezit interes și au fost apreciate de publicul vizitator.

IRAK

Nu de mult tipografia «Progresul» din capitala Irakului, Bagdad, a tipărit în limba arabă *Luceafărul* de Mihail Eminescu. Versificația aparține lui Abdurrazak Ahmed. Coperta cărții cuprinde un desen semnat de pictorul Khaled Jader.

ISLANDA

Călător neobosit, scriitorul islandez Halldor Luxness a vizitat și țara noastră anul trecut. Avea certitudinea că această țară are multe lucruri comune cu țara sa natală, Islanda: văi întinse, valuri înspumate care spală țărmul și locuitori ospitalieri. Dorința i s-a împlinit și ceea ce a văzut în România a confirmat întru totul așteptările sale.

«A fost cea mai frumoasă vacanță pe care am petrecut-o vreodată. De fapt, a fost cea dintîi.

Am petrecut de minune în țara dumneavoastră. Bucureștiul este minunat chiar cînd plouă. Arhitectura sa modernă este veselă și te îndeamnă la hoinărit.

¹ M. A. Asturias descinde din triburile maya, a căror credință susține că omul se naște din porumb.

Am început să cunosc literatura română. Baltagul și Mitrea Cocor ale virtuosului minuior al limbii române, Mihail Sadoveanu, mi-au amintit de frumusețea sălbatică a țării mele natale.

Prietenia mea cu academicianul Zaharia Stancu, al cărui roman *Desculț* este cunoscut în lumea întreagă, este veche de mai bine de zece ani. L-am întâlnit prima dată la Moscova. Apoi, după vizita d-sale în Islanda, m-am decis să vii în România pentru a-i cunoaște pe scriitorii ei. La București am întâlnit o altă veche cunoștință de a mea: talentatul poet, academicianul Mihai Beniuc. Am legat noi prietenii cu artiști, oameni de cultură și luptători pentru pace. Vedeți, pacea e ca o căsătorie. Trebuie să fie doi care să spună „da”. România este una din țările al căror „da” se vede în toate domeniile de activitate. Sprijin din toată inima orice măsură menită să oprească mâna asasinilor omenirii.

HALLDOR LAXNESS

ITALIA

Poet și prozator, Mario de Micheli s-a făcut cunoscut în deosebi prin două volume de «cronici» viguroase asupra rezistenței italiene, intitulată *Oameni pe munți* (1947) și *Baricade la Parma* (1951), care s-au bucurat de mult succes. Socotit unul din cei mai buni critici de artă italieni, mai ales prin studiile sale *Avangărzile artistice ale secolului al XIX-lea* (1955) și *Evidența lui Picasso* (1960), el este actualmente titularul cronicii de artă a ziarului *Unită*.

Oaspete al României cu prilejul comemorării lui Leonardo da Vinci, Mario de Micheli a rămas cu o amintire excelentă despre țara noastră, după cum arată rîndurile de mai jos transmise revistei noastre prin telefon.

«Am fost în România cu prilejul comemorării lui Leonardo da Vinci. Din nefericire vizita mea a fost scurtă, față de cîte lucruri aș fi dorit să văd; pentru că mi-am dat seama că mă aflu într-o țară nouă, în plină transformare, în plin elan, așezată de brațe viguroase pe făgașul progresului. Am întâlnit, în timpul șederii mele, artiști, scriitori, poeți, am vizitat uzine și gospodării colective, am putut să constat unitatea întregului popor român — intelectuali, muncitori și țărani — în voința de a construi socialismul, în construirea efectivă a socialismului. Vedeam, perceptibilă în desfășurarea ei de moment cu moment, o istorie nouă. Am rămas cu un sentiment cald și profund de interes pentru România.

După această primă întâlnire, cunoașterea poporului român a continuat pentru mine, mai ales prin studiul literaturii și artei lui. M-a bucurat nespus de mult de a fi dus la capăt, o antologie a poeziei române din secolele XIX și XX. În timpul acestei lucrări, mi-a fost posibil să pătrund și să înțeleg valorile istorice și spirituale de care poezia română este plină, densă. Îndeosebi, — în afară firește de marii poeți ai trecutului — am putut să admir forța

și libertatea expresivă a poezilor contemporani și actuali, de la Tudor Arghezi la Mihai Beniuc, de la Jebeleanu la Nicolae Labiș și alții. În această poezie se dezvăluie însăși noua Romînie, în elanul ei creator către o societate dreaptă.

Chiar în cursul acestui an, a avut loc la Veneția o întîlnire între numeroși cercetători italieni de artă și literatură și o serie de artiști romîni — care s-a desfășurat într-o atmosferă deosebit de prietenească și rodnică. Am participat cu bucurie la această întîlnire, am putut schimba opinii și informații prețioase, m-am simțit o dată mai mult aproape de o țară îndreptată cu toate forțele sale spre lumina viitorului.

Cunoașterea poporului romîn în Italia a fost sporită, ceea ce va înriuri și mai mult asupra stringerii legăturilor care există între noi. Faptul este vădit, de exemplu, în epuizarea cu repeziciune — numai în decurs de cîteva luni — a Antologiei poeziei romîne, care, în curînd, va apare într-o nouă ediție la Milano».

MARIO DE MICHELI

Augusto Murer este unul din cei mai de văză sculptori ai Italiei contemporane. Printre expozițiile sale internaționale se numără și cea organizată în cursul anului trecut la București. Sculptura lui Murer, profund realistă și originală, a adus una din formulele cele mai eficace în lupta împotriva artei nefigurative occidentale. Iată ce ne-a transmis prin telefon sculptorul italian în legătură cu recenta vizită pe care a făcut-o în țara noastră.

«Surisul deschis și prietenos al tînărului ofițer de grăniceri a fost pentru mine ca un bun venit în Republica Populară Romînă. Gîndul meu, îndată ce am trecut hotarul — gîndul cuiva care trăiește într-o regiune de munte unde proprietatea țaranului e făcută din mici batiste de pămînt, care aduc un venit aproape ridicol — s-a îndreptat îndată spre colectivizare, care apare imediat odată cu imensele întinderi de pămînt cultivat, cu gospodăriile de construcție recentă și cu mașinile din fața lor. Simt că am sosit într-o țară socialistă.

Satele prin care trec, cu casele văruițe în culori diverse și împodobite cu flori îmi dau prilejul să observ că poporul romîn este un popor gentil, cu o vădită sensibilitate a naturii și a lucrurilor frumoase. Ceea ce văd adesea scris de-a lungul drumurilor pe care trec, nu-mi este complet neînțeles și mă gîndesc că acest pămînt a fost odată provincie romană. Între limba romînă și cea italiană există mari afinități.

De la Timișoara, reluînd călătoria spre București, am parcurs frumoase zone de coline care mi-au adus aminte de Toscana. Străbătînd regiunea petrolieră a Prahovei am ajuns în capitală, unde eram așteptat de Institutul de Relații Culturale cu Străinătatea care cu cîteva luni mai înainte avusese amabilitatea să se îngrijească de organizarea unei expoziții a mele în București. M-a impresionat plăcut confortul și organizarea turistică modernă a hotelului Lido, unde am fost găzduit. Am văzut apoi în diferite părți ale orașului grupuri

enorme de noi construcții, cu un stil arhitectonic rațional, dintre cele mai avansate. *Casa Scnteil* arată cu prisosință că arhitecții și inginerii români au înțeles perfect utilitatea unei arhitecturi mai puțin costisitoare, ușoară și elegantă. În adevăr se poate constata în noile construcții o linie pură și rafinată. Cimentul și sticla sînt integrate în edificiu cu o inteligentă utilitate. Așezarea clădirilor este de asemenea natură încît îngăduie păstrarea unor vaste zone de verdeață, bulevardele sînt largi, drepte. Ai o senzație netă că aici se construiește pentru viitor...

În timpul șederii mele la București am putut să observ și am admirat importante realizări ale guvernului român în domeniul culturii și artelor. Artiștii din România, mulțumită organizării excelente a sectorului plastic se bucură de o siguranță economică absolută. Operele lor sînt căutate nu numai pentru a înfrumuseța noile edificii și noile piețe ale cartierelor care se ridică, dar mai ales pentru a educa și a preamări ceea ce este mai important pe lume: umanitatea însăși. Artă românească este fundamental umană. Misiunea artiștilor este de a descoperi realitatea pe calea valorilor plastice și cromatice, de a o descoperi într-un mod pe care omul obișnuit nu izbutește să-l facă. Numai astfel artiștii își vor îndeplini scopul lor educativ și vor da senzația că aici se construiește pentru viitor, numai astfel vor putea contribui la efortul enorm pe care o face necontenit Partidul Muncitoresc Român în ce privește cultura. În toate centrele locuite, de la cele mai mari la cele mai mici, s-au construit școli, case ale culturii și biblioteci bine înzestrate. Pe aceste baze se înalță socialismul și oamenii noi sortiți să conducă lumea de mîine. În aceste scurte cuvinte asupra impresiilor pe care le-am avut în călătoria mea prin România nu pot să uit călduroasa primire pe care mi-a făcut-o poporul muncitor de la țară, primire spontană, sinceră și foarte adesea mișcătoare. Am avut posibilitatea să umplu carnetele mele de schițe, oprindu-mă mai ales la frumoasele costume locale bogate în culori. Împreună cu Geza Vida, artist pentru care am o mare admirație, am asistat la o nuntă, în care toți cei prezenți m-au socotit ca pe unul de-al lor. La plecare tinere fete de la țară, cu gesturi timide dar cu o aleasă amabilitate, mi-au adus flori și m-au însoțit cu urări și dorințe de revedere. Au fost urări care doresc să se realizeze, pentru a adînci schimbul de idei rodnic pe care l-am avut cu artiștii și intelectualii români și pentru a cunoaște toate noile realizări pe care, în ritm rapid, poporul român le va obține de acum încolo.

AUGUSTO MURER

Nino Palumbo este un romancier bine cunoscut în literatura italiană contemporană și peste hotarele țării sale. Numele său este legat îndeosebi de romanul *Drama lui Tranifilo* (Mondadori, 1957), care a fost distins, încă din manuscris, cu importantul premiu literar *Grazia Deledda* în anul 1956 și care a apărut și în traducere românească. Palumbo se arată un remarcabil discipol al marilor maeștri din secolul al XIX-lea, Gogol și Dostoievski; este director al revistei literare *Prove*, care apare la Torino. În urma vizitei întreprinse în cursul acestui an în țara noastră, l-am rugat pe Nino Palumbo

să ne împărtăsească impresiile sale de călătorie. Reproducem mai jos textul transmis prin telefon de scriitorul italian:

«Podul libertății», podul fraternității, al belsugului, al păcii, al dragostei între oameni și, dedesubt, Dunărea uriașă, măreață — natură ce dă viață, căldură... Și în vreme ce străbăteam drumul așternut pe kilometri și kilometri, din Bulgaria pînă pe pămîntul românesc, îmi veneau în minte versurile lui Tudor Arghezi:

*Nu-ți voi lăsa drept bunuri după moarte.
Decît un nume adunat pe-o carte.
În seara răzvrătită care vine
De la străbunii mei pînă la tine,
Prin rîpi și gropi adînci,
Suite de bătrîni mei pe brînci,
Și care, tînăr, să le urci te-așteaptă,
Cartea mea-i, fiule, o treaptă.*

«Testamentul» lung și plin de dragoste aprinsă pentru cei umili, pentru cei săraci, acest «hrisov» al libertății, al

*..... vostru cel dintîi,
Al robilor cu saricile pline
De osemintele vărsate-n mine,*

mi-l repetam în minte și pe buze, în traducerea lui Salvatore Quasimodo, pe care o citisem cu puține săptămîni mai înainte. Găseam în aceste versuri, — încă înainte de a-l întîlni, de a-l cunoaște — un popor frate, oameni mie prieteni încă din prima copilărie în sudul Italiei, în caldele ținuturi meridionale ale nașterii mele, unde pămîntului aspru și pietros îi e sete de apă și de brațe, iar oamenilor de dreptate, găseam tocmai:

*... Îndreptățirea rămurei obscure
Îeșită la lumină din pădure
Și dînd în vîrf, ca un ciorchin de negi,
Rodul durerii de vecii întregi;*

cum spune Tudor Arghezi, — testament care trece peste culmile Carpaților, alunecă pe apa grandioasă a Dunării și le sosește tuturor oamenilor din toate națiunile, care cred în unica, în singura viață, cea de toate zilele, cea făcută din muncă, cea care ne dă mîndrie, nu umilință, încredere și nu pesimism și ură pentru alți oameni.

În zilele următoare, cutreerînd bătrînul pămînt românesc, am văzut artiști, poeți, scriitori, am vizitat muzee și galerii de artă și întreaga lume nouă s-a limpezit în lăuntrul meu. București, Brașov, Cluj, Timișoara au fost etapele unor întîlniri rodnice, cu oameni, cu prieteni, îndată apropiați, care cred în

valoarea artei pătrunsă de realitatea vieții, care lucrează la lumea lor de silabe, de versuri, de metafore, de povești, de întâmplări, cu aceeași pornire care este proprie tuturor muncitorilor din țara lor — literatura și arta văzute nu ca «evadare», fie chiar ca înaltă «evadare», ci literatura și arta ca o credință, ca un «mesaj» îndreptat către frați, pentru o lume mai bună.

A fost o scurtă cutreerare — zile avare și repezi — suficientă însă spre a spori dragostea pentru oamenii din România, acea dragoste pe care toți o avem din naștere atunci când ea se amestecă cu dorința și nevoia de dreptate, de solidaritate și de fraternitate umană.

Și noi — îmi repetam — putem contribui să dăm naștere «din bube, mușegaiuri și noroi» la «frumuseți și prețuri noi», numai să rămânem uniți de «podul libertății», pe fluviul păcii care curge mai departe decât Dunărea, pe sute și sute de kilometri, ajungând în țara mea, în această Italie care a fost totdeauna atât de prezentă pe pământul românesc. Nu un angajament, ci o exigență spirituală ne unește dincolo de hotarele noastre ale fiecăruia, pentru că și eu cred, ca Gogol, că «a fi frate cu sufletul și nu de singe este propriu omului».

NINO PALUMBO

— În nr. 13—14, 1962 al revistei *L'Europa Letteraria* au fost publicate poeziile: *Camino incandescente* (Drum luminos), *Il cuore del vecchio Vesuvio* (Inima bătrînului Vezuviu) și *Lo spettro* (Spectrul) de Mihai Beniuc, în traducerea lui Elio Filipo Acerocca și Dragoș Vrinceanu. În același număr a apărut poezia *Ore a Brașov* (Ore la Brașov) de Salvatore Quasimodo, ilustrată de Florica Cordescu.

Tot *L'Europa Letteraria* (iunie—iulie 1962) a publicat un ciclu de poezii ale poetului Tiberiu Uțan, intitulat *Carnet Italian*, din care cităm *Piazza di Spagna*, *Oraș în primăvară*, *Lampă de minier*, *Frumusețe*, etc. Revista însoțește aceste poezii cu o scurtă prezentare biografică a poetului român, considerat ca «unul din poeții ultimei generații a cărei poezie reflectă realitățile românești contemporane».

R. P. F. JUGOSLAVIA

Florica Stefan, redactor la postul de radio *Novisad*, activă traducătoare a literaturii române în limba srbă, ne-a adus la cunoștință noutăți îmbucurătoare în legătură cu răspîndirea literaturii noastre în R. P. F. Jugoslavia, cu prilejul vizitei sale în cadrul Festivalului Caragiale din primăvara acestui an.

«Literatura română este apreciată în Jugoslavia. Caragiale nu este singurul dramaturg cunoscut la noi. Alături de *Ultima oră* pe care am tradus-o pentru teatrele de amatori, s-a jucat la noi cu mult succes *Celebrul* 702 de Al. Mirodan și *Mielul turbat* de Aurel Baranga.

Și poezia românească este apreciată în Iugoslavia. Vasco Popa a tradus pentru revista *Republica* din Zagreb un ciclu de poezii argheziene, în timp ce dr. Radu Florea a făcut același lucru pentru revista *Polia* (Cîmpia). Chiar în cursul acestei luni, în tălmăcirea mea apare în *Mala Biblioteca Bagdala* din Krușevaț, o culegere din poeziile Magdei Isanos, însoțită de o prefață. Vreau să subliniez că acesta este primul volum al unui poet român care apare la noi. Tot pentru colecția Editurii *Bagdala* pregătesc o culegere de poeme din poezii români contemporani. De asemenea pentru revista *Savremeni* (Contemporanul) alcătuiesc o panoramă a poezii românești contemporane însoțită de un eseu și o prezentare bibliografică. Pentru diverse reviste ca și pentru emisiunile de radio ale postului *Novisad* am tradus citeva dintre cele mai bune poezii ale lui Mihai Beniuc și ale Ninei Cassian ».

F. STEFAN

« Sînt bucuros de faptul că prietenii mei dragi, scriitorii români, mi-au oferit prilejul să particip, în această capitală a trandafirilor roșii și a arhitecturii moderne, la festivitățile închinatue maestrului cuvîntului românesc, I. L. Caragiale.

Poporul, care cu atîta dragoste cultivă amintirea clasicilor săi, își dovedește prin fapte dorința de a construi o societate nouă, unica cheazăie a înfloririi unei literaturi demne de oameni înfrățiți, eliberați de exploatare. Căci spunînd nu trecutului, clasicii au spus da viitorului. Printre aceștia a fost și I. L. Caragiale ».

VASCO POPA

MEXIC

Mă aflu pentru a doua oară în România. Am reînnoit vechile prietenii și am făcut altele noi. În cursul acestei vizite am definitivat de asemenea jaloanele planului unui schimb cultural mai intens pentru viitor.

Am fost foarte încîntat să-i pot întîlni din nou pe pictorul G. Șaru și pe caricaturistul Ross. L-am întîlnit de asemenea pe Jules Perahim, cu care am avut o convorbire interesantă asupra hotărîrii Congresului Artiștilor care a avut loc la Viena. Cu Vasile Kazar am discutat despre posibilitățile existente de a deschide în Mexic o expoziție românească de afișe și alta de grafică românească.

Dacă planurile noastre aparțin viitorului, prietenia cu care am fost întîmpinați pretutindeni este o realitate a prezentului.

IGNACIO MARQUÉS RODILES

Revista mexicană de cultură generală *Conferencia*, condusă de Germán List Arzubide, cunoscut pedagog și scriitor care ne-a vizitat țara, a publicat în ultima vreme o serie de articole elogioase dedicate României populare.

PERU

Vremea frumoasă m-a întovărășit de-a lungul întregii mele călătorii în România.

Într-una din zile, am nimerit, cu totul neintenționat, în Floreasca, un cartier nou cu istorie veche.

Cu mașina faci doar zece minute din centrul orașului până în acest cartier cu străzi care poartă numele unor compozitori celebri. Dacă iei cu tine un copil la plimbare prin acele părți, îi poți spune, stradă după stradă cine a fost Beethoven, Mozart, Chopin, Enescu și multe ale genii aparținând diferitelor popoare, care, prin operele lor au îmbogățit cultura umană în imperiul muzicii (...)

Abia cu puțini ani în urmă, puteai vedea aici doar terenuri virane și gropi în care se aruncau gunoaiile. Cu ani în urmă printre mormanele de gunoi — focare de infecție — bărbați și femei, bătrâni și copii locuiau și mureau în bordeie mizere. Pe-atunci aceste locuri erau adevărate cimitire. Azi te întâmpină pâlcuri de blocuri așezate în mijlocul grădinilor înflorite care se întind de-o parte și de alta a străzilor largi.

Apartamentele confortabile sînt locuite de familii de muncitori, constructori ai socialismului în România, care trăiesc o viață cu totul nouă. Spun confortabile pentru că m-am convins personal de acest lucru.

Vizita pe care am făcut-o într-unul din apartamente, a fost o chestiune cit se poate de simplă care nu a necesitat nici-o pregătire prealabilă.

Am dorit să facem această vizită singuri. Deci, nu se poate pune problema că s-ar fi ales un anumit bloc, sau o anumită familie, pentru a face impresie bună.

Am sunat la trei apartamente luate la întâmplare. La primele două era toată lumea plecată. După câteva cuvinte spuse de interpretul meu gospodina din cel de-al treilea apartament, ne-a poștit în casă cu un zîmbet prietenesc. Era soția muncitorului Ion Sachelarie. Ca toate gospodinele, și-a cerut scuze pentru că nu terminase cu deretecatul de dimineață.

În această casă de muncitori unde nu lipsea nimic din ceea ce era necesar unei vieți confortabile, am luat contact pentru prima oară cu noile condiții create oamenilor muncii din România de către regimul democrat popular.

Am cunoscut-o acolo pe drăgălașa Carmencita, fetița gazdelor, un copil delicat cu ochi strălucitori, care parcă luminau drumul spre viitor, confirmare directă a faptului că socialismul îi face pe oameni fericiți.

Și eu am văzut cu ochii mei cum această fericire se desfășoară pe sute de kilometri în această țară.

JORGE FALCÓN

Nici impresionantele cifre care ilustrează tirajele și edițiile scriitorilor români nu pot da o idee foarte exactă a strălucitelor succese obținute de către literatură în România în ultimii zece ani.

Opera scriitorilor români contemporani se înscrie în rîndul celor mai mai bune literaturi de azi, nu numai prin caracterul demascator al orînduirii capitaliste, a tot ceea ce este învechit, caracter deosebit de pronunțat

în ultimul timp, ci, mai ales, prin calitatea expresiei, a măiestriei literare și a conținutului bogat de idei, în aspirația către frumos.

De un inspirat umanism și de neașteptate realizări, din literatura română s-au editat în mai puțin de cinci ani peste șase sute de titluri cu un tiraj de paisprezece milioane de exemplare. Și tot în acest răstimp patruzeci și nouă de scriitori au primit Premiul de Stat.

Condensînd în cîntecele lor prospețimea și tinerețea epocii noi, cu sufletul abia cicatrizat de rănila trecutului, poezii din Republica Populară Romînă nu părăsesc imaginația, nici visul — aceste eterne instrumente magice care servesc de ghid gîndirii în toate etapele literaturii universale —, dar uzează de ele în baza unui cod nou pentru cîntec: emoțiile rezultate din noua structură socială asupra naturii.

Spre deosebire de prozatorii romîni, care susțin că un roman nu trebuie să fie o viziune abstractă asupra vieții, ci una concretă, veridică, poezii călătoresc pe toate piste de expresie posibile acestui gen: de la simbolul filtrat și epica ușoară, pînă la lirica cea mai subtilă și realismul bogat. Nimeni nu va greși dacă va clasifica poezia romînă actuală ca fiind una din cele mai noi experiențe ale umanității socialiste.

Rolul scriitorului romîn nu constă în a analiza și cerceta în mod mecanic viața. Misiunea lui pare să fie aceea de a traduce relațiile sufletești în fața prefacerilor sociale, a orientării și țelurilor unui popor care a fost pus în directă legătură cu un fel nou de a simți, de a fi și de a judeca.

Ne putem imagina foarte ușor frumusețea și profunzimea acestor poeme al căror montaj conceptual e făcut într-o limbă (limba romînă) de rară rezonanță pe care o trezește invariabil în sufletul nostru latinitatea.

JULIO CASTRO FRANCO: *Republica Populară Romînă*
exemplu pentru America Latină — Editura Eterna, Peru.

Nimic sau aproape nimic nu știm despre poezia și literatura romînă. Fără îndoială că între liricii săi există cel puțin doi care sînt demni de a figura între valorile universale ale poeziei: Mihail Eminescu (1850—1889) și Tudor Arghezi (1880), a căror importanță este asemănătoare aceleia a lui Ion Creangă (1837—1889) în povestire și a lui Ion Luca Caragiale (1852—1912) în teatru.

Tudor Arghezi este cel mai mare poet în viață din patria sa, cel mai înrădăcinat în oamenii și dramele poporului său.

Născut la Tîrgu Jiu (Oltenia), în vîrstă de 82 de ani, el rămîne un creator neobosit, un spirit îndrăzneț, tineresc și puternic. Fiu de țărani, Tudor Arghezi în timpul tinereții sale a venit să se refugieze în liniștea monahală. Abandonînd-o, a plecat în Elveția de unde s-a întors în Romînia în anul 1911. Atunci se hotărăște destinul său literar, începînd să publice o poezie inedită în patria sa. Este salutat ca «un nou Eminescu», căci reînnoiește (înainte de a publica prima carte), limba poetică, într-o manieră surprinzătoare, cu un accent înflăcărat, pamfletar și bucolic totodată.

Curînd după aceea, la 47 de ani publică prima carte: *Cuvinte potrivite*, prima dintr-o duzină de cărți decisive în lirica romînă.

Prima posibilitate de a citi o antologie a versurilor sale ne-a fost prilejuită de inițiativa Editurii Lasada din Buenos Aires, care a publicat

traducerea în limba spaniolă realizată de Maria Teresa León și Rafael Alberti.

(din *El Comercio*, Lima, 1962)

R. P. POLONĂ

Înainte de-a pleca în România, am auzit și am citit mult despre modernă ei arhitectură.

Cu toate astea, una e să ascuți relatări verbale sau să admiri vederi trimise de la Marea Neagră de către prieteni amabili, și alta e să vezi cu ochii tăi. Fotografia deformează întotdeauna proporțiile... Și, în afară de asta, nu vezi fundalul, nu vezi ce este în jurul clădirilor noi, ce era construit înainte.

Nu vezi viața aceloră pentru care se construiesc aceste moderne clădiri; nu vezi peisajul în sensul cel mai larg al cuvântului (nu numai turistic).

Construcțiile moderne românești nu trebuie căutate; ele îți apar singure în fața ochilor. Încercându-te, ele te îndeamnă spre reflecție de la primii pași pe care-i faci când vii din Polonia...

... Încă în stadiul de construcție, cartierul nou Grivița Roșie crește exact pe locul vechi, cunoscutei Grivițe Roșii, revoluționarul cartier al ceferiștilor.

Clădiri înalte de la opt pînă la douăsprezece etaje, care cresc ca ciupercile după ploaie, te umple de admirație; sus, vezi numai beton armat și sticlă, jos, cocioabe care se dărîmă fără milă...

... Combinatul de la Săvinești produce fibre artificiale — relon și rolan. Fabrica este ca un laborator. Modernă, strălucind de curățenie, cu hale înalte luminate cu neon. Procesul de producție este continuu. La fiecare pas vezi aparate electrice de control. Pretutindeni, domnește veselie.

Pînă și suveicile de la războaie sînt colorate. Lîngă mașini — numai fete tinere, în bluze verzi și cu fuste cafenii, bine croite. Lucrează aici 2500 de muncitori; din ei 1200 au urmat cursuri scurte de calificare. La anumite secții se intră numai în costume de protecție și cu mască. Producția de relon va fi automatizată în întregime. Oamenii vor lucra de la mesele de comandă.

Fetele din Săvinești, în halate colorate, cu degete delicate, răsucesc în mîinile lor firele scilpitoare, minunea chimiei «veacului al douăzecilea».

(Din săptămînalul *POLYTYKA*)

S.U.A.

Scriitorul american Walter Lowenfels, membru al colegiului redacțional al revistei *Mainstream* care apare la New York, a scris cu prilejul vizitei întreprinsă anul trecut în țara noastră următoarele rînduri:

«Am văzut România călătorind cu mașina de la Cluj la București, vizitând o gospodărie agricolă de stat lângă Brașov și centrala hidroelectrică „V. I. Lenin” la Bicaz.

În acest peisaj milenar dintre munții Carpați și marea Neagră, acum în locul boilor se folosesc mașini electrice, caii și căruțele se metamorfozează în tractoare și s-au construit șosele asfaltate acolo unde altădată erau drumuri noroioase; așa i-am văzut pe români făurindu-și socialismul: din soare, lumină și electroni umani.

Impresia generală cu care plec din România este că aici totul aparține viitorului. Pe drumeaguri de țară am văzut geamgiul mergînd din sat în sat, dar, totodată, am descoperit la București, ca și în orașele ca Rimnicu-Sărat, fațadele blocurilor luminoase asemenea unor mărețe ferestre deschise spre viitor.

La Cluj vizitînd noile cămine studențești construite pe înălțimea care domină acest oraș-cetate, vorbind cu tinerii care studiază aici matematicile sau se pregătesc pentru profesiunea de inginer — fii de colectivști care în vechea Romînie n-ar fi putut niciodată să devină studenți — mi-am dat seama de marea deosebire care există între rămășițele trecutului și noul program de industrializare. Totul, în această țară, aparține tineretului.

Am vizitat uzina de tractoare din Brașov. Este vechea uzină de avioane din timpul războiului, transformată în uzină a păcii. Au trecut doar cîțiva ani din 1947 — cînd această uzină fabrica numai 270 de tractoare. În acest an a produs peste 20.000.

Firește am auzit vorbindu-se și despre uzinele de utilaj petrolifer din Ploiești, dar nu m-am așteptat să găsesc o întreprindere ca 1 Mai, care produce o mare varietate de instalații pentru extragerea petrolului. Ea fabrică aceste utilaje nu numai pentru România, ci și pentru a fi exportate în țări ca Egipt și India.

Și pretutindeni, în uzine, în gospodăriile agricole colective, la Casa Scînteii (marele combinat poligrafic din București, unde se tipăresc 80% din cărțile țării), pretutindeni, am văzut femeile lucrînd cot la cot cu bărbații, adeseori la mașini uriașe, care parcă ar vrea să le copleșască pe fragilele lor muncitoare.

Călătorind în mașină de-a lungul Transilvaniei, oprindu-mă la Tîrgul-Mureș și la Cluj, întîlnindu-mă cu scriitori romîni și unguri, vizitînd Institutul maghiar de teatru, stînd de vorbă cu profesorii Institutului medico-farmaceutic pentru studenții unguri, am fost profund impresionat de modul în care România a știut să integreze în viața sa această minoritate națională care își păstrează limba și tradițiile ei culturale în cadrul general al unui popor unificat.

Din cele zece zile cît am stat în România, la invitația Uniunii Scriitorilor, șase le-am petrecut străbătînd țara în mașină începînd cu cîmpiile din jurul Bucureștiului pînă la Lacul Roșu și vîrfurile Carpaților. În timpul acestei prime și scurte vizite n-a putut să nu mă impresioneze varietatea regiunilor prin care am trecut, contrastele lor neașteptate: de la cristalinele pîrîiașe de munte pînă la colinele acoperite cu podgorii.

Aceste neașteptate deosebiri geografice ale țării mi-au sugerat comparația cu nelămuritele contraste între cîmpurile lucrate de atelaje cu boi, caracteristice trecutului și viitorul electrificat pe care romînii sînt pe cale să-l făurească, nu numai din soare și electricitate, ci și cu prețul unei munci stăruitoare, care transformă zi cu zi pe țărani și muncitori în oameni ai viitorului».

WALTER LOWENFELS

Scriitorul american William du Bois a vizitat țara noastră cu prilejul unui tratament medical pe care l-a urmat la Institutul de Geriatrie din București. Iată ce impresie i-a făcut țara noastră:

Mă aflu pentru prima dată în România, pe care am urmărit-o transformându-se într-o țară modernă, una dintre țările de frunte din Europa.

N-am putut vedea prea multe lucruri, dar i-am văzut pe oamenii zîmbitori și ospitalieri de aici și am aflat cit de mult iubesc frumosul.

Cunoașteam operele marelui clasic al poeziei românești, Mihail Eminescu, și ale dramaturgului I. L. Caragiale de mai de multă vreme. Ei aparțin literaturii mondiale. Aci, în liniștea cămăruței mele am putut să-mi îmbogățesc cunoștințele de literatură română. I-am îndrăgit pe Mihail Sadoveanu și Creangă. Scrierile lui Bogza m-au emoționat și am citit cu interes romanele tinărului Titus Popovici.

Am început să-mi recapăt încrederea în puterile mele și, ceea ce e mai important, ceea ce mă face foarte fericit, am început din nou să scriu. Fac ultimele retușuri la *Autobiografia* mea, ale cărei trei volume cuprind, afară de evenimentele petrecute în America de-a lungul unui întreg secol aproape, și descrieri ale țărilor (printre care și România) și oamenilor pe care am avut ocazia să-i cunosc în decursul activității mele științifice, literare și politice.

★
WILLIAM DU BOIS

★
În editura Twayne din New York, au apărut două volume ale lui Mihail Sadoveanu: *Povestiri din război* și *Povestiri la gura sobei*.

În prezentarea primului volum se arată, între altele: «*Povestiri de război* — o colecție de povestiri extrem de emoționante, scrise de cel mai de seamă scriitor român, evocă viața grea și lupta popoarelor din Balcani pentru eliberarea de sub jugul otoman în 1877. Deși cartea a fost scrisă în 1905, când aceste bătălii mai dăinuiau încă în amintirile veteranilor, aceste povestiri depășesc cadrul strict al epocii.

Cu o măiestrie desăvârșită, Sadoveanu dovedește marea lui capacitate de a înțelege și de a ne face să înțelegem calitățile autentice și specifice ale poporului român. Deși simple povestiri în aparență, ele ascund o mare putere de analiză psihologică, (însoțită de o profundă compasiune), ceea ce ne dă dreptul să-l considerăm pe Sadoveanu ca pe unul dintre cei mai mari autori ai lumii».

★
Presă americană a publicat numeroase articole elogioase la adresa ansamblului român de cîntece și dansuri «*Rapsodia română*» care a întreprins un turneu în Statele Unite.

Ziarul din orașul Carvalley scrie printre altele: «*Muzica românilor este pasionantă și plină de vioiciune. Dansurile lor sînt minunate și mulți dintre muzicieni și dansatori au un ritm care pur și simplu taie răsufierea spectato-
torilor*».

★
După spectacolele date în orașul Berkeley, ziarul *Berkeley Daily Gazette* a publicat articole pline de laudă la adresa «*Rapsodiei*» sub titlul: *Muzică și dansuri de bună calitate; Ansamblul român înregistrat aici un mare succes*. După ce face o serie de aprecieri elogioase la adresa artiștilor romîn, ziarul încheie astfel: *Este o trupă splendidă... Bravo pentru «Rapsodia Română»*

TURCIA

Artistul poporului Nicolae Herlea s-a bucurat de un strălucit succes în timpul turneului său în Turcia. Comentînd înaltul nivel artistic al interpretului în opera *Trubadurul*, ziarul « Oncu » remarcă: « Publicul spectator, entuziasmat a aplaudat de la începutul spectacolului pînă la sfîrșit un mare artist. Herlea a electrizat asistența. »

U.R.S.S..

Astăzi am vizitat un sat de munte, o așezare romînească în care viața fusese statornicită pînă nu de mult în temeiuri vechi de cînd lumea...

Peisajul e de o frumusețe sălbatică. Munții, cu căciulile lor verzi și mișoase, ba-și reped asupra drumului stîncile de un albastru vinețiu, ba dau bir cu fugiții dezvăluind orizontul și înguste văi împestrițate pe alocuri cu sate sub acoperișuri țuguiate de țiglă roșie. Care grele, încărcate cu snopi, se tirăsc agale, în pasul măsurat al bivoliilor. Cîmpiile, dungate ca niște saltele, se aștern jos, la poalele munților, pînă departe la orizont.

Priveliștea se schimbă atît de brusc încît în prima clipă nici nu-ți dai seama care este cauza. Munții te copleșesc ca și înainte cu frumusețea lor sălbatică; același cer albastru se boltește deasupra capului, dar ceva nu mai există. Ah, da, dungatele saltele au dispărut fără urmă! Acum, ocolind pe firul văii ieșindurile munților, cîmpia își întinde cît vezi cu ochii masivele ei vegetale: miriștea galbenă a abia cositelor grîne, verdele nesfîrșit al porumbiștei date în pîrg, negrul unduios al proaspetei arături de toamnă. Un ochi experimentat nu poate să nu observe: recolta a fost bună. . .

— Iată-ne sosiți, spuse însoțitorul nostru. Ne aflăm în satul Petrensel. Acum, aici e o gospodărie agricolă colectivă.

E o zi de odihnă. Oamenii, gătiți în straie de sărbătoare, tăifăsuiesc în pragul caselor. Grupuri de fete în costume naționale brodate cu măiestrie, se adună în fața clubului. Parcă ar fi un răzor de flori pestrițe, vii. Cineva, pe semne, a și anunțat satul de sosirea noastră, căci deasupra ceardacului clădirii flutură în vînt două steaguri: romînesc și sovietic. Un bondoc de față în cizmulițe de lac, cu o scufiță brodată pe creștetul capului, blîgînd fisticîță vorbe de bun venit, ne întinde o tavă cu pîine tăiată felii, cu sarea alături. Bărbați în vîrstă, cu pieptare înflorate și pălării decolorate de soare, ne string cu căldură minile. Au palmele aspre, bătute de muncă. Printre ei distingem un țăran înalt cu fața uscățivă și căutătura ochilor pătrunzătoare.

— Ștefan Tașnadi, se recomandă el și adaugă într-o rusească aproximativă: președintele gospodăriei.

— A vizitat Uniunea Sovietică, a fost la Moscova, ne explică într-o admirabilă limbă rusă un moșneag înalt și uscățiv, cu profil de vultur, arătîndu-ne insigna albastră a « Inturist »-ului prinsă pe pieptul președintelui.

Traducătorul voluntar e îmbrăcat la fel ca și ceilalți colectiviști. Are o față inteligentă, trăsături hotărâte. După toate aparențele pare a fi originar din acest sat. De unde, însă, o fi știind atât de bine rusește? Șuvoiul de oameni ne poartă spre ușa clubului. Începu apoi un soi de istorisire colectivă despre începuturile gospodăriei, una din cele mai vechi din regiune, despre progresele ei înregistrate în decursul anilor, istorisire alcătuită din replici izolate, venite din diferite unghere ale sălii.

Bătrînul cu profil de vultur caută să le lege între ele și să ni le redea întocmai. În relatarea lui, ele capătă suita unei povestiri încheiate, plină de culoare, despre felul cum noul, viața îmbelșugată au pătruns treptat-treptat în munții aceștia, unde în trecut oamenii se speteau din greu și fără folos pe micile și înghesuitele lor petice de pămînt. În povestirea aceasta, poate aparent naivă, deslușeam acea mîndrie legitimă, atît de scumpă nouă, oamenilor sovietici. Mîndrie pentru faptul că aici, în acest colț uitat de lume, unde se părea că viața a încremenit în cele mai vechi forme ale ei, oamenii au reușit să înjghebe ceva cu totul nou, nemaivăzut, care servește acum de pildă și altora.

— Ne-am organizat gospodăria acum nouă ani după luminosul exemplu al oamenilor sovietici... În prezent, ea numără 130 de gospodari, cu 625 hectare pămînt arabil... Am botezat-o « Viața nouă ». Tovarășii sovietici pot să fie convinși că gospodăria noastră colectivă își justifică întru totul numele, ne traduce bătrînul.

De unde, mă întreb din nou, o fi știind acest muntean atît de bine rusește? Ne redă pînă și snoavele, pînă și coloritul replicilor.

— Cine-i omul acesta? îl întreb pe însoțitorul nostru.

— Îl cheamă Rudolf Hașner, țăran de prin partea locului. Este unul dintre organizatorii gospodăriei...

— Cum să nu știu rusește! exclamă bătrînul Hașner, că doar am făcut parte din gărzile roșii! Eu, dragi tovarăși, am luptat patru ani încheiați pentru Puterea Sovietică! Și deodată, cu obrazul luminat de o amintire, cu ochi scăpărători, vădit emoționat, bătrînul ne spune: Păi eu l-am văzut pe Lenin cu ochii mei, l-am auzit cu urechile mele!...

Apoi ne istorisi cel mai emoționat episod din viața sa, și anume: primirea pe care le-a făcut-o Vladimir Ilici Lenin foștilor prizonieri de război, deveniți membri ai gărzilor roșii, în ziua plecării lor spre patrie.

« Întorcîndu-vă în patria voastră, să spuneți oamenilor adevărul despre țara muncitorilor și țăranilor », le-a spus Vladimir Ilici. Fostul combatant din gărzile roșii este vădit emoționat, iar ceilalți, așînd despre ce anume povestește bătrînul, păstrează o tăcere adîncă, plină de respect. A mai adăugat atunci Lenin: luptați pînă la capăt pentru victoria cauzei muncitorilor și țăranilor, construiți viața cea nouă. *Viața nouă!*

— Acum, dragi tovarăși, cred că vă dați seama de ce ne-am botezat astfel gospodăria...

— Îți mai amintești cum arăta Lenin?

— Cum să nu! Parcă poți uita chipul acestui om? Iată, închid ochii și-l văd: umblă de colo-colo prin cameră și ne vorbește, zîmbind. Zîmbetul acesta i-l citești mai mult în ochi... Deseori, cînd mă aflam la vreun impas în viață — și au fost destule pe vremuri — foamete, pușcărie — închideam, tot așa ochii și îl vedeam în fața mea zîmbind și parcă spunîndu-mi: fii tare, Rudolf!...

BORIS POLEVOI

... În fața ochilor îmi stăruie încă locurile pe unde am trecut, neuitatele întâlniri cu muncitorii, tehnicienii, inginerii, țăranii colectivști, oamenii de știință și cultură din București și din celelalte orașe și regiuni vizitate de delegația de partid și guvernamentală a Uniunii Sovietice.

Cînd ne-am îndreptat spre uzina « Grivița Roșie » din București, de-o parte și de alta a șoselei am văzut multe blocuri noi frumoase. Știm că odinioară acolo fuseseră cocioabe sărmene. Și-mi aduc bine aminte și de cuvintele rostite de N. S. Hrusciov cu prilejul vizitării uzinei: « Uzina e bună, iar muncitorii și mai buni. Muncitorii sînt aceia care înfrumusețează prin munca lor orice uzină. »

Înainte, Valea Jiului era numită « Valea plîngerii ». Acolo domneau de veacuri nevoia și foamea, lacrimile și mizeria. Acum, însă pretutindeni poți vedea minc cu utilaj modern, cluburi, spitale, cantine, școli. Și întreaga vale a devenit o « Vale a bucuriei ». Am vizitat Craiova care era socotită ca o « moșie a moșierilor ». Acum, orașul se mîndrește cu industria sa ce se dezvoltă impetuos. Așa se schimbă și se înnoiește în fiecare zi înfățișarea Romîniei.

Poporul sovietic urmărește cu atenție toate evenimentele din viața socială, economică și culturală a Romîniei, se bucură de orice succes pe care îl repută ea în construirea socialismului.

Dorim din tot sufletul poporului romîn noi și mari succese în construirea vieții noi.

EVGHENI AFANASENKO

Ministrul Învățămîntului al R.S.F.S.R.
Președintele Asociației de prietenie
Sovieto-romînă

Cînd reîntîlnești un cunoscut după cîțiva ani, observi de îndată dacă s-a maturizat, dacă a devenit mai impozant. Așa se întîmplă și cu orașele. Am văzut pentru prima oară Bucureștiul acum zece ani. Dar anul trecut nu l-am mai recunoscut. Frumos era și înainte, dar acum l-am găsit și mai frumos, și mai tînăr; primitor era și înainte, dar acum mi-a părut și mai primitor.

La prima mea vizită, capitala romînească m-a primit cu ochii participanților la un miting al prieteniei (era în tradiționala lună a prieteniei romîno-sovietice). A doua oară, Bucureștiul m-a privit din afișele care anunțau turneul Teatrului « Pușkin » din Leningrad, din sălile arhipline în timpul spectacolelor, din paginile zecilor de scrisori și felicitări trimise pe adresa noastră. Poate că nu toți cei care veniseră să ne vadă știaau rusește, dar din felul cum au primit spectacolele noastre: *Tragedia optimistă*, *Cadavrul viu* și *Totul rămîne oamenilor*, am simțit că sîntem înțeleși cu mintea și cu inima.

Trandafiri, trandafiri, trandafiri... De toate culorile — albi, galbeni, roșii. Acopereau scena, împodobeau camerele noastre de hotel, ne erau oferți în buchete enorme. Așa mi s-a întipărit în amintire imaginea pămîntului romînesc: cu oameni și trandafiri.

În zilele petrecute în Romînia am avut multe întâlniri cu muncitorii, cu oamenii de cultură, sau pur și simplu cu pietonii de pe stradă. În mod deosebit m-a impresionat întîlnirea cu studenții din Cluj și cu elevele de la școala « Dr. Petru Groza ». Interes viu pentru țara și poporul nostru, urări prietenești de succese — așa ne-a întîmpinat tineretul romîn avid de cunoaștere, încrezător în ziua de mîine, în viitorul lui luminos.

Da, ziua de mâine a poporului român e luminoasă și senină. Partidul Muncitoresc Român și guvernul popular se îngrijesc ca nici un nor, nici o furtună să n-o întunece.

Fie ca oamenii să sădească trandafiri și să crească copii. O vrem noi, o vor prietenii noștri români!

NIKOLAI CERKASOV

Artist al poporului
al U.R.S.S.

... În ce privește ospitalitatea, ea vă caracterizează, dragi prieteni români. M-am convins pe deplin de asta când am vizitat țara dumneavoastră, în octombrie 1961.

Îmi amintesc desedri de zilele minunate petrecute în țara dumneavoastră. Și de fiecare dată am impresia că mă aflu din nou pe străzile sărbătorește împodobite ale Bucureștiului, că văd zîmbetele prietenoase cu care m-ați întâmpinat.

Îmi amintesc de întâlnirile atât de calde cu colectivul Rafinăriei nr. 1 din Ploiești, cu muncitorii din Brașov, care lucrează cu abnegație pentru a consolida economia țării.

Mă folosesc de prilejul oferit spre a le transmite lor și întregului popor român un salut frășesc și urări de noi succese în construirea socialismului, de fericire în viața personală.

Trăiască și înflorească prietenia de nezdruccinat dintre poporul român și poporul sovietic.

GHERMAN TITOV

... Mă aflu în România pentru a doua oară. Prima dată am vizitat-o acum doi ani și jumătate. Era și atunci o țară negrăit de frumoasă. Dar îi lipseau o bună parte din minunatele clădiri cu care s-a împodobit acum, din cvartalele luminoase răsărite în tot locul. Abia se termina pe atunci construcția mării săli a Palatului Republicii, se plantau copaci, apăreau noile parcuri.

Avîntul economiei și culturii se vedește azi peste tot: în aspectul exterior al orașelor și satelor, în cifrele impresionante care marchează creșterea producției industriale, în abundența de mărfuri, în ochii plini de bucurie ai oamenilor. România de azi este țara arhitecturii înaintate. Pe litoralul Mării Negre, la Mamaia, Eforie, Mangalia, au apărut stațiuni balneare, cu admirabile hoteluri și sanatorii, restaurante și teatre, care pot rivaliza cu cele mai noi construcții pe scară internațională. Clădirile sînt elegante, armonioase, zvelte.

O minunată mărturie a avîntului cultural a fost festivalul închinat marelui scriitor Ion Luca Caragiale, cu prilejul comemorării a cincizeci de ani de la moartea acestuia. În cadrul diferitelor manifestări, a avut loc și premiera piesei *Procesul Domnului Caragiale*, scrisă de dramaturgul Mircea Ștefănescu. Eroul principal al piesei este însuși Caragiale, rol interpretat cu măiestrie de artistul poporului Jules Cazaban.

Trebuie spus că tot ceea ce a visat altădată Caragiale pentru țara sa a devenit azi un fapt împlinit.

I. STOCK

Ansamblul nostru s-a întors nu de mult dintr-un turneu făcut în Republica Populară Română. Deși am avut prilejul să vizitez de mai multe ori această țară, impresiile lăsate de ultima călătorie sînt cu totul deosebite.

Străbătînd drumurile țării, m-am convins literalmente la fiecare pas de progresele făcute în dezvoltarea ei socialistă. Nesfîrșite cîmpuri verzi, fără haturi, acolo unde acum cîțiva ani erau peticile de ogoare ale țăranilor cu gospodării individuale. Procesul de colectivizare încheiat recent are, fără îndoială, o însemnătate epocală în viața poporului prieten.

În orașe te frapează arhitectura noilor construcții, ușoare, luminoase, inundate de soare. Cît de mult înfrumusețează Bucureștiul clădirea Sălii Palatului R.P.R., a Circului și multe altele! În amplasarea, în finisarea exterioară a noilor blocuri, în amenajarea piețelor, bulevardelor, străzilor orașului se simte marea grijă a statului pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale oamenilor muncii.

IGOR MOISEEV

... După patrușprezece ani aterizez din nou pe aeroportul din București, de data asta nu în calitate de corispondent militar, ci ca invitat al Teatrului Național « I. L. Caragiale ». Voi vedea pe scena acestui teatru premiera comediei mele *Sălbaticii*, pusă în scenă de Radu Beligan, unul dintre eminenții oameni de teatru romîni, care a interpretat cu atîta măiestrie pe scena romînească rolul lui Hlestakov. Mă întîmpină prieteni: academicianul Zaharia Stancu, directorul teatrului, interpreții rolurilor din spectacol. Am sosit într-o țară prietenă.

A doua zi — o întîlnire de neuitat la clubul scriitorilor romîni: discuții tovărășești, prelungite pînă după miezul nopții cu literații romîni.

— Avem în fața noastră aceleași probleme, aceleași idealuri, spune Mihai Beniuc. Lucrul e valabil nu numai pentru dramaturgie, dar și pentru literatură de copii, de pildă.

— Și pentru întreaga noastră viață, adaugă Zaharia Stancu. Nici o întîlnire cu oamenii de cultură sovietici nu rămîne pentru noi fără rezultate rodnice. Culturile noastre sînt culturi ale unor țări socialiste și cu cît ne vom întîlni mai des, cu atît vom putea realiza mai repede ceea ce au nevoie popoarele noastre.

Sîntem frați pe veci. Iar prietenia noastră este o prietenie sinceră și de nădejde.

SERGHEI MIHALKOV

R. P. UNGARĂ

Mă aflu pentru prima oară în România și trebuie să mărturisesc că am rămas încîntat.

Cunoșteam din traduceri, unele opere ale scriitorilor romîni, și aveam și o veche pasiune: pe Tudor Arghezi. Am avut plăcerea să traduc eu însumi în limba maghiară unele poezii ale acestui mare poet. Dar țara lui nu izbutisem s-o vizitez.

Două lucruri m-au impresionat în deosebi în România. În primul rând, construcțiile. În această țară se construiește într-un ritm, pur și simplu, amețitor. Și totuși acest ritm demn de secolul nostru, care face ca, de la lună la lună, orașe întregi să-și schimbe înfățișarea, nu este în detrimentul calității. Finețea, zveltețea, discreția acestor construcții noi mi-au trezit o legitimă admirație. Toate poartă amprenta bunului gust. Toate au la bază o concepție modernă, decentă, care le dă un parfum cu-adevărat contemporan. Și este cu atât mai interesant să le vezi în contrast cu ceea ce e vechi.

Și nu mă refer numai la construcțiile de pe litoral, acest litoral încântător, plin de culoare, de freamăt, de veselie cu care românii, poate s-au obișnuit, dar care pe mine m-a uluit; și nu mă refer numai la construcțiile industriale din orașe ca, de pildă, Galați, pe care l-am vizitat, construcții ținând pasul cu cerințele imperioase ale epocii; și nu mă refer numai la Onești; mă refer în primul rând la construcțiile masive de locuințe, care vădesc impresionanta grije a Partidului și a Guvernului pentru oamenii muncii. Pe drept cuvânt, constructorii socialismului din România se pot mândri cu noile lor condiții de viață.

În al doilea rând, m-au impresionat oamenii, mai precis relațiile dintre oameni. Deși nu cunosc limba română, m-a izbit firescul, atmosfera de încredere reciprocă a acestor relații. Oamenii sînt veseli, senini și prietenoși. Muncesc, se plimbă, fac cumpărături — cu aceeași voieșie, imprimpată de perspectivele pe care le-a deschis socialismul pretutindeni.

SIMON ISTVAN

Secretar al Uniunii scriitorilor din R. P. Ungară

Cu insuccesele nu prea îți vine să te lauzi. Am să vă povestesc totuși cum am pierdut câteva pariuri, făcute cu veselul meu tovarăș de drum, un bucureștean. Față de mine însumi am o oarecare scuză. Un descoperitor poate să aibă și eșecuri. Iar România este țara care la interval de 2—3 ani trebuie descoperită din nou.

— Cunosc acest oraș, ca degetele de la mână — i-am spus tovarășului meu de drum — Nimeresc hotelul dintr-o dată.

— Nu-mi prea vine să cred — clătină el din cap.

— Hai să facem pariu!

— Ai să pierzi — mi-a răspuns el blînd.

Cotesc străzile orașului în tăcere și plin de încredere în mine. Dar ce-i asta? Încrederea mi se evaporă dintr-odată. Aici ar trebui să fie strada principală și ce găsesc acum! O arteră lată; nou-nouă. Vechea stradă principală nu mai există. Este posibil să faci dispărută o stradă principală în mai puțin de doi ani? Da, așa s-a întîmplat. . . Mă întîmpină un oraș nemaivăzut, o metropolă strălucitoare. Și un apartament într-un elegant hotel modern, cu cinci etaje.

N-a fost asta nici prima, nici ultima dintre surprizele întîlnite în acest an în România.

Și pariurile pierdute? Nu mi-am putut imagina că se pot transforma complet orașe întregi doar în doi-trei ani. . .

S-a schimbat centrul Bucureștiului, ca și cartiere întregi din Galați, Cluj Craiova, Turda, Constanța și din multe alte orașe. Hunedoara e de nerecunoscut, chiar și pentru proprii ei locuitori. În orașul Deva pe locul centrului se înalță azi o pădure de schele. În bună parte s-a schimbat și Tîrgu-Mureș. Liniștitul orașel a îmbrăcat azi o haină nouă, modernă. În piața centrală, se înalță noi

hoteluri, magazine, blocuri de locuințe, iar cartierul însoțit dinspre Reghin parcă ne zîmbește.

Priveliștea minunată a realizărilor socialiste din România îți trezește multe gânduri. Privesc adesea hornurile înălțate spre cer ale noilor fabrici. Sau turnurile de răcire ale termocentralelor din Săvinești și Păroșeni. Clădirile argintii, cuceritor de svelte ale combinatelor chimice din Onești și Borzești. Stilurile conductelor electrice care se întind peste văi și dealuri. Am ascultat zgomotul cascadei producătoare de energie electrică din Bicaz, vuietul puternic al Hune-
doarei, toate acestea au creat o acustică cu totul nouă în România de azi. Atunci mi-am amintit de ultimul descendent al Hohenzollernilor, de regele gonit care poate și acum își începe cuvîntările de sărbătoare în studiourile radioului «Europa liberă» cu cuvintele «Poporul meu...» E de mirare, că acest bîlbîit jalnic nu pătrunde nici măcar în fragmente în România acusticii noi? Și titlul purtat de Mihail I se potrivește ca șapca clovnului... «Regele
Tuturor Romînilor...» Pînă și leul din menajerie a mai păstrat ceva din măreția regelui animalelor, dar regii hohenzollerni n-au lăsat după ei în sufletul
poporului romîn decît scîrbă.

Punctul de pornire al unui drum parcurs nu se uită mai ales într-o țară care doar în viața unei singure generații a înregistrat schimbări atît de radicale. Acum douăzeci de ani de exemplu, colinele, riurile, dealurile Moldovei nici nu-și închipuiau ce construcții se vor înălța aici. Astăzi la Bacău, Iași, Suceava, Roman, Săvinești, Onești, Galați — sînt centre industriale de mari proporții. Muncitorii calificați ai acestor fabrici, acum douăzeci de ani, în cel mai bun caz, erau păstori sau țărani săraci.

Bucuria personală a eforturilor comune rodnice, iată ce caracterizează atmosfera din România. În legătură cu aceasta aș mai adăuga ceva. În progresul rapid pe care am căutat să-l redau, există un sistem impresionant. N-am spus planificare, ca să nu fiu acuzat de banalitate, dar într-adevăr e vorba de planificare. N-am să vă povestesc, cum se realizează acest lucru în industrie, sau în mecanizarea agriculturii. Voi alege alte exemple. Acum zece ani în România drumurile era foarte proaste. Putem spune, că pe vremea aceea construcției drumurilor nu le venise încă timpul. Dar de îndată ce s-a adoptat hotărîrea cu privire la refacerea rețelei de șosele — o hotărîre, ce costă miliarde! — a urmat o schimbare radicală. Nu-mi vine să cred, că s-au mai făcut undeva doar în cîțiva ani atîtea drumuri moderne. Tot ceva asemănător s-a întîmplat și după cum am povestit cu orașele îmbătrînite ale țării.

Într-un timp, turismul țării era defectuos. O singură hotărîre, apoi pe baza ei, construcții uriașe, în special pe litoral, și turiștii străini au început să năvălească în România.

Aș mai putea enumera multe exemple de același fel. Dar nu mai puțin important e faptul, că oamenii văd, știu și apreciază toate acestea.

Încrederea împletită cu bucuria mindră pentru opera de construire a vieții noi constituie o forță motrică importantă în cuceririle de mîine ale Romî-
niel de azi.

HORVÁTH JOSÉF

Prezentare tehnică : CORNEL PÎRVULESCU
Corectura : LIDA IGIROȘIANU

132